

ПЪРВАТА ВЕРСИЯ

Тази книга е от поредицата бестселъри „Crime & Mystery“. Най-добрите и най-търсените трилъри, преиздавани в милиони тиражи и филмирани по целия свят.

АТИКА

Незнаански е единственият руски автор, който проби на пазара за трилъри. Серията му от десет романа „Маршът на Турецки“ вече е преведена в 22 страни. Die Welt

ФРИДРИХ НЕЗНААНСКИ

ФРИДРИХ НЕЗНАНСКИ ПЪРВАТА ВЕРСИЯ

Превод: Георги Марков

chitanka.info

Собственикът на един от най-големите медийни концерни в света изчезва от луксозната си яхта в открито море. Чиста случайност е, че това става в руски териториални води. Докато властниците в Кремъл се мъчат да потулят случая, в Москва някой разстрелва руските крале на нефта. Новите убийства насочват следователя Саша Турецки пак към загадъчния милиардер. И както винаги разкритията засягат толкова много върховете на властта, че Саша Турецки ще трябва да води истински битка, за да оцелее и ако може да разкрие мръсните игри на тайните служби от двете страни на океана.

Незнански е един от малкото руски автори, който проби на пазара за трилъри. Серията му от десет романа „Маршът на Турецки“ вече е преведена в 22 страни.

Die Welt

*„Това е то
Съдбата на човека: днес покарва
листенца от надежда; утре, цъфнал,
във цвят от почести потъва цял;
а вдругиден студ свива смъртоносен
и тъкмо той — наивникът! — си мисли,
че славата му зрее, изведнъж
захапва го във корена и ей го
загива като мене! Така, както
децата лете плуват със мехури,
аз плувах не едно, не две лета,
без дъно под краката си да имам,
в море от слава; и във миг под мене
надутият мехур на гордостта ми
се пукна най подир и ме остави,
сломен от труд старик, на произвола
на бурните вълни, които скоро
ще сключат над главата ми ръце!“*

*У. Шекспир, "Хенри
VIII"^[1]*

ПРОЛОГ

24 юли 1994 година

Безветрието продължаваше втори ден. Водата близо до брега така се беше нагряла, че вече не спасяваше от жегата многочислените курортисти, копнеещи за прохлада. През последните години по плажовете около Севастопол стана доста по-просторно. Тук можеха да идват само тези, които имаха близки роднини сред моряците, или постоянните жители на града. Освен това споровете за Черноморския флот бяха създали мита за постоянна опасност в града. Разбира се, между руските и украинските моряци се случваха инциденти, но това бяха по-скоро юмручни боеве заради някой чифт хубави крачета, отколкото политически баталии заради съдбините на Русия и Украйна.

Както и да е, беше един необичайно горещ ден в единствения официално руски град на украинския Крим.

На седемнайсет мили югозападно от Севастопол, леко поклащайки се от кърмата към носа, разкошна океанска яхта под звездно-раираното американско знаме дрейфуваше към открито море, а по-точно — по посока към Констанца. На палубата нямаше нито един човек, само събралите кураж чайки се биеха помежду си, без да обръщат внимание на това, че светлото им оперение се покрива с ръждиви петна.

Катерът от бреговата охрана Р-275 извършваше обичайното си бойно дежурство. Командирът на катера, лейтенант Сергей Сотников, двацет и пет годишен симпатяга с немирен рус перчем, разказваше на мичман Петренко за вчерашните си похождения по гнездата на порока, към които изпитваше непреодолимо влечение. Наистина, никога и не се опитваше да го преодолява.

— Отначало значи скочих до „Карл“. Та там някаква слабонервна кучка одрайфа всичко. Тогава взех курс към „Марс“. Пришвартовах се значи. Две готини парчета и една кошцрамба все едно мене чакаха. Хванах ги и трите за всеки случай. Нали ги знаеш тези страшните. Трябва да си им приятелче, иначе веднага ще изпортят цялата далавера. Та значи поръчах им по шампоанско, за мене сто и петдесет коняк. Искаше ми се повече, но си знам — или пиенето, или гаджетата, а беличката пухкава Галочка направо си плачеше за леглото...

— Направо в леглото? — завистливо и възхитено разпери ръце Петренко. Ниският мичман обичаше момичетата, но рядко се радваше на взаимността им. Помисли си, че ако вчера беше със Сотников, в най-добрия случай щеше да му се падне именно грозотията.

— Та стана мойта! Когато поръчахме по второ шампоанско, а за мене още петдесет, Галочка започна да ми намига палаво. За приличие потанцувах и с трите поред, а после Галочка ме помоли да я изпратя.

— И?! — нетърпеливо окуражи замечталия се Сотников заинтригуваният мичман.

— Страхотно се изпратихме! Само че живее далечко — едва се добрах сутринта до базата, добре, че хванах една кола на стоп. Довечера се уговорихме пак в „Марс“. Искаш ли да те взема и тебе? Другата, Ленка, също не е зле, в най-лошия случай и Верунчик ще мине — на тъмно не се вижда, а си има всичко друго, пък и е луда по мъжете...

Петренко радостно закима. Все пак Серьожа е приятел, току-виж някоя наистина вземе да му пусне.

— Направо по курса — неидентифициран плаващ обект. Охо, разкошен обект! — разнесе се по уредбата гласът на вахтения старшина Жуков, зевзек от местен мащаб.

— Какво ли е видял Жук? — Сотников се протегна не без удоволствие.

През бинокъла видя бяла яхта с висока мачта.

— Бива си я, няма спор! Е на това му викам да си живееш царски. За такава играчка трябва да блъскаш десет живота. Пълен напред, сближаваме се! Само че, Жук, по-полека, да не й направиш дупка в борда, че половин драскотина и внуците ни не могат да я платят.

Колкото повече се приближаваше яхтата, толкова повече увисваха челюстите на Сотников, Петренко, Жуков, на матросите Фьодоров и Енгизаров. Само челюстта на моториста Пронин си беше наред, защото от работното му място беше не трудно, ами направо невъзможно да види яхтата.

Яхтата вече се виждаше като на длан. Отблизо изглеждаше просто потресаващо. И името ѝ беше подходящо — „Глория“. На такива яхти плават само милионерите в американските филми, и то далеч не всички. Именно на такива безупречно красиви съдове се случват най-тайнствените убийства в дебелия криминални романи с ярки отлепващи се обложки. Сотников изключително харесваше подобни романи и не го мързеше да подлепва обложките със скок.

Майтапа настрана, но с тази яхта нещо наистина не беше наред. Първо, на Сотниковите мегафонни призови на хубав руски и лош английски никой не отговаряше; второ, на палубата не се виждаха хора и само чайките подозрително смело, господарски кръжаха над яхтата и кацаха по палубата ѝ. А и американският флаг — все пак бившият враг номер едно! — не предизвикваше особено доверие.

— Стоп машина! Жуков, подходи откъм левия борд. Ще приберем американците топли-топли — пошегува се Сотников.

Той пръв прескочи в американските владения и едва не се срина зад борда, подхлъзвайки се:

— Леле, тука всичко е в кръв. Петренко, веднага радиograma до базата. Жуков, Енгизаров — след мен.

По палубата на три-четири места имаше застинали локви кръв. Тук-там кръвта беше размазана на ивици, като че ли огромен охлюв се беше влачил върху кървавия си корем от десния към левия борд. Изглежда, че наистина тук бяха убили някого. И май не един, а най-вероятно дори повече от двама.

Сотников измъкна пистолета си от кобура, щракна предпазителя и махна на матросите с ръката, с която държеше пистолета. В този момент като че ли почувства върху себе си погледа на русата Галочка и вътрешно се зарадва, че на момичето ѝ се е паднал такъв смел воин.

Люкът на кърмата не беше задраен. Сотников рязко отвори люка, насочи пистолета в зейналата чернота и ревна с хриплив, непознат за самия него глас:

— Гоу аут! Ви ар рашен гардз!

Отвърна му мъртва тишина.

— Излизайте един по един! — За такава фраза английският му вече не достигаше. Гласът му предателски мина с една октава по-високо. Сотников се огледа за матросите, но техните лица явно не изразяваха гореща любов към приключенията.

— Другарю командир, да изчакаме спасителите? — с надежда попита Жуков. Ако не беше попитал, в следващата секунда и самият Сотников щеше да го предложи, но сега, с усилие съживявайки милия образ на любуващата се Галя, Сотников бавно заслиза по трапа. Отляво напипа контактен ключ. По дължината на коридора, облицован с някакво невероятно красиво дърво, се разля мека дневна светлина. Отдясно на един метър от трапа се виждаше полуотворена врата с лъщяща медна брава. Сотников дръпна вратата към себе си и още веднъж извика:

— Рашен гардз! Лейтенант Сотников! — Но явно никой не се интересува нито от фамилията му, нито от званието, нито дори от служебното положение.

Капитанската каюта, а това явно беше тя, поражаваше не толкова с разкошната мебелировка, колкото с това, че напомняше компютърния център на базата, само че с по-малки размери. Беше направо наблъскана с компютри (по екрана на единия още блещукаха бели звездички), факсови апарати и дявол знае още какво. Изглежда, че от тук човек можеше да се свърже не само с която и да е точка на нашия свят, но и, да кажем, със седмия пръстен на Сатурн. Липсваха само хората, въпреки че следите от явно скорошното им пребиваване се виждаха навсякъде. На бюрото имаше старателно подредени документи, отворена писалка с жълто (най-вероятно златно) перо лежеше върху чист лист хартия, като че ли пишещият се беше отделил за минутка.

Каютата на екипажа в края на коридора бе по-малко внушителна, но дори в нея имаше телевизор „Сони“ с еднометров екран. На масата в каюткомпанията бяха останали три прибора с остатъци от храна. От едната чиния към Сотников хищно се протягаше щипката на огромен океански краб. Хвърляйки любопитен поглед към бара, Сотников взе първата попаднала му бутилка — раздаде се гръмка бодра музика. Той веднага остави бутилката обратно. Музиката замлъкна.

— Човек и да погледне не може — процеди той през зъби.

След като огледа останалите помещения, той окончателно се убеди, че яхтата е необитаема и че тук е станало или убийство, или кърваво сбиване. Явно всичко се беше случило на палубата, защото във вътрешните помещения нямаше следи от кръв. Сега вече Сотников се изплаши истински. Но не толкова от количеството предполагаеми трупове (екипажът на една такава яхта би трябвало да се състои минимум от петима души), колкото от осъзнаването на факта, че се е намъкнал там, където първи влизат специалните служби. За това геройство определено нямаше да му дадат медал.

— Няма никой — викна той на матросите и се заизкачва нагоре по трапа.

— С две думи, всички са мъртви — мрачно цитира някакъв филм обикновено мълчаливият и замислен Енгизаров.

Посърналият Сотников с клюмнал перчем и шашардисаните матроси се върнаха на катера.

— Е, кво става? — попита Петренко. Усмивката бавно изчезна от лицето му при вида на стъкления поглед на Сотников.

— Изпратихте ли радиograma?

— Естествено, началник. Спасителят ще дойде след трийсет минути. Украинската служба за сигурност май ще се натресе по-рано — те сега все повече използват вертолети.

Екипажът на Р-275 чакаше мълчаливо.

След няколко минути в посърналото юлско небе наистина забръмча хеликоптер. Той увисна над катера, надигайки вълни наоколо. Люкът се отвори и отвътре хвърлиха въжена стълба, чийто край Енгизаров веднага хвана и понечи да прикрепи за фалшборда.

Надвиквайки шума, Жуков кресна в ухото му:

— Да не си откачил? Ще вземе да ни отнесе в небето. Като се изтърсим отгоре...

— Стига бе — махна Енгизаров, но все пак се усмихна.

На палубата като зрели круши се посипаха украинските кагебисти начело с риж полковник с тесни рамене и широк задник, който действително приличаше на круша. Съпровождаха го двама дълги лейтенанти.

— Полковник Иванов. Докладвайте обстановката.

Сотников нямаше ни най-малко желание да докладва на украински полковник — макар и с фамилията Иванов — за

произшествието, но нищо не можеше да направи, само може би да скочи във водите на така и неподделеното с украинците море или да се скатае в разкошните апартаменти на мъртвата яхта. „Нашите вечно закъсняват“ — злобно си помисли той. Като че ли в отговор на обидните му мисли се показва втори хеликоптер. Докато приемаха на борда пасажерите му, кагебистите от родната база, се показва и спасителният кораб. Тъй че Сотников, за огромно облекчение (ако изобщо нещо можеше да облекчи състоянието му), трябваше да докладва едновременно на двама — украинският полковник круша Иванов и руският майор със сакраменталната фамилия Непейвода. Следва да се отбележи, че той явно я оправдаваше, тъй като по многочислените признаци внимателният наблюдател лесно би определил, че пред всички други напитки Непейвода предпочита спиртните.

Както се полага по устав, и двамата напсуваха Сотников за проявената самодейност, но точно поради това перчемът му се приповдигна и дори се закъдри. Сотников разбра, че ще му се размине. Разбра и че кагебистите са притеснени от нещо много сериозно.

Майорът и полковникът се прехвърлиха на борда на яхтата и слязоха в трюма. Майорът предварително беше наредил да не пускат никой друг на борда.

Трима аквалангисти от спасителния кораб огледаха дъното на „Глория“. Откъм десния борд бе открит замотан в мрежите труп на възрастен човек по шорти и тениска.

— Риба са ловили, мама му стара — изруга един от спасителите.

Закачиха трупа на лебедката и го изтеглиха на борда. Не откриха нищо друго.

— Отиваме да пообиколим наоколо. Може да изловим още някоя амфибия — делово каза командирът на спасителния кораб, жизнерадостният капитан трети ранг Сухомлински. Корабът спокойно се отдалечи.

Най-после от трюма на яхтата, зачервени и намусени като двама принцове, които не са си поделили наследството, на бял свят се показаха украинският Иванов и руският Непейвода. Непейвода притискаше към гърдите си обемист хартиен пакет, полковникът внимателно, както се носи чуждо дете, носеше в изпънатите си ръце прозрачна пластмасова кутия с компютърни дискети. Братята по

професия, но не и по гражданство вяло си разменяха обиди, явно изчерпали заряда си още в недрата на „Глория“, където на четири очи можеха да използват, без да подбират всички възможни богатства на родния и на двамата руски език. Те се разположиха в кубрика и започнаха да сортират плячката си, правейки опити да я поделят.

— Другарю майор — наложи се на Сотников да прекъсне строгите им мъжки игри, — имаме връзка със спасителния кораб!

Майорът се качи в рубката, а полковник Иванов, когото никой не търсеше, се потътри след тях.

— Така... Така... Разбрах... Така... Не разбрах, повтори... Какво, какво казваш? Кларк? Как? Норман Кларк?! Да... Да... Какво? По-силно! Така... Да... Жив ли е? Какво... Сега ще повикаме! Какво? Военен? Така... Така... Чакайте! Това е, край на връзката!...

Лицето на украинския полковник, изпреварен минимум с половин дължина, представляваше жална гледка. Сотников разбра, че си е спечелил сериозен враг.

— Спасителите искат хеликоптер и лекар. Сергеев! — викна Непейвода на пристигналия с него мичман, който скучаеше на палубата. — Свържи се с базата, кажи, че аз съм наредил. Открили са матрос от „Глория“ върху надуваем сал. Полумъртъв е, загубил е много кръв. Ако оживее, ще запишем показанията му на брега. Яхтата принадлежи, по-точно принадлежала е, на самия капитан, Норман Кларк. Явно нашите са изловили точно него. Матросът съобщил, че екипажът се е състоял от капитана и шестима души от различни страни. Всички те освен капитана са били на не повече от трийсет, така че по всичко личи, че нашето тяло е именно Кларк. Но не това е най-важното, право ли думам, другарю Иванов? — Иванов кимна и се изчерви. — Оказва се, че си е имало съвсем истинска битка. Рано сутринта към яхтата се приближил неизвестен вертолет, от него слезли трима души, според матроса внушителни и явно добре познати на собственика.

— Предобед заедно ловили риба със същата тази мрежа, после седнали на кърмата на задушевен разговор. После изведнъж започнали да стрелят. Вероятно са били професионалисти в това отношение, не са доубили само един, и то явно защото са го помислили за мъртъв. После се върнал хеликоптерът да ги вземе, между другото е бил зелен, вероятно армейски. Слезлите от него хора бързо изхвърлили трупове

зад борда. В бързината не видели матроса, който бил изпълзъл зад надуваемия сал. Когато въздушните пратеници отлетели, той се отдалечил със сала, страхувал се, че ще се върнат и ще го довършат. Та така, другарю Иванов! Такива ми ти работи. Капитан-лейтенант, пълен напред! Към базата. Спасителят ще вземе яхтата на буксир. Кръстословиците ще ги решаваме на сушата, нали, пане полковник?

Нито екипажът на Р-275 начело със симпатичния донжуан Сотников, нито екипажът на спасителя под командването на жизнерадостния капитан Сухомлински, нито дори полковник Иванов можеха да си представят каква едра риба са извадили от мрежата. Единствено външно откровеният, а всъщност професионално умеещ да си държи езика зад зъбите майор от специалния отдел на базата на руския Черноморски флот Непейвода си представяше в общи линии мащабите на личността, връзките и положението на милиардера, собственика на вестникарско-издателска империя, простряла пипалата си по всички краища на света, от Аляска до Мелбърн. Норман Кларк притежаваше няколко телевизионни компании, той бе близък с половин дузина президенти на САЩ, няколко арабски крале и шейхове, а също и редица генерални секретари на ЦК на КПСС. Той издаваше нетленните „произведения“ на генералните секретари с разкошни корици и на всички световни езици. Да, не всеки ден Черно море донася подобен улов.

Още същата вечер много вестници по света дадоха кратка информация за случилото се, засега без коментари.

Затова пък на следващия ден горещата новина зае първите страници на вестниците заедно със съобщенията за посещенията на министър-председатели, крале и президенти. Писаха се всякакви неща, някои изразяваха искрено съболезнование, някои тихомълком злорадстваха, но всички като че ли се интересуваха не толкова от смъртта, колкото от историята на живота на американския милиардер, когото журналистите ценяха най-малкото за това, че със своята екстравагантност и непредсказуемост им даваше обилен материал за най-различни рубрики на вестниците им — от финансовата колонка до лекомислената, но обожавана от читателите светска хроника.

Ето какво писа например солидният „Уошингтън Поуст“:

„Гибелта на Норман Кларк, за причината на която се носят толкова много и противоречиви слухове, е голяма загуба не само за националните масмедии, но и лично за президента Клинтън, който изрази дълбоките си съболезнования на семейството на покойния. Дори вечният делови партньор и едновременно конкурент на Кларк Рупърт Мърдок заяви пред нашия кореспондент, че е искрено опечален от гибелта на Кларк, с когото въпреки противоречията са го свързвали топли, приятелски отношения.“

„Файненшъл Таймс“ реагира така:

„Неочакваната и тайнствена гибел на Норман Кларк причини рязко падане на курса на акциите на компанията му. Едрите притежатели на акции поискаха от правителството на Клинтън и финансовото министерство спешна проверка на състоянието на нещата в компаниите, принадлежащи на Кларк. В деловите кръгове се носят слухове за нестабилното финансово положение на корпорацията на Кларк вследствие на неудачни инвестиции в широкомащабни проекти, в това число в Източна Европа и бившия СССР.“

Френският „Либерасион“, съобщавайки за гибелта на един от най-известните американци през последното десетилетие, информира читателите си за това, че президентът на Франция Франсоа Митеран е изпратил съболезнователна телеграма на близките на загиналия.

Немският „Ди Велт“ окачества като нелишени от основания слуховете за набелязана среща между Норман Кларк, известен още по съветско време с близките си отношения с управляващата върхушка на СССР, с президента на Русия.

„Дейли Мирър“ писа със свойствения си тон и любов към точните подробности:

„Кларк е мъртъв. Империята е разорена. Ще ни липсва този забележителен и уважаван от нас конкурент. Милиардите на Кларк се оказаха сапунени мехури, отнесени в небитието при един силен порив на вятъра. Трябва да се отдаде дължимото на смелостта и предприемчивостта на Кларк, който след като веднъж изгуби контрола над създадената от него «Кларк Къмпани», не само че си го върна, но и разшири бизнеса, присъединявайки към печатните средства за информация и няколко телевизионни компании в различни страни. Но този път няма кой да спасява разпадащия се бизнес. Многобройните представители на семейството на Кларк отказват коментар. Само най-малкият син Роджър Кларк, собственик на нефтена компания в Далас, заяви, че естествено му е мъчно за баща му, семейството им е понесло тежка загуба, но никой от неговите членове не е сериозно развълнуван от паричните щети и вероятния банкрут, тъй като отдавна никой от тях не работи в компаниите на баща им. Също никой от тях не е разчитал на наследство, тъй като Кларк заявил много отдавна и съвсем официално, че няма да остави наследство на децата си, понеже винаги е смятал получаването на голямо наследство за фактор, унищожаваш деловата инициатива на следващото поколение.“

Руските демократични вестници реагираха удивително еднообразно. Създаваше се впечатлението, че всички те, като в доброто старо време, са се вслушали в мекия, но непрекословен глас, разнасящ се в слушалката на телефона, на чиято шайба по-рано бе гербът на СССР.

От останалите се отличаваше само „Московски комсомолец“, който, както винаги, без да подбира изразите, разказа на читателите си за трагедията в Черно море:

„Норман Кларк е известен в Русия най-вече като главният западен издател на съветските генерални секретари и с това, че издаваше в Америка разкошния журнал на Културния фонд «Възраждане». Сега управителите и оберкелнерите на «Метропол», където Кларк обикновено отсядаше, могат да си отдъхнат, избавени от безкрайните капризи и претенции на разглезения клиент, а също и от наистина царските бакшиши, които той раздаваше наляво и надясно. «Метропол» все пак имаха късмет. Веднъж, минавайки транзит през Лисабон, екстравагантният Кларк се скарал с персонала и управителя на хотел «Риц» и бил принуден да напусне апартамента. Преди това обаче намерил някакъв биологически институт в Лисабон, откъдето купил кутийка охранени лабораторни бълхи. Напускайки «Риц», той изпразнил кутийката в асансьорната шахта. На сутринта администрацията на хотела била принудена да евакуира гостите до един.“

Вестник „Днес“, деликатно въздържайки се от политически оценки на случилото се, помести информацията за гибелта на Кларк в рубриката „Произшествия“, където обикновено съобщаваше за криминално разчистване на сметки, убийства на банкери и авторитетни личности от престъпния свят, пожари и катастрофи. Затова пък публикува на четвърт страница материал от своя кореспондент Пьотър Зотов, който бе отишъл в Севастопол и дори поразпитал няколко свидетели. Мнението на кореспондента на „Днес“ се свеждаше до това, че става дума за съвсем обикновено криминално убийство, свързано с факта, че в последно време „приятелят“ на Русия Норман Кларк бе пряко ангажиран с търговията с оръжие и доставянето му в горещите точки на бившия СССР и на двете враждуващи страни. Пьотър Зотов, позовавайки се на анонимен представител на щаба на Черноморския флот, изказваше предположението, че в този трагичен за него ден съдбата на Норман Кларк се е пресякла прекалено рязко с интересите на определени кръгове от Министерството на отбраната и военнопromишления

комплекс, опитващи се в последно време да монополизират целия оръжеен пазар в рамките на бившия СССР и съседните държави. Впрочем Зотов не настояваше, че това е правилната версия. Той обаче изразяваше определена увереност в криминалната основа на тайнственото морско произшествие.

Най-оригиналните версии бяха изказани естествено от булевардната преса, които изразяваха емоциите си по много подобен начин във всички страни въпреки цялото си разнообразие.

Марсилското издание „Анкор“ щедро приписа на Кларк рядка мъжка сила, приписвайки му брой едновременни любовници, съответстващ на броя на годините му. С една от възлюбените му, осемнайсетгодишната Патриция Морше, вестникът помести обширно интервю, в което младата Патриция се изказваше възторжено за любовните вкусове на покровителя си, но се оплакваше от прекаленото му скъперничество. Тук момичето явно не беше улучило, защото, ако нещо липсваше на Кларк, то бе именно скъперничеството. Патриция с несвойствена за осемнайсетгодишно създание разсъдливост предполагаше, че трагедията е била причинена от ревност. „Преди да замине на това пътешествие, Норман ми беше казал, че има проблеми с някаква страстна американка, живееща в Москва, с която освен това го свързвали и заплетени финансови отношения“ — каза Патриция. На снимката, поместена в „Анкор“, приказливата девойка приличаше на тормозен от родителите си пубер.

Но най-дръзката версия бе изказана от английския „Уиндоу“. Вестникът писа с твърда увереност, че всъщност целият издателски и телевизионен бизнес на Кларк е служел за прикритие на основната му дейност, носеща баснословни приходи. Според вестника Кларк бе собственик на световна мрежа от публични домове и през постсъветските времена се бе опитал да оплете в мрежата си и свободна Русия. Именно на среща с мафията, контролираща пазара на живо месо в Русия и бившите ѝ републики, отивал Норман Кларк на борда на собствената си яхта „Глория“, оборудвана като разкошен публичен дом. Представителите на мафията пристигнали с огромен хидроплан, но предложенията на Кларк не ги задоволили. В крайна сметка „търговецът на любов“ се превърнал в труп.

Вестниците, принадлежащи на „Кларк Къмпани“ излязоха с траурни рамки и огромни портрети на починалия.

Спорът между Русия и Украйна в лицето на майор Непейвода и полковник Иванов бе решен в полза на Москва, откъдето със специален полет пристигна един много сериозен полковник и иззе всички трофеи, набавени от „Глория“ с риск за живота. Непейвода се подчини на пряка заповед отгоре, Иванов бе принуден да изпълни разпореждането на самия президент на Украйна.

---

[1] Превод Валери Петров ↑

ПЪРВА ЧАСТ ПРОРОЧЕСКИЯТ СЪН

*„Бих ви посъветвал
да помните мощта на кардинала
и неговата злоба; и след туй
да не забравяте, че той би имал
оръдие за своята омраза
в огромната си власт. На вас е знайно,
че е злопаметен, а пък на мене
известно е, че мечът му е остър
и дълъг и достига надалеч,
а гдето не достига, той го хвърля!
Запометете този мой съвет —
полезен ще ви е...
Но ето иде скалата,
от която ви предпазвам.“*

У Шекспир. „Хенри
VIII“^[1]

1.

СЪНЯТ НА ТУРЕЦКИ

25 юли 1994 година

Отново съм на дващест и пет. Седя зад бюрото в стария ни кабинет с Меркулов в градската прокуратура на „Новокузнецка“. Парното бичи зверски. Навън на огромни парцали вали сняг, който прилича на парченцата памук, оставащи по детските елхи, когато им свалят и последните играчки. От тази жега мушкатото на перваза започва неестествено бързо да расте на височина, разпускайки необикновено широки листа като на палма.

Хвърлям поглед наляво, там, където обикновено се намира кафявият ожулен сейф на нашия отдел, но вместо него виждам огромна червена риба, която нагло ми намига и отваря уста. Ставам, от жегата по гладко избръснатите ми страни се лее пот, стените на стаята се разтварят — намирам се в тропическа гора. Наоколо летят изключително красиви седефени пеперуди и мънички птички, вероятно колибри, големи колкото майски бръмбар. Палмите размахват широките си листа, но не става по-прохладно.

Решавам от жегата да се гмурна в аквариума, който пред очите ми, но прекалено бавно се превръща в басейн. Откъм палмата, която в предишния си живот е била мушката, се чува отворителен скърцащ глас: „Здррравейте!“

„Добър ден“ — отвръщам машинално на огромен проскубан папагал. Папагалът се изтръсква и крясва още по-гадно: „Турррецьки, Турррецьки, дежурррната бррригада, повикване!“

„Какво!“ — стряскам се аз. И се събуждам. О, ужас, позор, Турецки е заспал на работното си място! Костя Меркулов... Не! Не Костя, а Константин Дмитриевич ме гледа с немигащ укорителен поглед в сиво-сините си очи:

„Как така, стажант Турецки, как така, Саша, си почиваш, докато престъпниците върлуват из Москва, върлуват из Москва!“ — Гласът на Меркулов се разпространява из кабинета, прониква във всички цепнатини. Скачам, усещайки с всички клетки на стажантското си

същество невероятен, изгарящ срам, и тогава... Само това липсваше! Като от уморено есенно дърво от мен започват да капят дрехите ми — самото, ризата, фланелката. Опитвам се да хвана поне панталоните, прекрасно разбирайки какво ще последва след тях, но безполезно...

И тогава се събуждам май окончателно.

Точно така — всички чаршафи са събрани в краката ми, като че ли половината нощ съм се борил с някого — вероятно с оня проскубан папагал. Навън е ясно юлско утро, виждат се сивите покриви на беляевските^[2] блокове. Зифтът по покривите, изглежда, започва да се топи още от сутринта или не е успял да изстине от вчера. Да, при тази жега вчера нямаше смисъл да вливам последната чашка. Ставам и пускам, щорите, може би поне това ще спаси скромната ми обител от окончателно превръщане в тропик.

Мама вчера нещо прекалено се суетеше, изглежда, ме обиква все повече и повече с възрастта. Напоследък мама силно сдаде багажа, въпреки че все така прилича на тийнейджър. Но вече, уви, на възрастен тийнейджър.

Отивам в кухнята, отварям хладилника. Той зее насреща пуст и тъмен както обикновено. Отдавна трябваше да отскоча до „Добринински“. Казват, че там още има лампички за съветски хладилници, щото наскоро си купих страшен разклонител, само дето нашите щепсели не щат да влизат вътре. Серьожа Ломанов ми обясни, че това е европейски стандарт.

Добре, че майка ми е оставила пакет кефир, ето го на перваза, седи си и се грее. Пийнах топъл кефир и се пооправих. Стана време да правя кафе. Ако не ме подгонят още от сутринта, аз не отстъпвам и на йота от любимия си ритуал. Все пак фамилията Турецки задължава до известна степен, въпреки че точно по турски няма как да си направиш кафе вкъщи. Добре, да кажем, пясък има на всяка детска площадка, а какво да правя с мангала и въглищата?

Като начало смилам кафето с ръчната мелница, която ми подари Абовян от Ереван, когато двамата разплитахме делото за откраднатите в Москва и прехвърлени в Армения западни коли. Интересно, как ли е той сега? Разправяха ми, че миналата зима в Ереван замръзващите жители изсекли всички дървета в града...

Въртя медната дръжка, из кухнята се носи разкошният аромат на току-що смляно кафе, който сам по себе си вече невероятно ме

ободрява. Въртя и си мисля — що за идиотски сън ме навести тази нощ? Вече не си спомням кога бях сънувал за последен път. И изведнъж — на ти! И палми, и басейн, и жега, и папагали, само дето нямаше някое знойно гадже. По бикини. А най-добре без.

В малкото си джезве, също арменско, сипвам две лъжички и половина съвсем ситен ароматен пращец, заливам го със студена вода и го слагам на бавен-бавен огън. И ето че най-после сутрешното ми кафе е готово. Добър апетит, господин Турецки!

Връщам се в стаята и пускам стария си черно-бял телевизор. Сега сигурно вече никой няма такива телевизори. Останали са само у забравените от бога старици и у старшия следовател по особено важните случаи от Генералната прокуратура Александър Борисович Турецки. Между другото най-после свикнах да се обръщат към мен на име и бащино.

По телевизора пее някакъв модерен певец. Опитвам се да си спомня името му, но без всякакъв успех. Виж, ако беше минавал при нас по някое дело, щях да го запомня завинаги. Не е изключено да се срещнем някой път. Тези естрадни звезди понякога си изкарват кинтите не толкова от концерти, колкото от търговия с автомобили. Много от тях са свързани с фирми, занимаващи се с продажбата на коли. А те имат някакви митнически привилегии. Абе да си продават. Само да не стрелят един по друг и по околните мирни зрители.

Накрая дойдоха сутрешните новини. Да видим какво става по света.

Президентът си почива в Сочи. Там се срещнал с директора на Службата за външно разузнаване Евгений Маков и с вицепремиера Шохин, с които обсъдил текущи политически въпроси... Интересно какви политически въпроси може да обсъжда президентът с началника на външното разузнаване? Сигурно кои сега са добрите и кои лошите.

В Москва е пристигнал министър-председателят на Конго. В рамките на посещението му се предвижда среща с министър-председателя Виктор Черномирдин и руски бизнесмени... Значи пак ще паднат цените на бананите, а тези на бензина ще скочат.

На улица „Клемент Готвалд“ е взривено БМВ, на волана на което е бил господин Орзоев, по-известен в определени кръгове с прякора „Азол“. С него е било неидентифицирано момиче на шестнайсет-седемнайсет години. И двамата са загинали...

Съвсем изнагляха, скоро ще почнат да возят първокласнички. А колкото до Азол, хак му е — бричката му цялата се беше усмърдяла на ганджа. Момичето ще го идентифицираме. За ужас на майката и таткото...

Близо до Севастопол граничарите са открили дрейфащата океанска яхта „Глория“, принадлежаща, както стана ясно, на известния американски предприемач, вестникарско-издателския магнат Норман Кларк, поддържал в продължение на години най-тесни връзки с Русия и СССР. Именно той е издавал на Запад произведенията на Леонид Брежнев и другите генерални секретари на КПСС. През последните години Норман Кларк финансирал и издавал журнала на Руския културен фонд, учредил стипендии за студентите от Московския държавен университет, чийто почетен доктор е бил. Възглавявайки заедно с госпожа Спиър фонда „Семюъл Спиър“, Норман Кларк всячески съдействал за подкрепата за различни научни изследвания и за запазването на научните кадри в Русия, предоставяйки на учените годишни субсидии, оборудване и научна литература. Норман Кларк неведнъж е дарявал на Руския културен фонд купените от него на различни търгове по света предмети на руското изкуство...

И тогава ме осенява една мисъл. Щях дори да се задавя с възхитителното кафе, ако не си го бях допил още преди минута. Сънят се сбъдва — сигурно пак ще ми тръснат нещо неразкриваемо и много мокро. Защо ли ми дойде тази мисъл? Някакъв мъничък хитър Турецки някъде вътре в мен от време на време прозорливо предугажда сюжетните ходове на биографията ми. Всъщност точно този мъничък хитрец би трябвало да стане следовател, а не аз — човек мирен и добродушен. Е, тука вече се поизхвърлих, не съм чак толкова добродушен...

Телевизорът дудне за времето и природата, но вече не слушам хубавата строга говорителка. Време е за работа.

Сега живея в най-благословената част на Москва. Когато от много акъл започнах ремонт в собственото си жилище, извършвайки първото и непоправимо действие — тоест варварски съдирайки тапетите от стените с най-похвални намерения, — изобщо нямах представа, че ремонтът с това и ще приключи. Или поне ще се проточи за дълго. Тъй че когато моят приятел Саня Афанасиев, който заминаваше за половин година, ми предложи да използвам колибката

му, тутакси се съгласих. И веднага се нанесох, като взех със себе си само родния телевизор и електрическата самобръсначка. Братият естет Афанасиев през живота си не беше притежавал нито едното, нито другото.

А на мен самия какво ми трябва? Необходимите дрехи, самобръсначка и телевизор, за да не се разкапя съвсем. Жената с дъщерята заминаха за цялото лято при едни познати на село, близо до Владимир. Преди да заминат, двамата с Ирина дълго си изяснявахме отношенията, но така и не успяхме да ги изясним докрай. И аз за пореден път се убедих, че за човек с моята професия да се жени, е загубена работа. Честна дума, така и не мога да кажа със сигурност дали се считам за женен човек или за ерген. С всички произтичащи от това последствия.

Сега моя родина е Беляево. Само преди някакви си двайсет години на мястото на блока ми е имало съвсем истинско село — с градините, лехите, кравите и славеите. Всъщност славеите и досега пеят през лятото. Красота! От прозореца ми зад покривите на блоковете се вижда гората, простираща се от Чертаново чак до Ясенево. Наоколо откриха и денонощни магазини, сега можеш винаги да си купиш поне хляб и сирене.

Намъквам се в костюма, с който за разлика от обръщението на име и бащино изобщо не мога да свикна. И особено с идиотската вратовръзка. Това нещо явно са го измислили жените, за да създават главоболия на мъжете. На кой би му хрумнало — примка на шията! Между другото, в случая Ферापонтов жената беше удушила уж горещо обичания си съпруг именно с вратовръзка. В жегата тези хамути са най-непоносими. Но положението задължава и аз се надувам от гордост.

На Костя Меркулов му е още по жегата на новата му длъжност. Отнася си го от всички, даже и от президента. Прекалено бие на очи. Наскоро той ми разправяше за приема в английското посолство, където този страхотен следовател така и не бе успял да разбере кой е дипломат, а кой келнер.

Всичко си пасва едно към едно — асансьорът пак не работи. И за капак оня шантавият от втория вход пак си е залепил старото волво за моята броня. Добре де, ще излезем някак.

Излизам на „Профсъюзна“. Много обичам тази отсечка — наклона от Беляево до Нови Черьомушки. Имаш чувството, че не караш, а летиш. Особено когато колите са малко. А пък будките намаляха и изглеждат по-спретнато. Колко се руга по техен адрес. Сега на всяко кръстовище можеш да си купиш цигари. И да пийнеш нещо. Това второто не, когато си зад волана.

В последно време Москва, разбира се, силно се промени и не може да се каже, че се промени към по-лошо. Наистина, разкопаха всички улици, но все някога това ще свърши. Започнаха да строят много, лека-полека реставрират центъра. Може би някой ден Москва ще заприлича на нормален град.

Ако можеше да се оправим и с подшефния ни контингент. Събират се в Москва като мухи на мед. Казват, че мерцедесите в Москва вече са повече, отколкото в Берлин. Мерцедесът ни е нещо като значка. Можеш да спреш който и да е и с почти пълна сигурност да се натъкнеш на пакостник.

Минавам през Октомврийския площад, той сега май се нарича „Калужки“. Да се побъркаш с тези нови стари названия. Отляво е църквата на Йоан Воин, сигурно най-красивата в Москва. Отсреща е френското посолство, което прилича на палат. Спомням си, когато французите празнуваха Щурма на Бастилията, пред вратите на посолството се беше подредила дълга опашка от много добре облечени хора.

От Каменния мост се открива най-хубавият изглед към Кремъл. Едно време го имаше на банкнотата от три рубли, вече безвъзвратно изчезнала.

Изскачам на „Моховая“ — сега тук движението е еднопосочно. Натам е удобно, на връщане можеш да откачиш от заобиколки. На всичкото отгоре са изкопали и някаква чудовищна дупка. Лужков^[3] си строи подземен град. Ега ти благодетеля.

До метрото на Площада на революцията има будки, в които не продават цигари и дъвки. Една кожена чантичка струва петстотин хилядарки. А обувките — половината от тази сума едната. С мойта заплата мога да си купя точно три обувки.

На „Пушкинска“ по традиция има задръстване. Някакъв нетърпелив ненормален едва не ми цунка ладата отзад. За гробището ли си се разбързал бе. Да се присъединиш към прадедите си.

Заскърцаха железните врати. Дежурният лейтенант ми отдаде чест и аз му кимнах. С такива дреболии, когато ти отдават чест, а ти кимаш, свикваш толкова лесно и бързо, че просто преставаш да ги забелязваш. От друга страна, в това има и някои удобства. Започваш да разбираш защо хората така се вкопчват във властта. Всъщност властта е широк път нагоре, по който се търкалят удобства и привилегии, а ти просто си вървиш и ги събираш, или по-точно дори не ги събираш, ами направо ти ги натрапват. Но това е само едната страна на властта, нещата не са толкова прости. Ненапразно в историята са известни и вождове аскети. При това най-жестоките.

Качвам се на третия етаж в непропорционално големия според мен кабинет с антре и секретарката Верочка. Откакто при нас се появи стажантът Серьожа, забелязвам, че Верочка силно се интересува — не чак от стажанта, но от теорията и практиката на гримирането — със сигурност. Седеше си преди скромна синеока студентка-задочничка, а сега изведнъж очите ѝ засвяткаха, устните ѝ се зачервиха, гласът ѝ зазвъня.

И съседите на етажата, уж солидни чичковци, следователи и прокурори, започнаха да се отбиват по-често — да поискат от Верочка я кламери, я лепило, като че ли си нямат собствени секретарки. Страхувам се да не ни я откънат любителите на лепилото. Но засега двамата със Серьожа държим фронта. По-точно в това отношение главният е Серьожа — тук субординацията се нарушава. За Верочка вече като че ли съм малко стар.

— Здравейте, Александър Борисович! Серьожа вече е тук. — Верочка за момент се откъсна от телефонния си разговор. — Една минутка, Александър Борисович. Може ли днес да си тръгна в пет часа? Важно е. — Тя се усмихва смутено, въпреки че смущението не си пасва особено с пурпурния цвят на днешното ѝ червило. Вчерашното, перлено и не така ярко, повече отиваше на характера и темперамента ѝ.

— Разбира се, Вера Игоревна. Само че какви важни дела може да има едно толкова младо и прелестно създание?

Тя ме поглежда леко снизходително. Вероятно това е погледът, с който дарява търсачите на лепило и кламери. И отвръща:

— Родителите ми се готвят да заминават на юг за отпуската. Трябва да ги изпратя, а те трябва, както се полага, да ми дадат

последни наставления. Как да се държа, докато ги няма.

— Да не сринете апартамента с приятелите?

— Какво говорите, Александър Борисович! — Тя се усмихва радостно и разбирам, че жилището го заплашва най-непосредствена опасност.

В кабинета ми до прозореца, както винаги пред компютъра, седи нашият стажант Серьожа Ломанов. Той силно би ми напомнил мен самия от времето на стажантството ми, ако животът ни, който не се беше променял с десетилетия, не бе направил изведнъж такъв внезапен и удивителен вираж. Ето например, и моето детство и юношество, и това на Костя Меркулов, който е по-възрастен от мен с някакви си десет години, си приличат, само дето при мен положението с плюскането беше по-добро. Но дворовете, игрите, момичетата и дори филмите бяха едни и същи, с малки вариации. Е, с момичетата малко преувеличих, но колкото до останалото — със сигурност. Както Костя бе получил бойното си кръщение със „Солнцедар“, така и аз с „Три седмици“. Все същата гадост, макар че „Трите седмици“, разбира се, са по-добри, но пак са си отрова.

А те са съвсем различни. Ето например компютрите. Аз още си спомням първия телевизор в кооперацията — съвсем приличен по тогавашните мерки „Рекорд“. Едни наши роднини години наред имаха лампов телевизор, от първите съветски, с екран колкото тефтерче. Компютрите, като си помисля сега, заемаха цели етажи на научните институти и изчислителни центрове. А сега какво — малка кутия и екран. Пред екрана седи Серьожка, който е на „ти“ с тази кутия. Аз естествено се понаучих да натискам клавишите, но нищо повече. Нещо не станахме големи приятели.

А Серьога направо се е залепил за него и изглежда, че и компютърът му отговаря с взаимност. Ако за момент си представим, че компютърът беше жена, то Ломанов със сигурност би започнал да я ухажва, а може би дори би се оженил. Колко тъжно би било това за Верочка!

— Добро утро, Александър Борисович!

— Здравей, Серьожа! Продължаваш ли да печелиш?

— Ами, това игра ли е! Виж, вчера победих моя три партии поред на четвърто ниво.

— И на какво играехте? На стражари и апаши?

— Обиждате ме, Александър Борисович! Играехме древния и благороден шах.

— Пробвай някой път с мен. Едно време не играех зле.

Ломанов се усмихва с едва забележима снизходителност и казва:

— Непременно. Когато кажете. Вижте, записаха ми нова игра. Тоест тя, разбира се, е стара като света, вие сигурно също сте я играли в часовете в училище. Но тук морският бой се води между Русия и Украйна.

Поглеждам цветния екран, където украински и руски кораби се гърмят с огнени снаряди, и тази игра не ми харесва.

— Да — казвам, — такава дивотия не можехме да си представим. Идеята за война между Русия и Украйна само допреди няколко години би изглеждала абсолютно смахната. Разбира се, правехме си майтап с украинците и маста в шоколада, но такава нещо... Добре, Серьожа, изключи игрите, време е да се заемем с работа. Какво става с колекцията на Булчински?

Сергей пощрака по копчетата на компютъра, размърда мишката, екранът стана черен и по него се появиха мъждукащи звездички с различна големина.

— Старицата твърди, че от дрънкулките прекалено детайлно се е интересувал племенникът на Булчински, някой си Воропаев — доста неприятна личност. Питам за него директора на антикварния магазин на Якиманка и той каза, че Воропаев на няколко пъти се е опитвал да му пробута някакви доста подозрителни предмети...

— Заеми се с този Воропаев, особено с възможните му връзки с хора, имащи отношение към митницата. Те явно имат гладко действащи канали, вещите след това се появяват в Европа и в Америка. Съвсем наскоро представители на Интерпол свалиха от търга на „Сотби“ осем руски картини от осемнайсети век и три икони от шестнайсети. Разбира се, този Воропаев най-вероятно е дребна риба, но току-виж на дребосъка клъвнала и щука.

— Александър Борисович! — надникна в кабинета Верочка, устремявайки погледа си не към мен, а към моя стажант. — Константин Дмитриевич ви моли да се отбиете.

— Да, благодаря, идвам. Значи, Серьожа, с две думи: Ако ме няма, свържи се направо с МУР^[4]. Със Слава Грязнов, тоест... — Замислих се за секунда: — Със старшия инспектор майор Грязнов. Ако

внезапно възникнат някакви усложнения, обръщай се от мое име непосредствено към началника на МУР, Александра Ивановна Романова. Но не злоупотребявай с това — с нея шега не бива. Въпреки че е добра. Към тези, които обича. Обади ѝ се, ако този Воропаев започне да се прави на много умен.

Практически на вратата довърших началническите си наставления:

— В най-лошия случай по новото положение имаме право да го задържим за трийсет денонощия. Ще поседи на „Петровка“ в тази жега, а и момчетата на Александра Ивановна ще си поговорят с него. После ще стане приказлив като Дядо Мраз на новогодишна забава. Разбра ли всичко?

— Тъй вярно, господин специален следовател!

— Стига с тоя „господин“. Остави лигавщините на „Коммерсантъ“^[5]. Това е, тръгвай! Всъщност не, почакай ме тук. Може Меркулов да ни подхвърли нещо спешно. Това му е в стила. Нали сега е голям началник. Засега стой на телефона.

На излизане виждам с периферното си зрение скромната Верочка, която се плъзва в кабинета ми. Може би не само компютърът има шансове пред стажанта...

---

[1] Превод Валери Петров ↑

[2] Беляево — московски квартал. — Б.пр. ↑

[3] Кметът на Москва. — Б.пр. ↑

[4] Московската криминална милиция. — Б.пр. ↑

[5] Руски бизнес вестник. — Б.пр. ↑

2.

УБИЙСТВО ПО ШЕРЛОК ХОЛМС

Макар че Костя е заместник-прокурор на страната, отговарящ за следствието, все пак бихме могли да поседнем някоя вечер на бутилка „Смирновска“. Сигурно нямам право да се обиждам. След всички тези постановления на Думата, административните учреждения от нашия строг профил преминаха почти на казармено положение. Свободното време на Костя така се пресова, че в него май няма да има място за чашка, да не говорим за бутилка.

Качвам се и се сецам за онзи идиотски морски бой между Русия и Украйна. Шегата си е шегата, но на мен нещо ми е чоглаво.

В приемната на Меркулов, както се полага, има секретарка — новата, солидна Вера Петровна, младееща дама на трийсет — петдесет години. Възрастта ѝ по удивителен начин зависи от осветлението и времето. Преди да вляза при Костя, все едно че пускам монета в игрален автомат — намислям си едно число. И честна дума, ако съвпадне, съм истински щастлив. Ура! Този път съвпадна — трийсет и три, едно към едно. Браво бе, Турецки, какво око, какво чудо.

— Добро утро, Валерия Петровна!

— Добър ден, Александър Борисович. Очакват ви.

Костя седи на огромно бюро на фона на огромна карта на СССР. В кабинета му всичко е монументално, капитално и неудобно. Не може да се сравнява със стария му кабинет на Новокузнецка с ожуления сейф и мушкатото на перваза.

— Викал си ме, Константин Дмитрич?

— Викал съм те, викал съм те. Сядай. — Меркулов излиза иззад необятното си бюро и сяда в креслото срещу мен.

Валерия Петровна донася две чаши чай с тежки метални дръжки. Моят както винаги е с лимон и захар, този на Костя — без захар и много силен. И чайният ритуал, и картата на СССР на стената идеално хармонират с имперската обстановка на кабинета.

— Костя, кога ще смениш картата? Все пак сега...

— Няма да я сменям.

— Да не очакваш животът да се приспособи към картата ти? Може би мислиш, че всичките ни бивши републики ще допълзят на колене с протегнати ръце? Ето моят стажант току-що ми показва една игра на компютъра. Помниш ли морските сражения, които водехме в училище на последните чинове? Та сега тази игра се води между Русия и Украйна. Ако с Украйна и Беларусия имаме проблеми, то какво да кажем за другите?

— Е, до война с братята славяни има време, пък и не всичко е толкова ужасно. Недей толкова да четеш вестник „Утре“... — Меркулов замислено потърка с показалец носа си. — Слушай, Саша, двамата нещо отдавна не сме сядали като хората. Извинявай, но се скапвам от работа. Дай примерно тази събота и неделя да се измъкнем от града, а? Ще си направим шишчета, може и да наловим риба...

— Костя, като идвах към теб, си мислех точно това.

Меркулов най-после завърши масажа на носа си и мина на въпроса:

— Саша, обади ми се зам.-министърът на вътрешните работи и ме помоли да се заема с нещо. Между другото той те помни добре, имай предвид. Прати ти много поздрави.

— Благодаря, ще го имам предвид — отвърнах аз, прогонвайки усмивката от лицето си.

Зам.-министърът по принцип не се обажда за дреболии и за да праща много поздрави.

— Тази сутрин в жилището му в дипломатическото градче на Кутузовски проспект е бил открит трупът на икономическия съветник от посолството на САЩ Дейвид Ричмънд. Явно убийството е по поръчка. Със случая се занимават отделът на милицията, отговарящ за охраната на дипломатическия корпус, ФСК^[1] и местното отделение на милицията. Вече пратих там Мойсеев. Старецът все пак е гений на криминалистиката. Въпреки че на пръв поглед всичко е ясно, тоест ясно е как са го убили, не е ясно защо. И кой. Виж, моля те. Не се дърлай с колегите от ФСК, но ако трябва, ги постави на място. Мина им златното време.

На излизане от кабинета на Меркулов забелязах, че Валерия Петровна изглежда вече на трийсет и две. Добър признак. Дъжд явно не се очаква.

Двамата с Ломанов се качваме в служебното волво. На кормилото е милият чичо Стъопа.

— Къде отиваме, Сан Борисич?

— На „Кутузовски“.

Чичо Стъопа е забележителна и оригинална личност. Класическото милиционерско име, известно на всеки от детството му^[2], така му се е лепнало, че почти никой не си спомня бащиното му име, макар че чичо Стъопа вече приближава петдесетте. Впрочем той изобщо не прилича на чичо Стъопа от книжката. Нашият шофьор е среден на ръст, доста набит веселяк с умни кафяви очи и леко плешив.

Чичо Стъопа е забележителен и с това, че активно се снима в киното. Ролите му предимно съвпадат с професионалната принадлежност. Той е всепризнат шофьор на милиционерски и полицейски коли в отечественото кино. Кинаджиите го обожават за сговорчивия му по отношение на хонорарите характер. И естествено най-вече за това, че когато във филма е задействан чичо Стъопа, от каскадьори практически няма нужда.

Аз самият веднъж — не на кино — бях свидетел и един от участниците в невъзможно изпълнение. Когато прекалено настоятелно искахме да си побеседваме с господин Варсанидзе, по-известен като Гога, за предимствата на здравословния начин на живот, Гога не разбра благите ни намерения и започна рязко да се откъсва от нас с мерцедеса си. Тогава чичо Стъопа още караше волта, а действието се развиваше извън града, в района на Загорянка. Та чичо Стъопа изстиска от волгата скорост, на която тя принципно не е способна, и на всичкото отгоре срязва ъгъла, след което прелетяхме реката по полуразглобен мост.

Гога не рискува да стреля, когато весело и щастливо изскочихме пред него. Предпочете да изслуша всичко, което имахме да му кажем.

Освен гореизброените достойнства чичо Стъопа има още едно неоспоримо преимущество пред мрачните шофьори от нашето ведомство. Той е веселяк и майтапчия. Готов съм да се закълна, че навреме пуснатият лаф не само повишава настроението, но понякога помага да се измъкнеш от абсолютно идиотски ситуации или да разредиш взривоопасната обстановка.

Наистина напоследък чичо Стъопа прекомерно се увлича от взетия назаем хумор. Купува си всички сборници с вицове, като

предпочита тези на Никулин. Веднъж ми показа книга с гола лелка на обложката и огромна встъпителна статия, в която авторът, доктор на някакви технически науки, напълно сериозно, с графики и таблици изследваше вица, историята му, месторождението и сферите на разпространение. Двамата с чичо Стъопа решихме, че точно това е най-големият виц в книгата.

— Сан Борисич! — обърна се на първото кръстовище чичо Стъопа. — Искате ли да чуете някой нов?

— Давай — съгласих се аз. И без това ще ми го разкаже рано или късно.

— Значи. Телефонът звъни. „Ало!“ — „Прощавайте, Рабинович?“ — „Кой, младият или старият?“ — „Старият“. — „И двамата умряха.“ — Чичо Стъопа цвили от смях, като че ли той го е измислил, и натиска газта.

Двамата с Ломанов се споглеждаме сериозно, но не издържаме и също започваме да се смеем. Даже и чичо Стъопа да разкаже пълна глупост, сам по себе си заразителният му смях е достатъчен да разсмее и мъртвец.

Така и пристигнахме, разправяйки си вицове. От лявата страна в началото на Кутузовски проспект е разположено цяло дипломатическо градче от осеметажни тухлени блокове с просторни паркинги на двора и будки на охраната. По-рано си имаха дори собствени магазини, нашите не смееха да си покажат носа там. Момчетата от целия квартал се събираха да гледат чудноватите коли през решетката на оградата.

Сега от такива коли се чудиш къде да се денеш. Чичо Стъопа е патриот, разбира се, но даже той е принуден да признае, че волвото е кола, как да го кажем... Абе не е лоша.

Нарушавайки дипломатическия покой и равномерността на живота, напъряко на пътя пред третия вход е спрял жълт милиционерски ГАЗ. Някакъв солиден арабин не може да паркира заради него, но не излиза с арабските си псувни, а си седи кротко и чака кога колата без шофьор ще му освободи пътя.

... Вратата на апартамент 28–29 не беше заключена, пък и едва ли и най-хитрият крадец би се намъкнал в жилище, фрашкано със сътрудници на милицията и ФСК, а ако броим и нас — и с представители на прокуратурата.

Двойният номер на вратата показваше, че в типичния, макар и хубав съветски апартамент е направена реконструкция. Два двустайни апартамента бяха съединени в един, в резултат на което се бе получило жилище по западен образец, където не пет семейства ходят в една тоалетна, а едно-единствено се разполага в две такива.

Две стаи по двайсет метра бяха обединени в една огромна гостна. Само височината на тавана малко не пасваше и затова гостната, въпреки красивите бели мебели, изглеждаше малко странно, като че ли я бяха сплескали. Още по-странно изглеждаше, когато в нея се бяха наблъскали толкова хора, облечени явно неподходящо за вечерен коктейл. И на всичкото отгоре начело с трупа на домакина.

Дейвид Ричмънд седеше покрит с чаршаф пред телевизора, още работещ, когато чистачката отворила вратата със своя ключ и открила мъртвия собственик. Чак потръпнах, като си представих как двамата едновременно гледаме сутрешните новини. Аз с чашка кафе в ръка, той — с куршум в тила.

Сетих се за нещастния жив арабин.

— Слушай, капитане — докоснах по рамото възбудения следовател Степанцов от Второ управление, с когото някога се бяхме засичали по арбатските дела. Добре си спомнях името му заради идиотското съвпадение с името на тогавашния ни клиент. — Вашият ГАЗ ли е запречил пътя на дипломатите? Там един арабин не може да мине вече половин час, да не вземе да стане международен конфликт.

— Ясно, Саша. Сега ще се оправим. — Ето, оказва се, че и той не ме е забравил съвсем.

Чух Степанцов да псува в коридора любопитния шофьор, чието място изобщо не беше в жилището.

— Семьон Семьонович — обърнах се към прокурор-криминалиста Мойсеев, който теоретически отдавна трябваше да се е пенсионирал, но не бързаше, а пък и началството не искаше да се лиши от такъв виртуоз. Той беше специалист особено по отношение на балистиката. — Какво имаш да кажеш?

— Някои неща се проясняват, Саша. Убили са го — Семьон Семьонович ми подаде целофаново пликче със сплескан куршум, — изглежда, с белгийска пушка „Мазер“, ако не бъркам, разбира се. Скъпа вещ, ще ти кажа. В колекцията ни има една такава. По

пазарните цени е към десет милиона. Ще ти кажа със сигурност след експертизата.

— Капитане, а къде са колегите от контраразузнаването?

— Пука им на тях! Тяхната работа е чистичка. Помотаха се, поогледаха, понагрубиха ни малко и си заминаха. Да ловят шпиони сигурно. Къде ще седнат да се занимават с убийци? Моите момчета бяха тези, които преровиха околните тавани. Домъкнаха оттам тухли и всякакви боклуци. Тоя тип е стрелял е-ей от онази сграда насреща, от капандурата. Явно дълго е лежал и е чакал. Приспособил си две тухлички за опора, пушил — намериха три фаса. Май е бая смел. Не е хвърлил пушката, както правят обикновено. Разглобил я и си я прибрал в спретнатата чантичка. И слязъл по стълбата като бизнесмен, мамка му. Откриха единствено гилзата. Професионалист е гадината — с неочаквано за самия себе си възхищение в гласа каза Степанцов.

— Холмс — побутна ме по рамото Ломанов, за чието присъствие почти бях забравил.

— Какво, Уотсън? — откликнах автоматично. Брей каква младеж се е извъдила, вече Холмс ме наричат.

— Говоря сериозно, Александър Борисович, не се шегувам. Можете да го сметнете за глупост или празни фантазии, но имам чувството, че убиецът явно е чел Конан Дойл — развълнувано произнесе стажантът.

— Какво имаш предвид? — попитах излишно раздражено. — Какво общо има Конан Дойл?

— Може би си спомняте, Александър Борисович, има един разказ от Конан Дойл, в който хитрият Холмс, когото искаха да застрелят, накара да направят восъчна кукла и я сложи на бюрото си пред прозореца, като от време на време сменяше положението на креслото, за да си помисли този, който го наблюдава отвън, че пред бюрото седи истинският жив Холмс. В края на краищата восъчният манекен получи куршум в челото.

— Нещо са ти много странни литературните асоциации, Серьожа. Няма нищо лошо в това да си падаш по Конан Дойл, но за съжаление в наше време той не ни е от помощ. Освен това не става дума за восъчен манекен. Пък и откакто перестройката се превърна в перестрелка, от прозорец в прозорец и през улицата стрелят едва ли не всеки ден. Дай да се заемем с работата.

В ъгъла на гостната, до белите рафтове с книги, стоеше висок господин с тънки очила. Думата „господин“ напълно съответстваше на този човек. Капитан Степанцов ми прошепна на ухото, че той е представител на американското посолство.

Познанията по английски на моя стажант бяха достатъчни, за да го използвам като преводач. Но рискувах лично да се обърна към американеца.

— Извинете, говорите ли руски?

— Да, говоря. — Американецът инстинктивно се усмихна.

— Специален следовател от Прокуратурата на Руската федерация Александър Борисович Турецки.

— Стивън Броуди, сътрудник на посолството на САЩ — представи се американецът и ми подаде гланцова визитна картичка, която автоматично сложих в джоба на самото си и си помислих: много е възможно да е сътрудник не само на посолството. От друга страна, ясно, че в такива случаи с руската страна няма да контактува аташетото по селското стопанство. — Готов съм да отговоря на всички ваши въпроси, господин Турецки.

— Въпросите ще задам по-късно, ако позволите.

Американецът радушно разпери ръце, като че ли цял живот си беше мечтал да отговаря на въпросите на руски следовател.

— Засега имам една молба към вас. Бих искал да прегледам книгата на... покойника.

— Действайте, както намерите за необходимо, господин Турецки. Вашите колеги от контраразузнаването не бяха така деликатни. Ние сме крайно заинтересовани от незабавното разследване на този инцидент.

— Благодаря — казах. Къде ли се е научил да праска така руския?

— Учех руски език в Московския университет, ако това ви интересува. — Броуди като че ли беше отгатнал простата ми мисъл.

— Това, разбира се, е интересно, но не влиза в кръга на въпросите, които съм длъжен да ви задам.

— Просто сметнах, че щом колегите ви контраразузнавачи така детайлно се интересуваша от този въпрос, той ще има значение и за вас.

— Може и да има — успях да докарам усмивка.

Прекалено е приказлив този американец.

Огромният и непривично устроен апартамент все пак представляваше ергенско жилище, наистина обаче много подредено. Но това беше само първото впечатление. След огледа на спалнята стана ясно, че жените, или по-точно явно една и съща жена, са присъствали тук ако не постоянно, то достатъчно редовно.

Съвсем не мъжки гребен с останали по него дълги руси косми, козметика и парфюми, изящни кутийки с кремове и всякакви женски мазила. В едната баня висяха две хавлии — мъжка раирана и пухкава розова женска. Нямаше нужда да си Шерлок Холмс, за да разбереш, че загиналият американец е имал постоянна приятелка.

В кабинета на бюрото имаше малък компютър, който приличаше на плоска пластмасова кутия. Като го видя, моят стажант чак направи стойка като ловджийско куче.

— Тази кутийка между другото струва пет хиляди долара. Така, свързана е с модем. Може би си струва да прегледаме списъка на постоянните абонати?

— Действай, действай. — Оставих Ломанов да се оправя с компютъра и започнах да преглеждам малкото книжа на бюрото.

Повечето от тях бяха просто чисти фирмени бланки на фонда „Семюъл Спиър“. Точно днес нещо ставаше дума за него по телевизията...

О! А кои са тези двамата на снимката? Усмивват се като щастливи младоженци. Отдясно е американският президент, него поне всички го познаваме по физиономия, нищо че не е нашият. А отляво е някакъв жизнерадостен тип, с половин глава по-висок от Клинтън, не е първа младост, но е много бодър. И лицето като че ли ми е познато.

— Серьожа! Виж, моля те, какво пише на снимката, че не мога да разчета почерка. — Подадох на Ломанов снимката, грижливо сложена в дъбова рамка; покойникът явно я е ценял.

— „На Дейвид Ричмънд от Норман Кларк с най-добри пожелания. Юни 1994 година.“ Солидна личност е бил този Кларк. Интересно, какво ли се е случило с него все пак?

— А какво трябва да се е случило?

— Александър Борисович, още ли не сте чели днешните вестници? Във всички вестници пише.

— Слушай, слушай, сетих се — даваха го по сутрешните новини. Току-виж едното се свърже с другото. Ако вече не се е свързало. Както и да е, за това ще говорим в свободното време. Няма ли някакви бележници?

— Че за какво бележници? — каза Серьожа кой знае защо с идиотски грузински акцент. — Ето я машината, всичко е в нея. Сега ще сваля цялата информация.

Серьожа измъкна от джоба си дискета, пъкна я в процепа на компютъра, натисна няколко копчета:

— Готово.

По обратния път чичо Стъопа, виждайки вкиснатите ни физиономии, се опита да ни ободри с нова порция от неизтощимия си хумор:

— Седят две стари моми на пейката и гледат една кокошка. А кокошката се спасява от петела. Кокошката прави три кръга и я сгазва кола. Едната стара мома произнася с патос: тя предпочете смъртта.

Този път само се усмигнахме, и то повече от учтивост.

— Серьожа, ти се заеми с телефоните на този американец, разучи кой кой е. Свържи се с Романова и Грязнов, нека се заемат със свидетелите. Капитан Степанцов е свестен човек, разбира се, но може да изплаши хората преждевременно. Да, и ми събери каквото можеш за Кларк. За всеки случай...

Хитрият мъничък Турецки вътре в мен ликуваше, предчувствайки морски бани.

---

[1] Федерална служба за контраразузнаване. — Б.пр. ↑

[2] От детската книжка „Милиционерът чичо Стъопа“. — Б.пр. ↑

3.

НОРМАН КЛАРК

Каноничната биография на Норман Кларк е написана от известния журналист Роалд Линч — главен редактор на ежедневника „Дейли Ривю“, принадлежащ на Кларк. Книгата е озаглавена непретенциозно — „Парадоксите на Кларк“.

Купих си същата тази книга с гланцова корица и снимка на засмения Кларк от книжарницата на „Профсъюза“. Най-интересното е, че е била преведена и издадена още преди две години. Но тогава, естествено, дори не съм ѝ обърнал внимание. Като че ли специално ме е чакала тези две години в малката книжарничка.

Любознателният читател би могъл да предположи, че острият и на пръв поглед съвсем не панегиричен стил на книгата далеч не е свидетелство за независимостта на автора. Той по-скоро говори за опит за тънка игра на независимост и обективност. Дори най-непривлекателните страни от характера на Кларк и събитията от живота му са представени в крайна сметка така, че да предизвикат симпатия към героя. Между другото, историята за бълхите, публикувана в „Московски комсомолец“, е взета именно от творбата на Роалд Линч.

Линч видимо симпатизира на героя си и най-вероятно причината не е само че за това му се плаща. Тонът не може да се подправи. Изглежда, че контрастният и непредсказуем характер и поведение на Норман Кларк сами по себе си са благодатна почва за всеки пишещ.

В книгата са цитирани огромно количество свидетелства на хора, по различно време работили с Кларк — в дните на най-големи издигания и на невероятни падения.

„Той е ангел и чудовище — казва бившата секретарка на Кларк Анет Фокс, която е била до него в продължение на десет години. — Уволни ме, щом малко остарях. Мисля, че точно това беше причината за уволнението ми. Той

предпочиташе в офиса му всичко да е най-съвременно — мебелите, техниката, дизайнът. Аз вече не се вписвах в този интериор, така че може да се каже, че ме уволни изцяло по естетически съображения. Но ми изплати такава компенсация, че бих могла да не работя никъде през следващите десет години.“

Почти всички разказвачи са единодушни, че първото впечатление при среща с Кларк е грандиозно и едва ли не плашещо. Нищо чудно — ръстът му е около сто и деветдесет сантиметра, а теглото му е достигало на моменти сто и петнайсет — сто и двавет килограма. Въпреки това телосложение обаче той се е движел достатъчно изящно и леко. Това всъщност обяснява успехите му в тениса — мощността и лекотата.

При първата среща на човека насреща му се струва, че Кларк заема цялото околno пространство, колкото и да е голямо помещението. Гласът му е бил силен, макар и не рязък, като при нужда е могъл да бъде мек и ласкаещ.

Той винаги постигал целта, която си е поставил, колкото и абсурдно да е изглеждала тя на околните и даже на самия него.

Ето какво разказва например Франк Лист, който е работил с Кларк след войната, а сега е мениджър в конкурентната корпорация на Мърдок:

„Някъде през четиридесет и девета се оказахме в Аржентина, в Буенос Айрес. Бяхме подписали няколко прилични договора и имахме пълното право да разпуснем. Седяхме си в ресторанта и внезапно на Норман му хрумна, че трябва незабавно да отлетим за Ню Йорк.

Норман буквално ме измъкна от масата — сдъвках си парчето месо по пътя — и хукнахме към летището. За Ню Йорк излиташе самолет, в който нямаше нито едно свободно място. Норман ме хвана за ръката, замъкна ме нагоре по стълбичката и започна да настоява веднага да ни изпратят в Ню Йорк.

Повиканият от администрацията полицаи се опита да вразуми Кларк, който продължаваше да държи на своето. Разгорещеният офицер, запречващ с тялото си входа за салона, измъкна пистолета си и го насочи към корема на Норман, заявявайки, че той ще влезе вътре само като труп. На което Норман отвърна, че тогава самолетът никъде няма да излети.

Препирнята продължи два часа и половина на стълбичката на отдавна готовия за излитане самолет. В крайна сметка и полицаят, и администрацията бяха принудени да отстъпят. Свалиха от самолета двама нещастни аржентински музиканти, които бързаха за концерта си, обявен в Ню Йорк.

Представям си с какво удоволствие биха изсвирили траурния марш в чест на Норман.“

Непредсказуемостта на Кларк може би се е проявявала най-ярко в начина му да води делови преговори. Когато двете страни ги завършат и си стиснат ръцете, тези, с които Кларк е водил преговорите, внезапно осъзнават, че не знаят какво точно са се споразумели. Често и сътрудниците на Кларк, присъстващи на преговорите, също не разбирали нищо. Но в крайна сметка кой знае защо се оказвало, че подписаните в хода на преговорите контракти са изключително изгодни за Кларк. Най-удивителното е, че те съвсем не оцелявали и от срещната страна. Единственото, което Кларк винаги изисквал, било безпрекословното изпълнение на „препоръките“ му.

Веднъж Кларк водел преговори с Боб Форман, собственик на две програми на кабелната телевизия в Мелбърн, намиращи се в този момент на границата на банкрута. В два часа на обяд Кларк заявил на Боб, че в шест трябва да знае окончателния му отговор. От продажбата на тези програми на Кларк Форман би спечелил чисти пет милиона долара.

Но виждайки, че Кларк отива на тенис корта, той така и не се уговорил с управителите си за условията на „прехвърлянето“. На пристигналия в шест часа Кларк Форман предложил да обсъдят още някои подробности. Без да каже дума, Кларк си тръгнал от офиса му.

По време на войната Кларк се скарал с командира на ротата си заради отношението му към жените. Капитанът си позволявал прекадени волности в общуването с наплашените немкини. Кларк със сигурност е щял да бъде даден под съд, ако не се наложило веднага да встъпи в бой, след който капитанът бил принуден да подготви документите на Кларк не за даване под съд, а за представяне за награда.

Когато малко по-късно Кларк бил ранен и лежал в болницата във Фонтенбло близо до Париж, за него се грижела млада санитарка на име Силвия Лоурънс. Впоследствие тя получила образование на разноски на Кларк и оглавяла психиатрична клиника в Ню Джърси, построена и оборудвана пак с негови средства.

„Той можеше да направи недоволна гримаса само при споменаването на поредната инжекция — спомня си тя, — но лично съм била свидетел колко твърдо понасяше болезнените процедури по обработката на рамото му, изгорено до месото.“

Създал световна комуникационна империя, включваща вестници, списания, книгоиздателства, печатници, радио и телевизионни канали, компютърни мрежи, самият Кларк имал ужасен почерк, който понякога самият той не разбирал. Наистина, с този отвратителен почерк той можел да пише удивително бързо както с дясната, така и с лявата ръка. Това се обяснява с факта, че Кларк бил левак по рождение.

В детството му в Америка вече не отучвали децата от тази вродена особеност, но баща му се придържал към собственото си мнение по въпроса, Кларк твърдял, че старомодният му баща смятал желанието му да пише с лявата ръка за чиста глезотия.

Авторът на „Парадоксите на Кларк“ с упоение разказваше за пътешествията си заедно с Кларк из комунистическия свят. Особено носталгични бяха спомените му от бившия СССР, където Кларк е бил посрещан направо царски. Той и свитата му са били настанявани във вили на Ленинските хълмове^[1], в старинни подмосковски къщи, за тях са били организирани лов и други развлечения.

Особено обичал да ходи на лов заедно с Кларк Леонид Брежнев. За такъв лов в Завидово се събирало цялото Политбюро на ЦК на КПСС. Кларк и Брежнев се състезавали в точна стрелба по глигани. Междувременно в ловджийската хижа се подписвали изключително изгодни за Кларк договори. Веднъж даже станало дума за издаването на вестник „Правда“ в Америка. Но този контракт бил един от малкото, така и останали неподписани. Брежнев искал непременно „Правда“ да излиза в цветен вариант. Тъй като не желал да става за смях, Кларк доста рязко отказал участието си в това начинание.

В самото начало на „перестройката“ отношенията на Кларк с болшевиките си оставали топли и делови. Но колкото по-бързо се освобождава Русия от комунистическите илюзии, толкова по-сложни стават взаимоотношенията на Кларк с лидерите ѝ. Макар че през 1987 година все пак е избран за почетен доктор на Московския университет.

В онези времена той редовно се е срещал с Горбачов. След август 1991 година е започнало ново затопляне, сменящо се на моменти с охлаждане. Именно тогава, в края на деветдесет и първа, Норман Кларк, заедно с вдовицата на бившия американски посланик в СССР милиардера Семюъл Спиър, оглавил фонда „Спиър“.

Тежко изпитание за Кларк е била загубата на контрол върху основната му рожба — „Кларк Къмпани“. Всеки друг би бил съсипан от такава катастрофа и принуден завинаги да се откаже не само от грандиозните проекти, но и може би от бизнеса въобще. Хората, преживели такава нещца, обикновено завършват живота си в най-добрия случай като чиновници или пенсионери. В най-лошия — бързат да се простят с живота си.

Кларк обаче нито за минута не се съмнявал, че случилото се е просто незначителен епизод. Като че ли за подобна увереност не е имало никакви основания. „Планината не може да рухне от случайна атака на зайци, дори ако зайците имат стоманени зъби“ — заявил Норман Кларк в отговор на въпроса на язвителния кореспондент от „Дейли Мирър“, дали не смята да се заеме с полезен физически труд.

Жената на Кларк, очарователна англичанка, подарила му четирима синове и две дъщери, винаги е била главната му опора. Двамата се оженили веднага след войната, когато Дороти дошла в Америка, търсейки материали за дисертацията си на тема Едгар По. А намерила Кларк.

Запознали се у Ърл Фишър, чиито криминални романи тогава четяла цяла Америка. Самият Фишер, красавец естет на преклонна възраст и тънък познавач на френските вина се отнасял към криминалните си шедевори с голяма ирония и постоянно иронизирал Кларк, който ги издавал. Въпреки това Кларк печелел доста добре от тях.

С доходите от издаването на Фишър Кларк основал две научни списания — по проблемите на програмирането, от което тогава малцина имали представа, и специализирано списание по медиавистика.

Дороти признавала впоследствие, че се е влюбила в него от пръв поглед, а когато чула с каква лекота борави с такива сложни думи като „медиавистика“ и „програмиране“, вече съвсем си загубила ума.

За разлика от загубата на компанията, загубата на Дороти през деветдесета година била непоправима. Тогава Кларк напълно потънал в работата си. Годината на смъртта на жена му станала година на раждане за няколко нови компании в най-различни краища на света. „За мен работата е и наркотик, и единственото спасение“ — казва Кларк.

Той прекарал цялата година извън Америка. По платените сметки е лесно да се пресметне, че в течение на една година той е живял в повече от шестдесет хотела от Лондон до Тайван.

И шестте деца на Кларк са завършили Харвард. И шестимата по различно време са работили за по няколко години в различни негови компании. Нито един от тях не само че не е достигнал високо административно положение в компаниите на баща си, но и не е успял да се задържи повече от пет години.

Обяснението е просто. Ако изискванията на Кларк към сътрудниците му са били много високи, то към собствените му деца са били прекомерни. Това, че са били прекалено завишени, доказва самостоятелната дейност на всяко от децата му. Техните търговски и обществени успехи в собствените им поприща напълно доказват способностите им. Които впрочем Кларк е поддържал всячески. На първо място вероятно с това, че съвсем рано заявил на децата си, че не могат да разчитат на някакво сериозно наследство.

При целия суперпрофесионализъм на придворния биограф Роалд Линч в „Парадоксите на Кларк“ има внушителни празноти, запълнени

само с общи приказки и анекдоти. Когато на Линч му става трудно да хронометрира един или друг период от живота на Кларк, той поднася на читателя истории като тази за пуснатите в шахтата бълхи или задълбочено започва да пресмята броя на произведенията на изкуството, купени от Кларк. Или пък описва благотворителните му акции.

---

[1] Висок участък на десния бряг на река Москва в югозападната част на града. — Б.пр. ↑

4.

ВТОРАТА ПРИЯТЕЛКА НА ЖИЗЕЛ

26 юли 1994 година

„До Заместник-генералния прокурор
на Руската федерация по въпросите
на следствието Държавният съветник трети ранг
К. Д. Меркулов
от ръководителя на следствена група специален
следовател към Генералната прокуратура на РФ старши
съветник
А. Б. Турецки

РАПОРТ

Докладвам за следното: по Ваше нареждане на 25 юли т.г. следствена бригада в състав специалният следовател към Генералната прокуратура на РФ А. Б. Турецки, старши инспекторът от МУР майорът от милицията В. И. Грязнов, прокурор-криминалистът от Генералната прокуратура на РФ С. С. Мойсеев, стажантът С. В. Ломанов пристъпи към изясняването на оперативно-следствената обстановка по разследваното дело за смъртта на гражданина на САЩ икономическият съветник от посолството на САЩ в РФ Дейвид Ричмънд.

При огледа на местопроизшествието на адрес Кутузовски проспект бл. 7, ап. 28–29 е установено следното:

И. Л. Семьонова, работеща по линия на УПДК^[1] като приходяща чистачка в апартамента на Дейвид Ричмънд, в 8:15 сутринта на 25 юли т.г. отваряйки входната врата с ключа си, открила трупа на Дейвид Ричмънд в креслото

пред работещия телевизор. Експертизата, извършена от съдебномедицинския експерт Е. Ю. Сидорова в Главното бюро по съдебномедицинска експертиза към Министерството на здравеопазването на РФ показва, че смъртта е настъпила от пробивна огнестрелна рана в тилната част на главата между 23 и 23:30 часа на 24 юли т.г.

Следствието установи, че изстрелът е бил произведен от пушка «Мазер», белгийско производство (прилагам акта на балистичната експертиза). Изстрелът е бил произведен през капандурата на блок номер 7-а, намиращ се в двора на блок номер 7. В левия прозорец на разстояние 52 см от основата на стъклото, на 25 см от десния край на рамката е открито отверстие, отговарящо по размери на куршумите, използвани в пушките от посочената марка. Следователят от Второ РУ на МВР в Централния район В. Е Степанцов проведе оглед на тавана на блок 7-а, откъдето е бил произведен изстрелът. Открити са вещевени доказателства, при анализа на които може да се предположи, че произвелият изстрела е престоял на тавана не по-малко от един час. Начинът на подготовка на убийството на Дейвид Ричмънд показва, че убиецът е професионалист. Проверката показва, че не е регистрирано използването на даденото оръжие в други престъпления, извършени на територията на РФ.

Понастоящем следствената бригада се занимава с изясняването на личните и делови връзки на убития, а също и с разпита на жителите на околните блокове.

Ръководител на следствена група,
специален следовател към Генералната прокуратура
на РФ

старши съветник А. Б. Турецки“

Шофьорът на таксито, симпатичен младеж, не само че поиска учудващо малко, но и ѝ помогна да донесе багажа до самия апартамент. И естествено се опита да си уговори среща. Олга

благодари, но меко отказа. Умееше да го прави така, че този, на когото са отказали, въпреки това се чувстваше почти облагодетелстван.

Уф, най-после си е вкъщи. Все пак турнетата, дори и най-престижните, са извънредно изтощителни. Наистина, напоследък започнаха да ги настаняват в прилични хотели, с хубав изглед от прозореца. Всъщност беше видяла само това. Въпреки че ѝ беше третото ходене в Амстердам, не би казала, че знае повече за града, отколкото в детството си, когато за пръв път чу за Амстердам като град на лалетата и каналите.

След сутрешния спектакъл трябваше да си почива, за да бъде във форма за вечерния, след вечерния ѝ оставаха сили само колкото да може да се освести за сутрешния.

На двайсет и пет години Олга Лебедева бе успяла да посети много страни благодарение на това, че след като завърши Московското училище по хореография, попадна направо в Большой театър. За няколко години извървя пътя от глухия кордебалет, където изпълняваше трийсет и втория лебед до самото езеро, до корифейски партии — в тройки, двойки и дори в някои вариации.

Още не я беше напуснала надеждата да пробие като солистка, но с всяка изминала година тази надежда ставаше все по-призрачна. За да се превърне от приятелка на Жизел в самата Жизел бе нужно малко чудо — или удачна роля в телевизионен балет, или прекалено близки отношения с главния. Роля не ѝ беше попаднала, вторият път не я удовлетворяваше.

Никога не се заемаше с каквото и да е, преди да разопакова куфарите. Тя отвори огромния, снабден с колелца куфар на сини и червени квадрати, и започна да подрежда нещата на дивана. Образуваха се три неравни купчинки — чиста купчинка, мръсна купчинка и купчинка с подаръци. Тя целуна по носа смешния плюшен еноут, който страшно приличаше на Дейвид. Точно за него го носеше.

Мръсната купчинка беше изпратена в банята, чистата купчинка си намери място в гардероба, а подаръците останаха на дивана.

Олга включи телефонния секретар, за да прослуша последните съобщения. Така, спешно трябва да доплати за квартирата, квадратните метри и топлите литри пак са поскъпнали, мама моли да я навести при първа възможност. Вместо очаквания поздрав от Дейвид

(нали знае деня, в който се връща), тя чу студения глас с остър акцент на Рути Спийър, която настойчиво я молеше веднага да ѝ се обади.

Олга не обичаше Рути, смяташе я за високомерна и, общо взето, глупава, но не можеше да не ѝ бъде благодарна ако не за друго, то поне за това, че именно Рути я запозна с Дейвид.

Рути, вдовицата на бившия посланик на САЩ в СССР Семюъл Спийър, предпоследните няколко години живееше предимно в Москва, занимавайки се с фонда на покойния си съпруг. На приема в американското посолство в чест на балетната труппа на Большой театър двете се сприятелиха, ако това може да се нарече приятелство.

На моменти Олга подозираше, че Рути е просто прикрита лесбийка. Прекалено настойчиво я канеше на гости в апартамента си във високия блок на „Котелниковска“. На Олга дори ѝ беше интересно от чисто спортно любопитство кога и как Рути ще започне да ѝ досажда. Затова силно се учуди, срещайки веднъж у Рути красив белозъб американец, новият икономически съветник на посолството на САЩ. Може би близкият интерес към нея от страна на госпожа Спийър се дължеше просто на самотата на Рути.

Дейвид се оказа неочаквано старомоден. Това бе просто невероятно и толкова необичайно! Още повече че Олга го хареса от пръв поглед. Мъжете трябва да го чувстват. Дори след като я изпращаше след спектаклите и се отбиваше у тях на чашка вечерен чай с ликьор, той се държеше почти като неопитен юноша. Хвърляше ѝ влюбени погледи, говореше ѝ нежни думи. Нещата не стигаха подалеч.

Но Олга не насилваше събитията, от една страна, наслаждавайки се на атмосферата на влюбеност, а от друга, усещайки, че май самата тя се е влюбила. Много се страхуваше, че повечето чужденци имат доста превратна представа за руските жени, които като че ли си мечтаят да се омъжат ако ще и за дърт етиопец, само и само да се махнат от тази откачена страна. Смуцаваха я и понякога я дразнеха немислимите според руските представи разходи на Дейвид за развлечения и подаръци.

Когато Дейвид ни в клин, ни в ръкав ѝ домъкна телефонен секретар, тя дълго отказваше, дори едва не се скараха. Дейвид доказваше с вид на обидено момченце, че ѝ прави този подарък по-

скоро заради себе си, защото мрази дългите сигнали на телефона ѝ. Даже обикновено лекият му акцент в този момент стана по-явен.

Сега Олга обикна телефонния секретар. Именно денят, в който Дейвид ѝ го подари и за малко не се скараха, стана първият ден от тяхната истинска любов, запълваща цялото ѝ съществуване. Тогава, преди два месеца, подадоха заявление в бюрото на „Грибоедов“. Олга настоя да изберат най-дългия възможен срок преди регистрацията — три месеца, за да има Дейвид време, както му заяви тя, още веднъж да си помисли както трябва.

Не пожела да се премести при него преди официалната сватба. Първо, за да се предпази от уроки и, второ, за да чувства по-рядко двусмисления поглед на портиерката във входа на Дейвид. Затова се срещаха предимно в нейното едностайно жилище, а Дейвид използваше апартамента си само за офис. Въпреки че там в банята висеше подарената ѝ от Дейвид пухкава розова хавлия, а в спалнята до огледалото имаше най-необходимата козметика. Дейвид понякога успяваше да я убеди да остане на „Кутузовски“. Тогава сутрин я закарваше на репетиция с червения си форд.

Преди да изпълни настойчивата молба на Рути, Олга набра номера на Дейвид. Телефонът бе превключен на факс и противно, направо гадно свиреше.

Рути вдигна веднага, като че ли специално беше седяла до телефона.

— Добър ден, Рути! Току-що се върнах. Представяте ли си, в една амстердамска лавка на Ватерлоплейн открих такова чудно животно! Копие на Дейвид — радостно забърбори Олга. — ... Какво?... Какво?!

Тя изпусна слушалката. От дивана с мъртви стъклени очи я гледаше плюшеният еног.

В бирарията на Якиманка на една маса в ъгъла до прозореца седяха двама.

Единият беше едър, с кръгло простодушно лице, почетно място върху което заемаше сплесканият нос, издаващ бившия боксьор. На китката на лявата му ръка, малко под златната верижка на часовника, бе татуирано с разкривени букви „Льоха“. С удоволствието на

истински любител на бирата той ежеминутно отпиваше от половинлитровия кристален бокал.

Другарят му, който седеше срещу него, пиеше оранжев портокалов сок във висока тясна чаша. Той бе пълна противоположност на Льоха. Неестественият блясък на светлокафявите му очи и постоянното движение на показалеца по носа му издаваха човек, сменил наскоро очилата си с контактни лещи. Някаква растителност, която трудно можеше да се нарече брада, вяло обкръжаваше долната част на тясното му лице. Тесните устни, които като че ли никога не се усмихваха, едва се разтваряха при разговор, което придаваше на речта му особен сарказъм.

— Слушайте, сър Петухов, да не се бяхте наливали с бира, а?

— Разкарай се, Доля. Писна ми от тебе, ега ти. Ако ти вкарам една, ще ти изпаднат лещите през ушите.

Обстановката на ресторантчето рязко контрастираше с високоинтелектуалната беседа на младите хора. Това беше една от тези немски бирарии, които напоследък наизникнаха като гъби в Москва. Но не приличаха на отечествените мухоморки, а по-скоро на изкуствени и неестествено чистички печурки. Високите цени не позволяваха на обикновените безделници да идват тук, а „новите руснаци“ с натъпкани портфейли и бандитски физиономии в подобни заведения се опитваха да се държат съобразно обстановката, доколкото им беше възможно.

Естествено, случваше се и да се стреля, но не много често. Още повече, че по-голямата част от московските ресторанти отдавна бяха поделени между различните мафиотски групировки. Собствениците им, които се возеха на мерцедеси и кадилаци, най-много от всички бяха заинтересовани от външното благоприличие.

— Все пак, Льоша, ти си много груб човек — каза Доля, поправяйки несъществуващите си очила. — Ненаправно все те тегли към мокрото...

— Че как — разтопи се в усмивка Льоха и отпи от бирата.

— Каж ми честно, Льоша, за какво са ти пари? За бира и мадами? Пошло е. Още повече че мадамите и така те обичат.

— Е, ти пък, Игорьок! На кой не му трябват кинти? Особено пък зелени. Обичам да си живея нашироко, да поя гаджетата с шампанско. Те след него стават едни такива добрички...

— Да бе, ти не различаваш френското от нижегородско...

— Ами за какво са етикетите бе?! — Льоха за малко не се просълзи от удачната си шега.

Даже Доля докара подобие на усмивка на тънките устни.

— Ти по-добре ми кажи на тебе за какво са ти пари? Да пиеш — не пиеш, колкото за сок можеш да изкараш и като инженер. Мадамите рядко те интересуват...

— Няма да разбереш, Льоха. Ето, наскоро си купих „Британика“.

— Каква е тая британия? Нова пушка ли, кво?

— Не е пушка, Льоша. Енциклопедия. Най-добрата в света. Английска.

— И така си четеш направо не на руски?

— Да, чаткам малко погански, както е казвал поетът Клюев, приятел на твоя любим Есенин между другото.

Доля извика келнера и поиска жива роза във висока чаша.

Обученият келнер само кимна.

— Брей, Игорьок, страшен си — с искрено възхищение каза Льоша и подаде на събеседника си огромната си лапа за приятелско ръкостискане. — Слушай, що не снесеш нещо подобно на Бук? Той си пада по такива работи.

— Бук ти мой опадал, бук заледенял^[2] — с нарочно скърцащ глас пропя Доля по мелодията на известната Есенинова песен.

— На Бук, драги, двамата с теб, взети заедно, барабар с всичките ни таланти, сме му интересни само до една определена степен. Изобщо бих те посъветвал да не се шегуваш с него и да не приказваш повече, отколкото трябва. Прекалено добре го помня от Афганистан.

— Добре бе, майната му на Бук. Ти по-добре ми кажи друго. Виждаш ли там кранчето на буренцето с бира? От тук ще го уцелиш ли с „Макаров“?

— Като нищо — отвърна Доля и „си оправи очилата“.

— Ами я пробвай, че глей ква е скука. — Льоха тръгна да бърка с дясната си ръка в задния джоб на дънките си.

— Вземи се в ръце, Льоша. Нещо пикнята от бирата те е ударила в главата. Иди да източиш и да си ходим.

— Ти ходи да източиш, ега ти — нацупи се обидено Льоша, напъха фирмената картонена подставка от бирата в джоба на малиновото си сако и стана.

— Пфу, Льоша, ама че плебейщина! Остави го на място — изкриви лице Доля.

— Колекционирам ги бе. От Германия си донесох цяла купчина.

— Добре, да тръгваме, че Бук не обича да чака. Днес аз плащам.
— Доля извади спретнат кожен портфейл и остави на масата няколко едри банкноти.

Келнерът, който влизаше в залата с абсолютно неуместната роза в чаша, видя само гърбовете им.

... Седя си в кабинета, прелиствам книгата на Роалд Линч „Парадоксите на Кларк“. Все повече ми се струва, че хитрият мъничък Турецки не се е лъгал относно морските бани. А за такива бани човек трябва да се готви. Прекрасно виждам всички хитрини и шикалкавения на ловкия биограф, но засега не мога да разбера на какво се дължат. Или просто при тях, в Америка, жанрът е такъв...

Днес Верочка вече е с оранжево червило, но надниквайки в кабинета ми, тя казва същото, както и вчера — вика ме Меркулов. Днес май се досещам защо. И за всеки случай взимам със себе си същата тази биография с портрета на жизнерадостно усмихнатия Кларк на гланцовата корица.

Кимам на Валерия Петровна и влизам в кабинета. Меркулов става от бюрото, а аз като играч на покер слагам на масата „Парадоксите на Кларк“.

— Досетлив си — искрено се възхищава Меркулов.

— Това ни крепи — отвързвам скромно.

Нищо не краси така специалния следовател, както скромността.

— Интересно, каква е първата ти версия относно господин Кларк? Само че — пу, — без да мислиш!

Меркулов явно се е сетил за собствените си разсъждения за така наречената „първа версия“, за това, че изтърсеното напосоки най-невероятно предположение понякога внезапно се оказва попадение в единствено вярната точка. Главното е да говориш, без да мислиш. Аз и не мислих:

— Кларк... Кларк е съветски шпионин!

Честна дума, ако стъклата не изхвъркнаха от рамките от смеха ни, това се дължи само на щастливата случайност. От нелепостта на

моята „първа версия“ Меркулов се просълзи.

— Добре, посмяхме се, стига толкова. — Той избърса очите си с опакото на дланта. — Слушай, Саша. Акциите ти се покачват просто пред очите ми. Този път за теб се е сетил вече не заместник-министърът, а самият президент. Наистина, не ти е пращал много поздрави. Освен нашия и.д.^[3] да си го е запазил за себе си.

— Целият съм в слух, Константин Дмитриевич.

Меркулов сложи пред себе си тънка гланцова папчица с гриф „Президент на Руската федерация“. Забелязах, че Костя съвсем е посивял и изглежда уморен. Като че ли пикникът ни отново се отлага за неопределено време.

— Общо взето, нещата стоят така. Президентът чрез нашия и.д. генерален прокурор възлага именно на теб делото на Кларк. То е доста тъмно, трябва да ти кажа. Даже ми се струва, че щяха да го прекратят, но се намесиха някои допълнителни обстоятелства.

В кабинета влезе Валерия Петровна с традиционния чай и топли кифлички в чинийка.

— От новата сладкарница на „Петровка“, по австралийска рецепта — гордо каза Валерия Петрова, като че ли се радваше за Австралия.

Днес тя изглеждаше малко над четиридесетте. Значи времето се променя.

Меркулов отпи от чая и продължи:

— Работата е там, че в момента в Москва в Института по руски език на стаж е някоя си Баби Спиър, внучка на бившия американски посланик, умрял наскоро в САЩ. Чрез сегашния посланик тя се е обърнала непосредствено към президента на Русия с личната молба за разследване на обстоятелствата около смъртта на Норман Кларк, личен приятел на дядо ѝ и един от попечителите на фонда „Семюъл Спиър“. Тя смята, че смъртта на Кларк и смъртта на Семюъл Спиър в резултат на автомобилна катастрофа са свързани помежду си. — Меркулов си допи чая, без да се докосне до кифличките. — Нещо повече, тя твърди, че с работите на фонда, с които в последно време са се разпореждали Кларк и втората жена, по-точно вдовицата на Спиър, Рути Спиър, нещо явно не е чисто. — Костя се поусмихна, демек — досега, Турецки, се занимавахме само със стерилни дела, а сега — гледай ти! Не е чисто!

— Освен всичко друго изчезнала е принадлежащата на Кларк колекция картини на руски художници авангардисти, която смятал да дари на открития неотдавна музей на частните колекции. Колекцията се е намирала в московския апартамент на Кларк на „Плотников“. Такива ми ти работи — философски завърши Меркулов.

Взех папката и биографията на Кларк и се оттеглих. Грязнов и Ломанов сигурно вече са се появили.

По сиянието на очите на Верочка човек и без да е детектив, би се сетил, че Ломанов си е на мястото.

Така си и знаех! Седи си и играе шах с компютъра, а рошавият риж Грязнов е здраво за компютъра. Побеждава дружбата — при появата на страховития началник стажантът прекъсва партията.

— Докладвайте поред, момчета — казвам аз, сядайки на бюрото си. — Давай първо ти, Слава.

Грязнов се опитва с разперена длан да приведе в ред буйната си коса, но без особен успех.

— Загубих си гребена — недоволно казва той и преминава на въпроса.

Грязнов успял да огледа не само блок 7-а, от тавана на който е бил произведен изстрелът, но и като че ли е обходил цялата околност. Резултатът за съжаление не е кой знае какъв. Все пак кофти е да си имаш работа с дипломатическите блокове, където липсват вездесъщите любопитни бабички пред входа. Работата е там, че входовете на обикновения блок 7-а са от обратната страна на дипломатическия двор. Никой не е видял между 22 и 24 часа непознат човек с чанта или куфарче.

Може би все пак имаше нещо. Живущият в трети вход — входът, от който може да се излезе на тавана — Евгений Гералдович Поливанов по това време се занимавал с двигателя на колата си. Ладата му била паркирана точно срещу входа. Било вече тъмно, но над входа светела ярка лампа. Поливанов забелязал среден на ръст слаб човек на около 25–30 години, който излязъл от входа с голям пълен полиетиленов плик в ръце, жълт на цвят.

Поливанов му обърнал внимание, откъсвайки се от любимата си кола за миг, защото „установил самоличността“ на плика с надпис

„SEE. BUY. FLY.“. Такива пликосе получават всички, които пазаруват във фришопа на амстердамското летище „Шифол“, а Евгений Гералдович често го посещава по служебна линия.

— Той в момента е при Толик, правят фоторобот. — Грязнов отново се опита да се вчеше, но май отдавна му беше време не да се сресва, а да се подстриже.

Аз обаче не му го казах. Не е малък, ще се сети. Веднъж Слава Грязнов извърши необмислена постъпка — пусна си брада. Какво ли не би направил човек, за да завоюва капризното женско сърце! Добре, че брадата на Грязнов просъществува кратко върху лицето му — гледката не беше за хора със слаби нерви. Камилите в зоопарка — и те се обръщаха след Грязнов. Явно смятаха рижите бодливи храсталаци на лицето му за родната пустинна растителност...

— А ти, Серьожа?

— Проверих всички телефони с автоматично набиране. Десет са. Шест от тях са официалните телефони на посолството, МВнР, администрацията на президента. — Ломанов подрежда листчетата като пасианс на бюрото. — Но другите четири са по-интересни. Номер едно — вдовицата на бившия американски посланик Рути Спиър, попечителка на фонда „Спиър“. Номер две — телефонът в московския апартамент на Норман Кларк. — Ломанов ме поглежда многозначително и аз кимам съгласно, за да покажа, че съм разбрал. Той продължава. — Вторият попечител на упоменатия фонд. Номер три — телефонът в Андрей Леонидович Буцков, председател на Фонда на войните интернационалисти. Според различните документи, които измъкнах от компютъра на Ричмънд, фондът „Спиър“ е правел мощни инжекции във фонда на афганците. Самият Буцков, доколкото разбрах, е бивш майор, воювал е в Афганистан, но сега той и организацията му явно се занимават не само с благотворителност.

— Да, спомням си, Буцков се водеше при нас по едно дело за търговия с наркотици. Или него го използваша за прикритие, или той прикриваше някого. Хитра лисица. Измъкна се сух от водата. Ама хубави връзки има американският икономически съветник. А четвъртият?

— Четвъртият явно принадлежи на същата тази тайнствена непозната, следите от присъствието на която открихме в дома на Ричмънд. Олга Афанасиевна Лебедева, двацет и пет годишна,

неомъжена, артистка в балетната трупа на Большой театър. — Пасиансът като че ли излезе. Ломанов го гледа с горделивия израз на опитна гледачка. Ще имате значи и жена, и дълъг път ви чака.

— Добре, ще почнем от балерината. Аз ще се срещна с нея. Какво дават днеска в Большой?

— „Жизел“ — отвърна Ломанов с тон на вещ познавач на балетното изкуство. — Лебедева танцува.

Театърът бе пълен, ложите блестяха. Двамата с Ломанов малко закъсняхме, директорът ни настани в министерската ложа, откъдето сцената се виждаше като на длан. Чувствах се най-малкото като министър на културата в обкръжението на чуждоземни дами във вечерни тоалети с истински диаманти по шиите пушите. Лично аз такива камъчета бих предпочел да си ги съхранявам в служебния сейф.

Ломанов ми обясняваше шепнешком съдържанието на балета. Към нас започнаха да се обръщат, очевидно с надеждата да научат съдбата на героите. За всеки случай допрых пръст до устните си, за да попреча на Ломанов да разкрие всички тайни преждевременно.

Сред изпълнителите фигурираше О. Лебедева в ролята на втората приятелка на Жизел. На сцената преоблеченият като човек от простолюдието Алберт се докарваше пред нищо неподозиращата доверчива селска девойка. Те изящно подсказаха, въртяха се, Жизел късаше листенцата на маргаритка: „обича ме — не ме обича“, укорително клатеше глава към съблазнителя.

Тъкмо се бях увлякъл от простичката история, но — проклета служба! — Ломанов болезнено ме сръга с лакът в ребрата.

Партията на втората приятелка на Жизел не продължаваше във второ действие, така че не успях да догледам спектакъла от разкошната си ложа. Вместо танца на момичето, умряло преди сватбата си от нещастна любов, трябваше да видя момичето, чийто любим бе загинал съвсем наскоро. Реших да оставя Ломанов да догледа танците на коварните самодиви.

Не очаквах особено любезен прием, имайки предвид състоянието на Олга, но когато видя удостоверението ми и ме погледна внимателно в очите, тя направо се зарадва. Помоли ме единствено да не ѝ задавам въпросите в театъра, а да я поизпратя.

Излязохме през служебния вход. Докато сме били в театъра, беше преваляло. Дишаше се по-лесно.

Вървахме нагоре към „Детски свят“ и Олга ми разказваше за Дейвид, за това какъв чудесен човек е бил. Как не е приличал на практичните американци, с които ѝ се е случвало да общува преди. Но не е приличал и на нашите, които не умеят да подадат палтото на дамата или забравят да подаряват цветя.

Помислих си, че вероятно и аз съм един от „нашите“.

След един месец трябвало да се оженят и да заминат на сватбено пътешествие в Египет. Египет, пирамидите, Кайро, Александрия били детската ѝ мечта. След една травма, получена по време на занятията в училището, дори искала да стане историк. Но травмата се оказала недотам опасна и все пак станала балерина.

Слушах, без да я прекъсвам. Разбихах, че има нужда да говори, а аз се бях оказал наблизо и явно ѝ бях симпатичен с нещо.

Родителите ѝ успели да се прехвърлят в Подмосковието едва преди няколко години. Всичките училищни години прекарала в интерната, а после в общежитието на Большой театър. Най-тежкото в интернатския живот било постоянното усещане на глад. Тоест хранели ги нормално, разбира се, но все пак, когато с приятелките ѝ имали някоя рубли в повече, хуквали към най-близкия гастроном, купували си малко салам и го изяждали още пред тезгяха. Успявали да се нахранят както трябва само през ваканциите.

След всяко лято преподавателите ги гонели до изнемогване, карали ги да свалят килограми, заплашвайки ги с всякакви наказания до изключване от училището. Страшно било да си го помислят, защото всички били побъркани по голямото изкуство, а освен това Олга си давала сметка, че с полученото в училището общо образование не биха я взели дори в приличен техникум, да не говорим за институт.

Жилището си „изтанцувала“ с изтощителни гастроли на черно през отпуските. Разбира се, родителите също ѝ помогнали с първата вноска. Успяла да си получи апартамента малко преди цените да скочат до невъзможност.

Минахме покрай огромното здание на бившето КГБ, на площада пред който стърчеше празен постамент. Олга ме хвана под ръка и ускори крачка.

— Хайде да отидем до паметника на героите от Плевен, там има градинка, където можем да поседнем. Само нека да си купим отнякъде по кутия бира, много ми се пие.

Купих бира и намерихме свободна пейка. Седяхме точно с лице към бившия ЦК на КПСС.

— Извинете ме, че ви отнемам от времето...

Свих рамене, давайки да се разбере, че и това е част от работата ми.

— Не исках да говоря нито в театъра, нито близо до онези ужасни сгради на „Лубянка“. Много ме е страх. След като... загина Дейвид, мислех, че вече от нищо не ме е страх. Когато Рути ми каза... Мислех си, че също ще умра. Въпреки че дори не плаках. Седях и тъпо гледах бюрото. После някак автоматично издърпах чекмеджето и видях, че са изчезнали писмата на Дейвид и пакета с негови документи.

— А знаете ли какви бяха тези документи?

— Веднъж остави пакета при мен и се пошегува, че в него има важни документи и ужасно секретни дискети. „Нали знаеш, всички американци са агенти на ЦРУ. Сега съм в ръцете ти.“ След това прегледах останалите чекмеджета. — Олга отвори консервата, която засъска недоволно и се изплю.

— Топла е — казах аз.

Олга кимна.

— От другите чекмеджета като че ли не бяха взели нищо, а там имаше някои скъпоценности. Но явно се бяха ровили. При което изглежда, че отначало са ровили акуратно, а след като са взели документите на Дейвид, са разбрали, че ще бъде трудно да прикрият обиска, и са продължили вече безцеремонно. Като че ли усещах отпечатъците от тези мазни противни пръсти и върху снимките си от интерната, и върху рецензиите във вестниците, и върху роклите ми в гардероба...

— У вас имаше ли други вещи на Дейвид?

— Дребни работи. Костюм, още някакви дрехи. Като че ли нищо не е изчезнало... Но... — Олга замълча. След кратко колебание тя внезапно попита: — Да ви се намира цигара?

Подадох ѝ кутията и ѝ поднесох огънче. Олга пушеше неумело. Най-вероятно ме бе помолила да запали просто за да се поуспокои. Тя

изхвърли цигарата в кошчето, без да я допуши.

— Вероятно нямам право да ви разказвам това, което ще ви кажа сега. Не съм наясно с взаимоотношенията между всички ваши органи, но нямам с кой друг да го споделя. Посещението на този човек ме изплаши много повече от обиска вкъщи. — Олга видимо беше нервна. Забелязах, че пръстите ѝ треперят... — Обади ми се сутринта, представи се като полковник Фотиев от Службата за разузнаване и каза, че трябва да проведе с мен важен разговор. Появи се буквално няколко минути след това. Надали се беше обадил от уличен телефон — по-скоро от колата си.

— Защо смятате така? — попитах аз.

— Знаете ли, жените са наблюдателни същества. Той не приличаше на човек, който се обажда от уличен телефон. Такъв един внушителен господин, излязъл от холивудски филм. — Олга направи презрителна гримаса. — Скъп костюм, златна карфица на вратовръзката. И миризмата, която излъчваше, беше богата. Не знам как да ви го обясня... Ами, с две думи, такива хора живеят по принцип в четиризвездни хотели, не по-малко. Ако между западниците ги има много, то всички наши подобни типове като че ли носят върху себе си специфичен отпечатък. Пък и тези вълчи уши...

— Вълчи уши ли? — попитах аз.

— Ами да, такива едни заострени отгоре. Ако ги видиш веднъж, ги запомняш завинаги. Особено в съчетание с важност и надутост.

— И какво искаше да научи? Или да ви каже?

— Държеше се много учтиво, дори някак прекалено учтиво. Но в очите му виждах презрение. Той явно ме смяташе за курва. Американец, балерина... Не, не е казал, че Дейвид е американски шпионин. Напротив, всячески хвалеше Дейвид, с когото уж добре се познавал, хвалеше деловите му качества. Доброто му отношение към нашата страна — общо взето, банални неща... — Олга се намръщи леко. — Изобщо не можех да разбера какво иска от мен. Той не беше от хората, с които бих си позволила да откровенича. В крайна сметка всичко започна лека-полека да се изяснява, когато спомена Рути. Интересуваше се от фонда „Спиър“. Опитваше се да разбере от мен, дали Дейвид се е срещал с Норман Кларк при последното му идване в Москва. Казах му, че се е срещал, и после съжалих. Но вече беше късно и се наложи да му разкажа истината. — Олга въздъхна, помълча

и продължи малко по-бавно, като че ли си спомняше: — Работата е там, че онази среща действително беше много странна. С Кларк, който идваше често в Москва, Дейвид се срещаше обикновено у дома си. При едно такова идване Дейвид ме запозна с него. Кларк ме наричаше „миличко“ и усилено ме тъпчеше с пасти. Образът му някак изобщо не се връзваше с образа на милионер. Според мен саката на Дейвид бяха много по-скъпи от неговите. Но Дейвид казваше, че Кларк е многолик и много опасен човек. Но това не го разказах на полковника. Затова пък от уплаха му разказах за последната им среща. Сигурно напразно.

20 юни 1994

Вместо да се обади както обикновено, този път Кларк прати при Дейвид шофьора си предния ден с бележка, в която му определяше среща на двайсети вечерта в ресторанта „Самовар“ на Киевско шосе извън града. Странно защо трябваше да ходят толкова далече, след като в Москва и без това е пълно с прилични ресторанти.

Дейвид помоли Олга да дойде с него, защото след няколко дни тя заминаваше на турне.

— Искам през цялото време да си с мен — каза той.

Ресторантът се оказа много симпатичен, оформен като руска селска къща. Кларк ги чакаше на сервираната маса на откритата веранда. Беше както винаги любезен и усмихнат. По време на ордьовъра се водеше общ учтив разговор. Кларк говореше добре руски, но със забележим акцент, по-силен от този на Дейвид. После Кларк каза на Дейвид нещо на английски и Дейвид помоли Олга за разрешение да поговори с Кларк на родния им език.

— Разговорът ни е чисто делови, ще ти бъде скучно — каза той.

Олга изобщо не разбра за какво ставаше дума. В училище беше учила френски. Дейвид опитваше да се занимават по малко с английски, но явно дарбата ѝ за езици не беше кой знае колко голяма.

Говориха доста дълго, на моменти повишавайки тон. Тогава Дейвид поглеждаше Олга, като че ли се извиняваше, и се опитваше да ѝ се усмихне. На Олга ѝ се струваше, първо, че Кларк се опитва да убеди Дейвид за нещо, а той не се съгласява с него и, второ, че Кларк, изглежда, чакаше още някого. Във всеки случай монументалният Кларк от време на време се оглеждаше наоколо.

Поднесоха им основното ястие, нещо димящо в шарени гърненца. Неочаквано до Олга се приближи оберкелнерът и след като подчертано вежливо се извини, каза, че я търсят по телефона. Олга не се учуди особено — понякога викат балетистите направо на спектакъл, ако спешно се налага да заместят някого.

Чак по-късно съобрази, че днес в Большой има опера. Освен това не беше предупреждавала администрацията къде отива.

До телефона се наложи да върви по някакви дълги коридори, после и да чака. „Сега трябва да се обадят отново“ — каза оберкелнерът. Но никой не се обади.

Известно време оберкелнерът, къдрав дебел човек на около четиридесет години с маниерите на изпечен женкар, се опитваше да я занимае с разговор, разпитвайки я за театралните клюки и излизайки със собствени версии, доста неприятни, макар и точни на моменти. В края на краищата на Олга ѝ омръзна и тя настоя да я изпратят обратно. Когато се доближиха до верандата, оберкелнерът направи още един опит да я задържи. Той обърна „благосклонното“ ѝ внимание върху огромния аквариум, в който плуваха разноцветни риби и бели жаби, което нещо не се връзваше с руската обстановка на ресторанта. „Остава да си завъдят и крокодил“, помисли си Олга.

На прага на верандата тя се спря сама. До масата, на която седяха Кларк и Дейвид, стоеше и говореше нещо едър, висок почти колкото Кларк здрав човек със синя риза с къси ръкави.

Той изглеждаше като излязъл от гангстерски филм. Широко загоряло лице, едва забележим от разстояние розов белег над лявата вежда. Просто излъчваше опасност, както и двамата младежи от двете му страни, облечени въпреки жегата в тъмни сака, които не успяваха да скрият напомпаните им фигури и широките рамене, над които се извисяваха обръснатите им почти до голо глави.

Единият видя Олга и веднага прошепна нещо на ухото на шефа си. Той ѝ хвърли мигновен пронизващ поглед. Очите им се срещнаха. Човекът се усмихна криво и тримата си тръгнаха.

Олга силно се изплаши от тази сцена. Чувстваше, че случилото се е неприятно и за Дейвид. Вече, без да искат разрешение, двамата с Кларк говореха на английски. По-точно не говореха, а се караха, почти без да се притесняват от присъствието ѝ.

— Така и не опитахме яденето — каза Олга и сама се прекъсна:
— Александър Борисович! Мога ли да ви се доверя?

Кимнах.

— Наистина много ме е страх. Струва се, че точно тогава стана нещо, което може да има отношение към смъртта на Дейвид. Тогава, след като каза нещо остро на Кларк, от което той направо се изчерви, Дейвид ме хвана за ръката и буквално ме измъкна от масата. И си излязохме от ресторанта. На паркинга до червения форд на Дейвид стояха онези двамата с тъмните сака. Не правеха нищо, просто си стояха и нагло ни гледаха. Особено мен. Бях с къса пола и погледите им като че ли лепнеха по краката ми. — Олга машинално дръпна полата си. — Сигурно така зяпат курвите. Дейвид понечи да се спусне към тях, но го удържах, буквално увисвайки на ръката му. Двамата се дръпнаха и ние си тръгнахме. Дейвид ме помоли да не го питам нищо. Само по едно време повтори няколко пъти: „Какъв подлец! Какъв подлец!“

— Ясно — казах аз, въпреки че всъщност не разбирах особено какво значи това.

Но трябваше да изглеждам уверено, защото Олга ме гледаше с надежда.

В градинката, където седяхме, вече почти не бяха останали деца. В детския кът се бе разположила компания тийнейджъри с китара. Те тихо си пееха нещо. Да бяха пробвали да пеят на това място преди няколко години, срещу най-могъщото ведомство в страната, когато в тази градинка на всяка пейка седяха агенти.

Времето бе чудесно за разлика от настроението. Олга някак се беше смалила и остаряла пред очите ми. Сигурно си мислеше за Дейвид. Все пак работата ни е скапана. Вместо да разсеем човек от мрачните му мисли, ние го връщаме и го подтикваме към тях. Разравяме всяка раничка поотделно. Но какво да се прави!

— Олга, а какво можете да ми кажете за Рути?

Олга се замисли, като че ли премисляше с какво да почне.

— Рути... Тя е толкова различна... Понякога страшно ме дразни с надменността си. А понякога ми става жал за нея. Разказвала ми е, че след смъртта на мъжа ѝ Кларк много ѝ е помогнал. И по отношение на

фонда, и морално. Струва ми се, че ги свързваха не само приятелски отношения...

— Струва ви се или сте сигурна?

— Само така предполагам — съдя по някой погледи, жестове. Само това. Но съм ги виждала заедно само два пъти, и двата в апартамента на Рути. Тя живее в един висок блок на „Котелници“, там, където живеят Уланова, Зикина, изобщо елитът. По-рано живееше там под наем, а сега като че ли го е купила. На няколко пъти ми е казвала, че Москва толкова ѝ харесва, че не би заминала никъде. Тук е нужна на всички, тук е знатна чужденка. А коя е тя в Америка? Просто една богата застаряваща вдовица. Да, ето че се сетих още нещо, може да ви е от полза. Сега в Москва учи руски някакво момиче, нейна роднина по линия на мъжа ѝ. Негова внучка или племенница, нещо такова.

Кимнах отново. Това си е цяла наука — да кимаш навреме, подкрепяйки разказвача. Наука, необходима в следователската професия. Втората след умението да задаваш точните въпроси. Е, кимането, може да се каже, го владее до съвършенство. Ако се наложи, мога да кимам две денонощия без прекъсване. А що се отнася до въпросите — тук има много да тренирам.

— Двамата с Кларк наистина направиха много с този фонд. Наистина стипендиите разпределят не те, а специален съвет. Но доколкото разбирам, това са подробности. С основните неща те, изглежда, се занимават сами.

— А какво отношение имаше Дейвид към фонда?

— Дейвид беше нещо като независим куратор. Може би посредник, така и не разбрах точно. Във всеки случай беше много порядъчен човек. Мисля, че онзи конфликт между него и Кларк възникна именно заради пари на фонда. А Рути... Тя се опитва да създава впечатление, че не разбира много от тези неща. Но ми се струва много практична и умна жена. Между другото тя прилича на Мая...

— На коя Мая? — не разбрах аз.

— Как така на коя? — изуми се Олга. — На Плисецкая, естествено. Дори си приличат и по характер.

— Олга, имам една молба към вас. Как да ви кажа... Бих искал да ме запознаете с Рути Спиър. Но не официално, а като свой... роднина ли, що ли. Или по-добре така: като частен детектив, към

когото сте се обърнали конфиденциално, защото не вярвате в способността на руската милиция да разнищи делото по смъртта на Дейвид.

— Добре, Александър Борисович, тъкмо смятах утре вечер да отида при Рути. Обикновено не съм длъжна да я предупреждавам, ако вода някого със себе си. Веднъж отидох с моята приятелка Люба. Люба искаше да пробва английския си върху истински американци. Изобщо Рути държи нещо като литературно-музикален салон. У тях ходят известни писатели, журналисти, художници, политици, актьори...

Написах ѝ телефона си на едно листче и ѝ го подадох.

— Можете да ми се обадите по всяко време на този телефон. Ако ме няма, със сигурност ще ми предадат. Но струва ми се, че съвсем забравихме полковник... Фотиев, ако не греша?

— Да, точно така, полковник Фотиев. Скоро няма да го забравя. Общо взето, не каза нищо особено. След като му разказах за срещата в „Самовара“, между другото далеч не толкова подробно, колкото на вас, той си тръгна почти веднага. Също ми остави телефон. — Олга се усмихна тъжно. — И вие ли ще ми кажете, че ще ме постигне страшна участ, ако кажа на някого за срещата ни?

— Защо, полковник Фотиев това ли каза?

— Мога да гарантирам за смисъла и сериозността на думите му. Явно не беше в настроение за шеги. Като се сетя за него, и ми става тежко на душата... Може ли да ви помоля за нещо? Хванете ми такси, моля ви.

В този момент съжалявах най-много за това, че ладата ми беше повредена. Сутринта я поверих на Василий Петрович от сервиза на „Миклухо-Маклай“. Обеща да я приведе в подобаващ вид за следващия ден.

Хванах такси, качих Олга в него и също седнах до нея. Тя явно ми бе благодарна за това.

Уговорихме се да се видим на следващия ден на същата пейка и се разделихме пред вратата. Тя ме покани на кафе, но явно от учтивост. Отказах, защото разбиха, че сега най-много ѝ се иска да остане сама.

Вървах, към станцията на метрото „Чертановска“ по вечерния Балаклавски проспект с новите блокове, построени от двете страни. Хванах се, че се заглеждам във всяко мъжко лице, с което се

разминавам. По-точно дори не в лицата, а в ушите. Струваше ми се, че ушите на всички минавачи са вълчи, тесни и заострени.

---

[1] У нас БОДК. — Б.пр. ↑

[2] Всъщност стихотворението на Есенин е „Клен тъ мой опавший, клен заледенель“. Песента по това стихотворение често се пее на запивки. — Б.пр. ↑

[3] Изпълняващ длъжността — Б.ред. ↑

5. СТАВАМ ДОН ЖУАН

27 юли 1994 година

Андрей Леонидович Буцков, председателят на Фонда на воините интернационалисти, седеше в своя доста скромнен кабинет. Офисът, на който нямаше никаква табелка, се намираще в едно не особено представително здание на улица „Селиверстова“ на две крачки от редакцията на „Литературная газета“. Всички улички наоколо лека-полека се превръщаха в делови център на съвременния бизнес.

„Новите руснаци“, както сполучливо бе наречена нароилата се класа бизнесмени, по правило не се задоволяваха с външната реставрация на старинните здания, от тях на практика оставаха само стените. Вътре се правеха съвсем нови подпори, в отворите за прозорците се слагаха нови вносни рамки, надстрояваха се мансарди. Интериорът се оформяше по последната дума на западния дизайн. По повечето сгради засега имаше скелета, но строителите работеха бързо, доказвайки, че когато плащат добре, и нашите могат това-онова.

Офисът на фонда изглеждаше по-обикновено и не бе подлаган на преустройство. От това нямаше нужда. Още повече, че главният, парадният офис на оглавявания от Андрей Леонидович фонд не отстъпваше по помпозност даже на солидните банкови кантори и скъпите клубове.

Той се намираще недалеч от Патриаршите езера, на улица „Жолтовски“. Там се устройваха презентациите, тържествените връчвания на парични помощи на семействата на загиналите в Афганистан и нуждаещите се бивши воени интернационалисти. Там преминаваха и срещите с различни официални лица, вечерите, спектаклите, благотворителните концерти. Тоест всичко това, с което така се славеше фондът и за което голяма заслуга имаше лично Буцков според средствата за масова информация, или поне тези от тях, в които той помещаваше търговските реклами на фирмите си, създадени към фонда и успешно функциониращи благодарение на данъчните облекчения.

Андрей Леонидович обаче предпочиташе да работи на улица „Селиверстова“, в малкия си кабинет на втория етаж. Освен това тук беше по-спокойно. Добре премислена и рафинирана система за охрана предпазваше Буцков от явни и скрити недоброжелатели. На входа бяха монтирани видеокамери, а всеки който влизаше, биваше внимателно проверен от дресираните момчета на Буцков и от специални металотърсачи. Понякога изобщо не се церемоняха и просто обискараха най-подозрителните според тях посетители.

Истинските господари, по-точно господарки на кабинета бяха две загладени котки, които Буцков просто обожаваше. Рижката коварна Клеопатра и черната аристократична Луиза.

Железобетонният, непробиваем суров Буцков направо се разтапяше, когато Клеопатра скочеше на рамото му и започнеше да трие хитрата си муцунка в бузата му. Луиза пък обичаше да спи върху деловите книжа, избирайки с безпогрешния си животински нюх най-важните. Когато бизнес партньорите му получаваха своя екземпляр от договора, силно се учудваха, защото трябваше да издухвват от хартията рижи и черни косми. Цялото Буцково войнство усилено и демонстративно изобразяваше гореща любов към животните. Но тайно, когато Буцков го нямаше наоколо, котките си отнасяха по нещо.

Андрей Леонидович псуваше наум в очакване на важно телефонно обаждане. Ако Мурмедов не се обади след половин час, тлъстият нефтен договор ще пропадне.

Буцков започна да се занимава с нефт наскоро, след като онези американци го изпързалиха така долно. Както и да е, справедливостта винаги тържествува. Единия, най-важния, някой го очисти много умело. С другия се оправиха сами. Въпреки че сега Буцков съжаляваше за това, съжаляваше, че се подаде на минутния си порив и не премисли нещата добре.

Първо, този съветник май не беше виновен за нищо конкретно. Второ, да не вземат ченгетата пак да го засекат.

Телефонът най-после се заля в гръмки трели.

... Слава богу, жегата най-после понамаля. Щото иначе направо ми се разтапяше мозъкът. Какви ти мисли. Всеки момент трябваше да се появи Грязнов, който беше тръгнал по многобройните московски

стрелбища с фоторобота в ръце. Предполагаемият ни снайперист излезе страхотен — слаб, с рехава брадичка, остри скули и леко подпухнали клепачи — същински аспирант от хуманитарен факултет.

Разбира се, няма кой знае какъв смисъл да проверяваш стрелбищата.

Първо, поръчките убийства се осъществяват най-вече от хора от други градове. Бум-бум — и на бързия влак, към затъntenите краища.

Второ, ако убиецът принадлежи към някоя мощна групировка, те си имат собствени нелегални стрелбища — в мазето на някоя разкошна вила.

Трето, не е изключено нашият симпатичен аспирант отдавна да е опакован в бетон — домораслите мафиоти напоследък много заобичаха този елегантен начин за погребение, заимстван от американските филми за трийсетте години.

Но професионалисти от такъв ранг като нашия „подопечен“ може би не се отстраняват след всяка успешно проведена операция, а се използват многократно. Като космическата совалка „Буран“. В свободното си време тези типове понякога обичат да се изфукат, да блеснат в стрелбището с уменията си да стрелят с двете ръце.

Поръчах на Ломанов в качеството му на най-умен и най-начетен, особено що се отнася до задграничната преса, да се заеме с биографиите на Кларк, Спийър и Рути Спийър, също така с връзките им, а заедно с това и с онзи афганистански благодетел Буцков.

Ах, как не ми харесва този Буцков! Умее гадината друг да му върши работата. Струва ми се, че онзи опасен тип в „Самовара“, за който ми разказваше Олга, е самият господин Буцков.

По наши оперативни данни той напоследък се е ориентирал към нефтения бизнес. Те затова нефтените началници почнаха да ги застрелват. Но това, братле, засега са си само твои предположения и догадки — трезво охлаждам разигралото се въображение.

Не, ти си прав, прав си — чак подскача хитрият мъничък Турецки, който се е настанил много удобно вътре в мен. Скоро сигурно ще вземе да си купи диван с лампион, да му е пълен кефът. Разположил се човекът...

Слава Грязнов ме завари насред препирните с мъничкия Турецки и още от вратата започна да споделя впечатленията си:

— Да знаеш, Саша, какви мутри има по тези стрелбища. Направо ти иде да ги прибереш всичките.

— У нас, драги Слава, засега не арестуват заради мутрата ти. И слава богу. Ведомството ми, както знаеш, се занимава между другото и с това. Каква ли не мутра може да има човек. — Всъщност, естествено, бях съгласен с Грязнов. Има лица, по които ти се иска да стреляш без предупреждение. Но все пак... — Ти по-добре вземи го хвани за ръката. И най-добре, преди тази ръка да натисне с кривия си пръст спусъка в някоя тъмна уличка. Или в някоя светла. Сега вече стрелят денонощно. Според последната сводка само тази седмица в Москва са стреляли шейсет и пет пъти. За щастие не всеки път са улучвали. Та какво става по стрелбищата? Някой да е кльвнал на портретчето?

— Това, разбира се, е невероятно, но май ни провървя. Видели са го в спортното стрелбище на „Динамо“, да, Саша, не ме гледай така, именно в нашето, ведомственото, което сега също се дава под наем. Ходи много рядко, не общува почти с никого, но е виртуоз. Точно по това са го запомнили. И освен това по брадичката и очилата. При нас се води без очила, но това не е важно. Може би си ги слага само в определени случаи. Когато стреля по американски съветници например. Както и да е, разбрахме се, че веднага ще ни звъннат, ако има нещо.

— Браво, моите поздравления — казах. — Я сега ми кажи, какво прави твоята началничка?

— Александра Ивановна? Добре е, псува все по-изящно. Пациентите пропяват като славейчета. Сега се занимава с обира на банката „Факел“, но помоли да ти предам, че ще ти помогне както винаги. Точно така каза. Ако пропусна украшенията.

— Слушай, Слава, а Александра Ивановна, като представителка на прекрасната половина от човечеството — многозначително повдигна пръст, — никога ли не ти е намеkwала, че дори и рижите майори от милицията понякога трябва да си подстригват рошавите коси?

Уф, най-после се осмелих да повдигна отдавна наболелия въпрос.

— Защо, вече съвсем ли не става? — разстроено каза Грязнов и направи безполезен опит да се срещне с длан.

— Чуй ме внимателно, бягай в бръснарницата. Смятай го за пряка заповед на началника на следствената бригада... Че вече и Верочка се плаши от тебе. — Точно в този момент в кабинета надникна Верочка.

— Аз ли? Аз не се плаша от никого, Александър Борисович, още повече от другаря майор. Той между другото ме черпи със сладолед. В най-голямата жега.

Грязнов смешно се изчерви и побърза да изчезне.

— Току-що се обади Серьожа. В библиотеката е. Ще дойде след двамайсет минути.

— Добре. Моля те, поискай от картотеката всички материали за Буцков.

— Но Серьожа вече май проучи всичко за Буцков — съобщи ми със скрита обида в гласа вярната Верочка.

— Нищо, нищо. Две глави мислят по-добре от една — казах примирително. — Какво става, още ли не сте срутили апартамента с приятелите?

— Вие пък, Александър Борисович, аз по принцип съм много прибрана. Между другото правя хубави баници. Искам да ви поканя със Серьожа на баница тези дни. Ще дойдете ли?

— Непременно ще дойда, Вера Игоревна. Благодаря за поканата.

— Но аз съвсем сериозно, Александър Борисович.

— И аз не се шегувам.

Рути Бродщайн се омъжи за Семюъл Спиър преди пет години. Тя беше на трийсет и осем, той — на шейсет и девет.

Тогава той току-що се беше разделил с първата си жена. Тя не много отдавна се беше развела с мъжа си, актьор без късмет, който се подвизаваше в третостепенни роли, но затова пък в престижни холивудски филми. Въпреки че Рути се беше разделила с мъжа си, по светските мероприятия се появяваха заедно.

Спиър рядко се задържаше в Америка. Цялото му време бе погълнато от тази загадъчна Русия, в която ставаха удивителни промени. Пристигайки за кратко в Щатите, Спиър, който имаше много приятели и познати сред холивудските знаменитости, не можеше да не

присъства на връчването на „Оскар“ на филма на Бари Левинсън „Рейнман“.

Именно в този филм се беше снимал бившият мъж на Рути. Той дори таеше надежди, че ще получи „Оскар“ за второстепенна роля. Но не получи. Явно ролята му беше третостепенна, ако не и четвъртостепенна.

Бари Левинсън запозна Рути, която му беше симпатична, със Семюъл. Тогава Рути много се беше запалила по Русия и дори бе започнала да учи руски. С което направо срази изпечения дипломат. Самият той така и не можа да усвои този чудовищно труден език, пълен с шептящи съгласни.

Двамата се влюбиха един в друг толкова стремително, колкото беше възможно на тяхната възраст. Всъщност по-точно Спиър се влюби, а Рути му партнираше успешно. Впрочем Семюъл наистина ѝ беше симпатичен. Освен това беше богат, което премахваше минимум двайсет години от възрастта му в очите на всяка жена.

Веднага след скромната сватба заминаха за Русия. За да не ѝ е скучно, той назначи Рути за съпопечител на фонда, носещ неговото име, който бе създаден специално за да подпомага науката и културата на освободилите се страни от Източна Европа, на първо място Русия.

Благодарение на колосалните си връзки с представителите на едрия бизнес от Америка и Европа той успя да привлече доста значителни средства във фонда. Но мотивите за това не бяха само благотворителни. Тъй като се ползваше с влияние в правителствените кръгове на Русия, Спиър можеше да се окаже полезен при сключването на важни договори, на първо място в областта на суровинните ресурси, с които Русия, тогава още СССР, търгуваше наляво и надясно. Комунистите натрупваха основите на бъдещите си състояния. Постоянен дарител на фонда бе Норман Кларк, с когото Рути скоро се запозна и силно се сприятели.

През деветдесет и трета, една година след като се върнаха от Русия в Америка (с работите на фонда по това време се занимаваше предимно Кларк) и се заселиха в Маями, Спиър загина в автомобилна катастрофа при странни обстоятелства.

Трябваше да се срещне с някакъв човек от Русия, но мерцедесът му катастрофира на почти прав и спокоен път, врязвайки се в тежък камион, който се скри от местопроизшествието. Захвърленият камион

— виновникът за трагедията — бе открит впоследствие в покрайнините на градчето Уест Палм Бийч. Той беше в списъка на откраднатите.

Рути тъгуваше искрено. Но тя се огорчи още по-силно, когато научи, че според завещанието почти всички средства на Спиър трябва да отидат във фонда. Според същото завещание за директори попечители на фонда пожизнено се назначаваха Рути Спиър и Норман Кларк.

Тя се върна в Москва с желание — в Русия ѝ харесваше.

Вестник „Днес“, рубриката „Произшествия“:

„НЕФТЕНА ВОЙНА В МОСКВА

В последно време през Москва премина вълна от взривове и поръчкови убийства, жертви на които станаха едри предприемачи, занимаващи се с нефтения бизнес. Печалната, участ вече постигна господин Сидоров (от концерна «Сибнефт»), господин Феоктистов (от фирмата «Алтаир»), господин Луков (от фирмата «Квантинвест»), и някои други.

Вчерашното произшествие напълно се вписва в тази поредица. На Литовски булевард бе взривен «Мерцедес 500», принадлежащ на шефа на фирмата «Свитнефт» господин Халилов. На волана е бил неговият шофьор господин Диков. Двамата са загинали.

Следствието предполага, че мощното радиоуправляемо взривно устройство е било поставено в купето на автомобила.

Господин Халилов бе известен с това, че осъществяваше крупни доставки на нефтени продукти на цялата територия на Русия, ОНД и зад граница.

Образуващата се верига от събития позволява да се твърди, че в Москва през последните месеци се води ожесточена война за преразпределяне на сферите на

влияние в нефтения бизнес. Някои фирми, «курирани» от сериозни престъпни групировки, доколкото ни е известно, са насочили усилията си именно към тази сфера на бизнес, измествайки конкурентите си с тези нецивилизовани методи.

Пьотър Зотов“

Срещнах се с Олга, както се бяхме разбрали, в градинката срещу бившия ЦК, на „нашата“ пейка. Дойдох навреме, но тя вече ме чакаше. Опитвах се да не гледам към тъмните кръгове под очите ѝ, май не беше спала цяла нощ.

— Не изглеждам много добре, нали?

Честно свих рамене.

— Хайде да отидем пеша до Рути.

— Добре, само че първо трябва да оставя колата някъде, иначе ще я вдигнат.

— Нима могат да вдигнат вашата кола?

— На нея все пак не пише, че собственикът ѝ е специален следовател, обременен с висши държавни пълномощия. Още повече че сега, както би трябвало да си спомняте, аз съм само частен детектив от агенция „Аякс“.

— Да, спомням си.

Завихме по „Старосадска“, където паркирах срещу Ивановския манастир. После слязохме към Солянка, аз купих две апетитни вафлени фунийки с шоколадов сладолед. Олга като че ли се поотпусна и лицето ѝ се освежи.

Най-яркото ми впечатление от вечеринката у Рути бе присъствието на класически шут в лицето на известния поет Александър Кочнев. Искреният му интерес към професията на частния детектив и функционирането на детективските бюра ми отрови цялата вечер, която и без това не беше много весела. Сянката на смъртта на Дейвид и Кларк като че ли витаеше из просторните стаи с белосани стени и скъпа стилна мебел.

Рути излъчваше радушие. Когато Олга ме представи, в погледа ѝ проблесна мигновена подозрителност, но тя веднага бе заличена от традиционната американска усмивка.

Понякога ми се струва, че това е някакво национално заболяване на американците — да се усмихват при всякакви обстоятелства, показвайки прекрасните си, най-често изкуствени зъби. Те обичат да пишат за нас, за впечатленията си от Москва и Русия, че у нас, виждате ли, хората малко се усмихвали в метрото и по улиците. Може и да е така. Но тази изкуствена усмивка на моменти дразни повече от намръщените лица на съотечествениците ми. Тъй като тя не е предназначена за конкретния събеседник, а е просто привично упражнение за мускулите на лицето.

Сега разбрах, че Олга беше права — Рути наистина приличаше на Мая Плисецкая. Същата разкошна коса с риж оттенък, същата горда осанка, от която човек можеше да разбере, че тя не само се грижи за здравето си, но се занимава сериозно с него, посещавайки сауните и залите за фитнес. А може би и тича сутрин като американския президент.

Така тича цялата им страна, с усмивка напред.

Рути явно бе една от тези жени, които биха ме харесали. Това винаги се усеща. Въпросът не е в моята самовлюбеност, а в това, че с този тип жени понякога просто не знам как да се държа. Макар че разбирам тези, които се влюбват безумно в тях. Известната истеричност в характера им, която лично мен ме плаши, на мнозина се струва привлекателна и пикантна. Особено за тези, които си падат по страстите в разкъсани дрехи.

Лично аз предпочитам спокойствието и умереността, разкъсаните дрехи в работата са ми предостатъчни. Наивитет, интимност и уют — това е моят идеал, за съжаление не достижим благодарение на обичната ми работа.

Към любимия ми тип жени принадлежеше Люба Спирина, същата онази приятелка на Олга, която беше поискала да си усъвършенства английския. Тя, изглежда, бе свикнала с този американски дом. Едва ли я привличаше само английският, още повече че тук се говореше предимно на руски.

Аз дори забравих за малко целта на посещенията си, когато Рути ме запозна с Люба, а Олга отведе да си шепнат в другата стая. Още не

бяха дошли нито поетът, нито другите гости и, волю-неволю, ни се наложи да общуваме насаме.

Какво бих могъл да попитам една балерина в светски разговор? Разбира се, нещо свързано с балета. За кой балет можех да заговоря, без да се изложам? Естествено за „Жизел“, сюжета на който поне малко си спомнях!

— И вие ли танцувате в „Жизел“? Бях на последния спектакъл.

— Олга ли ви покани? — усмихна се Люба.

— Не, дойдох сам — отвърнах гордо и честно.

— И често ли идвате при нас в Большой? — попита тя без всякаква задна мисъл.

Разбрах, че не мога да излъжа.

— Ако трябва да бъда честен, за трети път през живота си.

Не споменах, че първите два бяха тържествени съветски годишнини, на които отначало се държат дълги речи, а след това излизат артистите. По правило в този момент половината зрители вече са в бюфета. В Большой винаги е имало хубава бира, а за хората с особено естетична нагласа — шампанско.

— А пък аз всеки ден — непринудено призна Люба — и много го обичам. Когато след училище ме взеха в театъра, бях на седмото небе. Представяте ли си, да танцувам на същата сцена, на която са танцували Уланова, Плисецкая, Максимова... Отначало бях „до езерото“...

— До езерото ли? — попитах.

— Да, така наричат тези, които танцуват в кордебалета, при това в самия край на сцената. Обикновено там, в края, момичетата успяват и да поклюкарстват, и да се посмеят. Затова не ми харесваше в кордебалета. Но сега вече съм корифейка, също като Олга... — Възвишеният ѝ тон изобщо не ме дразнеше.

— А какво означава „корифейка“?

— Това е вече почти солистка, но не съвсем. — Тя отново се усмихна.

Не, честна дума, истинската усмивка доста се различава от задължително-заучената! „Кротко, Турецки — казах си аз. — Прекалено е млада за теб. Спомни си за работата.“ Въздъхнах и си спомних.

— Люба, познавахте ли Дейвид?

Усмивката като че ли се разтвори в трогателното ѝ триъгълно личице.

— Пак ли се превърнахте в детектив?

— Колкото и да е прискърбно, именно с това си изкарвам прехраната. Какво да се прави. Ще трябва да ми простите.

— Да, естествено, разбирам. Предполагам, че ви интересуват хората, с които е контактувал Дейвид. Но не познавам никого. Ако се виждахме някъде не у Рути, бяхме само тримата. Според мен Дейвид беше чудесен човек. И много добър. Личеше си по отношенията им с Олга...

В този момент в стаята се върнаха Рути и Олга с подноси със соленки, бира и вино в ръце. Взех си бира. Все пак трябва да карам колата.

Едва успях да отпия от вкусната немска бира и да посегна към соленките, когато на вратата се позвъни. Това означава появата на поета. С намачкана риза, но затова пък с кърпа на врата и сако на едри карета, той изглеждаше почти пародийно. За капак бе обут в огромни, действително огромни бели кецове с развързани връзки. Той наистина беше знаменит, щом дори и аз го знаех. Но май вече бе преминал пика на шумната си слава, когато цялата страна се вслушваше в гласа му, крещящ за бедите ни, макар и в строго разрешените рамки.

— Приятно е да се запознаеш със съвременния Шерлок Холмс — произнесе той с такъв вид, като че ли казваше нещо изключително остроумно.

Само ако знаеше колко пъти при най-различни обстоятелства съм чувал тази фраза!

Като начало Кочнев ме натика в ъгъла и започна подробно да ме разпитва. Интересуваше го всичко. Къде е кантората ми, колко ми плащат клиентите, пречи ли ни милицията, имаме ли проблеми с данъчната инспекция и даже кой знае защо, откъде успявам да си набавя прах за снемане на отпечатъци. Хващаше ме за ревера на сако, пречеше ми да си пия бирата и изобщо да живея. Не знаех къде да се дяна от него. Но в един момент той прекъсна разговора, по-точно монолога си, на средата и се хвърли към Люба.

Странно защо това ми беше още по-неприятно от досадното му присламчване към мен. Кочнев сипеше пошли комплименти, оживено жестикулираше, дори има наглостта да заговори за групов секс.

Забелязах, че тук Люба го изгледа преценяващо и избухна в смях, прикривайки устата си с ръка. Колкото до Кочнев, той продължаваше да дрънка някакви глупости за приятелите си от Болшой, като ги наричаше фамилиарно Володки и Катки.

Неволно си спомних един виц от съкровищницата на чичо Стъопа: „Вече чели ли сте на някого стиховете си?“ — „Не!“ — „А защо тогава ви е насинено окото?“ Навремето вицът не ми хареса особено, но сега ми се струваше връх на човешкото и нечовешко остроумие.

Гостите пристигаха малко по малко и скоро холът на Рути заприлича на голям, добре организиран мравуняк. Мравката Турецки хич не се чувстваше на място.

Вечерта се разгаряше като огън, в който се подхвърлят нови и нови цепеници, в случая под формата на знаменитости. Едва сколасвах да позная всички лица, които бях виждал преди по телевизията и по киноекраните, на заседанията на Думата и на предизборните плакати.

Тук се отнасяха спокойно към знаменитостите. Никой не търчеше към тях с парченца хартия за автограф, нещо повече — дали хората се правеха, или наистина толкова държаха на себе си, но се запознаваха с известните личности не само без възторг, но и направо хладно. На мен пък наистина ми беше интересно.

Например един известен естраден актьор, който усърдно се правеше на идиот по телевизията, се оказа мил, интелигентен и остроумен човек. Макар че кой знае защо носеше червени панталони.

Двама симпатични актьори от Младежкия театър постоянно си правеха майтап един с друг, забавно имитирайки еврейския и арменския акцент.

Само поетът Кочнев силно ме дразнеше, а струва ми се — и останалите. Той изискваше изключително внимание към себе си, буташе се да чете новите си стихове и вече не ме наричаше Холмс, а Поаро. Така и не разбрах дали това е повишение или понижение.

По едно време Рути ми предложи да се уединим в съседната стая. Тя представляваше нещо като малък хол с електрическа камина, която обаче много приличаше на истинска, и меки кресла.

На мекото осветление Рути изглеждаше необикновено добре — гордият начин, по който държеше главата си, огромните тъмни очи, лебедовата шия, дълбоко изрязаната черна вечерна рокля,

подчертаваща запазената ѝ фигура. Тя запали дълга кафява цигара и с характерен американски акцент, но доста правилно съставяйки фразите, започна да ми разказва за Дейвид и Кларк.

— Това, разбира се, е чудовищно съвпадение — каза тя, — едва ли тези два смъртни случая са свързани помежду си. Ако се беше случило преди няколко години, щях да съм сигурна, че и двамата са убити от КГБ. Но сега познавам много хора от КГБ. Те са не пострашни от сивия вълк от руските детски приказки. — Тя сухо се разсмя. — Може би са сбъркали Дейвид с някого? Норман имаше много врагове. Беше застанал на пътя на прекалено много хора. Освен това притежаваше поразителната способност да превръща бившите си приятели в недоброжелатели. Ясно ли се изразявам?

Кимнах. Какво неясно имаше? И двамата умряха, като във вица на чичо Стъопа.

Рути говори още дълго, обгръщайки ме с ароматичен дим, за Олга и Дейвид, за Дейвид и Кларк, за Семюъл и неговия фонд, за попечители и пак за Кларк... Не ми каза нищо съществено, което би могло да има значение за разкриването на убийството, ловко измъквайки се от моите преки и косвени въпроси. Но поне от гледна точка на количеството наприказва толкова, че в случай на нужда можех да съпоставя това-онова.

Основната мисъл, която успях да отдели от цялата словесна обвивка, се свеждаше до това, че Рути не е особено опечалена от това, че е станала единствен попечител на фонда „Спиър“. Прекалено упорито се опитваше да ме убеди в обратното.

Когато започнах да задавам конкретни въпроси за Кларк, тя изведнъж се разбърза да се върне при гостите, като че ли едва сега си спомни задълженията си на домакиня. Но ме обнадежди, усмихвайки се ласкаво, като ми каза, че скоро трябва да дойде един човек, руснак, подчерта тя, който познавал Кларк много години и дори работил с него.

— Но вие сигурно го познавате, тук в Русия и кучетата го знаят, мисля, че така казват у вас? Това е известният политически коментатор Филин. Веднага щом се появи, ще ви запозная с него. Можете да поговорите тук, в тази стая. Ще го предупредя за какво става дума.

Разбира се, че познавах Филин! Кой не помни неговите многосерийни филми репортажи за зловещата Америка, които цялата

страна следеше не заради политизираните коментари на Филин, а просто за да погледа чуждия живот, толкова различен от нашия. А и Филин като че ли обичаше тази загадъчна Америка. Докато описваше всички ужаси на капитализма, той показваше удивителните американски градове, магистрали, паркове, каньони, къщите, в които живеят обикновените хора.

Неговият доверителен баритон, господарските маниери, внушителността му, очилата му с отвъдморски дизайн на рамките, колкото и да е странно, предизвикваха у зрителите уважение и известна почитателност. Но малко по-интелигентната публика, особено в столиците, го смяташе поне за полковник от добре познатото ведомство. Много е възможно да беше дори и генерал, но е възможно и да се водеше по някаква друга линия.

През последните няколко години той не се появяваше по телевизията, явно за разлика от доста колеги не бе успял да се „преустрои“ навреме. А и най-вероятно просто беше остарял. Бяха дошли млади напористи хора. Но бях чувал, че Филин се подвизава в ролята на високоплатен консултант в най-различни финансови организации и дори като че ли влиза в управителния съвет на някаква голяма банка.

Точно така, сетих се, бях чел интервю с него в „Коммерсантъ“. Явно хубави познанства е завързал другарят Филин при отговорната си работа зад граница.

В това време в гостната народът се бе разбил на групи по интереси. Така в детската градина едни малчугани играят на криеница, други с кукли, а трети ровят в пясъка. Рути като идеална възпитателка успяваше да бъде навсякъде. Тя ненатрапчиво кокетничеше с мъжете, възхищаваше се от тоалетите и външността на жените. Пред актьорите благоговееше картинно и усмивката ѝ витаеше навсякъде, също като знаменитата усмивка на Чеширския котарак от „Алиса в страната на чудесата“. Рути можеше вече да не е наблизо, но усмивката ѝ още дълго и тайнствено се задържаше във въздуха.

„Очарователна жена“ — помислих си. Но все пак малко прекалено. Тръгнах към Люба, която стоеше до прозореца заедно с клюмналата Олга. Нашият неуморим поет явно за пореден път се опитваше да ги забавлява.

За малко да спася момичетата от стихотворния потоп, когато нечия вежлива и мека ръка ме докосна по рамото.

— Здравейте, господин Турецки — чух смътно познат глас с акцент. — Виждам, че сега работите в частна фирма?

— Ами да, работя допълнително. — Изтърсих първото, което ми дойде наум, практически без да мисля.

Пред мен стоеше и, разбира се, се усмихваше Стивън Броуди, същият този представител на посолството, който присъстваше при огледа на жилището на Дейвид Ричмънд. Автоматично посегнах към сърцето си, но не бе внезапен сърдечен пристъп. Просто в джоба на сакото ми очакваше своя час визитната картичка на моя събеседник.

— Да, зная, на много руснаци им се налага да работят едновременно на няколко места. Но не предполагах, че това важи и за специалните следователи — изрече той, навеждайки се доверително към ухото ми.

Оцених неговата галантност в тази така деликатна ситуация. Представям си какъв простор на неизтощимото остроумие на поета Кочнев щеше да даде разобличението ми. Страхувам се, че от Поаро можеха като нищо да ме дисквалифицират до нивото на майор Пронин.

— Защо не ми позвъните, уважаеми Александър Борисович? С нетърпение очаквам обаждането ви. — Мед капеше от устата и ушите му, стичаше се по дългите пръсти, но се усещаше и капка сярна киселина.

Постарах се да се отърва от него учтиво, но бързо. Засега. Може да ми потрябва, така че засега да не си разваляме отношенията.

Хванах се, че поставям личните си интереси над работата, заради която всъщност бях дошъл. От желание да пообщувам с Люба рискувах да изгубя доброволен, макар и подозрително-доброжелателен източник на информация. Спрях се на половината път към Люба и Олга и се обърнах към американеца, но той вече бе погълнат от разговора с естрадният актьор. Реших, че няма смисъл да им преча, и побързах към първоначалната си цел.

Внимателно, но уверено изтиках поета настрани и прегърнах момичетата през раменете — толкова близки ми се сториха изведнъж в това студено и, честно казано, скучно общество. Те не се дръпнаха, възприеха жеста ми като нещо нормално, като че ли се познавахме от сто години.

— Скучно ли ви е? — поинтересувах се ехидно.

Даже Олга се усмихна, като погледна лепналия се за някой друг Кочнев.

— Как да не ти стане скучно — каза Люба. — Познайте какво ни предлагаше?

— Групов секс на открито?

— Не познахте.

— Ресторант с цигани? — Да, фантазията ми нещо е бедна.

— Пак не познахте. Дава ви се право на трети и последен опит, господин детектив.

— Предавам се — вдигнах ръце.

— Канеше ни на вилата си — тържествено каза Люба, — да ни запознае с Чингиз Айтматов.

Чингиз Айтматов в качеството на примамка за балерини — това предложение ни се стори толкова комично, че двамата с Люба направо зацвилихме, а Олга за момент забрави мъката си. В този момент ме повика Рути.

Отивам да се запознавам с Филин, край на обедната почивка, време е за работа.

— Момичета, не си тръгвайте без мен. Ще ви закарам по домовете.

— Отиваме у Оля, Александър Борисович, в Чертаново.

— Викайте ми просто Саша. Чертаново ми е почти на път.

Люба ми хвърли такъв благодарен поглед, че се подмладих с десет години наведнъж. „Внимавай — завряска вътрешният Турецки, — още няколко такива погледа, и момичетата ще трябва да чакат, докато се появиш на бял свят.“ Наложих се да му шътна.

Когато Рути ни представи един на друг с Филин и ни изпрати към стаята с камината, от там насреща ни излезе един известен парламентарист почти под ръка с моя стар познат Стивън Броуди. Вероятно това място в апартамента ѝ бе предназначено за различни конфиденциални срещи.

Семьон Владиславович Филин видимо бе остарял и вече не приличаше на онзи солиден бодър чичко от някогашните репортажи. За достигането на поне някаква бодрост му трябваше глътка силно

питие. Той собственически отвори огледалния бар вляво от камината и извади бутилка „Абсолют“ и две малки чашки.

— Млади човече, какво предпочитате? Отечественна водка, вносна, коняк или може би грапа?

— Напълно се осланям на избора ви.

— Тогава ще се осмеля да ви предложа „Абсолют“ на пиперена основа. Тази водка е предпочитал великият Уинстън Леонард Спенсър Чърчил и подражавайки му — американският президент Джон Кенеди, който е боготворил Чърчил.

Филин одобрително поклати глава, одобрението му се отнасяше или към двамата президенти, или към мен и водката.

— Не само това, Кенеди даже придобил навика да спи през деня, за да прилича поне по това на своя кумир. Нали знаете знаменитите думи на Чърчил: „Цялата история на света се концентрира като във фокус в следния извод: когато нациите са силни, те невинаги са справедливи, а когато искат да бъдат справедливи, често вече не са силни“? За какво ще прием? За силна или справедлива нация?

— Нека да прием за силната нация, която успява да стане справедлива.

— Какво пък, хубав отговор. С удоволствие се присъединявам.

Пийнахме по съвсем малко. Водката наистина се оказа много добра.

— Съобщиха ми, млади човече, че частните агенции у нас вече се интересуват от въпроси от глобален мащаб, а не от изчезналото бельо от прозореца.

— Да, всичко се променя, уважаеми Семьон Владиславович.

— И тъй, вие се интересувате от Кларк. Норман Кларк. Ще ви разкажа това-онова за него. Но преди това бих желал да се поинтересувам, знаете ли какво е геополитика? Иначе е трудно да говорим за личност като Кларк.

— Само в най-общи линии. Сега много се говори за нея, но никога не съм се занимавал специално с този въпрос.

— В такъв случай ще си позволя да изложа накратко основите на този предмет. — Той пригладя с ръка оредяващите си, но непобелели коси, като че ли се готвеше за публична лекция пред многочислена аудитория. Гласът му набираше сила: — През миналия век тази наука се е наричала политическа география. Основните ѝ постулати са

разработени от английския учен Хелфорд Макиндър. Думата „геополитика“ е внедрена в науката от шведа Рудолф Челен. Но широко разпространение тази наука получава благодарение на немецка Карл Хаусхофер. Понастоящем именно той се сочи за баща на геополитиката, въпреки че Хелфорд Макиндър повече заслужава това име. Но за нас този въпрос не е от съществено значение. Именно Макиндър успява да създаде фундаментален модел, основаващ се на обективните закони на развитие на политическата, географската и икономическата история на човечеството. Въпреки че самият термин „геополитика“ се е появил сравнително неотдавна, моделът е съществувал винаги. Трябвало е само да се намери думата, за да получи проблемът по-ясни очертания и да завладее съзнанието на широките маси, а не само на кабинетните учени.

Вратата скръцна и някой надникна в стаята, но веднага изчезна, стопи се като ароматния дим на дълга кафява цигара... Филин, изглежда, не забеляза опита за нахлуване.

— За пръв път в световен мащаб това се случва в Германия по времето на Хитлер, който въвежда в политиката идеите на Хаусхофер. Въпросът, касаещ геополитиката, е много сложен, но ако бъде сведен до някои основи, то същността на геополитическата доктрина се свежда до следното. В историята на нашата планета съществуват два напълно различни и конкуриращи се помежду си принципа на овладяване на земното пространство. Всичко зависи от това, към каква ориентация се придържат народите, държавите, нациите в своята външна и вътрешна политика, историческо съзнание, психология, национален менталитет — тези качества в зависимост от ориентацията се формират по съвсем специфични правила. — Филин сухо се изкашля.

Пихме отново. И въпреки че дозите бяха безкрайно малки, усещах, че в главата ми шуми. Или това беше действието на геополитиката в съчетание с алкохола? Филин междувременно продължаваше:

— Ориентациите са две — сухопътна и морска. Сухопътната се нарича още континентална, а морската — островна, океанска или водна. В зависимост от тази ориентация се формира миогледът на масите. Ще си послужи с един класически пример от човешката

история. Към типа морска цивилизация на първо място се отнасят Финикия и Картаген. Сухопътна империя е...

— Рим — казах почти автоматично.

— Да. Отбелязвате видими успехи, млади човече. Знаменитите пунически войни между Рим и Картаген са пример за глобалното противопоставяне между морска и сухопътна цивилизация. В по-близко до нас време главна „островна“ държава става „владетелката на океаните“ — Англия. По-късно — Америка, която представлява един гигантски остров. Принципите си остават същите — морска търговия и колонизация на крайбрежните райони. Този геополитически тип представлява „търговско — капиталистически — пазарен“ моделна цивилизация. Независимо от политическата структура морският тип винаги се основава на превъзходството на икономиката пред политиката.

Неочаквано се чу звън, по-точно звук на зумер. Огледах се, търсейки телефон, но видях, че Филин натиска копчето на разкошния си часовник. Значи той бръмчеше така протяжно и тревожно... Но звънецът не означаваше край на лекцията. Вероятно Филин си бе набелязал нещо за този час, но го беше отложил заради важната личност, частния детектив Турецки.

— Рим със своята войнствено-авторитарна структура, базираща се на административния контрол и обществената религиозност, винаги е поставял политиката над икономиката. Рим е пример за колонизация от сухопътен тип, когато развитието на държавата се осъществява в дълбочината на териториите, включвайки в себе си и асимилирайки народите, попадащи в сферите на интереси на държавата, които с течение на времето влизат в състава на Римската империя и стават римляни. Ако мястото на Картаген заема Англия, а след това Америка, то приемник на Рим става на първо място Русия като класически тип континентална държава. Наред с нея следва да се споменат централноевропейската имперска Австро-Унгария и Германия. Още по едно, Александър Борисович?

— Ами няма да ви откажа.

Пихме. Филин издаде звук на задоволство и се потупа по гърдите, като че ли за да помогне на водката да проникне по-дълбоко в организма.

— Ех, добре влиза! И тъй, да продължим. Обстоятелствата са се стекли така, че в новата история морската ориентация е прерогатив на първо място на Англия и Америка, тоест на англосаксонските страни. Атлантизмът е въплъщение на индивидуализма, „икономическия либерализъм“ и демокрацията от протестантски тип. На атлантизма противостои евразийството, основа на което е авторитаризмът и строгата йерархичност. „Общностните“, национално-държавническите принципи се поставят над чисто човешките, индивидуалистичните и икономическите. Най-ясно изразена евразийска ориентация имат Русия и Германия. Техните геополитически, икономически и което е по-важно, свързаните с мирогледа им интереси не само са отдалечени, но и са диаметрално противоположни на интересите на Англия и САЩ, тоест класическите атлантисти.

Филин отново се поизкашля, извади от барчето бутилка минерална вода, сипа си в една висока чаша и отпи с удоволствие.

— Така че ако разглеждаме човешката история в светлината на геополитическата доктрина, тя изглежда не като следствие от борбата за власт на едни или други политически режими, а като грандиозно противопоставяне на две „идеологии“ от значително по-висок ранг. Влиянието на атлантизма през двадесети век беше много силно. На практика и двете световни войни, в които противници бяха основно Русия и Германия, бяха резултат от изключително мощната работа на „агентите за влияние“ на атлантистите. Ако се абстрахираме от политиката и разглеждаме тези войни в светлината на нашата позиция, то Първата световна война е провокирана от невероятните успехи на Русия в началото на двадесети век. Атлантистите направиха всичко възможно, за да въвлекат Русия във войната, а след това и в революцията. Но времето на Втората световна война, както и да се отнасяме сега към Сталин, руската империя бе възстановена и играеше едва ли не главна роля в света.

— За сметка на милионите трупове на наши съграждани? — Никога не са ми допадали людоедските маниери, дори и в името на възвисяването на Русия.

— Вие, разбира се, сте прав, но сега става дума за друго. Всичко, което стана в Русия през последните години, отново до голяма степен бе резултат от грандиозния замисъл на атлантистите. Дори на външно ниво. Под формата на помощ за зараждащата се „демокрация“, с

обещанията за големи парични инжекции за икономиката те провокираха разпадането на СССР, който беше опасен за тях. В еуфорията от свободата, която получиха нашите граждани под формата на свободно пътуване и бърбиви вестници, забравихме, че Русия е велика държава, която носи отговорност не само за своите граждани, но и за страните, включени по естествен път в състава ѝ по различно време. Виждате до какво доведе това. До безкрайни войни по покрайнините на бившата империя. Съществуват няколко варианта за възстановяване на нарушеното статукво в света.

Филин погледна часовника си и явно това, което видя, напълно го задоволи, защото лекцията, продължи:

— Основен наш съюзник е Германия, а далеч не Америка, както дълго се струваше на повечето хора. Сега вече най-последно можем да се върнем към Кларк. Норман Кларк беше изключително влиятелен човек, макар че почти никога не е заемал високи постове в американската администрация. Въпреки това той беше съветник на всички американски президенти още от Рузвелт насам. Но което е далеч по-важно за нас, в продължение на целия си дълъг живот Норман Кларк бе убеден евразиец. Тези свои убеждения той поставяше над политическите си пристрастия. Именно затова можеше да сътрудничи с комунистическия режим, който съществуваше в нашата страна. Сега представят този режим в черни краски, отъждествявайки го с личностите на Хрущов, Брежнев, Андропов, Горбачов. Но това е само върхът на айсберга.

Вратата отново се откряна за секунда, пропускайки струйка ароматен цигарен дим, и отново Филин не обърна внимание на възможното предупреждение.

— Не забравяйте за Главното разузнавателно управление, за Комитета за държавна сигурност, в който не беше само Пето управление, занимаващо се с дисидентските дреболии. Тяхната обширна и важна дейност в сферата на укрепването на евразийските позиции не е оценена истински и досега. В последно време, ако сте забелязали от вестниците, външната политика на Русия диаметрално се промени. Ако само допреди няколко години внимателно чакахме какво ще каже задокеанският „брат“, то сега Русия започва да провежда собствена политика. Подобриха се отношенията ни с Германия. Вероятно точно това е изплашило Кларк или той просто е

остарял. Той не разбра новата реалност. Може да се каже, че той измени на нашето евразийско дело. Историята не прощава такива измени.

— И кой изпълни ролята на тази „непрощаваща история“?

— Интересувате се от дреболии, млади човече. Какво значение има кой, какво и как? Важното е защо. Това, струва ми се, вече ви обясних. Ще ви обясня и още нещо.

Интонацията на Филин се промени, а гласът му придоби металически нотки, характерни за човек, свикнал да заповядва:

— Много сериозни хора ме помолиха да ви предам да не се увличате прекалено от делото на Кларк. Занимавайте се с Ричмънд, но и там не прекалявайте. Навлизате в прекалено опасна сфера.

— Тези, които са ви помолили да ми предадете това, знаеха ли, че ще се срещнем тук днес?

— Млади човече, не бъдете толкова наивен. Ние сме длъжни да знаем всичко.

Внезапно Филин заприлича на името си^[1]. Кръглият му нос като че ли се заостри и се изви, затъмнените стъкла на очилата заблестяха като птичи очи в американски филм на ужасите, той като че ли всеки момент щеше да размаха криле, да извади ноктите си и...

Лампата светна. Седях сам в стаята и тъпо гледах бутилката „Абсолют“.

— Саша, време е да тръгваме! — Оказа се, че Люба е надникнала в стаята.

Колко ли време бях седял, след като Филин „отлетя“? Той напълно ме изкара от релси, дори не успях веднага да отвърна на Люба:

— Тръгваме, Люба. А къде е Олга?

Закарах момичетата на Балаклавски проспект и на сбогуване Люба отново ме дари с поглед, унищожаваш минимум десет години.

Е, отново съм на осемнайсет! Щях да си се чувствам на осемнайсет, ако не беше разговорът ми с Филин, който не ми даваше покой, докато се носех из нощната лятна Москва.

Общо взето, Филин говореше много убедителни неща. Това беше от този тип разговори, когато, слушайки събеседника, волю-неволю, си

принуден да се съгласяваш с него. Едва впоследствие като че ли се освобождаваш от магията и започваш да осъзнаваш, че нещата всъщност са доста по-сложни, отколкото току-що убедително са ти били изложени. Изглежда, че наистина е сериозен човек.

А ти, скъпи мой смели Турецки, сега вероятно си наблюдаван от доста високо. Само че от кого ли? От контраразузнаването, от разузнаването или от военните? За какви сериозни хора говореше Филин? От ФСК, СВР или ГРУ?

— Ега ти! Тая пък какво прави! — Рязко натиснах спирачката, която изквича като заклано прасе. Почти изпод колелата изскочи слабичко момиче с пухкава коса, с тъмни панталони и тъмна тениска. Кой се облича така през нощта, а и пресича на непозволено място? Не приличаше на самоубиец.

Изскочих от колата и дотичах до момичето. То се усмихваше. Мислех си, че е изплашена до смърт, а то какво — засмяна до уши.

Тя веднага премина в настъпление.

— За малко да ме сгазите, сега ме закарайте до вкъщи.

Искаше ми се да се разпусвам, при това грубо, знам няколко думи, много подходящи за такива ситуации. Но... определено днес просто ми върви с момичетата. Когато я погледнах по-спокойно, тя се оказа поразително красива. Невинна усмивка... Изразителни кафяви очи, капризни пълни устни, равна редица зъби, леко вирнат нос — направо фотомодел!

— Къде живеете, прелестно създание, хвърлящо се нощем под колите?

Тя ми каза адреса. Фантастично! Това беше моят блок! Кое то, неочаквано развеселен, ѝ съобщих веднага.

— Живея там от вчера. Наех си квартира. Родителите ми заминаха в чужбина.

Вече седейки до мен, тя ми разказваше някак припряно:

— Дадох нашия тристаен на „Садовое Кольцо“ на едни познати фирмаджии за голяма-голяма купчина пари, а тази си я наех за съвсем малка купчинка. Аритметиката е в моя полза. — Тя явно се радваше, пресмятайки печалбите.

— Не се ли страхувате да разказвате на първия срещнат за големите си доходи? — усмихнах се аз.

Момичето определено ми харесваше.

— Всъщност аз съм Марина.

— Саша — казах аз.

— Щом не ме сгазихте, когато имахте възможност, значи сега мога да не се страхувам от вас — отвърна ми тя доста нелогично и се засмя. Чак тогава най-после разбрах, че спътницата ми вече доста си е пийнала.

Пристигнахме удивително благополучно. Под колелата на ладата ми повече не се хвърляха красавици. Затова пък една от тях седеше до мен.

Апартаментът ѝ се оказа в съседния вход.

— Искам да ви поканя, Саша, да пийнем за чудотворното ми спасение, което дължа изцяло на вас.

Опитайте да откажете, когато толкова искрено ви кани младо и красиво момиче!

В апартамента на Марина цареше хаос. Но тя не се извиняваше, както обикновено правят жените дори в по-малко нужни случаи, издухвайки несъществуващи прашинки в идеално разтребеното жилище. Навсякъде имаше неразопаковани кашони, флакони и кутийки с козметика се намираха по най-невероятни места — на пода в антрето, върху телевизора и даже върху огромния гардероб. Също толкова огромният неоправен диван бе прикрит с пухкаво карирано халище.

— Седнете, Саша, бега ще донеса нещо за хапване.

След като се подвоумих между един кашон и дивана, все пак седнах на дивана.

Върху една червена пластмасова масичка с колелца Марина докара някакъв натюрморт от асортимента на близкия супермаркет, намиращ се на бившия пазар. Бях се отбивал там веднъж от чист интерес и дори купих кутия френско сирене. Но цените в долари на опаковките изглеждат прекалено големи, като ги обърнеш в рубли, въпреки че не се отличават много от цените в обикновените магазини.

На масичката имаше ядки асорт, прозрачно нарязани шунка и салам, микроскопично бурканче с още по-микроскопични краставички, соленки с кимион и с още нещо. Хлябът обаче си беше съвсем отечествен — черен и малко сух. Картината се завършваше от едва започната бутилка лимонен „Абсолют“ и две красиви ръбести чаши, съвсем различни от тези в младостта ми.

— За неочакваното запознанство — вдигна чаша Марина и направи физиономия.

После пусна огромния двукасетъчен касетофон на перваза.

— Това е любимият ми Елтън Джон.

Аз също си спомнях тази музика, когато беше записана на големите ролки на първия ми магнетофон.

Лека-полека се натаралянквахме. Показа се, че Марина също няма нищо против да пийне, още повече такава божествена напитка. Водката вървеше толкова леко и така топло се разливаше по жилите, че вече след третия тост двамата с Марина имахме чувството, че се познаваме поне от сто години.

Научих, че е студентка по филология четвърти курс, от романо-германската катедра. Че е страшно влюблива натура и че ѝ се струва, че вече се е влюбила в мен. Мен също ме изби на откровеност. Наистина, това, че съм специален следовател не влиза в категорията на държавните тайни, но ако не бях толкова уморен и ако бях пил малко по-малко, най-вероятно нямаше веднага да се разприказвам по този въпрос.

Марина обаче не прояви никаква свръхзаинтересованост към нетривиалната ми професия и не се опитваше да изкопчи от мен никакви тайни.

Според мен тя просто искаше да я целуна. Всичко вече беше ясно. Изпълних неизказаното ѝ желание, но не насилвахме събитията, пийнахме още, после още и даже потанцувахме малко.

Когато се върнахме на карирания диван, усетихме, че вече малко ни е хванало, че дрехите ни пречат и че изобщо е време да полегнем, за да не паднем на пода.

Марина се дръпна, отиде до огромния гардероб, извади оттам една кърпа и ме натири в банята, където цареше същият безпорядък. Само че за разлика от стаите тук нямаше толкова предмети, но и наличните бяха на също толкова неподходящи места. В ъгъла имаше комплект за подправки, а до него — сак с някакви кутии за обувки. На табуретката, навити като кълбо отровни змии, се бяха спотаили раирани кухненски кърпи... Влизайки в стаята, намерих леглото вече оправено. Марина бе по раирана хавлия, явно облечена на голо. Тя ме покани да се разполагам и отлетя към банята.

Когато докоснах с глава възглавницата, за малко не заспах, но Марина се върна достатъчно бързо и не успях да се опозоря така...

Събудих се посред нощ. Марина сладко спеше като измамно невинно дете, подложила двете си длани под бузата. Главата не само че не ме болеше от изпитата водка, но и беше удивително чиста и способна за размисли. От което и се възползвах, защото не ми се спеше повече — навън бе съвсем светло, но крясъците на враните, които се разнасяха наблизко, показваха, че още е много рано.

Първото, за което се сетих, беше Люба, и се почувствах в известен смисъл изменник, въпреки че освен погледите тя не ми беше давала никакъв друг повод за това. После се сетих за разказа на Ломанов за търсенията му в библиотеката. Оказа се, че има доста материали. Ломанов ми подготвяше резюме на различните източници. Вече не съществуваха нито Люба, нито дори Марина — мислех за Кларк.

---

[1] Филин на руски означава бухал. — Б.пр. ↑

6. НОРМАН КЛАРК

Благодарение на изровените от Ломанов материали започна да се очертава картината на живота и съдбата на тайнствено загиналия американски милионер. Норман Кларк се е родил в градчето Блу Бей, близо до Чикаго, на брега на езерото Мичиган. Това е станало през същата година, когато в далечната Русия се извършва Октомврийската революция, наричана в продължение на десетилетия от руснаците „Велика“.

Сведенията за детството му, съдържащи се в „Парадоксите на Кларк“ от Роалд Линч и разпръснати из множество други издания, идеално съответстват на класическите американски легенди за младежа от обикновено семейство с ограничени доходи, който забогатява и става адски важна птица благодарение единствено на необикновените си дарби. Всъщност дарбите му били най-обикновени — пробивност, трудолюбие, стремеж към победа, изострено честолюбие. Плюс малко късмет. Наистина, биографът постоянно подчертава, че на фона на детството на „обикновените“ милионери, детството на Кларк се отличава с това, че още тогава са се проявили нестандартните и контрастни черти на характера му.

Между другото, когато Роалд Линч описва по-късни периоди от живота на Кларк, той постоянно, като страстен колекционер цитира свидетелствата на множество хора, чиито пътища при едни или други обстоятелства са се пресичали с този на Кларк, както хора, познавали го дълги години и в различни периоди, така и хора, за които срещата с Кларк е била просто епизод.

Пишейки за детството, ако не най-достоверни, то поне най-интересни би трябвало да се окажат спомените на съучениците, учителите, другарите в игрите, първите момичета в края на краищата. Създава се обаче впечатлението, че тези хора са съществували в живота на Кларк, но или са умрели много отдавна накуп, или Кларк настойчиво е предложил на биографа си собствената си версия за детството и юношеството си.

Бащата на Кларк е бил скромен търговски пътник по продажбите на шевни машини „Зингер“, майка му — домакиня. Семейството живеело в малка къща под наем. Бащата бил строг и начетен, затова и Норман от малък се пристрастил към четенето.

Любимият му писател бил Марк Твен, а любимият герой, естествено — неуморимият Том. Малкият Норман най-много от всичко на света искал да прилича на Том Сойер и очевидно е това се обясняват умишлените му пакости в детските години.

Веднъж петгодишният Норман видял големите момчета да скачат ловко във водата от самоделния трамплин. За да не остане по-назад, той храбро се покатерил чак на върха и скочил, без да се замисли, че не може да плува. Едва го спасили. Когато майка му го попитала защо го е направил, Норман отвърнал: „Трябваше да им докажа, че не ме е страх.“

На дванайсет години Норман, както си му е редът, се влюбил до полуда в сестрата на свой съученик. Тя била по-голяма с две години и го смятала за съвсем малки. Вдъхновен от любовните успехи на Том Сойер, Норман поднесъл на любимата си подарък в изумително красива розова кутийка със златна обемна роза на капака. Кутийката откъснал от майка си, а подаръкът представлявал изключително умело изсушена жаба. Но избраницата на сърцето му кой знае защо не оценила сърдечния подарък и запищяла като луда: „Махни тази мърша!“

Е, първата любов винаги е сложна и не носи скорошно щастие.

Като всеки бъдещ милионер и Норман проявил доста рано способностите си в областта на бизнеса. Нещо повече, те били свързани именно с пресата. Заедно с други момчета Норман продавал вестници.

Особено добри били отношенията му с вестника „Блу Бей Сити“. Той започнал с това, че практически никога не връщал в редакцията взетите за разпространение вестници, както правели другите. Предпочитал да плати от собствените си пари за непродадените екземпляри. Още на десет години Кларк разбирал, че отначало парите трябва да бъдат вложени в някакво начинание, за да започне то да носи сериозни плодове. След време собственикът на вестника предпочел да си има работа изцяло с него.

Тогава Норман, превръщайки се в монополист, създал първата си фирма сред местните дечурлига. Самият той се занимавал само с организацията, сметките и разплащането със собственика на вестника. С момчетата, които го били подвели един-единствен път, се разделял безжалостно — нали плащал за грешките им от собствения си джоб.

В биографията на Кларк, излязла изпод перото на Роалд Линч, могат да се открият немалко подобни епизоди, които в еднаква степен могат да бъдат чиста истина или чиста измислица на Кларк или на самия биограф. Те не са потвърдени от живи свидетели.

Някъде около двайсет и седма, двайсет и осма година баща му Робърт Кларк неочаквано забогатял, натрупвайки стабилно състояние от нефтения бум във Венецуела. След бързото си забогатяване той напълно се изпарява от биографията на Кларк. Като че ли е присъствал в нея само за да обясни откъде се е взело първоначалното състояние на Норман Кларк, позволило му да основе през трийсет и седма първия си вестник. Това е изисквало и тогава немалко средства.

Впрочем периодът между неочакваното замогване на бащата и основаването на собствен вестник е най-тъмният в биографията на милионера. Въпреки че за всеки биограф именно годините на оформяне на личността обикновено са най-примамливи.

Нека обаче се върнем към детството. Биографът отделя голямо внимание на спортните занимания и успехи на Кларк. Освен със скоковете във вода Норман се занимавал и с футбол, ако това може да се нарече футбол. На брега на Мичиган младият Кларк и другите момчета гонели парцалена топка насам-натам. Също като децата в Лондон и Москва на няколко хиляди мили от тях.

Още от детството си той се отличавал със здраво телосложение. Но ако в зрелите си години е бил едър, солиден мъж, то в детството си, според собственото му признание, изглеждал просто охранен, даже леко пълен, което не му пречело да бъде пръв в игрите и забавленията.

Като че ли между другото Кларк обичал да си припомня бедността в детството си, затова пък почти липсват свидетелства за това какъв е станал животът му, след като баща му забогатял.

Ако е получил от баща си наследство, благодарение на което е могъл да започне собствен бизнес, упоритото нежелание на Кларк да остави някакво сериозно наследство на децата си е напълно непонятно. Ако парите на собствения му баща не са му попречили, а са

му помогнали, защо тогава неговите пари биха попречили на децата му? Очевидно това е била обикновена проява на непредсказуемия характер на Норман Кларк. Именно тази непредсказуемост често и по всякакъв начин подчертават всички, които са писали за него, и само с нея могат да бъдат обяснени многото „парадокси“, откриващи се пред читателя на биографията му (особено в първата ѝ част).

В детството си той дори нямал собствена стая. Спял зад хартиен параван в малкия хол. Затова пък в зряла възраст резервирал стаи с няколко легла, за да има възможност през нощта да се премести в хладни чаршафи.

Някога във „фирмата“ му са работели само десет момчета, в империята на Кларк са заети десетки хиляди души.

В родния му град не е имало дори малка картинна галерия. А и сега няма, което е най-малкото странно. Все пак Кларк е създал няколко музея в различни страни по света и е притежавал значителна колекция, по-голямата част от която през последните години се е намирала в Москва. Смятал е да я завещае далеч не на града, в който е прекарал детството си, а на московския Музей на частните колекции.

Отнасяйки се доста спокойно към външните признаци на богатство, Кларк въпреки това е притежавал собствен самолет, два ролс-ройса и още половин дузина автомобили от други марки.

В знаменитата колекция от автомобили на Леонид Брежнев е имало едно разкошно червено порше, действащ експонат, подарък от Норман Кларк. Собствените си автомобили той не смятал за колекция. Ролсовете му трябвали изцяло за представителни цели, другите просто му харесвали. Кларк никога не преставал да се възхищава от това творение на човешкия разум.

Той всячески поддържал новите търсения в автомобилостроенето, финансирайки състезанията „Формула-1“, на които както е известно, се изпробва всичко най-ново и прогресивно. На самите състезания не присъствал никога, смятайки това за професионална работа, а не забавление за зяпачите.

Може би собственият му живот прекалено е приличал на същата тази „Формула-1“.

7. ПОД КОНТРОЛ

28 юли 1994 година

Теймур Мурмедов много се гордееше с това, че родният му чичо бе сменил навремето Гайдар Алиев на поста председател на азербайджанския КГБ. Никакви перестройки не бяха променили таблицата на чиновете. Знаменитата фраза „последните ще станат първи“ е казана просто така. Първите ще си останат първи. Никакви смени в парадния списък на ръководството не са попречили на сериозните хора да се занимават със собствените си работи.

През съветските времена намазваха всякакви официални благини, печелеха и от нефта.

През постсъветските в нефтения бизнес настъпи пълна слободия до такава степен, че се наложи да се въвежда ред. Случваше се една и съща партида нефт да бъде продадена няколко пъти, като и продавачите, и купувачите всеки път бяха различни. Ничие — значи общо. Но парите не могат да бъдат общи.

Кланът, към който принадлежеше Теймур, се опита да вземе нещата в свои ръце и това почти му се удаде. Той се състоеше предимно от бивши сътрудници на комитета, родом от южната част на републиката, които имаха отдавнашни стабилни връзки с Турция. Противостоеше им друг бакински клан, в който влизаха главно бивши партийни дейци и хора от МВР.

Клановете се опитваха да се споразумеят, за да разграничат сферите си на влияние. Силен коз за бившите кагебисти бяха московските им връзки. По поръчение на колегите си с тях се занимаваше Теймур, чиито лични връзки в Москва също не бяха лоши. Бившите му състуденти от Института по международни отношения заемаха различни стъпала на обществената стълбица. Някои ръководеха собствени едри фирми, други — скромни подразделения в Министерството на външноикономическите връзки.

Разбира се, нефтът можеше да се изнася направо от Азербайджан за Турция или Иран, но много по-изгодно беше това да става през

Москва. Още повече че в Москва се доставяха само книжа, а не многотонни цистерни.

Напоследък Теймур постоянно усещаше нечий чужд поглед — явно го следяха, при това доста професионално. Тъй като освен този поглед нямаше други признаци, той подозираше конкуренцията и за всеки случай нареди да се засили охраната.

Белият линкълн на Теймур меко се доближи до офиса на фирмата „Лонг“ на улица „Бутлеров“. Вчерашният телефонен разговор с шефа на фирмата господин Левашов, братовчед на негов състудент, окончателно реши въпроса за подписването на сериозен и дългосрочен договор, много по-изгоден от този, който предлагаше Буцков на вчерашната среща. За всеки случай той не отказа на Буцков, но си помисли, че е по-добре човек да си няма работа с него. Буцков бе по-опасен и от „родните“ кагебисти.

Телохранителят Мамед излезе пръв и огледа улицата. Беше тихо и спокойно, ако не се смятат стариците, тълпящи се до магазина за хранителни стоки, в който по стар навик още подхранваха пенсионерите, ветераните и инвалидите. След него се измъкна, придържайки полите на самото си, вторият бодигард, подобният на гардероб Саша, когото всички наричаха Алекс. Той кимна на Теймур — всичко е наред, излизай. Челюстите му непрекъснато се движеха — Алекс постоянно дъвчеше дъвка. Теймур излезе от разкошната си кола.

До вратата на офиса имаше не повече от петнайсет крачки, но Теймур успя да измине само осем — професионалният снайперист вече гледаше хладно и безпощадно през окуляра на оптичския мерник.

Теймур падна с лице напред, Мамед успя да подхване шефа, макар че това вече не беше шефът, а неговият труп. Челюстите на Алекс замръзнаха. Той извади пистолета си и се заоглежда. От офиса се изсипа местната охрана.

Никой не можеше да разбере откъде е стреляно — отсреща, от другата страна на улицата имаше голям брой сгради — някакъв институт, складове. Различните по цвят и брой на етажите здания стояха в плътна редица и понякога само по цвета на фасадите можеше да се определи къде свършва едното и къде започва другото. Явно изстрелът бе дошъл от тази страна. Нямаше смисъл да търсят

стрелеца, въпреки че няколко души от местната охрана хукнаха към складовете.

Естествено, не откриха никого.

Теймур умря в ръцете на Мамед, без да дойде в съзнание — куршумът бе попаднал точно в тила.

Срещу смъртта всички московски връзки са безсилни, понякога те дори я ускоряват.

Бръсних се, внимателно разглеждайки лицето си в огледалото. Не бих казал, че предметът на бръснене ми харесваше кой знае колко. Кръгове под очите...

Колко пъти съм си казвал — „Турецки, откажи се от последната чашка!“ Интересно колко души по всички кътчета на земното кълбо си повтарят всяка сутрин тези укоризнени слова? Всеки би се отказал, ама ето къде е проблемът — най-трудното, практически невъзможното е определянето на предпоследната чашка. Няма да е зле да се учреди награда за този гений, който измисли „определител на предпоследната чашка“. Би звучало добре — наградата „Турецки“!

Странно, нали през нощта се събудих с абсолютно бистра глава, бях способен да мисля и да разсъждавам. После съм се унесъл за няколко часа и гледай какво стана. Това е ефектът на последната чашка.

„И тъй, какво имам за днес?“ — мислех си аз, докато се движех из сутрешна Москва.

Жегата бе поспаднала и хората по тротоарите веднага започнаха да се движат по-бързо. Ветрецьт в отворения прозорец приятно разхлаждаше слепоочието ми. Навън беше толкова хубаво, че усетих как кръговете под очите ми изчезват от само себе си.

Та какво все пак имаме за днес? Ломанов не само изкопа някакви материали за Буцков, който фигурираше в телефоните на Ричмънд, но и се свърза с журналиста от „Днес“, който беше ходил в Севастопол и бе написал статията за смъртта на Кларк. Оказа се, че Пьотър Зотов е служил в Афганистан в ротата на самия Буцков. Хубав взел се връзва. Тези бивши „афганци“ се държат здраво един за друг. Още вчера наредих да изготвят пропуск и мисля, че не закъснявам.

Не, все пак закъснях.

Явно не скучаеха. Ломанов очевидно не бе посмял да приеме Зотов в кабинета ми, докато ме няма. А може би им беше по-приятно да общуват с Верочка? Тя просто цъфтеше днес. Вместо един, двама поклонници, един от друг по-хубави. Тримата пиеха чай, безмилостно разкарвайки пакетчетата с алуминиеви лъжици из огромните чаши.

Аз се извиних, разбира се, но си придадох максимално строг вид, като че ли бяха закъснили те, а не аз. Но те не обърнаха никакво внимание на строгостта ми. У днешната младеж няма никакво страхопочитание към по-възрастните. Е, като няма — няма, голяма работа.

Поканих Зотов в кабинета, настаних го в креслото и му разреших да пуши.

Пьотър Зотов се оказа приказлив млад човек, който леко се запъваше на съгласните. Доста висок, слаб, но жилав, с жизнерадостна усмивка и вероятно със същия характер. Кръгли кафяви очи, усмивка до ушите — той по нещо приличаше на поотраснало, вече приличащо на възрастно куче, но все пак още кутре от породата на ерделтериерите. Във всеки случай най-малко приличаше на криминален репортер. Впрочем казват, че ерделите имат идеално обоняние.

— Александър Борисович Турецки.

— Пьотър Сергеевич Зотов, може п-просто Петя. — Той се усмихна широко и двамата си стиснахме ръцете.

Ръката му се оказа суха и твърда.

— С какъв вид спорт се занимавате? — Най-трудното е да започнеш разговора, а нищо неозначаващите въпроси като този са създадени точно за това.

— Едно време се занимавах малко с бокс, сега с у-шу, всяка сутрин тичам, но мисля че в днешно време е най-добре да се ходи в стрелбищата. Или да си държиш трофеен шмайзер под възглавницата, само дето любимите органи няма да разрешат. Обяснете ми, Александър Б-борисович, защо т-тези любими органи са толкова сурови към нашего брата журналистите?

— Но и вие не ги щадите.

— Но в-все пак понякога се създава впечатление, че не престъпниците, а журналистите са г-главните врагове на народа. Но т-това между другото. Разбрах, ч-че с-се интерес-сувате от Б-буцков? —

Зотов се развълнува, заговаряйки за Буцков, защото запъването на съгласните рязко се усили.

— Разбира се, знаем някои неща за него — казах, като се стараех да не покажа, че знаем малко. — Но вие го познавате отдавна, като при това сте имали възможността да го наблюдавате в екстремни ситуации.

— Д-да го н-наб-блюдавам... Д-добре г-го к-к-каз-захте — с горчивина отбеляза Петя.

Изглежда, че Петя сериозно се интересуваше от Буцков, защото познаваше достатъчно подробно армейската част от биографията му. Той започна разказа си отдалеч.

Старши лейтенант Андрей Буцков попаднал в Афганистан, може да се каже, по собствено желание. Преди заемал безсмислената, но спокойна длъжност на помощник по комсомолската работа на началника на политотдела на пехотния полк, дислоциран в околностите на тихия Талин. Тогава Талин още беше съветски и не бе успял да добави второто „н“ към окончанието си.

Очаквала го обикновена и спокойна кариера в политотдела — ЗКПЧ на батальона (ротата вече я бил прескочил благополучно, седейки в щаба), заместник-началник на политотдела на полка, Военнополитическата академия „В. И. Ленин“, която е в Москва до театъра на Моссовет и концертната зала „Чайковски“, пък току-виж успял да се уреди и в самата Москва. Да останеш в Москва в генералния щаб, в Главното политическо управление или Министерството на отбраната се смяташе едва ли не за предела на мечтите.

Но с човешкия живот, още повече с живота на един военен често се разпореждат независещи от него обстоятелства. Колкото и да мразел да застъпва наряд като дежурен офицер, все пак веднъж на два месеца не му се удавало да се изплъзне от противното задължение. Войниците били тъпанари, особено тези от Средна Азия, така че се налагало да дежури сериозно — по няколко пъти на нощ да обхожда постовете, да измъква заспалите войници от кабините на автомобилите в автопарка, да спи, ако това може да се нарече спане, в малкото тясно караулно върху твърдия нар, без да си сваля ботушите. И всякакви други прелести.

Онзи последен път той застъпил дежурен вместо запилия се Карасев. Пил Карасев, а лаврите обрал Буцков.

Младото войниче на име Нурмухамедов не му харесало още отначало: напласен, мръсен, с измъчен поглед — един от тези, които в армията наричат боклуци. Другите войници от караула, а още повече началникът на караула сержант Буздаков, го тормозели, без да се притесняват особено от присъствието на Буцков. Всичко се случило през онази нощ.

Както разказвали после войниците, след като боклукът бил накаран да изчисти снега пред караулното по време на полагащата му се почивка, отчаян и напълно откачил, той изстрелял половин пълнител по другарите си. Крещял високо нещо на неразбираемия си език и сълзи обливали лицето му. Убил двама редници и ранил един ефрейтор. След това избягал с автомата от частта.

Полкът бил вдигнат по тревога.

Но не се наложили никакви особени мерки. Нурмухамедов не смятал да ходи никъде, просто седял сред голите студени храсти срещу частта и виел, стиснал автомата между коленете си. Без да се прикрива, държейки само дясната си ръка над отворения кобур, Буцков се приближил до него и му взел автомата.

После, както винаги, имало показателен съд. Нурмухамедов получил няколко години наказателен батальон, тъй като се взело под внимание, че е бил в състояние на афект. Също в наказателен батальон изгърмял и сержант Буздаков за „неуставни отношения“.

Най-много от всички, ако не се смятат убитите, пострадал самият Буцков. Оставал му само един избор — или да изгние жив в някоя островна рота, или да пише рапорт за Афганистан. Тогава Афганистан опрощаваше всичко.

— А ти как попадна в Афганистан? — попитах Петя, който пушеше нервно.

Чувствах, че му е необходима малка почивка. В представите ми образът му на весело кутре въобще не се връзваше със страшната война, още повече че момчето беше явно от прилично семейство. Впрочем той не е и чак такова момче.

— К-как? К-като всички. Остригаха ме и ми тикнаха оръжието в ръцете. Тогава следвах журналистика, втори курс. Една гадина ме прещака с „Архипелага“. Тогава вече не пращаха в Сибир заради ч-

четивото, н-но от университета си м-ме изхвърлиха к-като нищо. „Милите хора“ от П-пето уп-правление предложиха да ми п-помогнат. Но нещо хич н-не ми се искаше. Тогава ми обещаха д-да ме уред-дят в Афганистан. И ме уред-диха...

И Петя продължи разказа си.

Зотов бил вече трети месец в Афганистан, когато ротата им била поета от старши лейтенант Буцков на мястото на убийства по време на патрулиране на пътя за Кабул капитан Елисеев. Историята на Буцков, преквалифицирал се от помощник по комсомола в командир на бойна рота, била разказана на Зотов от закапечето капитан Егоров, свързан със Зотов с приятелски отношения. Първо, когато лежите един до друг под огъня, приятелските отношения се завързват от само себе си. Второ, даже в Афганистан никой не е отменял задължителните комсомолски събрания, и по-точно протоколите им. Събранията като такива практически не съществували, а протоколите били съчинявани от Зотов с изобретателност, която направо потресла Егоров. Зотов оформял и армейския стенвестник и пишел кратки статии за него.

Отначало Буцков се опитвал да въведе ред, под което разбирал на първо място забрана на тревата. Но това негово желание срещнало таква невиджано упорство у подчинените му, че скоро разбрал — ако настоява прекалено много, може в някоя престрелка с духовете да получи целенасочен „случаен“ куршум в тила. С течение на времето и той се пристрастил към тревата, но винаги имал мярка.

Тогава по онези места царяло относително затишие. Основните бойни действия били изместени на юг. Задачата на ротата на Буцков се състояла в постоянно патрулиране на пътя и понякога конвоиране на товари за Кабул. Както и при всяко затишие по време на война, последствията били най-неочаквани.

Ротата била дислоцирана в чисто място — големи армейски палатки, автопарк, складове за ГСМ^[1], рехави бодливи тел наоколо, пет караулни поста. Най-близкото селище, в което според слуховете редовно се отбивали духовете, се намирало на шест километра на изток от разположението на ротата.

Черният ден или по-точно черната нощ била нощта на събота срещу неделя. Така се получило, че в събота докарали цистерна вода за

банята, а от познати шофьори от големия керван войниците си купили спирт. До вечерта се отцепили здраво.

Буцков вкарвал войниците в палатките под дулото на пистолета си. Предишната вечер замполитът заминал за Кабул, а Буцков трябвало непременно да отиде до щаба на полка. Телефонистките му били обещали почти стопроцентов разговор с Иваново, където живеели възрастните му родители, тъй като баща му бил тежко болен. За свой заместник той оставил лейтенант Доля.

Доля бил забележителна личност. Завършил Московския институт по съобщенията с отличие, а в армията влязъл като обикновен наборник. За голямо учудване на началниците на свързочния взел на Генералния щаб, където в качеството си на първокласен специалист по радиооборудване бил взет Игор Доля, лейтенантът написал рапорт с молба да бъде изпратен в Афганистан. Там станал командир на свързочен взвод — цялата свръзка се състояла от една и половина радиостанции.

Другите офицери мъкнали от пазарите на Кабул каквото им попадне и го изпращали в Съюза (без да се гнусят и от „трофеи“). Доля носел от Кабул книги, купени от магазините за военнослужещи, и хубав одеколон.

Но основната страст на Доля било оръжието.

Той разбирал от всички модели и модификации. Знаел наизуст дори това, което никога не било попадало в ръцете му. Освен това Доля бил великолепен стрелец и ако не бил наряд, се упражнявал по два часа на ден в стрелба по учебни мишени.

Буцков можел да разчита на Доля. Първо, лейтенантът не пиел, второ, макар и да не го уважавали, от него се бояли.

Веднъж се опитвал да вкара в палатката напушилия се бикоподобен украинец Лебядко. Лебядко се дървел, крещял гадости по адрес на московците (не съвсем на място, тъй като Доля бил украинец по произход), не спял и пречел на другите. Веселял се, с две думи. Слабичкият Доля измъкнал пистолета си и стрелял три пъти в земята.

Единият куршум се забил точно между подметките на огромните ботуши на Лебядко, вторият отдясно, третия отляво — на сантиметър от крака му. Всички глупости моментално се изпарили от главата на Лебядко. На следващия ден идвал да се извинява, явно бая се е бил стреснал.

Когато Буцков заминал, а цялата рота, чиста и блага, се разсредоточила по палатките и по-скришните места, с удоволствие пийвайки водка, Доля седял в командирската палатка с два пистолета на масата пред себе си и четял „Престъпление и наказание“ на Достоевски. Точно на сцената на първия разговор на Расколников със следователя Порфирий Петрович дотичал началникът на караула сержант Ерменин:

— Другарю лейтенант, там дойдоха двама аборигени. Искат лекарства. Или да плюскат. Не разбрахме.

Оказало се, че изнемощелият сивобрад старец и дванайсетгодишното момче молели за бинтове. Майката на момчето, дъщерята на стареца, си била порязала ръката.

— Можеха да я превържат и с парцал — промърморил Доля и наредил да им дадат два пакета.

Очите на неканените гости се стрелкали по цялата територия на лагера, но за това се сетили чак впоследствие.

През нощта Доля се събудил от автоматен откос. Изскочил от палатката — слънцето вече изгрявало — и видял точно пред себе си бялото лице на Ерменин. Сержантът бил изстрелял във въздуха вече сигурно половин пълнител. От всички палатки изскачали полуоблечени войници с калашници в ръце. Но нямало по кого да стрелят.

Духовете били дошли рано сутринта. Били са най-вероятно трима-четирима. След като безшумно удушили часовия, те се промъкнали в най-близката до рехавата тел палатка и прерязали гърлата на десетима сладко спящи бойци. Тогава се сетили за момчето и стареца.

Войниците горели от желание да нападнат селището. Всеки си представял себе си на мястото на закланите. Тази смърт изисквала незабавно отмъщение, тъй като била прекалено унизителна. Съветските войници били изклани като овце. Доля едва успял да съдържи порива им. Трябвало да реши Буцков.

Пристигайки в лагера, Буцков не забелязал веднага нездравата суета в поверената му част — ридаейки, неговата майка му съобщила по телефона, че преди два дни са погребали баща му.

Зилът на командира влязъл в разтворените врати. Буцков изслушал краткия рапорт на Доля от стъпенката. Той преbledнял и

стиснал челюсти. Изскърцал със зъби и отривисто наредил:

— Автомат. Лейтенант Доля и дванайсет души с мен!

Посочил с пръст поред като че ли съвсем случайни войници, но още след няколко секунди станало ясно, че изборът му не е бил случаен. С него тръгнали само стари пушки, нееднократно участвали в бой.

Зотов, по когото, се плъзнал погледът на командира, все пак не бил избран — той бил от младите.

Никой не разказвал подробности за станалото в селото. Създавало се впечатлението, че участниците са дали обет за мълчание. Само украинецът Лебядко веднъж се изтървал на пияна глава, че са разстреляли едва ли не всички — и старците, и децата, и жените.

След седмица голям отряд душмани извършил нападение над частта. Първо обстреляли ротата с гранатомети, после преминали в атака. Такова нещо никога не се било случвало — обикновено действали през нощта, на тъмно. Доля, стреляйки с единични изстрели, свалил петима и се смеел, непрекъснато се смеел. Това правело зловещо впечатление.

Когато от север пристигнал хеликоптер за огнева поддръжка, духовете вече безпорядъчно отстъпвали. Трасиращите куршуми от хеликоптера доизбили почти всички.

— С-след това не съм с-срещал Б-буцков, преместиха го в Кабул, а след него и Доля. И д-досега не з-знам какво всъщност е с-станало т-там... Но предполагам, ч-че са избили всички. С-само ако н-някой се е скрил, е оцелял. Имаше много такива с-случаи. В-всичко така беше съвпаднало — духовете, с-смъртта на баща му, п-пък и въобще за т-такава с-самодейност не разстрелваха. Голяма работа.

— А след Афганистан не си ли го срещал? — попитах Петя.

Той запали цигара и се замисли, като че ли си спомняше.

— Срещал съм го. Нещо повече, предлагаше ми да стана пресекретар на Фонда на воините интернационалисти. Т-това беше преди т-три години. Фондът в-вече процъфтяваше. През него п-преминаваха колосални суми. Всички, които работеха за Буцков, получаваха з-заплатата си в з-зелени. Впрочем той самият ме беше намерил, тогава се подвизавах в „Московски комсомолец“, така че не е било трудно. П-повъртях се във фонда, но б-бързо разбрах, че всъщност фондът не че е прикритие за д-друга дейност, но е с-само

върхът на айсберга. Т-трябва да се отдаде дължимото на Андрей Леонидович, той е изключителен организатор, но не б-бързаше да ме посвещава в тайните неща. Мисля, че това беше така не защото ми нямаше д-доверие, въпреки че сигурно и това е повлияло, н-но по-скоро защото за д-длъжността на официален пресекретар му т-трябваше човек с добра репутация, който н-няма никакви проблеми с органите.

— Отказа ли? — Вече знаех отговора.

— Това беше най-т-трудното. Да откажеш така, че да останеш жив. Н-неговите хора п-пипат здраво. В определени кръгове се с-слави като много опасен ч-човек. Аз специално се с-стараех да не си пъхам носа в неговите работи. Нали разбирате, все пак кожата ми е с-скъпа. Но човек н-не може да избегне съдбата си. Изглежда, тя отново ни с-среща. Според мен Буцков се е заел напоследък с нефт, много глави хвъркнаха. Н-но това е само между н-нас. В моя вестник се преориентирах към мошениците и брачните аферисти — те поне са безопасни. — Зотов се усмихна криво и продължи много сериозно: — С Буцков човек може да се пошегува само веднъж. Наскоро ми се обадиха от негово име и много спокойно ми обясниха, че имам много симпатично синче. Н-не можех да не се съглася, особено след като ми предадоха лични поздравии от Андрей Леонидович. И добавиха, че длъжността във фонда ме чака...

— Е, и какво реши?

— Реших да се спотая.

Какво пък, разбираемо решение. Замислено гледах тъжното лице на Зотов и не смеех да го осъждам. Още повече че Буцков работи така чисто, че не можеш да го засечеш.

Повече ме интересуваше Кларк — бил ли е действително свързан с Буцков. Ако е така, то степента на сериозност на Буцков нараства невероятно. Такива връзки не могат да бъдат случайни. Ще се наложи да повикаме Олга Лебедева, за да погледне снимките на Буцков. Имам силното подозрение, че именно той е говорил в „Самовара“ с Кларк и Ричмънд.

— Дай сега да поговорим за нещо друго — реших аз да придам нова насока на разговора. — Помниш ли статията си по повод смъртта на Норман Кларк?

Петя се развесели.

— Помня всичките си статии. Вас какво, и приятелят на съветския народ ли ви интересува?

— Интересува ме, всичко ме интересува. Такава ми е работата. Защо си писал там за търговия с оръжие? Това журналистически фантазии заради сензацията ли са, или си имал сериозни източници?

— Ако полковник Улянов от специалния отдел на щаба на Черноморския флот може да бъде наречен сериозен човек, значи съм имал точно такава информация. Той м-май играеше някаква собствена игра и може би после съжали за това, което ми беше казал. Но е възможно това да е било и организирано изтичане на информация. Нещо прекалено добре и любезно ме приеха. Много се постараха да ме убедят, че този с-случай е обикновено престъпление, макар и тежко. В армейските кръгове, доколкото з-знам, сега има няколко едри групировки, които се опитват да монополизират търговията с оръжие. Това са ц-цели кланове, които се състоят от високопоставени военни, директори на военнопromишления комплекс, банкери и големи чиновници. С това са с-свързани много и м-много милиони долари. В ход е голямо преразпределяне на сферите на влияние. Между другото Б-буцков се е опитал да се намъкне там, но май бързо са го разкарали. Все пак т-той е само майор. З-запасен при това — засмя се Зотов.

— А успя ли да изясниш нещо конкретно за смъртта на Кларк?

— Ами на практика нищо освен това, което написах. Само дето журналистическият ми нос надушва, че нещата там никак, ама никак не са чисти. Ако наистина ви интересува Кларк, трябва да разпитате най-близкия му приятел, бившия политически наблюдател Филин. Помните ли го? Все ни говореше за Америка по телевизията.

Ха! Филин! Помнех ли Филин? Прекалено добре помнех Филин.

— Всъщност що за птица е този наблюдател Филин? Какво и за кого наблюдава сега?

— Ако Филин ви интересува с-сериозно, добре е да поговорите с баща ми — едно време са започвали да работят заедно, а и по-късно пътищата им са се пресичали неведнъж. Когато Филин е бил кореспондент на „Правда“ в Ню Йорк, баща ми също е бил там като пратеник на „Литературная газета“. Само че после к-кариерата на Филин вървяла неотклонно нагоре, а тази на баща ми — само надолу.

Дали Филин ме интересуваше сериозно? Ама че въпрос! Интересуваше ме едва ли не повече от смъртта на Дейвид Ричмънд, от

която на пръв поглед се отдалечавах все повече и повече.

— Как бих могъл да се видя с баща ви?

— Смятам да ходя вечерта при него на вилата. Тя е от другата страна на Ярославка, в Челюскинска.

В този момент иззвъня телефонът. Обаждаха се по пряката линия. Вдигнах слушалката. Беше Люба Спирина. Брей! Какъв потресаващ успех. Младите жени направо ме разкъсват на части.

Люба каза, че трябва да говори с мен, че днес няма спектакъл и вечерта е напълно свободна.

— Почакай една секунда. — Прикрих слушалката с ръка и попитах Петя дали ще има нещо против, ако с мен дойде едно симпатично момиче.

Естествено, той нямаше нищо против.

Разбрахме се, че Люба ще ни чака в шест часа на станцията на метрото ВДНХ. Май постъпих необмислено, все пак отивахме да вършим работа, а не на пикник. Но искахме само да научим това-онова за известния политически наблюдател. Съвсем простимо любопитство. Още повече че с нас ще има двама младежи, на които за известно време спокойно може да бъде поверена грижата за Люба.

Разбира се, сетих се и за Марина, но... Да откажа на Люба бе непосилна задача.

На улица „Жолтовски“, близо до Патриаршите езера; в прекрасно ремонтираната розова къща, където се намираше Фондът на войните интернационалисти, в този ден беше многолюдно. Цветя, телевизия, кореспонденти на много издания. Фондът организираше поредната благотворителна акция.

За разлика от много други организации, играещи си на благотворителност, фондът оказваше реална помощ на семействата на загиналите в Афганистан, а в последно време и на семействата на тези, които бяха загинали в горещите точки на бившия СССР. Често, но далеч невинаги последните бяха бивши афганци. Фондът не правеше разлика между тях.

Благотворителността не се свеждаше до еднократни акции, макар че именно те предизвикваха интереса на средствата за масова информация. Майките и съпругите на загиналите получаваха

постоянни пенсии освен държавните, помагаха им е покупката на жилище, с построяването на домовете, със строителни материали. Но може би на първо място с това, че не ги забравяха. Във фонда имаше специална служба за работа с писмата и постоянно попълващата се картотека. Не бяха забравени и оцелелите. Предоставяше им се различен вид работа във филиалите и фирмите, принадлежащи на фонда. Това бяха ни повече, ни по-малко ЖСК, тухлен завод и други организации, на първо място със строителен профил.

В просторния хол имаше безплатен бюфет. При това не с купони, а просто така. Всички можеха да се възползват от услугите му. По масите седяха основно жени и деца. Стегнат младеж в тъмен костюм и папийонка учтиво помоли присъстващите да се качат на втория етаж, където щеше да започне тържествената част.

Не много голямата, но великолепно оформена зала събра всички поканени. Тържествена и проникновена реч произнесе председателят на фонда Андрей Леонидович Буцков. Речта му, издържана в спокоен стил, притежаваше едно главно достойнство — бе кратка и делова, въпреки че зад тази краткост се чувстваше искрен интерес към проблемите на присъстващите в залата.

Буцков каза, че е лесно да се ругае правителството, което се грижи зле за малоимотните, затова неговият фонд предпочита да се занимава с конкретни дела, вместо да досажда с молби на притежаващите власт чиновници.

Той приведе няколко конкретни цифри — колко блокове са построени, колко деца са почивали в детски лагери, колко души са получили работа, колко семейства получават пенсии. Всичко това за сметка на фонда.

Буцков каза и че фондът фактически не се стреми към свръхшироко огласяване на благотворителната си дейност. Самият фонд няма нужда от това. В дадения случай се преследват две цели. Първата е да се даде пример на другите. Втората — по-важната — е да се обединят хората, свързани от общото нещастие, да се запознаят помежду си, за да не се чувства никой самотен.

— Този дом е ваш — каза той на присъстващите, подчертавайки думата „ваш“. Направи многозначителна пауза и добави: — На всеки от вас ще бъде издадено удостоверение на участник във фонда. С това удостоверение винаги ще ви пуснат в нашата сграда и внимателно ще

ви изслушат. В случай на някакъв проблем можете да се обръщате непосредствено към мен. Фондът е вашата защита.

Очите на женската половина от присъстващите отдавна бяха пълни със сълзи. При последните думи на Буцков сълзите рукнаха като реки, но това бяха сълзи на радост и признателност. Фотокореспондентите усилено снимаха ридаещите жени, които не се стесняваха от сълзите си.

Само един от тях, риж, наскоро подстриган, но въпреки това рошав, снимаше най-вече президиума, където седяха Буцков и сподвижниците му.

В залата се създаде трогателна атмосфера на всеобща любов и безгранично доверие един към друг. Кулминация на срещата бе молебенът в памет на загиналите. След молебена на всички бяха връчени обещаните удостоверения и пликове със значителна еднократна помощ. За тези роднини на загиналите, които не бяха успели да дойдат на тържеството, парите се разпращаха с куриери и по пощата. Никой не трябва да бъде забравен — такава бе кредото на Буцков.

В ресторанта на фонда масите вече бяха сервирани. Започна неформалната част. Буцков остана с гостите по време на целия обяд. Още след първите наздравии, към него се проточи върволица жени с техните жалби, болки, молби. Стоящият зад Буцков младеж внимателно записваше всичко в бележника си.

За този бележник сред облагодетелстваните от фонда се носеха легенди — молбите и проблемите, записани в него, се разрешавали като по вълшебство.

Срещи от този род се провеждаха редовно във фонда.

... И Люба, и Петя, които не се познаваха помежду си, стояха на изхода на спирка ВДНХ буквално на два метра един от друг. По правия гръб и походката веднага личеше, че Люба е балерина. Само те ходят така изящно на високи токове.

Представих на Люба Сергей и Петя. Въпреки че май й казах по телефона, че няма да съм сам, присъствието на двамата млади хора като че ли я разочарова. Но не за дълго. Скоро вече се смееше на

вицовете на чичо Стьопа, които в отсъствието на първоизточника ѝ преразказваше Ломанов:

— „Съдът ви осъжда на десет години затвор“, казва съдията на обвиняемия. „Много ви благодаря за доверието, гражданино съдия! Не се надявах да живея толкова дълго.“

Все пак чичо Стьопа подбира странни вицове за работниците от прокуратурата, тематични, тъй да се каже: тя предпочете смъртта, и двамата умряха, ето сега и този — не се надявах да живея толкова дълго...

Москва остана зад нас. Люба като че ли между другото съобщи, че в Челюскинска живее шефът им. Петя не остана по-назад и каза, че тяхната вила се намира през три къщи, от мястото, принадлежало на легендарния разузнавач Абел, а една част от селото от другата страна на тяхната улица се обитава от потомците на легендарните латвийски стрелци, охранявали Ленин.

— Да го бяха охранявали по-зле — захили се Ломанов и протегна ръка по ленински.

Да, за днешната младеж няма нищо свято. Съвсем като старец си спомних как изпаднах в ужас, когато чух първия в живота ми виц за Ленин. Тогавя бях четвърти клас и ми се струваше кощунство не само да разказваш вицове за великия Ленин, но дори и да ги слушаш. Та нали Ленин толкова е обичал децата — уверяваха ни едва ли не от тригодишна възраст.

Собственикът на вилата, Алексей Сергеевич Зотов, ни посрещна на портата. Висок, леко прегърбен, той бе облечен с вилна елегантност. Светлосиня изтъркана дънкова риза, още по-протрити, направо излинели до бяло дънки и карирано сако, явно купено в много хубав магазин някъде навън, но много отдавна. Той повдигна сламената си шапка за поздрав. Кокетното зелено перце на шапката издаваше алпийския ѝ произход.

— Щастлив съм да ви приветствам в подмосковския ни дом. — В гласа му се чувстваше скрит хумор, издаващ леко недоумение.

Явно по телефона Петя отчасти бе разкрил картите ни, тоест предмета на интересите ни.

— Заповядайте направо на масата. Да пийнем чай за добре дошли. Самоварът всеки момент ще кипне.

Разположихме се на голямата дървена маса под старата ябълка. Клоните ѝ, натезали от доста едри зелени плодове, заплашително висяха над главите ни. Имахме нелош шанс да се почувстваме Нютоновци. Но домакинът ни разочарова:

— Това е антоновка, ще узрее чак наесен, така че няма да ви падне на главите и да ви направи цицини.

Ментовият чай бе удивително вкусен, както и прясното ягодово сладко от собствената реколта. След чая май разочаровах Люба за втори път, като помолих домакина да ми покаже местността. Люба оставях на грижите на младежта.

Преди двамата със Зотов-старши да напуснем компанията на младите, той донесе на Люба маратонки от къщата, за да се преобуе. Люба отказа мъничко по-рязко, отколкото би трябвало.

Алексей Сергеевич предложи да се разходим в посока към Тарасовка. Въздухът бе свеж и невероятно чист. Чувствах как отровените ми московски бели дробове се пълнят с кислород. Все пак трябва да измъкна Костя Меркулов на пикник. Естествено, на него му е по-леко, на вилата в Уделное получава поне някаква порция въздух. Но дивите шишчета на брега на реката не могат да се сравнят с нищо.

— Вече две години живея почти изцяло на вилата. Откакто умря майката на Петя. — Алексей Сергеевич се прокашля леко и продължи: — През зимата тук е необикновено тихо и хубаво. Представете ли си — всичко това в сняг...

Той махна с ръка, като че ли показваше собствените си владения. Лесно можех да си представя зимното утро, студеното ярко слънце, пълната тишина и самотния човек, разхождащ се между пустите вили.

— Разкажете ми за Филин. Що за птица е той?

Усетих, че на Алексей Сергеевич може да се има доверие. Имаше нещо в него, което предразполагаше. Някакво съчетание на външна сантименталност и добродушие с твърда воля ѝ ясен ум.

— Филин... Навремето го познавах много добре. Бяхме състуденти в журналистическия, дори малко си съперничехме. И двамата ни чакаше блясково бъдеще. Остро перо, знание на езици, безупречна биография до седмо коляно. Беше времето на Хрущовото затопляне, из въздуха се носеха най-радостни надежди. По стадионите четяха стихове, а в кухнята се обсъждаше политиката на партията. Старите кадри се сменяха. Почнаха да пускат зад граница много млади

дейци на културата. Ние със Семьон се оказахме тогава най-младите журналисти международници. Пък и самото наименование се появи именно тогава. Може да се каже, че бяхме родоначалници на жанра и имахме право да пишем не само гадости.

По малко мостче пресякохме закрития канал, по който постъпва питейната вода в Москва. Алексей Сергеевич събщи с усмивка, че порано каналът е бил охраняван по-добре. Сега при добро желание някой шпионин би могъл да отрови половин Москва и дълго биха го търсили...

— Да, бяха чудесни години. Със Семьон тогава работехме в Ню Йорк. Той беше пратеник на „Правда“, а аз на „Литературная газета“. Неговият статут, естествено, бе по-висок. Но пък и аз на свой ред имах немалки преимущества — пишех за най-либералния съветски вестник. Тъй че можех да си позволя това-онова... Журналистите международници, мисля, че знаете това, се делят на две основни категории. — Алексей Сергеевич вдигна ръка и започна да сгъва пръсти като дете в предучилищната, което се опитва да пресметне колко ще се получи, ако към едно се прибави едно. — Първата са просто журналисти, втората — разузнавачи, работещи под прикритие. Това, разбира се, не означава, че „просто журналистите“ не се отчитаха пред органите, но все пак... Както разбрах по-късно по много неща, Семьон беше свързан с органите, може би още отпреди да влезе в университета. Затова кариерата му вървеше като по мед и масло. Спомняте си, че по-късно той започна да работи в телевизията, където изпълняваше ролята на главен специалист по САЩ. У него странно съжителстваха искрената любов към Америка и постоянното желание да я залее с малко кал. Струва ми се, че не го правеше само по задължение. Доставяше му удоволствие. Знаете ли, това се усеща. Та така, с неговата кариера всичко беше чудесно, а с моята, нещата далеч не стояха така. Като че ли някой непрекъснато ми пъхаше пръти в колелата, ако мога така да се изразя. — Той се поусмихна и на лицето му, станало внезапно твърдо и напрегнато, се изписа горчивината от отминалите поражения. Помълча малко и продължи: — Втория път, когато бях в дълга командировка в Щатите, беше вече в началото на Брежневите времена като кореспондент на ТАСС. Но след като се върнах в Москва, най-голямата чужбина за мен стана Челюскинска. Нали знаете, тогава не обяснявах нищо — или някой ме беше

натопил, или просто искаха да ме заменят със свой човек. Така и си изкарах до пенсия в информационния отдел на ТАСС.

— В днешно време не се ли опитахте да научите с какво е било свързано изпадането ви в немилост?

Алексей Сергеевич помълча замислено.

— Знаете ли, не. Не съм се опитвал. Всичко това е доста противно. Пък и влака отдавна го изтървах. Честно казано, не бих искал сега да науча имената на конкретните хора, заради чиито действия съм пострадал. Каквото и да става в този най-хубав от всички светове, е за добро. Всичко това ми даде възможност да живея спокойно на стари години. На една определена възраст започваш особено остро да осъзнаваш колко е важна чистата съвест. По-важна от всичко друго. От парите, от славата, от чужбина... Освен това все пак знам някои неща... Просто се промени политиката. В онези времена, доколкото знам, се водеше сериозна борба между чисто идеологическите ведомства и органите, по-точно разузнаването, тоест между Първо главно управление на комитета и идеологическия отдел на ЦК. Естествено, тези ведомства се стремяха да използват задграничните кореспонденти по различен начин. Наистина, аз не удовлетворявах нито едната, нито другата страна. Към края на шейсетте явно лобито на разузнаването спечели победа. Много скоро отвсякъде бяха отзовани „чистите“ журналисти. Местата им заеха кадрови разузнавачи. Е, и аз естествено бях засегнат от това съкращение. А Филин... Филин още отначало заемаше мястото си.

— Едно време из Москва се носеха слухове, че той е кадрови полковник от органите, вярно ли е това? — заинтересувах се аз.

Зотов се разсмя.

— Сега би трябвало да е поне генерал. Но тогава са били само слухове. Дори и да са му присвоявали звания за специални заслуги и прослужени години, то за това са знаели само председателят на КГБ, началникът на отдел „Кадри“ и няколко членове на Политбюро начело с генералния секретар. Виждате ли, Филин не играеше точно тази роля, която обикновено приписваме на разузнавачите. Никакви контейнери, шифровани поздравления за Седми ноември, безцветни мастила и капсули с цианкалий в мъдреца... Той работеше на по-високо равнище. Нещо повече, момчетата от ЦРУ чудесно знаеха кой е той. Както и нашите момчета в Москва познават американците — ху из

ху наистина. — Той отново се усмихна. — Знаете, разбира се, какво е агент за влияние, нали? Напоследък много се писа за тях.

Знаех.

— Но те също се делят, грубо казано, на две категории. Скрити и явни. Скритите — ясно. Човек го подготвят дълго, после той се прави на невинна богата овчица, живее според хубавата легенда, прави добра кариера, с две думи, става по американец от Чичо Сам. Вторият тип — това е точно Филин. Нощна птица, така да се каже, но всички знаят за това. Тяхната роля далеч не е в това да крадат чертежи за подводници или тайните на новите технологии, задачата им е да осъществяват посредническа мисия между нашите и тамошните управляващи. Цялото това противопоставяне на идеологиите е само за населението. Всъщност силните на деня прекрасно се споразумяват винаги и за всичко. Именно такива деликатни мисии се поверяват на хора като Филин.

— Какъв род мисии според вас е трябвало да изпълнява Филин?

— Не знам много, но мога да предположа. През него минаваха практически всички неофициални контакти между Щатите, Фидел и нас. При това Филин бе едва ли не най-добрият приятел на самия Фидел и едновременно с това прекрасно се разбираше с лидерите на кубинската опозиция в Маями.

Приближихме се към църквата, до която имаше обрасло с трева, но все пак спретнато гробище. Алексей Сергеевич предложи да влезем в храма.

— Имаме хубав хор — каза той с тон на познавач и неловко се прекръсти пред входа. Добави: — Само че за да го чуете, елате някоя неделя или на някой църковен празник. Днес има проста вечерня, петт три старици.

Влязохме. Наистина три древни старици с треперливи гласове пригласяха на мощния напев на отца. Отеца си го биваше — млад, здрав, розовобузест, което не скриваше даже широката руса брада. Имаше хубав глас.

На излизане от църквата към нас се протегнаха сухите ръце на две чистички старици. Дадохме по петстотин рубли на всяка. Те ни благодариха толкова горещо, че ми стана неудобно. Не обичам да ми благодарят. Алексей Сергеевич каза, че в това гробище е погребан

известният московски художник Виктор Попков, застрелян по глупост от инкасаторите.

— Казват, че оттогава — добави Зотов, когато вече се бяхме отдалечили от красивия издялан надгробен паметник — художниците люто ненавиждат инкасаторите, а инкасаторите съответно мразят художниците. Такива ми ти средновековни страсти. А вие ми говорите за Филин!

По пътя към вилата Алексей Сергеевич ми разказваше за книгата, която пишеше вече втора година:

— Познавах много интересни хора. Сред тях имаше и знаменити, и никому неизвестни до едно време. Познавах Корольов, академик Там, взимал съм интервю от Джон Кенеди и съм бил на приемите на жена му... Между другото познавах и всички американски посланици през последните двайсет години.

— Какво можете да кажете за Семюъл Спиър?

— Много мил човек. Загина при странни обстоятелства преди една година. Четох за това в „Ню Йорк Таймс“. Сега, слава богу, може да си го купиш спокойно и синът ми го носи от време на време. Разбира се, не бях близък със Спиър. По това време бях несериозна фигура. Пешка, на която не ѝ е писано да се превърне в царица.

На две крачки от пътя в храстите се бе разположила уютна компания местни. Когато ни забелязаха, един от тях приветливо замаха с ръка, в която имаше празна чаша:

— Сергеич! Искаш ли да му удариш едно?

— Благодаря, Коля, вкъщи ни чакат гости.

Продължихме, а „Сергеич“ ми обясни, че Коля му помага да поддържа къщата срещу символична сума и че въобще е много свестен. Нямах основания да не му вярвам.

— Алексей Сергеевич — реших да опитам щастието си в тази насока, — а с Норман Кларк пътищата ви не са ли се пресичали?

— Значи ви интересува и Кларк? Какъв любознателен младеж! — усмихна се той и ме хвана за лакътя. Но веднага отново стана сериозен. — Извинете ме за неудачната шега. Разбирам, че интересът ви не е празно любопитство. Виждате ли, аз самият на практика, не ви казах нищо интересно, пък и не бих могъл. Това са малко по-различни сфери, до които нямаш достъп. Но... Знаете ли, дойде ми една разумна мисъл. Имам един познат, може да се каже приятел, запасен полковник

от ГРУ. Запознахме се в Щатите. Той работеше тогава в съветското посолство във Вашингтон. Виждаме се рядко, но изпитваме голяма симпатия един към друг. Неговата вила е също тук, в Челюскинска, на другия край на селото, но той сега е на юг, в Крим, заведе внуците да се лекуват. В Гурзуф, струва ми се. Когато се върне, ще говоря с него, може да ви бъде от полза. Не се безпокойте, да си държи езика зад зъбите е негово професионално задължение. Хайде да отидем при младежта, че иначе тези двамата гвардейци ще ви измъкнат момичето под носа.

Проницателен е старецът, помислих си. Беше ми приятно, че Алексей Сергеевич е разбрал с кого е дошла Люба и кой е главната ѝ слабост. Чак разкърших рамене.

„Сигурно така се държи петелът в кокошарника“, ехидно изсъска моят вътрешен малък Турецки.

Люба все пак бе сменила гнева с милост и обувките с маратонки. Двамата с Ломанов играеха бадминтон на пътеката, водеща от оградата към къщата. От отворения прозорец на кухнята се носеше мирис на печено месо.

— Петя не ми се довери за приготвянето на вечерята, каза, че истинското месо трябва да го пекат истински мъже.

— Е, може би Петя не е справедлив към жените, но приготвя месото първокласно. Ще приемете ли свидетелското ми показание? — хитро примижа към мен Зотов старши.

Приех го веднага, както съветваше незабравимият Веничка Ерофеев. Още повече, че запотената водка от хладилника и редицата бутилки с ликьори домашно производство предразполагаха към подобни асоциации. Жалко, много жалко, че съм с кола. Ще се наложи да се ограничи само с чашка ликьор. Главното е да избира какъв точно.

— Този е вишнев, този — от касис, — говореше гордият и развеселен Зотов старши, — а този е малинов, гордостта на фирмата. Силно ви го препоръчвам.

— Стабилна препоръка — казах аз, сядайки на масата.

Люба малко кокетничеше, начинът, по който бе сервирана масата, показваше, че не е играла само бадминтон, а и че е помогнала за организирането на вечерята на открито.

Тя бе изключително красива в този момент. Косата ѝ, обикновено гладко прибрана, с малък кок, като че ли готова да бъде скрита под

театралната перука, сега бе разпусната и стигаше до раменете ѝ. В здрача изглеждаше черна, макар да знаех, че този цвят по-скоро може да се нарече тъмнорус. Очите ѝ, светлосини на слънце, бяха дълбоки и тъмни, в тях блещукаше тайна, когато ме гледаше, в центъра на зениците ѝ като че ли се разгаряха златни пламъчета. Какво става? Направо силфида. Само да не отлети в нощта като лека тропическа пеперуда.

Поглъщах я с поглед. Може би постъпих невъзпитано, като седнах пръв на масата, но тук явно ме смятаха за старши. Люба седна срещу мен, сигурно искаше да потъна, да се удавя в дълбините на прекрасните ѝ очи.

Люба изведнъж се разсмя, като че ли без никаква причина. Нямах сили да каже и дума, само сочеше с ръка някъде зад гърба ми. Аз естествено с известна доза самоувереност си помислих дали не са ми поникнали криле. Но ставаше дума просто за едно куче. Риж кокер шпаньол.

Когато го огледах по-добре, разбрах причината за смеха на Люба — на главата на кучето имаше парче от найлонов чорап.

— Направо е като някой терорист — казах аз.

— По-скоро стопаните му са терористи — откликна Алексей Сергеевич. — Това с чорапа го измислиха, за да не си цапа Теди дългите рижи уши. Обича да идва при нас, даваме му да яде по малко. Стопаните му откачиха на тема суровоядство и вегетарианство и смятат, че кучето трябва да откачи заедно с тях. Къде се е чуло и видяло ловджийско куче да се храни с моркови?

Той погали кучето зад ушите.

— С Теди се сприятелихме, когато позорно и неумело се опитваше да ми отмъкне парче месо. Разделихме си го поравно.

Беше прекрасна лятна вечер. Въздухът бе наситен с небивал покой и ми беше трудно да повярвам, че хората могат да се убиват един друг и изобщо да си желаят злото.

С голямо съжаление си тръгнахме от тази мила уютна вила. С домакина си разменихме телефоните, но след нашия разговор не вярвах да ми се обади. А дори и да се обади, надали ще излезе нещо. Разбира се, не съжалявах за пътуването. Емоционален заряд като този ще ми стигне за дълго. Освен това въздухът поне малко прочисти опушените ми дробове на жител на мегаполис. А усещането за покой!

Чувствах, че то няма скоро да навести отново специалния следовател Александър Борисович Турецки.

Люба седеше до мен, отново бе събрала косата си в балеринска прическа, но въпреки това ми се струваше необикновено близка и трогателна.

Оставихме Ломанов на проспект „Мир“. Люба живееше на „Пятницка“.

— Слушай — попитах я с подчертано сериозен, следователски глас, — скъпа, за какво искаше да поговорим? Какво е толкова важно?

Тя виновно наведе глава и замълча. Изведнъж ми хвърли изпод вежди същия огнен поглед, изгарящ годините, и се усмихна ослепително. И тогава... отново (или най-последно?) се сетих за Марина. По дяволите! Тя ме чака отдавна!

Пристигнахме пред огромния жълт блок, който се намираще почти точно срещу разкошния, осветен като през деня офис на „Столична банка“. Завихме в двора. Ето и входа на Люба. Третият. Седяхме срещу входа ѝ в колата ми и се целувахме. Все пак не се сдържах, дърт женкар!

— Ще гледам да те взема утре след спектакъла — произнесох много бързо, откъсвайки се от устните ѝ.

Люба се дръпна и ме погледна с недоумение. В очите ѝ се появи същото мигновено изражение, както когато ѝ предложиха да се преобуе. Явно бе готова да ме покани на кафе, но трябва да ѝ се отдаде дължимото — бързо се взе в ръце. Целуна ме по слепоочието, изскочи от колата и ми подвикна:

— До утре! — Ръката ѝ изящно се вдигна и тя изчезна във входа.

„Столична банка“ блестеше с всичките си светлини. Точно до нея открих работещ телефон и набрах номера:

— Ало! Марина? Аз съм. Идвам.

Тя не ме порица за късното обаждане — беше дванайсет без двайсет, — само ме помоли да купя отнякъде портокалов сок. Много ѝ се пиело. На мен, разбира се, също.

Полковник Фотиев бе предупредил всички свои сътрудници, щатни и нещатни, че през тази седмица чака донесенията им на служебния си телефон до един през нощта. За най-спешните неща

беше разрешено да му се обаждат дори вкъщи. Часовникът в кабинета му показваше дванайсет без петнайсет. Почти всички обаждания, които очакваше, вече бяха факт. Освен едно.

Хората, които звъняха на този телефон, никога не споменаваха истинските си имена, а Владимир Петрович Фотиев, началник на Втори специален отдел към СВР, наричаха Олег Вадимович. Този кабинет, по-точно разкошно мебелираната конспиративна квартира на „Южинска“, се използваше за срещи с многобройните агенти. Тук се стичаше всичката информация, която се фиксираше от момичетата, дежурещи денонощно в неугледната стаичка, служила някога за стая за прислугата.

С ценните си агенти Владимир Петрович предпочиташе да работи лично. Най-последно се чу дългоочакваното позвъняване:

— Олег Вадимович! Добър вечер! Линда се обажда...

— Е, как вървят нещата при теб? — с бащински нотки в гласа се поинтересува Фотиев.

Харесваше агент Линда, и гласчето ѝ е приятно.

— Той е под контрол, Олег Вадимович — каза Линда. Гласът ѝ кой знае защо се стори тъжен на Фотиев.

---

[1] Горивно-смазочни материали. — Б.пр. ↑

8. ТАЙНСТВЕНИЯТ ДВОЙНИК

29 юли 1994 година

Сърдитият лодкар се усмихна, дали заради щастливия им вид, дали заради едрата банкнота, която приличаше на петдесет хиляди, но кой знае защо беше с портрета на някакъв американски президент.

— Това са новите руско-американски пари — сериозно обясни Дейвид на лодкаря, той съгласно и радостно закима.

На Чертановското езеро нямаше никой, освен тях тримата. Всички лодки и водни колела се поклащаха до брега.

— Вземете което искате — широко махна с ръка лодкарят, — но аз бих ви посъветвал да вземете ето онова, зеленото. То е най-бързо.

Олга и Дейвид церемониално се поклониха на пазителя на лодките и последваха съвета му.

Завъртяха педалите на водното колело и мигновено се оказаха в центъра на езерото. Огромните блокове на Северно Чертаново заобикаляха езерото от всички страни. Те приличаха на манхатънските небостъргачи, както си ги представяше Олга.

— Олга, виж! Ето Чейз Манхатън Банк, а ето това е едно от най-високите здания — Емпайър Стейт Билдинг. От него се открива великолепна гледка към Ню Йорк.

Лицето на Дейвид светеше от радост, че най-после може да ѝ покаже тези знаменити сгради, за които преди само ѝ беше разказвал.

Дейвид се обърна с лице към Олга. Той се навеждаше все по-близо към устните ѝ, тя усмихнато протегна устни насреща...

Така и се събуди — с нежна усмивка на устните си. И веднага безмилостната действителност се стовари върху нея, както всяка сутрин от смъртта на Дейвид насам. Всяка нощ го сънуваше толкова влюбен и толкова жив! Смъртта и Дейвид... Тя категорично не искаше да приеме злоещото съчетание, затова и сънуваше щастливи сънища. Когато се събудеше, започваше да ги мрази заради лъжата, но лягайки да спи, всеки път очакваше да се срещне с Дейвид.

Тя се изми набързо, като се стараеше да не се поглежда в огледалото. Застави се да разтреби жилището. В девет часа трябваше да дойде следователят Турецки. Когато вчера се върна от спектакъл, чу съобщението му, записано на телефонния секретар. Турецки се извини за прегракналия си глас, позовавайки се на неочаквана настинка. Каза, че има важно съобщение, отнасящо се за Дейвид.

Все пак е симпатичен този Турецки. Разбира се, по-добре е да си нямаш работа със следователи, но щом се налага, Турецки не е най-лошият вариант. От него извира такава вътрешна увереност... Искрено съчувствие... При това той се сблъсква с човешката мъка едва ли не всеки ден...

Добре, че му разказа за онзи полковник с вълчите уши. Прекалено ѝ беше гадно след посещениято му... За Олга беше много важно да се посъветва с Турецки. Разбира се, за това можеше да поговорят в прокуратурата, където я бе поканил да дойде в дванайсет часа, за да види някакви снимки. Но явно действително бе научил нещо спешно или нещо, за което е по-добре да се говори в неформална обстановка. Що се отнася до Олга, то неформалната обстановка напълно я устройваше за собствения ѝ разговор с Турецки.

Олга най-много желаше да замине някъде. Страхуваше се. Страхуваше се от спомените и от този ужасен полковник.

В края на краищата тя е само една слаба жена. Имаше възможност да замине. В чекмеджето на бюрото отдавна лежеше поканата от италианския град Бергамо, от ръководителя на местната балетна школа господин Каручи. Каручи ѝ предлагаше да води клас. Наистина, това не беше кой знае какво ниво. При други обстоятелства би отказала, без да се замисля. Но за щастие не бе успяла да откаже. Чакаха я по всяко време.

Знаейки обстоятелствата, от театъра щяха да я пуснат и дори да ѝ помогнат с визата. Това можеше да стане буквално за един ден. Но трябва да поговори с Турецки, за да разбере доколко присъствието ѝ ще помогне на разследването на убийството на Дейвид.

Ако Турецки ѝ каже, че може да замине, ще отлети още след ден — два. Адресът и телефонът би доверила само на Турецки. В крайна сметка не е толкова важна личност, че разни полковници от службите за сигурност да я търсят по цяла Италия.

На вратата се позвъни. Олга автоматично поправи един кичур пред огледалото в антрето и отвори вратата, без дори да погледне преди това в шпионката. Но и да беше погледнала, нямаше да види нищо. Върху шпионката предвидливо бе залепено парченце лейкопласт.

Тя не разбра веднага каква беше силата, която буквално я блъсна в противоположната стена на антрето. Вратата се затръшна. Пред нея стояха двама с черни чорапи на главите. Чорапът на единия имаше шев, който се виеше по лявата му буза. Олга се опита да извика, но веднага върху главата ѝ се стовари тежък юмрук.

— Млъквай, кучко. Бързо в стаята.

Онзи с шева каза с глух глас:

— Покажи къде са книжата на американския ти приятел.

Олга отрицателно заклати глава, без да е в състояние да каже и дума. Беше в шок от изненадата и удара. Мина ѝ през ума мигновената и спасителна мисъл, че сега ще дойде Турецки и ще я спаси. Но веднага разбра, че вчера изобщо не се е обаждал простуденият Турецки. Обхвана я отчаяние.

Хвърлиха Олга в креслото.

— Да не си гъкнала, тъпачко. Успокой се. От теб ни трябват само две неща. Книжата на твоя американец и къса памет — каза онзи с шева. Явно той беше главният.

— Вече взехте всички книжа — отвърна Олга с тънък глас, който самата тя не можа да познае.

— Кога?

— Когато се върнах от турнето, всички чекмеджета на бюрото бяха преровени. Документите и дискетите на Дейвид бяха изчезнали.

Двамата се спогледаха, въпреки че това нямаше смисъл, защото не можеха да видят лицата си.

— Да не лъжеш? Къде бяха?

Олга посочи с пръст бюрото.

— Погледни! — нареди човекът с шева на другия.

Той се приближи до бюрото, измъкна горното чекмедже и изсипа съдържанието му на бюрото. Не намери нищо и направи същото с второто и третото. На бюрото растеше безформена купчина снимки, писма, някакви квитанции, кутийки от козметика, обвивки, кламери, програми...

„Всъщност тук, на бюрото, е на практика целият ми живот — внезапно си помисли Олга, — а тази паплач се отнася по такъв начин с нея.“ Олга закри лицето си с ръце.

Човекът с шева се разхождаше от единия до другия край на стаята, без да изпуска Олга от очи.

— И тука няма нищо — каза този, който ровеше в бюрото, хвърляйки на пода планината хартия. — Та кой, казваш, е идвал при тебе?

— Не знам.

— Като почнеме да те печеме на части, ще знаеш — заръмжа главният.

Той старателно отлепваше надутия тапет в ъгъла на стаята, вероятно разчитайки да намери там изкусно скрито скривалище.

— Там минава парното... — опита се тя да обясни.

— Млъквай, кучко, сам ще се оправя.

Планът на Олга съзря мълниеносно. Единият стоеше с гръб към нея и разглеждаше книгите на рафта над бюрото, само дето не ги душеше. Вторият продължаваше да чопли тапета. От Олга го отделяше етажерка с човешки ръст, на която имаше цветя. Вратата към коридора беше буквално на две крачки от нея. Ако успее да фрасне с нещо по главата любителя на книгите, има шанс да стигне до външната врата, която беше затворена само с обикновената брава. Щеше да отнеме половин секунда да я отвори. А след това можеше да вика и да бяга.

Внимателно, уж между другото, хвърли поглед наоколо. Не намери нищо, с което да може да удари някого по главата. Но тогава я осени идея.

Сети се за един анекдотичен случай от балетната история. Великата балерина Фани Елслер, в чиято каюта се беше промъкнал грабител матрос, с такава сила го беше ритнала с тренирания си крак, че той беше паднал в безсъзнание. Олга нямаше желание да убива никого, дори и тази измет. Но този до бюрото стоеше страшно удобно — с гръб към нея, широко разкراчен. Главният тъкмо се беше обърнал към прозореца и гледаше нещо на улицата. Сега или никога!

Олга скочи от креслото и с десния си крак нанесе най-болезнения удар между краката на „библиофила“. Той падна със стон. Олга се хвърли към вратата, но успя само да докосне бравата и веднага бавно се смъкна надолу.

Приятелките на Жизел станаха с една по-малко — острият нож, хвърлен от сигурна ръка, я улучи точно в сърцето.

Човекът с шева замъкна нещастния библиофил на дивана, смъкна от лицето си чорапа и избърса изпотеното си чело. След това свали чорапа и на другия, за да може да диша по-лесно.

— Кучка шибана, сега шефът ще ни откъсне главите. Не ни беше казал да убиваме американската курветина.

Двамата гости си приличаха. Не толкова по чертите на лицето, колкото по общото изражение. И двамата имаха бръснати вратове, мрачен и нагъл поглед на господари на живота, широки скули и тежки брадички.

Убиецът на балерината свали едната си ръкавица и започна да набира някакъв номер. Набираше го отново и отново, но от другата страна не вдигаха слушалката. Веднага щом затвори обаче, телефонът неочаквано зазвъня. Убиецът глухо изпсува и вдигна другаря си, който се беше поосвестил.

— Вземи клекни няколко пъти, не знаеш ли начина...

Другият отначало с мъка, после по-лесно приклепна и се изправи няколко пъти. Болката го отпусна. Дори успя да проговори:

— Слушай, Гноме, изтрий си пръстите от телефона. Да не си мръднал? Куките ще те гепят още днес.

Този, когото нарекоха Гнома, изпсува тихо, сложи си ръкавицата и внимателно избърса телефона с чорапа. После отново почна да натиска копчетата, вече с ръкавицата.

... Кабинетът на Андрей Леонидович Буцков бе празен. На пръв поглед. Около непрекъснато звънящия телефон недоволно се разхождаха двете събудени котки.

Особено недоволна изглеждаше рижата Клеопатра. Току-що за малко да хване насън отвратителна дебела мишка с муцуна като на онова куче... Онова де, дете заради него се наложи да седи два часа на вишневото дърво... Черната Луиза докосна с лапа звънящото чудовище и седна да се мие. Чудовището млъкна, но след няколко минути пак започна да звъни. Котките вече не му обръщаха никакво внимание — бяха в онзи чудесен ъгъл, където в две панички ги чакаше ароматична и вкусна закуска.

Охраната, която седеше в съседната стая, никога не се доближаваше до този телефон. Това беше личният номер на Буцков.

Използваше го само той и малцината, които имаха право да му звънят директно.

Исках за всеки случай да се обадя на Олга Лебедева сутринта, да ѝ припомня уговорката ни за дванайсет часа. Реших, че преди девет не е удобно — спектаклите завършват късно и балерините сигурно обичат да поспят на сутринта. Звъннах чак в девет и петнайсет — никой не вдигна, дори и телефонният секретар не отговаряше. Едно от двете — или е отскочила до магазина, или е изключила телефона от вечерта.

Цялата сутрин отиде за полузанемареното от нас дело на колекционера Кулчински. За съжаление никой не ни беше освободил от него. Пък и изплуваха интересни подробности.

На митницата беше задържан господин Терхузен, германски гражданин, известен търговец на картини, който сред московските художници се ползваше с репутацията на мошеник. Никой от сериозните художници отдавна не се занимаваше с него. Може би точно затова бе решил да изкара нещо от антиквариат. Но този път прецаканият беше той — дали за щастие или за нещастие. Немецът се беше опитал сред платната второкачествено съветско изкуство от трийсетте години да изнесе и две картини на руски художници от осемнайсети век. Точно тези две картини, които бяха в списъка на изчезналите от колекцията на Кулчински. Терхузен се бе натъкнал на педантичен митничар, който бе видял сред едрогърдите румени колхозници, замислените Лениновци и искрените стоманолеяри два идилични пейзажа.

Когато картините попаднаха в ръцете на истински експерти, се изясни нещо много любопитно. И двете се оказаха съвременни копия, но с много високо качество. Експертите твърдяха, че са могли да бъдат направени само от оригиналите. Терхузен естествено твърдеше, че е купил двете платна на пазара в Измайлово именно като копия.

Племенникът на Кулчински се оказа съвсем симпатичен. Старицата Дудина, съжителката на покойния Кулчински, явно го клеветеше.

Директорът на антикварния на Якиманка най-вероятно също лъжеше. Създаваше се впечатлението, че дъртата вещица си приготвя зестрата. Днес именно тя, а не Воропаев, щеше да бъде разпитана

лично от Романова. Мога да си представя как ще се шашне от лексиката на милата Александра Ивановна старицата, преструваща се на интелигентна овчица.

Племенникът бе най-малко заинтересован от изчезването на част от колекцията. Тъй като Кулчински нямаше преки роднини, само Воропаев можеше да претендира за наследство. Старицата официално не беше съпруга на Кулчински. Нещо повече, оказа се, че тя дори не е регистрирана в жилището на „Садовая“. Жилището принадлежеше на Кулчински, тъй че племенникът можеше да получи всичко наведнъж — и апартамента, и цялата колекция. Но все пак се налагаше да търсим картините. Поръчах на Слава Грязнов да се заеме много подробно с Дудина.

В дванайсет Олга не дойде. Нямаше я нито в кабинета ми, нито у тях. Телефонът ѝ отговаряше с продължителни сигнали. Обхвана ме лошо предчувствие.

Обадих се в театъра. Администраторът пошумоля с някакви бумажки и безстрастно ми съобщи, че днес Лебедева има свободен ден. А и тя самата ми го беше казала, иначе за какво да се разбираме за дванайсет.

Двамата с Ломанов пиехме чай, но в един момент несъзнателна тревога направо ме накара да подскоча в креслото.

— Отиваме при Лебедева — казах на Сергей.

Чичо Стъопа както винаги беше в добро настроение. Носехме се към Балаклавски.

— Нов виц, Александър Борисович! — Малодушно си замълчах.

Чичо Стъопа усети моята слабост и спокойно заразказва:

— Съдията казва: свободен сте, съветвам ви в бъдеще да избягвате неподходящата компания. А подсъдимият отвръща: бъдете спокоен, вече няма да ме видите.

Чичо Стъопа се разсмя, Ломанов изсумтя. Аз пак си замълчах.

— А ето още един, също е нов...

Вече не издържах:

— Чичо Стъопа, недей...

В слепоочията ми пулсираше идиотската последна фраза от вица: вече няма да ме видите, вече няма да ме видите, вече няма да ме

видите...

У Олга на практика влязохме с взлом заедно с кварталния и две свидетелки, възрастни чистачки от кооперацията. Докато безнадеждно дълго натисках звънеца, Ломанов ги доведе начело с млад отракан и леко подпийнал шлосер. Шлосерът дълго се мота с бравата — някаква последна операция все не му се удаваше. Тогава го отместих настрана и не много силно натиснах вратата с рамо.

Олга лежеше в коридора, буквално на една крачка от вратата. Веднага се виждаше, че е мъртва. Чистачките занареждаха, шлосерът моментално изтрезня. Кварталният, капитан Сидоренко, изохка като жена. Пратих го да повика следствената бригада от „Чертановска“, от местното управление, а Ломанов — да се обади на прокурор-криминалиста Мойсеев. В този случай се нуждаехме от безпогрешните му действия.

Заставах на вратата, до мен стояха изплашените свидетелки, от всички апартаменти надничаха стреснати съседи. За да не губя време, веднага започнах да ги разпитвам.

— ... Цяла сутрин си бях вкъщи. Отидох само да купя мляко. Млякото така поскъпна, а го няма навсякъде. Там, в млекарницата, имаше само сметана, отидох в супера. Празно. В смисъл, нямаше мляко. А тези говняни кутийки няма да ги взема и без пари да ми ги дават. Успях да купя чак от другата страна... Колите ли? Абе тука са толкова много, ходи разбери коя чия е... Иначе нищо не съм чула...

— ... Обикновено с мъжа ми ставаме рано. Продаваме на Лужники. Но днес решихме да не ходим. Само да не си помислите нещо. Кой би си помислил, че може да стане такава нещо? Просто го хвана радикулитът. Налага му се да носи тежко, затова. Нали знаете какви са ни чантите? Слон можеш да побереш вътре. И ние сме в едностаен, точно под нейния. Тя беше такава една тиха. Само пускаше силно музиката, особено вечер. Късно вечер. Нали знаете, стените... Какво сме чули? Ами като че ли някой ходеше. Ходеше шумно, като че и от единия до другия край. Нещо падаше... Аз бях в кухнята, може би мъжът ми е чул по-добре...

Доста младият мъж по анцуг с увиснали колене и неестествено прав гръб беше по-точен:

— Някой идва при нея. Беше около девет, малко по-рано. Веднага след това бяха новините по радиото, затова си спомням. Не, нямаше викове. Шумоляха като мишки. Но се чуваха крачки. Нея самата почти не я чуваме. Сигурно пантофите ѝ са меки. А сега явно ходеха с обувки — троп-троп, троп-троп. Човекът крачеше бързо. Насам-натам, насам-натам. После като че ли звъня телефонът. Сетне съм задрямал. Направо се скапваш на този пазар и хич не ти е до парите.

Пресметнах времето. Разбира се, преди съдебномедицинските експерти да огледат трупа, е рано да се говори за времето на престъплението, но всички детайли и опитът ми говореха за това, че убийството е било извършено само преди няколко часа. Останалите „свидетели“ не можаха да кажат нищо смислено, а най-близката съседка се оказа напълно глуха. Очевидно ще ми се наложи да отложам основния разпит за вечерта, когато живущите се върнат от работа. Изглежда, всичко е станало малко след девет, когато хората обикновено излизат от къщи. Сигурно някой е видял нещо.

Скоро апартаментът на Олга приличаше на тихо бръмчащ кошер.

Седях в креслото и тъпо гледах през прозореца навън, където кръжеше ято кресливи гарги. Съдебният експерт Клавдия Сергеевна Синицина с прозаичен глас потвърди подозренията ми — смъртта беше настъпила преди не повече от четири часа, между осем и трийсет и девет и трийсет, от прободна рана на гърба в областта на сърцето. Характерът на раната показва, че смъртоносното нараняване е било нанесено с прободно-режещо оръдие, хвърлено от голямо разстояние. По-точни сведения ще има едва след аутопсията.

Семьон Семьонович Мойсеев откри пресен отпечатък от пръст, принадлежащ на убитата, върху едно от копчетата на телефона.

— Виждате ли, Александър Борисович, изглежда, че са били двама. Следите върху изсипаната пръст от саксията върху етажерката ни дават безкрайно призрачен материал, но все пак може да се стигне до извода, че тук са били двама души. Носели са почти еднакви вносни обувки с грайфери, но различен размер. Изглежда, са действали с ръкавици и са ги свалили само веднъж, докосвайки се до телефона. Защото е обработен само телефонът. Навсякъде има много отпечатъци както на убитата, така и други. Телефонът обаче е внимателно изчистен. Но едно пръстче все пак е останало. Мисля, че точно този

отпечатък е това, което ни трябва. Във всеки случай той е единствената горе-долу сериозна находка.

Станах от креслото и заразглеждах телефонния апарат „Панасоник“, все едно че можех да видя с невъоръжено око нещо на сивата му повърхност. Внезапно като че ли нещо ме тласна отвътре и натиснах копчето на телефонния секретар.

Отначало чух нежния глас на Люба: „Оля, обади ми се, когато можем да си кажем по някоя клюка. Чао.“

Следващият запис се оказа повече от неочакван. Дрезгав нисък мъжки глас произнесе припряно: „Олга, добър вечер! Турецки се обажда. Извинете ме за прегракналия глас, нещо съм настинал. Утре ще мина към вас точно в девет. Имам някои важни неща за Дейвид. Лека нощ.“

Върнах лентата и го прослушах още веднъж. Почувствах зад гърба си нечие дишане. Обърнах се — беше Ломанов с оцъклени очи.

— Умело действат гадовете — с мъка произнесе той. — Трябва да предадем записа в акустичната лаборатория. Най-малкото имаме отпечатък и глас...

Той продължи да говори, но вече не го слушах. Пред мен изникна страшна картина — някой се възползва от името ми и убива малката нещастна беззащитна жена...

Но друго ме мъчеше още по-силно. Ако вместо да се правя на джентълмен, се бях обадил на Олга преди девет, тя щеше да остане жива...

Клиентът живееше в шестнайсететажна кула на булевард „Кавказки“, на осмия етаж, и се отличаваше с особена точност, което в случая бе от полза.

Според наблюденията от последните дни, Евгени Сошников, генерален директор на фирмата „Форум-инвест“, която се бе специализирала в транспорта на нефт и нефтопродукти, отиваше на работа всяка сутрин. В девет без петнайсет пред блока пристигаше синият форд на бизнесмена. Шофьорът, по съвместителство телохранител на Сошников, се качваше с асансьора и звънеше на вратата на апартамента. После вратата се отваряше и практически без никакво забавяне излизаше Сошников. Слизаха с асансьора.

На първия етаж от площадката пред асансьора можеше да се излезе към парадния или към задния вход. Фордът беше паркиран пред главния. Вратата между площадката на асансьора и малкото коридорче, водещо към задния вход, беше остъклена с матово стъкло. От незапомнени времена ъгълчето отдясно бе отчупено. Малко вляво от коридорчето имаше ниша в стената, част от която се заемаше от широката тръба на сметопровода.

Както в повечето случаи, за да се премине от задния вход към пожарната стълба, трябваше да се прекоси едно почти тъмно пространство. При цялото си желание човек, избрал този път, не би могъл да забележи притаилата се в тъмнината до сметопроводната тръба фигура.

Ето че и днес всичко вървеше по план. Фордът дойде и шофьорът вече се качи горе. През отчупеното стъкло не се виждаше цялата площадка, но пространството на нивото на главата на възрастен човек влизаше в полезрението.

Първо дойде големият асансьор. Ръката в пазвата стисна дръжката на магнума със заглушител. Но тревогата се оказа фалшива. Разговаряйки на висок глас, от асансьора излязоха момче и момиче. По-бързо, по-бързо — мислено ги подканяше човекът, когото не можеха да видят.

Още един асансьор слизаше. Пръв излезе шофьорът. Сошников остана вътре. Шофьорът направи няколко крачки и внимателно огледа пространството пред парадния вход, където дългите тенекиени редици от пощенски кутии заемаха всички стени. После погледна зад вратата със счупеното стъкло. Лъхна го миризма на помия, прах и тишина.

— Всичко е наред, Евгений Иванович! — викна той.

Най-после от асансьора излезе Сошников.

Първият куршум бе за телохранителя. Вторият бе изстрелян веднага след това. Два трупа преградиха площадката пред асансьора.

Този, който беше стрелял, спокойно излезе от укритието си и акуратно произведе два контролни изстрела в тила на всеки, въпреки че спокойно можеше да не го прави — той никога не пропускаше целта.

Само че професионалният дълг изискваше да довежда нещата докрай. Също както добрият художник нанася последната мазка върху вече готовата картина.

Навремето се предполагаше, че жилището на улица „Южинска“ в блока на артистите ще се използва не само като конспиративна квартира, но че и в нея ще бъде организиран своеобразен салон, в който да се събира каймакът на московското общество. А също така дипломати и други хора, представляващи интерес за разузнаването. Вече бе утвърдена кандидатурата на домакинята на салона, актриса от Театъра на Станиславски. Но след всички перестройки, раздели и преименувания на бившия КГБ на СССР тази идея изгуби своята актуалност. В Москва се появило множество места, където интересните за разузнаването хора се събираха сами — достатъчно беше само да се установи чувствителна апаратура. Както е известно, от това по-просто няма.

Квартирата на „Южинска“ остана под ведомството на Службата за външно разузнаване. Отчасти за да оправдае съществуването ѝ, отчасти за лично удобство полковник Владимир Петрович Фотиев, началникът на Втори отдел на СВР, практически пренесе в тази квартира работния си кабинет. Разбира се, той си имаше собствен кабинет и в четиринайсети блок в Кунцево, но тук работата му спореше повече. Освен това беше в центъра, а и мястото беше красиво.

В бившата стая за прислугата, дълга, но тясна като кутия за моливи, широка два метра, в която денонощно седяха дежурни, по продължение на стените имаше стелажи, затрупани с папки с различни досиета. Това беше личният архив на полковник Фотиев, който много държеше на него и където можеха да се намерят сведения за всеки повече или по-малко известен човек в Русия, бившия СССР и целия свят.

За особено важни документи в края на „кутията“ бе поставен солиден сейф холандска изработка. Шифърът на сейфа бе известен само на полковник Фотиев.

Една от трите стаи бе приспособена за почивка. В нея имаше широк троен креват, някога получил сред населението крамолното име „Ленин е с нас“. Полилеят с пет крушки напомняше за славните разпределителски времена. Цветята по широките первази, тежките кадифени завеси, цвят бордо, по прозорците, тюлените пердета под тях биха навели случайния посетител (макар че тук нямаше такива) на

мисълта, че тази обстановка би съответствала повече на бордей от средна ръка, отколкото на конспиративна квартира на разузнавателните служби. „Разкошът“ бе останал от времената, когато се обсъждаше другото предназначение на апартамента. Просто полковник Фотиев реши да не променя нищо. Не обичаше да харчи напразно народните пари.

Единственото, което беше позволил да се придобие — и то ръководейки се само от държавните интереси, — бяха компютри, факсове, радиотелефони, необходими за работата. Също както и барът в хола, и меките кожени дивани в кабинета. Барът се използваше според прякото си предназначение — за създаването на непринудена обстановка, диваните — различно. Самият Фотиев обичаше да дремва там понякога. Преместваше се в спалнята само в случаите, когато се налагаше да остане цяла нощ.

Холът беше най-просторната стая в апартамента. И тук във всичко се усещаха следите от предишния разкош, макар и леко овехтял. По продължение на цялата лява стена от вратата до прозореца имаше стелаж с множество отделения, лакът му се беше поизтъркал, но все още запазваше следите на предишния блясък. Около овалната маса до прозореца бяха подредени три тежки и неудобни кресла. Най-приятното и комфортно място в хола беше диванът с висока облегалка вдясно от вратата. До него стоеше зелен лампион, а пред дивана — ниска масичка за списания. Веднага зад нея имаше телевизор с необятен екран, последен модел „Панасоник“ с видео. Огромно количество видеокасети заемаше почти всички рафтове на стелажата.

Днешния си гост Фотиев както винаги прие в кабинета си.

— Нещо си пребледнял, Сеня. Май си хабиш всичките сили по жени, а? Недей, нужен си на държавата.

— Какви ти жени бе, Володя. Въпросът е да си запазя паритетните отношения с моята собствена. Да не почне да кръшка настрана. Прави са хората, не се жени за младичка. Повече проблеми, отколкото удоволствия. Скача насам-натам, в Париж, видите ли, й се наложило да отиде спешно. И какво — захвърляй всичко и тръгвай с нея като преводач. В дамските магазини!

— Сам си си го избрал, ние те предупреждавахме.

— Абе нали знаеш, докато сам не го закъсаш, чуждият акъл няма да ти помогне. Освен това си има положителните страни.

Исключително естетически. Естетиката все пак е не на последно място в живота... — Филин се изтегна на мекия кожен диван, личеше си, че тук се чувства като у дома си.

Разбира се, той леко лицемерничеше, оплаквайки се от новата си жена. Просто използваша този леко подигравателен маниер на разговор едва ли не още от първото си запознанство, когато и двамата работеха в Щатите.

— Как е нашият скъп приятел Истанбулски? — осведоми се с интерес Фотиев. Вълчите му заострени уши се напрегнаха в очакване на сериозен отговор, въпреки че лицето му като че ли още участваше в предишния лекомислен разговор. За да внесе по-сериозен елемент, той добави: — Как реагира на предупреждението ни? На нашето толкова меко и ненаатрапчиво предупреждение?

— Ами проведох с него политинформация на тема геополитика. Прави впечатление на интелигентен и разбран човек. Има умни очи. Според нашите данни е следовател с достатъчно висока квалификация. На сметката си има разкрити немалко сериозни случаи. По думите на наши колеги, които са си имали работа с него, лесно се поддава на контакт, но всеки път се отскубва от кукичката. В това отношение е упорит като муле. Използвали са каква ли не стръв... Виж, обича жените, пък и те не му отказват. Надявам се, че не сте пропуснали този вариант?

— Обиждаш ме, приятелю. Това на първо място. С него работи самата Линда. Пазим я специално за такива случаи. Да не си изгуби блясъка преждевременно. Нека съчетава полезното с приятното. — Фотиев се разсмя, собствената му шега му хареса.

— Слушай, Кардинале... — Филин нарече Фотиев с отдавнашното му прозвище, което отначало беше агентурно име, а с течение на времето се лепна здраво на хитрия и късметлия Владимир Петрович.

Дълбоко в себе си Фотиев много обичаше да го наричат така — това име съответстваше на самоусещането му, а отчасти и на положението му — не толкова служебното, колкото реалното — в Службата за външно разузнаване. Следователно и в йерархията на държавната власт.

— Слушай, Кардинале — повтори Филин, — какво се чува по върховете за нашия проект?

— Шефът е представил подготовения от нас доклад на президента. Изглежда, е бил приет съвсем адекватно. Напоследък президентът започна да ми харесва повече. Като че ли му минава демократичното опиянение, все по-малко влияние му оказват Шумейковци, Гайдаровци, Шахраевци. Във всеки случай, откакто премахнахме онаглелия Бурбулис, вече никой от новите хора не е бил толкова близък с президента. Промени се и отношението му към разузнаването. Той много внимателно оценява аналитичните данни, представяни от нас.

Фотиев се разхождаше из стаята, това беше обичайният му маниер на разговор.

— При такава приятна беседа не е зле и да се причестим, а, Кардинале? — Без да чака отговор, Филин наля в микроскопичните сребърни чашки фирмената напитка на Фотиев — калинова настойка на конячна основа. — Божествена напитка! — хвалеше я той, както винаги.

Фотиев пи и продължи да измерва с крачки стаята по диагонал:

— Докладът беше подготвен в драматичен стил. Първата му част е посветена на активизацията на действията на западните разузнавания, протичаща в момента на територията на СССР.

Фотиев се усмихна криво.

— Така и не се научих да произнасям думата „бивш“, а и не мисля, че ще се наложи. Разбира се, названието на новата държава, която ще създадем, ще бъде по-благозвучно, но на практика това ще е възраждане на великата ни страна. Още е рано да броим президента за поддръжник на този модел за развитие на Русия, но не е безнадеждно.

В стаята стана малко задушно. Фотиев дръпна пердето, отвори прозореца и отново пусна пердето.

— Втора година без отпуски — оплака се той на Филин. Но гласът му звучеше по-скоро гордо, отколкото уморено. Явно му харесваше да играе ролята на свръхугрижен от държавните работи човек. — И тъй, да продължим игрите — върна се той към основната тема на разговора. — Общественото мнение в републиките чрез контролираните от нашите хора средства за масова информация е напълно подготвено за обсъждането на темата за възстановяването на нашата държава. Ето, Украйна вече няма нужда нито от морета, нито от кораби. Има нужда от салам. Ще им дадем салам. Всъщност именно

на „салама“ беше посветена основната част от доклада. Засега е рано да се ръкопляска и да се говори за реално възстановяване, но предлагаме в рамките на ОНД да бъдат създадени не оперетни, а напълно сериозни наддържавни структури. На външно равнище всички републики остават „суверенни“ — халал да им е суверенитетът. Но наддържавните структури, нещо като правителство на ОНД, през първия етап ще се заемат с координацията на функционирането на общото икономическо пространство. Печатането на пари ще се съсредоточи изключително в ръцете на Централната банка на Русия. Всичко това трябва да се прави поетапно, подготвяйки за всяка нова крачка общественото мнение, а на Запада трябва да се плюе. — Фотиев картинно се изплю през прозореца.

— Трябва да се плюе на Запада — повтори той с видимо удоволствие. — Въпреки че те, естествено, постоянно ще ни пречат. На кого му трябва силна Русия? Особено при втория етап, когато ще бъдат създадени, по-точно възстановени, единните въоръжени сили, предназначени за охрана на общите външни граници.

— Виж, виж — прекъсна го Филин, сочейки към прозореца, — гълъбите се целуват!

Наистина навън два проскубани гълъба нежно гукаха и докосваха клюновете си. Фотиев махна с ръка, за да ги изгони.

— Гадина такива! Осрали са целия прозорец!

Птиците се стрелнаха към небето, оставяйки на стъклото дълга бяла ивица...

— В бъдещето, в което вярвам — върна се Фотиев към по-важни неща от лова на птици, — ще бъде създаден мощен Евразийски съюз, в който главната роля естествено ще играе Русия. Но преди това е необходимо да се консолидираме в рамките на изконните ни територии. Имам предвид територията на Руската империя приблизително в границите преди седемнадесета година. При първия етап трябва да преминем от ефимерната ОНД към конфедерация.

— Не е ли по-добре да се говори за федеративно бъдеще за страната ни? — поинтересува се Филин.

— Не ме остави да довърша. Конфедерацията е, първо, един отчасти предварителен етап. Второ, изхождайки от днешната обстановка и прогнозата за близкото бъдеще, ако всичко се развие според нашия сценарий, спокойно може да се говори за федеративно

устройство, разпространяващо се върху славянския масив на териториите ни. Главното е да не прибързваме, но и да не изпуснем момента. Бързината е необходима само при ловенето на бълхи, но заедно с това който превари, той ще натовари. — Фотиев се засмя отсечено на шегата си. — Именно за възможно закъснение ставаше дума в заключителната част на доклада до президента. Един вид поставяме аргументите на двете блюда на везната. Ако всичко се развива по нашия сценарий, конфронтацията със Запада е неизбежна. На по-дълбоко ниво това ще напомня студената война, но ние ще спечелим. Ако обаче събитията поемат друг ход, ще се превърнем в треторазредна колония, облечена и наконтена, но лишена от всякаква по-сериозна роля в световната политика. Според мен е по-добре както беше преди — с гол задник, но окичени с оръжие...

— Е, ние точно не сме ходили с гол задник... — весело, почти момчешки се разсмя Филин.

Фотиев се усмихна.

— Говоря фигуративно, много добре знаеш. Какво му трябва на нашия народ? Изглежда, че от живота му трябва само ядене, пиене, къща и жена. Но така изглежда само отначало. После ще се опомни, ще почне да вири нос, велика нация, демек, и ние трева не пасем, но ще бъде късно. Народът е глупак, само вторият акъл му е на място. Нашата роля се свежда именно до това, да бъдем този „втори акъл“. Само че навреме.

Звънна телефонът на широкото бюро. Фотиев вдигна слушалката. Той изслуша съобщението, сложи я обратно и мълчаливо закрачи от единия до другия край на стаята.

— Какво става, Кардинале, лоши новини ли? — внимателно попита Филин, отпивайки от чашката.

— Да, неприятност. Убита е балерината Лебедева. В апартамента си тази сутрин. Излиза, че ще се наложи да неутрализираме и още някой освен Турецки. Страхувам се, че това не е просто криминално престъпление. От апартамента не е откраднато нищо, но всичко е преровено. Струва ми се, че са търсили, точно това, което иззехме отдавна. Същите тези копия от договорите, по които под формата на стоки за масово потребление и медикаменти според нашите сведения са правени сделки с оръжие.

— Какво, да не би балерините в днешно време да търгуват с оръжие?

— Не бе, Лебедева в случая е деветата дупка на кавала, както впрочем и убитият Дейвид Ричмънд. Тук са замесени по-едри риби. Аз самият още не знам всичко. Хората ми сега се занимават много детайлно с този случай. И Турецки, скъпият наш Истанбулски, и той рови в тази посока. Нека си рови засега, само да не прекалява. Такива хора няма да ни попречат, макар че ако започнат да пречат... Мисля, че ще трябва да се срещна с него след известно време. Най-важното е да не успее да се доближи до историята с Норман Кларк. Не ни трябва излишни жертви. И от двете страни. Шефът е много загрижен от това, че продължават да се занимават с този случай. Вече се е свързал по своите канали с генералната прокуратура, но те се инатят. От една страна, са отвикнали от силната ни ръка, от друга, се позовават на лично разпореждане на президента. Президентът издава какви ли не разпореждания. И какво сега, всичките ли трябва да се изпълняват? — В гласа му се усещаше искрено недоволство. — Кофти стана с Кларк наистина — продължи той след минутен размисъл. — Издънихме се, така е. Онези от ЦРУ веднага надушиха нещо. Казват, че лично Джеймс Улси контролира случая. Усетиха американците, че не е на добре. Ако стане нещо, всичките ще си изхвърчат от постове. В този парадоксален случай изведнъж се оказа, или така поне изглежда, че директорът на ЦРУ е наш сътрудник — волен или неволен.

— Абе няма да им е за пръв път да са ни съюзници. Помниш ли как беше по време на Карибската криза? И за тях добре, и за нас добре. — Филин беше много доволен от шегата си. Сега правеше впечатление на бодър господин, не много млад, но и още не съвсем остарял. Младата му жена можеше да бъде съвсем доволна от него в тази минута.

— Така, Семьон, ти ще се заемеш със светските дела, а Турецки го поемам аз.

Едва не закъснях за края на спектакъла. Добре, че беше Чайковски, спаси ме. Даваха „Спящата красавица“, а това е най-дългият балет в света, както разбрах.

Главата ми беше набъбнала до невероятни размери. Цял ден в кабинета четох изкопаните от Ломанов материали за Норман Кларк. Вечерта ми отиде да разпитвам свидетели. Вътре в мен с различни гласове още звучаха показанията им, прекъсваха се, фъфлеха, съобщаваха маса битови и ненужни подробности, но все пак проблеснаха няколко златни зрънца.

— В девет сутринта? Никого не съм виждала, измих си очите и напред! Родината ни зове, та се къса — майтапеше се отракана младеешка лелка в жълти шорти.

— Не, не съм видял никого — обидено тътнеше мъж, хванал едър доберман. — Млъкни бе! Аз не на вас.

„Р-раф, р-раф, р-раф“ — заливаше се доберманът.

„Ех, миличък, ако можеше да говориш, по-добър свидетел от теб нямаше да има“, помислих си тогава.

— Да, около девет, малко преди това, тъкмо вадех пощата от кутията, минаха двама непознати. Не, не им видях лицата, там не е много светло. Какво бих могла да ви кажа? Единият беше по-висок, примерно метър и деветдесет, другият — по-нисък, но също много висок. Здрави такива, мисля, че и двамата бяха с дънки. Да, и освен това късо подстригани. Както сега се стриже младежта. Не, надали бих могла да ги опозная, практически не ги видях — съобщих млада интелигентна на вид жена с тъмни очила.

— Да, и аз ги видях — намеси се дванайсетгодишен хлапак, син на тази жена. — Мама остана да вземе пощата, това винаги е дълго, бравата ни заяжда, а те си оставиха колата пред трети вход, а влязоха в нашия, във втори. Колата ли? Светлосиня. Петица. Не много нова. Номерът? Сега ще се сетя, аз винаги гледам номерата дали са стари или нови. Техният беше стар. Два бала не му стигаха за късмет. Да се получи стотарка. Сега, сега... 82-16 или обратното. Буквите? Как да не ги помня, големите бяха „МК“, а малката — „а“. А ще ги намерите ли?

Бързо открихме колата. Намериха я захвърлена близо до спирка „Варшавска“. Изясни се, че рано тази сутрин е била открадната от мирно спящия собственик — пенсионерът и по една случайност запасен майор от МВР Д. Б. Сухоручко. Той и представа си нямаше за това и не успя нито да се разстрои, нито да се зарадва.

Люба вече знаеше за смъртта на Олга, но се държеше. Само ме накара да ѝ разкажа всичко с подробности. Наложих ми се да го направя. След разказа ми, докато вървахме пеша към тях (колата ми съвсем се скапа и се нуждаеше от грижите на Василий Петрович, моят добър вълшебник, или по-точно не мой, а автомобилен вълшебник), Люба каза:

— Слушай, дай да се напием, а? Имам една кокошка, ще я направя бързо, в микровълновата, но трябва да купим водка. И то повечко.

Чувствах, че и двамата имахме нужда точно от това. Близко до станцията „Новокузнецка“ купихме две бутилки „Столичная“. До блока на Люба оставаха петстотин метра, но не издържахме, влязохме в грил-бара срещу австралийската сладкарница и изпихме по сто грама в пластмасови чаши без мезе. Отбелязах си мислено как пие Люба, дори без да направи гримаса. Въпреки че от опит знам: точно така понякога пият абсолютните въздържатели.

Кокошката стана страхотна, само че дотогава вече бяхме съвсем пияни. Като в някаква мъгла виждах златистата кокошка кълка, която напомняше с плавните си и гъвкави очертания някакъв причудлив кораб. Накъде плавахме с този кораб?

Помня как ридаше Люба, помня лудите ѝ пияни очи с разширени зеници. И нежността, невероятната нежност. Люба като че ли ме обгръщаше, приспиваше ме. Мярна се сянката на Марина, но веднага изчезна. Люба, Люба, Люба, съществуваше само Люба. Обичаш ли ме? Обичаш ли ме? Обичаш ли ме? Обичам те. Обичам те. Обичам те. Какво говорех аз, а какво тя? Какво значение имаше? Говорехме НИЕ — единното същество. Добре, пияно същество, и какво от това?

За момент се свързах посред нощ. Люба седеше в леглото с подгънати крака и втренчено гледеше лицето ми. Взех ръката ѝ и я прокарах върху очите си. Люба шепнеше нещо, но вече не бях до нея. Спях дълбоко.

На сутринта ситуацията беше обратната. Сега спеше Люба. Седях до нея и разглеждах трогателното ѝ триъгълно личице с размазан около очите грим, разпиляната по възглавницата дълга коса изглеждаше абсолютно черна на утринното осветление. „Русалка“, кой знае защо си помислих аз.

Огледах се. Напивайки се снощи, меко казано, като прасе, успях да огледам само домакинята. Сега тя спеше и не ми оставаше нищо друго, освен да действам самостоятелно. За начало отидох да се измия. В банята като артилерийска батарея се бяха строили по ръст флакони, тубички, шишенца с явно скъпа, предимно френска козметика. Помирисах един флакон напосоки. Миришеше си добре, във всеки случай доста по-добре от мен. След като за малко не си измих зъбите с някакъв крем за лице, накрая все пак открих пастата за зъби. Тъпо разгледах плочките, на които платноходи се редуваха с параходи и плаваха нанякъде, също както ние вчера с кокошката, и реших все пак да си взема един душ. Студената вода почти ме накара да дойда на себе си. „Турецки, отивай в кухнята да правиш кафе!“ — нареди седящият вътре в мен Турецки. Той обичаше да пие кафе сутрин. Явно обича и да пийне. Снощи нещо не чувах гръмките му протестиращи възгласи.

В кухнята на Люба на масата имаше някакъв странен снежнобял апарат — я кафеварка, я машина за рязане на моркови.

Можеше да се окаже и съвсем обикновен микроскоп (европейски стандарт! — казва в подобни случаи Ломанов). Реших да не си правя експерименти и издирих — ненапрасно съм изслушал толкова лекции по криминалистика! — обикновено джезве нейде из дълбините на белия шкаф. Всичко в кухнята на Люба беше бяло и чисто като в операционна. Кога е успяла да разтреби вчера?

Сложих двете снежнобели чашки с кафето на подноса. По изключение подносът беше черен на едри червени цветя. Стараех се да вървя много внимателно, защото по неизвестни причини ми се струваше изключително важно чашките да не се плъзнат от цветята, върху които ги бях положил старателно.

Люба още спеше. Жал ми беше да я будя. Поставих подноса върху ниската масичка. Посръбвайки от кафето, гледах през прозореца. Мислите ми не искаха да се подредят в стройна редица. Едновременно мислех за Люба, за смъртта на Олга, за случая на Кулчински, за Марина, на която трябва поне да се обадя... Някъде в дебрите на съзнанието ми ме гледаше с изпъкналите си очи-очици Семьон Филин, геополитик-теоретик. Всичко това се плъзна през паметта ми като второстепенно. Норман Кларк, Норман Кларк, ето кой самоволно, без покана, бе заел мислите и чувствата на следователя Турецки.

Странно... Нима вече всеки път, когато се будя до жена, ще мисля за този митичен Норман Кларк?

9. НОРМАН КЛАРК

Налагаше се да се занимавам не само с Норман Кларк, а и с историята на САЩ, която, както се оказа, ни е напълно непозната.

Около средата на трийсетте години, когато Кларк вече не е момче, а напълно дееспособен младеж, Съединените щати започват да се оправят от последиците на чудовищната икономическа криза, стоварила се върху страната между два̀сет и девета и трийсет и трета година. Страхът отново да се лиши от всичките си спестявания вече престава да виси като дамоклев меч над всеки американец. Частната инициатива не само се приветства, но и получава подкрепа от държавата според силите ѝ. Знаменитият „нов курс“ на Франклин Делано Рузвелт дава първите си плодове.

Букетът закони, приети за няколко години, е хубав подарък за гражданите на страната, встъпила на практика в нов етап от развитието си. Това вече не е „дивият капитализъм“ от периода на първоначално натрупване, а напълно организирана, в определена степен справедлива система на обществени отношения.

Всичко това става естествено не само под влияние на кризата, но в огромна степен и защото целият свят встъпва в нова ера. Положението на Съветския съюз, на който преди всички предричат скорошна гибел, дотолкова се стабилизира, че най-прагматичните политици начело с Рузвелт разбират — със СССР е много по-изгодно да бъдеш ако не в приятелски, то поне в пристойни отношения.

Ф. Д. Рузвелт започва управлението си с установяването на дипломатически отношения със СССР. През трийсет и пета година е подписано първото съглашение между СССР и САЩ.

На този фон не трябва да се преувеличава „приятелското отношение“ на американското правителство към болшевишката идеологическа доктрина. Зад фасадата на външното благоприличие именно в този период се разгръща почти в цялата си мощ фронтът на тайната война между разузнавателните служби на великите държави.

НКВД създава мощна разузнавателно-диверсионна структура. Главното направление на дейността ѝ е ориентирано преди всичко към САЩ. Това „главно направление“ се състои от три основни вида активност — легална, полулегална и тайна.

В рамките на легалната активност чрез комунистите и съчувстващите, се води пропаганда на постиженията на съветската държава, успехите ѝ в създаването на идеални условия на живот на редовите граждани, небивалият подем на науката и изкуството, спорта и тъй нататък. Полулегалната активност се изразява в подкрепата за профсъюзното движение в САЩ от страна на СССР и Интернационала, а също така и в материална помощ за компартията на САЩ и профсъюзите под формата на международна солидарност на трудещите се. Последствията от икономическата криза засилват редиците на привържениците на „съветския начин на живот“. Естествено, за хората, чиито мечти се свеждат до гарантирана пенсия, утопичните социални гаранции на болшевиките изглеждат рай.

Тайната активност именно затова е тайна, за да остане незабележима не само за обикновения гражданин, но и за много политици. НКВД внедрява агентите си, както изпратените от СССР, така и вербуваните сред американците с леви убеждения или алчните за лесните на пръв поглед пари, във всички горе-долу значими държавни, частни и обществени организации. Без да се гнусят от каквото и да е. Разбира се, разликата между дребния агент, работещ в пристанището, и конгресмена например, е очевидна, но агентурната система е организирана така, че информацията се събира трохичка по трохичка в най-различни сфери. За всеки се намира работа.

Едни се занимават със събирането на данни за разузнаването — от обема на товарните превози на най-големите пристанища на САЩ до съвършено секретните сведения за разработките на нови оръжия. Други изпълняват ролята на професионални провокатори, активизирайки стачното движение и масовото недоволство от политиката на правителството. Към непосредствени терористични актове се прибъгва рядко, но все пак по-често, отколкото го налага оперативната необходимост. Едва ли може да се нарече оправдан знаменитият взрив в морското пристанище Провидънс, щата Роуд Айлънд, когато агенти на НКВД при операция по ликвидирането на бившия сътрудник на НКВД, забягналия на Запад Семьон Фридман,

ликвидират заедно с него близо сто и петдесет мирни граждани и изваждат от строя мексиканския товарен кораб „Елизабет“.

Именно в недрата на НКВД съзрява концепцията за „правдоподобното отрицание“, която получава конкретни очертания в САЩ едва през 1948 година в секретна директива на Съвета за национална сигурност. Според тази директива всички действия на разузнавателните служби на САЩ трябва да бъдат планирани и провеждани по такъв начин, че правителството винаги да има възможността убедително да се отрече от едни или други действия на разузнаването. Цялата политика на Сталин е построена върху тази концепция още от началото на трийсетте години. Американците се оказват само примерни ученици.

Първоначалният период на кокетничене с болшевиките от страна на правителството на Рузвелт бързо приключва! Трезвите глави, изглежда, навреме се усещат. Неслучайно Федералното бюро за разследване, произхождащо от създаденото през 1908 година в Министерството на правосъдието доволно скромно Бюро за разследване, занимаващо се само с координацията на углавно-следствените усилия на различните ведомства, именно през 1935 година получава новото си, станало класическо название — ФБР. Заедно с названието то получава и нови пълномощия. Именно в неговите недра започват бъдещите основатели и опори на ЦРУ.

Но ако с тероризма и дребните агенти може да се води борба, както впрочем и с общественото мнение (външно вслушвайки се в него, а всъщност действайки по собствено усмотрение), то с „агентите за влияние“ нещата са по-сложни. В подобен грях може да бъде заподозрян който и да е, включително и президентът. И досега не е ясно колко полза и колко вреда е донесла на Америка комисията за разследване на антиамериканската дейност. Колко глави са полетели тогава напразно, е трудно да се пресметне. Между другото тогава, през трийсетте години, терминът „агент за влияние“ практически не съществува, или във всеки случай още не се е превърнал в общоупотребявано клише на булевардните вестници, които впоследствие присъждат този почетен и висок статут на когото им падне.

Народът на Америка междувременно води обичайния си живот, с пот на челото изработвайки залька хляб с конфитюр. Голямата

политика е работа на големите политици...

През трийсет и седма година Норман Кларк се заселва в Нюарк, щата Ню Джърси. През същата година основава първия си вестник „Нюарк Уикли“. Току-що е навършил двацет години. Вестникът доста бързо събира широк кръг читатели и абонати. Преди всичко го отличава това, че той изобщо не пише за политика. Но не е и чисто булеварден, тоест не се рови в мръсното бельо на местните жители, като наистина не се лишава от удоволствието да научи нещо за интимния живот на знаменитостите ако не от световен, то поне от континентален мащаб.

Макар че Нюарк звучи близо до Ню Йорк, а и се намира недалеч от неофициалната столица, градът е провинциален и отчасти пуритански. Вестникът на Кларк удачно се вписва в общото настроение на живота в града.

В него се засягали проблемите на крайградското животновъдство (някоя статия от Хари Смит за начините на повишаване на раждаемостта при свинете би могла да предизвика в града многочислени обсъждания, а броят със статия от този тип се четял в местната библиотека до скъсване, докато не изчезне, отнесен от някой прекалено предприемчив фермер); товаро-разтоварните работи (виртуоз на перото неочаквано се оказал заместник-управителят на Нюаркското пристанище Дърк Бауър, който скоро си сменил професията) и така нататък. Норман Кларк бил човек, удивително добре умеещ да подбира екипа си от хора, занимаващи се с една работа. Биографите на Кларк охотно описват този период от дейността на младия предприемач, защото свидетелите са достатъчно. Тези хора кой знае защо са се оказали по-жизнеспособни от съпровождалите детството и юношеството на Кларк.

Прекомерното използване на нюаркските розови тонове само подчертава мрака на предишния период от живота му и не изглежда много реалистично. Така, ако човек излезе от тъмно, хладно и влажно мазе направо на яркия слънчев ден, всичко наоколо изглежда неправдоподобно, а слънцето реже очите до болка и сълзи.

10.

ДОРИ НАСЪН НЕ ВИЖДАМЕ ПОКОЙ

30 юли 1994 година, сутринта

Кафето на Люба така и си остана недокоснато — не се реших да я събудя. Само я мляснах по сънената буза, тя промърмори нещо в отговор. Внимателно затворих вратата, бравата тихо щракна, сбогувайки се с мен.

На „Пятница“ хванах някакъв частник, който доста бързо ме закара чак до нас, обсъждайки по пътя сам със себе си днешната скъпотия. Разбрах прозрачния намек и съдейки по широката му усмивка, се разплатих достатъчно щедро.

Още преди дори да се избърсна, се обадох на Марина. Тя не ме заразитва къде се губя. Просто не успя — веднага ѝ предложих излет извън града — например в Архангелское или Клязма. Поне в събота имах право на почивка, нали?

Марина обеща да се приготви и да дойде при мен след половин час. Отидох в банята да се бърсна, за да успея също да се приготвя, преди да дойде — ще вземе да звъне телефонът, както често се случва, и вместо към Архангелское ще се наложи да хукна в съвсем друга посока. Годишите на работа в прокуратурата ме научиха винаги да вдигам телефона. Но ако ме няма вкъщи... Звъни не звъни, няма го Турецки. И точка. Важното е да се отскубна навреме.

Телефонът е главният ми съюзник и главният ми враг. Не само животът на Кларк се състоеше от парадокси, в това отношение следователят Турецки не се различава кой знае колко от американския милионер. В края на краищата всички хора са еднакви — две ръце, два крака, а по средата обикновено гвоздейче.

В най-близко бъдеще вече няма да има отърване от телефона. При нас в прокуратурата се въвежда клетъчна система за връзка. Скоро на всички ще ни връчат малки апаратчета с личен номер, наричат се пейджфони. Слагаш си го в джоба — ще те задължат с някоя специална инструкция от прокуратурата — и където и да се намиращ, той започва да звъни. Естествено, в най-неподходящия момент.

Интересно, какво трябва да се прави с този прибор в банята? Да го взимаме ли със себе си, когато се напарваме? А къде ще заповяdate да го връзваме? Хусари, мълчете!

Дяволите да го вземат! Звънна, естествено!

— Сигурно смяташе да си починеш? — отдалече започна Меркулов.

Направо виждах добрата усмивка на устните му и реших да му отнема инициативата:

— Ти, Костя, сигурно искаш да ме поканиш на пикник? — поинтересувах се колкото може по-вежливо, отлично разбирайки, че далеч няма да стане дума за пикник.

— Имам грижата. Както знаеш, не си забравям обещанията. Предлагам ти не по-лош вариант. Ще се изкъпеш в морето, ако успееш, разбира се...

— Къде и кога?

— В Севастопол. Днес.

— Смятахме да ходим там следващата седмица. Защо е това бързане?

— Бързането се обяснява с две обективни причини — отмерено, като на първокласник, ми обясни Меркулов. — Първо, обадиха ми се от администрацията на президента. Оказва се, не са забравили за възложената ни задача. Карат ни да бързаме. Втората причина е още по-обективна. Тежко е ранен лейтенант Сотников, командирът на катера, който е открил яхтата на Кларк. В Севастопол нещо става около този случай. Току-виж, ако изпуснем момента, ни остане възможност да разговаряме само с чайките. Твоят Ломанов вече е на път за прокуратурата, той ще вземе командировъчните...

— В рубли или в купони^[1]?

— В рубли, в рубли, там ще ги смениш и веднага ще станеш милионер. Внимавай. Животът на милионерите е тежък и опасен. Ломанов през вас ли да мине, или ще се срещнете на летището?

— А кога заминаваме?

— Има полет в тринайсет и десет.

— Серьожа като дойде, да ми се обади веднага. Има някои допълнителни обстоятелства.

— От женски пол, надявам се? — подсмихна се Меркулов, доволен от прокурорската си проникателност.

— Тъй вярно, ваше превъзходителство. — Тракнах несъществуващите токове на пантофите си и се изпънах.

— Какво превъзходителство съм аз? — заскромничи Костя.

— Че как? Не преувеличавам. Нали сега възраждаме старите руски гербове и знамена. Чух, че скоро пак ще въведат таблицата на чиновете. Ти ще си някъде на ниво таен съветник, не по-малко, а към него нисшестоящите чинове са длъжни да се обръщат само с превъзходителство.

— Добре, обръщай се — любезно ми разреши Меркулов.

Марина дойде облечена като за поход — светли протрити дънки с басмена кръпка на лявото коляно, синя тениска с малко зелено крокодилче на гърдите и кожена раница на едното рамо.

— Паспортът ти с тебе ли е? — поинтересувах се вместо поздрав и я мляснах по твърдата буза.

— Защо, да не смяташ да ме поканиш в брачното по пътя? — със забележителна непосредственост отвърна тя на въпроса ми с въпрос.

Е, нормална женска реакция — простичко, с вкус и ненатрапчиво. Надявах се, че се шегува.

Тя като че ли прочете мислите ми и добави:

— Шегувам се, шегувам се...

— Ако говорим сериозно, има възможност да се изкъпем в морето. За целта ти трябва само паспорт, бански и два-три свободни дни.

— Паспортът винаги е в мен, банският днес също, а свободно време имам колкото искаш! — Тя грееше като дете, което вземат на вечерна прожекция, с лимонада, пасти и филм за възрастни за капак.

Точно в този момент се обади Ломанов.

— Серьожа, звънни на летището и запази три билета. Да, за мен, за теб и за... Как ти е фамилията? — прошепнах на Марина, затискайки слушалката с ръка.

— Волкова Марина Геннадиевна...

— ... И за Волкова Марина Геннадиевна. Да, да, това е новата ни сътрудничка. Съдебен лекар. — С удоволствие гледах издълженото лице на Марина. Най-после успях да я смутя поне малко.

— Разбрах — отвърна съобразителният Серьожа. — Среца пред гишето за регистрация на полетите.

---

[1] Доскорошната валута на Украйна. — Б.пр. ↑

ВТОРА ЧАСТ

ИЗЧЕЗНАЛИЯТ ДНЕВНИК

*„Бъдете трезв,
не нажежавайте дотам пещта
за своя враг, че, току-виж, вий сам
сте се опърлили! Нерядко ние
надхвърляме преследваната цел
от много бързана и губим с туй.
Когато огънят под съд със течност
е твърде силен, тя на вид пораства,
но в края, кипнала, се похабява.
Бъдете трезв! Във Англия не зная
друг, който по-добре да ви насочва
от вас самия, сър, когато сокът
на разума гаси или отслабя
пламтящата ви страст.“*

У Шекспир, „Хенри
VIII“^[1]

1.

СЕВАСТОПОЛСКИ ХРОНИКИ

30 юли 1994, денят и вечерта

Добре, че успях да се обадя на Люба от Внуково — в Симферопол ни посрещна Лушников и, естествено, веднага ни завъртя, замота ни главите. За нас му бе съобщил с телефонограма Меркулов.

Люба реагира удивително спокойно на обаждането ми от летището. Очаквах обиди, въпроси и прочее, но явно руските жени най-после са се научили да ценят свободата и независимостта на мъжете. Този процес обаче не протече безпроблемно — самите те станаха изключително независими. Честна дума, Люба можеше и да се поразвълнува от това, че заминавам за далечния Севастопол, оставяйки й в залог само чашка изстинало кафе...

Моят стар познайник, бивш състудент и адаш Саня Лушников, с когото сме изпили не едно буре студентска бира и сме изяли безбройно количество сандвичи със салам и майонеза по тринайсет копейки (наричахме този сбор от радости „студентски спасителен комплект“), беше невероятно енергичен човек. Хората наоколо се просмукваха, заразяваха се от неговата енергия. Лушников винаги се намираше сред бурен океан от шумни гласове, смях, възбудени и светещи очи. Човек-вулкан, той можеше с такъв патос да разкаже за някой мизерен есенен дъждец, изтръсквайки косата си от капчиците вода, че половината курс незабавно изскачаше от сухата аудитория, за да опита „супер“ дъжда.

Той беше от Крим, така че след университета се върна с удоволствие, без да предполага, че един ден ще се окаже в друга държава.

Мисля, че и сега следователят от Кримската републиканска (или все пак областна?) прокуратура служеше не на „новата родина Украйна“, а на закона, охранявайки покоя на мирните граждани от всякаква папlach, която е еднаква навсякъде — независимо дали в Москва, Киев, Севастопол или Ню Йорк.

Когато двамата с Марина се появихме във Внуково, Ломанов — истински интелигентен човек — се направи, че наистина я е взел за

съдебен лекар. Във всеки случай не ѝ задаваше никакви професионални въпроси. Жалко. Много би ми се искало да видя как щеше да се измъква.

Лушников не би трябвало да има никакви основания да не приеме Марина в ролята, в която я представихме. Само че той ми намигна и многозначително ме стисна за лакътя. Иначе се държа джентълменски.

На Площада пред Симферополското летище ни чакаше изстрадала черна волга, чийто шофьор с бял платнен каскет носеше странното име Герберт. Очевидно родителите му прекалено са си падали по фантастиката, предположих аз.

— Слушай, Саня — попитах Лушников, когато ни задмина разкошен мерцедес шестстотин, — как преследвате мафиотите с тази, извинявай за израза, барака?

— Защо — отвърна на въпроса ми с въпрос Саня, — да не би вие вече да сте минали всичките на ролс-ройси?

— Е, не съвсем — казах с неочаквана за мен самия гордост, — ние в прокуратурата например се возим на волво, а доблестната ни милиция се сдоби с бели полицейски фордове. Не цялата, разбира се, но прогресът е налицето.

Дружно се разсмяхме — точно така, „налицето“, казваше преподавателят ни по гражданска отбрана, един симпатичен глух подполковник от запаса.

— Разбираш ли, Саша — натъжи се Лушников, — оня тъпанар Хрущов бих го удушил със собствените си ръце. За това, че даде Крим на украинците. Добре поне, че засега се държим криво-ляво, на първо място, защото флотът е руски, пък и президентът ни, слава богу, се опитва да поддържа нормални отношения с Русия. Всъщност не това е основният проблем. В момента се води такава ожесточена подялба на кримската собственост между най-едрите бандитски кланове, че куршумите свирят над главите на мирните граждани неведнъж на ден. Бедните граждани едва могат да си запушват ушите. За взривовете изобщо няма да говоря. Отчасти бандитите сами ни помагат — унищожават се едни други с всички сили. Ето, наскоро очистиха знаменитите братя Башмакови. Сигурно си чул?

Кимнах. Отдавна бяхме излезли извън града и се носехме по лъкатушещия кримски път. Все пак волгата не е толкова лоша кола,

макар и стара, помислих си аз. От двете страни на шосето се простираше южната растителност, толкова различна от подмосковската. Буйните цветове вече бяха приглушени от изгарящото слънце, екзотичните храсти изглеждаха по-скоро сиви, отколкото зелени. Лятото беше прекалено горещо дори за Крим. — Представяте ли си — обърна се към трима ни Лушников, — наскоро водихме истински военни действия, с използване на армейски части, гранатомети, димни шашки и така нататък...

— Да, голяма работа беше — басово се обади мълчалият до момента Герберт.

Но Саня никога и на никого не отстъпваше инициативата на занимателното повествование. Това противоречеше на бурния му темперамент, който му помагаше винаги да е в центъра на вниманието.

— Стана все едно те са партизаните, а ние — швабите. Нали си спомняте историята от войната за Керченските каменоломни?

Спомняхме си, защото от деца ни тъпчеха с истории за пионери герои, на които трябваше да подражаваме. Даже по-младите Серьожа и Марина бяха успели да минат през лагерите (пионерските, естествено), където задължително имаше алея на същите тези героични пионери с техните портрети — или изрисувани от полупрофесионални мазачи, или изваяни от гипс от пенсионирани скулптори. В Крим кой знае защо особено процъфтяваше култът към пионерите герои. Може би заради обилното количество лагери на територията му? За да могат съветските деца да не се отпускат и през лятото, а постоянно да ценят щастливото си детство, за което са дали живота си техните легендарни връстници.

Покрай бреговете на Крим от моето детство, юношество и младост непрекъснато сновяха малки бързоходни катери с имената на Витя Коробков, Володя Дубинин, Павлик Морозов... Някога като пионер дори видях майката на същия този Павлик Морозов. Между другото това също беше в Крим.

След седми клас група ученици от нашето училище тръгнахме на поход из Крим. Ръководителят ни, преподавателят по физкултура Борис Фьодорович Тряпкин, голям веселяк и шегаджия, ми беше възложил да пиша дневник на похода. Наричаше го „дневник на бойната слава“. После трябваше да го предадем в училищния музей, за да могат да се гордеят с нас, ако това внезапно се стори необходимо на

някаго. Дневникът, как да го кажем по-деликатно, леко изопачаваше заобикалящата ни действителност.

Така например, след като си шепна известно време с билетаджията и пъхна нещо в ръката му, Борис Фьодорович ни вкара на прожекцията на забележителния френски филм „Един мъж и една жена“. Този филм беше забранен под шестнайсет, затова му се наложи да подкупва билетаджията. В дневника пишеше: Бяхме на прожекцията на филма „Залпът на Аврора“. И досега не знам дали въобще съществува филм с такова име, но звучеше много идеологически вярно.

Имаше и съвсем реални срещи около огъня в „Артек“, където ни пускаха с палатките ни срещу тематична беседа. Спомням си как Льошка Агеев с умопомрачително сериозен вид разказваше, че нашето училище носи името на Лариса Райснер, първата жена-комисар, и че сами сме дошли в Крим със средствата от продажбата на собственоръчно отгледани ябълки. Ако се вземе предвид, че в двора на училището ни растяха само брези, то събраната реколта придобиваше някакви невероятни форми, граничещи със световните открития в най-добрите мичурински традиции. В дневника бе разказано за всичко това с размяна на местата на събираемите, от които сборът въобще не се промени — всъщност на нас, московските ученици, младите артековци ни разказали и за Райснер, и за ябълките.

Особена гордост за дневника ни представляваше едно реално събитие — посещението при майката на Павлик Морозов. Тя беше древна старица със сив кок и трепереци ръце. Седеше на гладко рендосана дървена скамейка в стаичка със спретнати тюлени перденца и портрет на Павлик в тромава рамка на стената. Разглеждайки възлестите си ръце, тя монотонно, за милиарден път разказваше съдържанието на официалния мит. Изглежда, вече не разбираше съвсем защо убитият ѝ син предизвиква такова възхищение сред разсеяните, шумни и равнодушни деца. Тя излежаваше присъдата си — така определих впоследствие ролята ѝ на пазач на музея, където Павлик никога не е бил, — премествайки се в Крим няколко години след смъртта му.

Саня Лушников междувременно продължаваше:

— С две думи, досаждаха ни почти половин година. Най-важното е, че не знаехме от коя страна и как да ги хванем. Всички

членове на бандата бяха местни, от Керч, и познаваха от детството си каменоломните като петте си пръста. После стана ясно, че всичките са били от едно училище и едва ли не от един клас. Ядрото на бандата се състоеше от петима мъже и три жени. Бяха си оборудвали леговище навътре в лабиринтите, всичко беше по последната дума на техниката...

— Имаха даже сини тоалетни чинии — вметна Герберт и бибишна на някакъв почернял от слънцето минувач.

— Абе какви ти тоалетни чинии... Бяха разширили един от изоставените входове за каменоломната и бяха прокарали път навътре. Отвън входът беше добре маскиран, но знаещият човек би могъл да влезе под земята с кола. Имаха и гараж за петнайсетина крадени коли. Най-вероятно ги бяха избирали според личните предпочитания. Сигурно колекцията на Брежнев не е била много по-богата. Няколко мерцедеса различен модел, спортен ягуар, сребристо порше, три джипа (с тях извършваха бандитските си нападения), един кадилак, да не говорим за останалите. А такива като тази, в която се возим сега, просто не са взимали. Така и не успяхме да изясним докрай колко коли са успели да продадат. Схемата им на действие е била гениално проста... — Лушников вдигна палец, отдавайки дължимото на бандитската съобразителност. — Сигурно можете да си представите с какви коли идват сега туристите от Русия, за да се покажат и да се позабавляват. Нашите бандитски девиси чудесно играели ролята на примамка. Видях ги — екстра момичета. Запознавали се с младежите, пристигнали с чероки или мерцедес, след ден-два им предлагали да си направят разкошен пикник в някое известно само на тях диво местенце на дивия бряг, където няма никой и можеш, ако щеш, да се разхождаш гол. И не лъжели — клиентите действително се връщали голи. Дори много опасните и въоръжените в крайна сметка се оказвали беззащитни пред приятелите на момичетата, скрити предварително. Никога не насилвали събитията. Пикникът си протичал както трябва, с пиене, голо къпане и страстна любов на брега. Когато човек е гол, няма къде да си държи патлака. Тъй че керченските момчета с калашници, навреме обкръжили веселата компания, не срещали особена съпротива. Първата им работа естествено била да съберат оръжието, ако имало такова, после всички пари и дрехите. Натоварвали плячката в колата и спокойно си тръгвали с нея, „благородно“ оставяйки на

ограбените малко пари, за да могат да се доберат до някое поцивилизовано място. Всички тези истории доставиха много радостни минути на местната милиция. Представете си например как на пътя стоят и стопират трима души с листа от репей вместо бански... Всеки път мястото на пикника естествено се променяло.

— И как ги измъкнахте изпод земята, тези ваши деца на подземиято? — осведоми се Ломанов.

— В такива случаи най-важното е да имаш свои хора навсякъде. Керченските следователи прибраха един тип от бандата на Башмаков. Срещу обещанието да му съкратят малко присъдата той ни насочи към мястото на дислокация на конкурентите. Между другото много хора бяха недоволни от тях. Работата е там, че в лапите им често попадаха приятели на местните мафиоти. Сами разбирате кой може да дойде сега от Москва с ягуар. Ето вие например се кандилкате в нашата барака... Горедолу знаехме в коя част на каменоломните са обзавели убежището си, но там има толкова входи и изходи, че не е никак лесно да ги измъкнеш. Наложих се да използваме армейска част и барети. С насочени взривове и гранатомети затрупах входелите, които откриха, няколко дни им хвърляха ту димни шашки, ту гранати със сълзотворен газ. На третия ден под земята влязоха баретите. Тогава вече знаехме почти със сигурност къде точно се крият. Никой не избяга. Въпреки че отчаяно се защитаваха. Такива ми ти работи, скъпи мои московчани — завърши Лушников с подчертан московски акцент.

Влизахме в Севастопол.

Докато минавахме през центъра на града, където всичко издаваше присъствието на флота — и множеството моряци в красиви бели униформи, и мирисът на море, и силуетите на корабите в далечината, Лушников ни съобщи, че всъщност отиваме извън града. Оказа се, че Герберт, нашият мълчалив шофьор, ще ни бъде и домакин.

— Разбираш ли, Сашок — доверително ми каза Лушников, — отначало смятах да ви настанят в хотела на щаба на флота. Но там всеки нов човек бие на очи. А срещу този лейтенант Сотников явно е било извършено преднамерено нападение. Някои хора господ ги пази. Не е ясно какви са в случая интересите на спецслужбите и колегите им. Сега имаме маса „сигурности“ — флотска, руска, украинска. Много баби, хилаво дете, нали знаеш. От една страна. От друга, сега доносниците са три пъти повече. Нали разбирате, интересите са много

и различни, а аз отговарям за вас с главата си. Пък и плажът е съвсем наблизно, ще успеете да се изкъпете в свободното си време.

Колата спря на една разцъфнала уличка в покрайнините. Близостта на морето, шумолящо някъде съвсем наблизно, не беше позволила на палещото слънце да изгори местните лозя. Тук те бяха много. В „нашия“ двор вече наливащите се със сок гроздове висяха точно над главите ни. Позволих си да си откъсна едно зрънце, но то се оказа съвсем кисело.

Герберт ни представи на жена си Оксана, пълна, жизнерадостна украинка. След като ни огледа с набито око, тя отдели за Серьожа една съвсем мъничка стая в къщата до кухнята, а нас двамата с Марина придружи навътре в градината до отделна барака, обзаведена като работилница-музей.

— Гера сам ги прави — смутено обясни тя присъствието на разкошните модели на кораби в тази работилница.

Тук имаше и старинна фрегата с копринени платна, и крайцер от началото на века, който приличаше на печално известната „Аврора“, и дори атомен ледоразбивач „Ленин“.

— А те плуват ли? — попита Марина с искрено възхищение приближилия се Герберт.

— Извинявам се, но корабите не плуват, а плават. Тези всичките са действащи, а крайцерът „Апостол Андрей“ и ледоразбивачът „Владимир Илич“ дори са радиоуправляеми. Ако имаме време, ще ви ги покажа — обеща Герберт.

Оставяйки Ломанов и Марина на грижите на Оксана и морето, Лушников, Герберт и аз тръгнахме към военната болница.

Сотников лежеше в отделен бокс на системи. При него не пускаха посетители, въпреки че изглеждаше съвсем прилично. Във всеки случай не правеше впечатление на умиращ.

— Сега няма смисъл да се говори с него — обясни ни лекуващият лекар на Сотников капитанът трети ранг Гризун^[2].

Той се представи точно така — Гризун. Ако бях по-млад, сигурно бих се разсмял, но службата ми ме срещаше с хора с толкова екзотични имена, че вече почти бях свикнал.

— Преди половин час на пациента беше дадено силно приспивателно. Много силно, по-точно наркотик. Омнопон. По лично

нареждане на главния лекар. Мъчеха го силни болки. — Гризун разпери ръце, като че ли се извиняваше.

В очите му долових някакво странно изражение — нещо като жалост или съчувствие към мен.

Общо взето, лекарят не може да добави много към това, което Лушников ми беше разказал по пътя към болницата.

Всичко станало в кафене „Марс“, където всяка вечер се събират свободните моряци и още по-свободните цивилни. Пеят, танцуват, веселят се. Естествено, стават скандали, но не много често — повечето посетители се познават ако не по име, то поне по физиономия.

Армейският лейтенант, който започнал боя, дошъл сам. Пиел мрачно на масата в ъгъла. Между другото, както се изяснило впоследствие, пиел не водка, а минерална вода.

Когато дошъл Сотников с някакво момиче на име Галя и своя приятел мичман Петренко, купонът бил в разгара си. Новопрстигналата компания седнала на една маса близо до бара. Армейският лейтенант, който като че ли специално ги чакал, се преместил на масата до тях. Според свидетелите нямало никакъв повод за скандал. Дали армейският лейтенант казал нещо тихо на Сотников, или Сотников му казал нещо... Но след като се извинил пред приятелите си, Сотников излязъл навън с лейтенанта.

Приятелите му не се притеснили, още били напълно трезви — малко ли са причините, по които двама лейтенанти могат да излязат навън. Първа се усетила Галя.

Намерили Сотников в задния двор на кафенето с изтичаща кръв. Бил ранен в корема. Никой не чул изстрела — музиката в кафенето била прекалено силна. Загадъчният лейтенант изчезнал безследно.

Пристигналата линейка закарала ранения в болницата...

— Имал е късмет, ако може така да се каже. Куршумът е минал през тялото му, без да засегне жизненоважни органи — определи Гризун състоянието на своя пациент.

Сергей и Марина бяха успели вече да се накъпят до насита и сияеха от младост и здраве като новички монети. За да не им завиждам напразно, реших да последвам примера им. Те се съгласиха да ми

правят компания. Оксана ни викна да не се бавим много, защото вече приготвя вечерята.

Всичко отстъпи на заден план пред морето. Огромно, тъмно, с лунна пътека до самия хоризонт, то ме обгърна със сребристи мехурчета. Умората просто физически ме напускате, изчезваше и неясната тревога — ненавреме даденото приспивателно, точно преди нашето идване, някаква кола, която дали случайно, дали умишлено ни следваше от болницата почти до къщи, лошите предчувствия... Накратко, нещо никак не ми харесваше. Може би просто бях прекалено уморен. Но морето, морето...

За вечеря ни очакваха пелмени с вишни. Разкошно ястие! Особено в съчетание с домашното тъмночервено, леко тръпчиво вино. Дори си помислих (всъщност давайки си сметка за собствената си наивност), че някога, като остареея, ще се преместя на юг, до морето. Ще отглеждам грозде, ще изстисквам сока и ще правя от него такова вино. „Стига си мечтал, детективе, търси крадеца!“ — постави ме на място малкият Турецки вътре...

Ноцта ухаеше на прясно рендосано дърво, на лози и вино и, разбира се, на Марина.

---

[1] Превод Валери Петров ↑

[2] Гризач (рус.). — Б.пр. ↑

2.

СЕВАСТОПОЛСКИ ХРОНИКИ. ПРОДЪЛЖЕНИЕ

31 юли 1994 година

Лушников, който спа в къщата, стана пръв и разви бурна дейност. Дотолкова бурна и целенасочена, че бяхме готови за излизане и съзнателна дейност още след половин час. Саня е удивителен човек, само с енергията му може да се изстреля ракета в космоса.

Ломанов имаше за задача да разпита приятелите на Сотников, докато двамата с Лушников трябваше да отидем в болницата. Марина дойде с нас. Атмосферата на напрегнатост, която ме беше напуснала снощи, отново се сгъсти, когато завихме от нашата тиха уличка „Лозарска“, по градското шосе. Зад нас се движеше сива лада петица, толкова явно, че чак Марина обърна внимание. Герберт успя да се откъсне от нея, минавайки по някакъв начин през прашните улички и полуразрушените безистени, но близо до болницата тя се материализира отново, като че ли пътуващите в нея чудесно знаеха къде отиваме.

В болницата ни очакваше „изненада“. Честна дума, това беше като в калпав детективски роман. Въпреки че и лично съм се сблъсквал с този прост похват. В крайна сметка поне веднъж можех да го предвидя! Но пак се оказах идиот!

През нощта Сотников беше умрял.

По всичко личеше, че не го е направил по собствена инициатива. Гризун предположи, че е бил отровен.

— Възможно е просто да са му направили инжекция. Трудно е да се каже, защото и без това го бяхме нашарили целия.

Дежурната сестра каза, ридаейки, че е заспала за не повече от половин час. Показахме се с празни ръце — трупът на Сотников вече бе откаран за аутопсия, никой нищо не знаеше, не беше видял и не беше чул...

Началникът на болницата капитан първи ранг Иля Илич Хомяков се оказа висок здравеняк на около четиридесет и пет години, със спортна фигура, прогресивно оплешивяващ. Той седеше в кабинета си като на трон, виждаше се, че тук той е цар и бог. Хомяков обаче се преструваше, че е готов да отговори на всичките ми въпроси. Дори с удоволствие.

Преди да задам първия си въпрос, се усмихнах вътрешно — явно имената на всички лекари от това заведение са от един разред. Разред гризачи. Не бих се учудил ако срещна Мишкин, Бурундуков, Сурков^[1] и да кажем, Пасюк^[2]. Има такова украинско име.

Хомяков беше видимо нервен. Явно смяташе да ми предложи предварително подготвения си отговор за омнопона, инжектиран на Сотников половин час преди идването ни, а също така и за скоропостижната кончина на пациента им. Но аз не обичам домашните работи. Обикновено хората отговарят по-искрено на неочакваните въпроси.

— Във вашата болница ли докараха единствения спасен моряк от яхтата „Глория“?

— Да — кратко отвърна Хомяков.

— Успя ли да каже нещо?

. — Не. Докараха го в безсъзнание. Прекалено дълго се беше борил за живота си, вече не му бяха останали сили за самия живот...

Това беше именно един от случаите, в които бих си заложил главата, че човекът не лъже. За това той говореше с абсолютно чиста съвест. Беше станало точно така. Бях сигурен, че за Сотников няма да ми каже нищо. Може би сгъстявах боите, но всичко това никак не ми харесваше.

Когато станах и се сбогувах, прочетох искрено изумление на лицето на капитана, който така и не успя да ми поднесе старателно приготвената си реч.

Слязох един етаж по-надолу, където бях оставил Марина да утешава ридаещата сестра. Лушников ми махна от противоположния край на коридора, обяснявайки ми с жестове, че ме чака долу.

Сестрата седеше в стаята за дежурство като бедна роднина, свита в крайчето на болничната кушетка. Марина нервно се разхождаше от единия до другия край на стаята и бързо и убедително й говореше нещо. Когато влязох, настана мигновена и тягостна тишина. Двете

жени ме погледнаха. Сестрата — като хванато в капан животинче, Марина — с надежда и нетърпение. Аз също мълчах.

— Лена, ето го и Александър Борисович! Разкажи му сама това, което ми разказа на мен. То е много, много важно. — Марина подчерта двойното „много“.

Гласът ѝ не звучеше настойчиво, а някак меко и твърдо едновременно. Не бях и подозирал, че в крехкото весело момиче се таи такава сила да убеждава.

Лена мълчаливо посочи вратата. Разбрах и я затворих. Накрая тя заговори.

Лена Красовска застъпила двацет и четири часовото си дежурство вчера в девет часа сутринта. Денят бил обикновен. В хирургическото отделение имало само един тежко болен — млад лейтенант с рана от куршум в корема. Дежурството преминавало в обичайните процедури — инжекции, смяна на системите, измерване на температурата. Старшината със счупения глезен неочаквано го заболяло ухото и се наложило да извика отоларинголога от съседното отделение, с две думи, привичната лудница.

След отбоя и вечерните инжекции отделението най-после притихнало. В коридора загасили осветлението и Лена сложила чайника на котлона. Оставал ѝ половин час до вечерния филм. Телевизорът бил в салона. В случай че някой болен се нуждаел от помощта ѝ, можела да чуе звънеца.

Чайникът кипвал, когато в дежурното помещение надникнал новият санитар от урологическото отделение.

— Позволете да ви се представя, казвам се Василий, сега съм един етаж по-надолу, в урологията, за колегите съм Вася. — Той влязъл в стаята с бутилка червено вино.

Усмивал се толкова широко, че създавал впечатлението, че е безкрайно щастлив и от това, че работи в урологията, и от това, че може да го наричат просто Вася.

— Надявам се, че ще работя дълго тук, така че искам да се запозная с всички, особено с някой толкова симпатичен.

— Лена — представила се тя.

Вася бил среден на ръст, усмихнат и явно не принадлежал към хората, които започват веднага да те свалят. Затова Лена дори се зарадвала, че ще има с кого да раздели вечерния чай и да си

поприказва, пропускайки омръзналия ѝ телевизионен сериал. Колкото до виното... Е, толкова слабо, след като си свикнал с истински, макар и разреден медицински спирт, нищо не е. Но е приятно.

Измила чашите, разглеждайки неочаквания посетител. Имал обикновено, леко скулесто лице, живи кафяви очи. Малко го разваляла долната челюст, тежка и малко издадена напред. Но ослепителната усмивка и хубавите зъби компенсирали този недостатък.

Той веднага започнал да разказва някакви весели истории от казармения си живот. За горещия борщ, който сипвали в ботушите на новите, за тъпите старшини и остроумните редници. Въпреки че Лена отдавна работела във военната болница и знаела наизуст армейския фолклор, все пак се смеела. Вася сипал виното в мензурките и тогава я извикали от шеста стая.

Оставила Вася и отишла. Старшината със счупения глезен и болката в ухото помолил за обезболяваща инжекция. Лена му дала таблетка аналгин — обезболяващите се давали само по разпореждане на завеждащия отделение или лекуващия лекар.

После двамата с Вася пили...

— Не си спомням нищо друго, все едно че съм пропаднала в черна дупка. — Лена изхлипа.

— Смятате ли, че ви е сипал нещо във виното? — попитах аз.

— Убедена съм. Никога не ми се е случвало такова нещо.

— Защо не ни разкажете веднага?

Лена погледна вратата, мен, а след това и Марина, като че ли търсеше от нея защита.

— Саша, обещах ѝ, че освен нас никой няма да знае за това — каза Марина, галейки успокоително Лена по рамото.

— Аз също ви обещавам — казах аз.

— Когато на сутринта научихме, че Сотников е умрял, веднага си помислих за този Вася. Обадох се на момичетата от урологията, те ми казаха, че нямат никакви нови сътрудници... Съвсем се обърках. Не знаех какво да правя, къде да ходя. Точно тогава пристигна главният. Извика ме при себе си. Аз му разказах всичко. Той ми нареди да мълча, да кажа, че съм заспала случайно. Обеща да не ме уволнява.

Тя отново се разрида, опитвайки се да каже нещо. С усилие разбрах какво казваше:

— Толкова ми е мъчно за лейтенанта, беше толкова млад... Аз съм виновна...

Лушников ни чакаше в салона на първия етаж. Бях побеснял. Като че ли тези мръсници, дали от глупост, дали от злоба, се бяха наговорили. Започваше да ми се струва, че и Гризун, и Хомяков говорят от нечие име...

На всичкото отгоре и Лушников ме дръпна за ръкава.

— Виж, Сашок, ето ги нашите пазачи. Стоят на пост. Чакаат ни нас, скъпите и обичните.

На петдесет метра от входа на болницата беше спряла одевешната лада. Видях, че единият тип е седнал зад волана, а другият се е опрял с лакът на покрива на колата и пуши, наблюдавайки стъкления вход. Планът за малко, но сладко отмъщение съзря моментално. Сигурно не бях прав, но просто трябваше да излея злобата си върху някого.

— Хайде да ги научим, че не е прилично да си пъхат носовете в чуждите работи — предложих на Лушников.

Той незабавно се съгласи и аз дадох нарежданията си:

— Марина, чакай ни тук. Саня, мини отляво, блокирай дясната врата, за да не може този, който е в колата, да излезе. А с другия ще си поговоря ей сега.

Двамата с Лушников излязохме от болницата и силно тряснахме вратата. Онези моментално се втрениха в нас. Тръгнах бързо напред, към тях. Лушников — като че ли настрани. Двамата веднага се направиха, че си говорят помежду си. Ускорих крачка.

Приближих се плътно до този, който пушеше, и с периферното си зрение видях, че на Саня му остават три-четири крачки до колата. Блъснах с гърди пушача.

— Защо пушиш тука бе?! — изсъсках със страховита физиономия.

Онзи се опита да отстъпи, но аз така си бях сложил крака, че той бе принуден да се долепи до колата. В този момент стиснах между показалеца и средния си пръст дългия му нос, който все едно беше специално приспособен за този похват, известен сред народа с името „слива“. Защото върхът на стиснатия нос става кръгъл и син като гореупоменатия плод.

— Слушай, мършо — ласкаво се обърнах към „сливата“, — като не можеш да следиш някого, кажи на началниците си да те направят шофьор на лайновозка, иначе ще свършиш зле.

В това време Лушников надничаше в купето през отворения прозорец и мило се усмихваше на шофьора:

— Недейте, момчета, а? — Той беше самата доброжелателност.

Ако нямаха нищо общо със случая или поне бяха малко по-смели, едно малко сбиване нямаше да ни се размине. Но работата със сигурност не им беше чиста, защото те изтърпяха всичко и реагираха съвсем адекватно на молбата ни да се разкарат. И мирно.

Не им е лесно в днешно време на специалните служби с кадрите. От къде бяха изровили такива сукалчета? Сто процента са провеждали особено щателна операция по набиране на сътрудници. В кръжоците по шев и кройка.

Както се бяхме разбрали, взехме Ломанов пред паметника на загиналите кораби и всички заедно отидохме да обядваме в едно малко ресторантче на брега, наречено „Лъвът“. Имаше се предвид или Лев Толстой, някога воювал в тези краища, или просто царят на животните. Лушников обеща страшна рибена чорба.

Сигурно отстрани сме приличали на известната картина „Военният съвет във Фили“^[3]. Наистина, след като изслушахме отчета на Ломанов, обсъдихме плана на „военните“ действия.

Ломанов се беше срещнал с Галя, приятелката на убития Сотников, и с мичман Петренко. Сотников беше ходил точно с тях в „Марс“ онази вечер.

Ломанов открил Галя на работното ѝ място. Приемала поръчки в Дома на услугите. Сутринта нямало клиенти, така че могли да си поговорят спокойно. Галя се оказала миловидна, склонна към напълняване блондинка, нелишена от известно обаяние. Говорела с украински, по-точно южноруски акцент, смекчавайки съгласните и някак припряно. Отпечатъкът на нещастиято леко замъглявал сините ѝ очи, но природната жизнерадост ѝ позволявала да се държи достатъчно непринудено.

Не могла да съобщи нищо ново освен казаното на Лушников, което той от своя страна ни беше разказал. Само описала по-подробно

лейтенанта, с когото Сотников излязъл от кафенето.

„Среден на ръст, строен такъв, скулест, тъмносиви или кафяви очи. Не много къса, но грижливо подстригана коса, също тъмна. Особени белези? Ами такава една издадена челюст като на Висоцки. Не го чух какво каза на Володя, но лицето на Володя веднага стана... Не, не злобно, а строго може би...“ — Серьожа много добре копираше речта на Галя.

При думите за издадената челюст двамата с Марина се спогледахме. Взех от присъстващите дума да мълчат и им разказах за „Вася от урологията“. Изглежда, че лейтенантът от кафенето и този „Вася“ са едно и също лице.

Мичмана Петренко Ломанов хванал буквално докато си опаковал багажа. След един час трябвало да замине в командировка в Курск за попълнения. Всеки момент започвал новият набор.

„Нашите матросчета от катера всичките до един ги пратиха на север. Родният двеста седемдесет и пети го изтеглиха на брега. Онази яхта с мъртъвците ни донесе нещастие. И по Вовка, сигурен съм, заради нея стреляха. Той, глупакът, ходеше навсякъде и се хвалеше, че е видял кой знае какво! А какво е видял? Нищо не е видял! Там нямаше никого... От спецслужбите напоследък го викаха по сто пъти на ден. От Москва идваха някакви типове. Абе майната им на всички, мен не ме е страх от никой. Къде могат да пратят мичман Петренко? В Северния флот? И там ще се оправя. А виж, Вовка напразно се раздрънка. На някого тая яхта явно много му пречеше. А аз какво? Аз си седях на собствената палуба, никъде не съм се бутал. Няма и да се бутам.“

Военният съвет в севастополските Фили постанови: Лушников отива при спецслужбите на Украйна, тоест при полковник Иванов. Турецки се среща с кагебистите от щаба на ЧФ, господата Непейвода и Улянов, а Марина и Ломанов се къпят в Черно море до безсъзнание.

Не приемах възражения. В никаква форма.

Майор Непейвода ме покани в кабинета си. Беше извънредно любезен и уклончив. Бих предпочел да ме напсуват здраво, но да ме снабдят с някаква полезна информация, отколкото да ме поят с чай с гевречета и мармалад, да ме разпитват за Москва и да се оплакват от

непрофесионализма на украинските колеги. По отношение на последното не можех да не подкрепя Непейвода. Той искрено се развесели, когато му разказах историята, случила се преди няколко часа пред военната болница. И един вид в замяна ми разказа малко за „мъртвата яхта“.

— Весела работа е тази вражда. В някои моменти започва да ми доставя удоволствие. Въпреки че в повечето време с украинското разузнаване само си пречим едни на други. Абе да са живи и здрави. Ще ви кажа, че ако сериозно ви интересува историята с тази яхта, то трябва да търсите не тук, а в Москва. Аз какво — дойдох, взех, предадох. Всичките са ги очистили. — Непейвода тежко въздъхна.

Помислих си, че е свършил, но той заговори отново:

— Честно казано, всичко това до известна степен ме възмути. Може и да не съм толкова едра риба, но не искам да бъда и пешка. Затова ще ви кажа нещо, което всъщност нямам право да казвам. Вие сте представител на генералната прокуратура, на която все още може да се има доверие. Бяхме принудени да предадем всички документи и компютърни материали, открити на яхтата, на Службата за външно разузнаване. Сигурен съм, че само тези материали могат да хвърлят светлина върху тайнственото произшествие. Усещаме силен натиск от Москва по отношение на този случай. Опитайте се да разберете за какво става дума, ако имате подкрепа на такова ниво. Страхувам се, че и в Москва няма да ви оставят да ровите надълбоко, но опитайте...

— Благодаря ви за ценната информация — здраво стиснах ръката на майора.

Разбира се, досещах се, че на яхтата са били намерени някакви материали. За това не се иска много акъл. Но сега знаех (за което впрочем също се досещах), че съдбата отново ме среща с четиринадесети блок в Кунцево. Този път може да опитам връзките на Меркулов, Службата за безопасност на президента и Главното управление за охрана на Русия. В краен случай непосредствено чрез генералите Коржаков и Барсуков. Тук щеше да бъде опасно и безсмислено да изтъквам тези връзки. Всички тези ведомства вероятно никога няма да заживеят в мир.

Трябваше да се срещна и с полковник Улянов, чийто служебен телефон глухо мълчеше. Излизаше, че мога да го намеря само чрез Непейвода. Наложих ми се да използвам банален, но печеливш похват.

— Кажете ми, как да намеря полковник Улянов? Имам пратка за него от Москва.

Майор Непейвода се усмихна с разбиране.

— Приказките, драги, си ги запазете за пред момичетата, а полковник Улянов можете да намерите у дома му.

Той ми написа номера на едно листче.

— Обадете се на този телефон. Възможно е и да ви разкаже нещо. Вече няма какво да губи. Пенсионираха го със заповед на командващия. Правете си изводите. Нека да ви дам един съвет — всичко казано от него, делете на седем, а най-добре на четиринайсет. Напоследък имаше явни проблеми с главата. — Непейвода направи характерен жест, като че ли завинтваше показалеца си в слепоочието.

Майорът ми харесваше все повече. Мисля, че лично си проверява кабинета всяка сутрин. В търсене на нови бръмбари. И се разправя с тях като майор — бързо и не без удоволствие. В противен случай и на него не му оставаше много служба.

Реших най-накрая да се разходя из центъра на града, да пийна кафе някъде и да се обадя на Улянов.

Съдейки по миризмата, в откритото кафене край морето правеха съвсем прилично кафе. Седнах на крайната масичка и запалих цигара.

Не си бях изпушил цигарата, когато с чашка кафе в ръце се приближи човек на средна възраст с военна осанка и помоли за разрешение да се присъедини към мен. Кимнах и продължих да разглеждам афиша с невероятен дизайн на колонката срещу кафенето.

На афиша изобразен в профил мъж втренчено гледаше потенциалните си пациенти с двете си очи, сместени в едната половина на лицето му. Докторът хипнотизатор Кривенко предлагаше лечение на алкохолизъм и тютюнопушене чрез един хипнотичен сеанс. Хора с измъчени лица ужасено бягаха от грамадна бутилка и свита като змия цигара. Очите на доктора, освен странното си разположение имаха още една особеност — в тях напълно липсваше ирисът. Това бяха очи, състоящи се само от бяло и зеници. Много концептуален афиш.

— Ако не греша, вие сте Александър Борисович Турецки, нали?
— усмихнато попита човекът.

— Щом питате по този начин, добре знаете, че не грешите — отвърнах му в неговия стил и рискувах да тегля коз: — А аз вероятно имам честта да се запозная с полковник Улянов...

— Точно така, Олег Иванович — подаде ми ръка Улянов. — По-рано с такова фамилно име никога не биха ме пенсионирали. Ами ако се окаже роднина? Братов внук например.

Полковникът от запаса беше загубил службата си, но не и чувството си за хумор. Разбрах, че мога да разговарям откровено с него.

— Много лесно ви разгадах. Преди един час влязохте в зданието на щаба, за да се срещнете, доколкото схващам, с бившите ми колеги. По-точно с майор Непейвода. Той ви е казал за изпадналия в немилост полковник и ви е дал телефона. Защо да звъните, да си правите труда. Сега съм свободен човек, ходя си, разхождам се, чакам ви.

— Как ме познахте все пак?

— Нека това си остане моя малка професионална тайна. — Той хитро, направо по ленински примижа.

Божичко! Нима наистина е братов внук?

— Доколкото разбирам, вас ви интересува цялата история с яхтата и убития американец. Веднага ви предупреждавам, че не мога да ви кажа нищо за това, какво е станало там.

— Не можете или не искате?

— Искам, но не мога. — Той се разсмя някак момчешки. — Не съм се занимавал с този случай, но се надявам, че Коля Непейвода ви е разказал това-онова. Затова пък мога да ви разкажа не по-малко интересни неща, косвено свързани и с яхтата, по-точно с нейния собственик. Ако искате, разбира се...

— Искам и мога — отвърнах бързо.

Сега се разсмяхме и двамата. Нищо не сближава така непознатите събеседници както общият смях.

Но нещо в мен все пак предизвикваше вътрешна тревога. Разбира се, и предупреждението на Непейвода изигра ролята си, но имаше нещо странно в мигновените преходи на Улянов от смях към пълна сериозност. Освен това от време на време Улянов се оглеждаше.

— Вече разказах някои неща на кореспондента от Москва, когото познавате. В основата на всичко това е оръжието. Разбирате, че спорът на Русия с Украйна за Черноморския флот не е само политически.

Сегашното командване се интересува само от това ситуацията да е относително стабилна. Затова така се противят на всяко преразпределение на материалната част. Львският пай от техниката и въоръжението се води само на хартия, а в действителност просто не съществува. Тоест съществува, разбира се, но не тук, а някъде в Африка или Иран. От Черноморския флот е останала само външната обвивка. Ще ви кажа особено поверително... — Улянов се огледа наоколо и се наведе към мен. Гласът му звучеше заговорнически: — Една трета от корабите на славния Черноморски флот не са истински бойни единици, а шперплатови макети. Например корабът „Киев“. Всичките му палубни надстройки са от осеммилиметров шперплат, боядисан със сива боя. Дори знам кой го доставя на флота. Сумският дървопреработвателен комбинат...

Той продължи да говори дълго и с нарастващо въодушевление, но вече не го слушах.

Пред мен седеше съвсем банален луд. Едва сега успях да оценя тънката усмивка на майор Непейвода, който не се опита да ме накара да се откажа от тази среща. Нима Петя Зотов не беше разбрал нещо толкова просто и беше взел Улянов с историите му на сериозно? Или тогава полковникът не е говорел такива явни глупости? Или е бил добре „лекуван“? Нямах отговор на тези въпроси. Затова пък ми стана ясно, че е време да си тръгвам. Това се оказа по-сложно, отколкото запознанството, но аз се справих, при това достатъчно вежливо. На сбогуване Улянов настойчиво ме помоли да разкажа в Москва за ценната му информация. Наложих се да му обещавам.

Най-после можех да мръдна до плажа, където се бяхме разбрали да се срещнем с Марина и Серьожа. Ломанов плуваше навътре в морето, а Марина пазеше дрехите. Според мен тя се бе отнесла донякъде безотговорно към трудовата си дейност. Тъй като просто се печеше. Ако исках, спокойно можех да отнеса не само дрехите на Ломанов, но и раницата на Марина, която лежеше в краката ѝ. За това дори не се налагаше да си професионалист.

— Привет — казах ѝ колкото можех по-безгрижно, — липсвах ли ви?

— Ами не, не много. — Надявах се, че се шегува.

— Ще се изкъпем ли?

— Ами нещата?

Разсмях се:

— И без това не те бива за пазач.

Изоставяйки вещите на произвола на съдбата, ние се хванахме за ръце като ученици от началното училище и хукнахме към водата. Аз не бях чак толкова безгрижен — насреща ни от морето излизаше Ломанов.

До самия бряг пицяха дечица. Едно хлапе с избеляла от слънцето коса се опитваше да оседлае надуваемия си делфин. Той се измъкваше от ръцете му като жива и хлъзгава риба. В един момент момченцето тъкмо успя да се качи на гърба на делфина, когато едно къдраво момиченце със силен смях издърпа запушалката.

Чувствах се точно като този полунадут делфин, плувайки до Марина в Черно море. Но чудотворната вода постепенно ме лекуваше.

Плувахме бруст, като две бели московски жаби, Марина се опитваше да ме раздвижи, разказвайки за съседната компания на плажа. Те пляскаха преферанс на милилитри.

— Представяш ли си, пет милилитра вистът — смееше се Марина.

В далечината мина катер за разходки и вдигна лека вълна. Легнах по гръб и поклащайки се върху вълните, като в просъница слушах бърборенето на Марина:

— Едната казва — вече виждам хората като карти. Върви някоя двойка, а аз си викам — белот, една ръка е сигурна. Седи си мъж по бански, аз го възприемам като поп. А момчето ѝ отговаря — скоро ще почнеш да ги сънуваш. Аз и без това ги сънувам, отвърща момичето... А ти какво сънува, Саша?

Не разбрах веднага какво ме пита. Лежеше до мен, също по гръб, разперила ръце и крака. Марина — морска, името ѝ много ѝ отиваше. Сигурно ѝ се искаше да съм сънувал нея, но отвърнах честно:

— Сънувах морето, Марина, морето.

— Кажи ми, Саша, а защо убиха онова момче?

— Момчето е Сотников, така ли?

— Много добре разбираш за кого говоря.

— Естествено, че разбирам. Виждаш ли, Марина... Представи си следната картина — върху вълните на едно дълбоко-дълбоко, синьо-синьо море се поклаща една яхта. Палубата ѝ е залята с кръв. И ето че към тази яхта се приближава граничен катер. Командва го храбро, но

лекомислено „момче“, както казваш. Вместо веднага да извика хеликоптер, момчето само се завира на яхтата. Не намира никого. Всички са мъртви. Всички пасажери са изчезнали...

— Убили ли са ги и са ги откарали?

— Най-вероятно са ги изхвърлили в морето. Та така, момчето не намира нищо и никого, но на приятелите си разказва, че е видяло нещо. Хвали се. Момчетата обичат да се хвалят. Някой е повярвал, че момчето е видяло нещо. И тогава му пращат друго момче... Момчето стреля по момчето, а после момчето идва да доубие момчето...

— Недей да викаш, Саша — тихо ме помоли Марина.

Нима виках? Да, разбира се, че виках. Какво искате, как да не викам — момчетата убиват момчета, а ако се наложи — и момичета.

— Извинявай, Марина — казах аз и се обърнах по корем. — Хайде към брега.

Лежахме на брега и пиехме бира. Серьожа отскочи до палатката да купи. Между другото цените в палатките, пресметнати в рубли, бяха по-високи, отколкото в Москва. Така че не бяхме чак такива милионери. Предполагаемото ни богатство се оказа призрачно. Крим пресмяташе всичко в долари, също като Москва. Направо всеобщо озеленяване.

— Привет на честната компания — раздаде се над главите ни гласът на Лушников. — Дайте да си пийна биричка, че умирам.

Той отпи с удоволствие, естествено от моята кутия. Знаех от опит, че след глътката на Лушников човек спокойно може да я изхвърли.

— Уф, спасен съм!

— Е, Саня, има ли новини?

— Новини има, даже не знам откъде да започна...

— Почни отначало, от нулата почни, както се пееше в песента от нашата младост — предложих му аз.

— Всъщност едно нещо не може да се нарече новина. Полковник Иванов се е обгърнал в такава мъгла, като че ли е резидент на три разузнавания — украинското, американското и израелското за капак. Вместо да говори по същество, ми даваше акъл. Заяде се с фигурата ми, трябвало, казва, да се занимавам със спорт.

Лушников огледа фигурата си с далеч некритичен поглед и изпръхтя с недоумение:

— Абе майната, му, нема полза, пък и аз не се надявах особено. Другата новина, изглежда, ни касае съвсем пряко. На дванадесетия километър на Симферополското шосе е открит труп на млад мъж, убит с изстрел в тила.

— Дотам ли си ходил? — попитах.

— Според тебе защо съм се запенил такъв? Та според всички белези това е нашият „Вася“. Среден на ръст, с характерно издадена долна челюст. Беше цивилен, но с офицерски панталони и обувки армейски образец. По всичко личи, че са го убили там, на самото място. Не са открити никакви следи от съпротива. Най-вероятно е пристигнал там с кола заедно с хора, които е познавал. Те явно са били двама. Известно време са стояли и очевидно спокойно са разговаряли на десет метра от шосето. Там растат такива храсти, че ако си зад тях, от шосето никой не може да те види. Следите от гуми показват, че на банката е спирала кола. Най-вероятно волга. Малко факти, а и човекът явно не е бил тукашен. Пратихме, разбира се, снимки по близките армейски части, но по-скоро за да ни е чиста съвестта. Надали ще има някакъв резултат.

— Добре, ясно — казах. — Саня, кога са нощните полети за Москва?

— Какво, да не би да смятате да си ходите?

— Саня, сам виждаш, че нищо не става. Тук ни отрязаха отвсякъде. И без това ми се наложи да разговарям с побъркан полковник. Това ще ми държи влага за дълго. Но не е там въпросът. Вече разбрах, че тук няма да ни оставят да работим. Само ще се добавят още няколко трупа и още няколко заточени, а полза никаква. Някой усърдно ни мотае. И това съвсем не са онези шпиони в ладата. Все пак някой е премахнал „Вася“...

— Как?! Без дори да сте хапнали? — Оксана чак плесна с ръце от изумление.

— Иначе ще изпуснем самолета, извинете ни, Оксана — пое огъня върху себе си Лушников.

Скоро вече пътувахме към Симферопол — самолетът ни излиташе в един през нощта.

Беше последният ден на юли, така че здрачът ни застигна по пътя. Това е съвсем специфична част от денонощието, на юг тя е много кратка и бързо отстъпва място на нощта с черно небе и ярки звезди. Но ние бяхме с кола, все едно изпреварвахме нощта и здрачът продължаваше и продължаваше. По пътя ни се запалваха светлини, които се превръщаха в дълга светеща ивица. Нощта ни догонваше.

На летището Лушников ни изпрати до бившата депутатска чакалня и отиде да проучи как стоят нещата с полета. Кой знае защо бях почти сигурен, че накрая ще ни сполети още някаква неприятност. Всичко вървеше така — едно към едно. Оказах се прав. Полетът закъсняваше. Засега с един час. Времето естествено беше лятно, но нещо ставаше с горивото. Ако не едно, то друго, както казваше баба ми.

Марина спеше в мекото депутатско кресло, аз предложих да отида за пиене. Лушников настояваше, че е негов ред да черпи.

— На изпроводяк, Саша — прегърна ме Саня през раменете.

В крайна сметка отидохме заедно — той за пиене, аз — да се обадя в Москва. Тръгнах към автомата с идеята да поръчам такси на летището, но след като погледнах часовника си, кой знае защо набрах телефона на Люба. Тя не спеше. Все едно че стоеше до телефона и чакаше да ѝ се обадя — вдигна веднага. Гласът ѝ звучеше неочаквано близко, като че ли от съседната стая. Уговорихме се да се срещнем на следващата вечер.

— Целувам те — тихо каза тя на сбогуване.

— Целувам те — кой знае защо също тихо отвърнах аз...

Излетяхме в три през нощта, след като бяхме глътнали стабилно. Струва ми се, че Лушников доста шумеше и дори пееше някаква песен. Не е изключено и аз да съм пял заедно с него...

В самолета бързо изтрезнях. Е, мислено правех равносметката, проясниха се някои неща. Някой силно не иска да научим каквото и да е. Случаят с Кларк бе скрит зад плътна черна завеса и беше достатъчно само да се приближиш — не да надникнеш, и неизвестната сила увеличаваше плътността на тази завеса...

---

[1] Сурок (рус.) — мармот. — Б.пр. ↑

[2] Сив плъх (рус.) — Б.пр. ↑

[3] Картина от А. Д. Кившенко, изобразяваща Военния съвет в подмосковското село Фили под председателството на Кутузов, на който се взима решение Москва да бъде отстъпена без бой — Б.пр. ↑

3. НОРМАН КЛАРК

Когато на 11 декември 1941 САЩ обявяват война на Германия и Италия, Норман Кларк не чака да получи повиквателна, а сам се явява в окръжието с искане да бъде взет на служба. Буквално след няколко дни се заклева и го изпращат в Норфолк в интендантската служба, обезпечаваща лендлизните^[1] доставки в Европа.

Разбира се, Кларк не е мечтал точно за това. Сред задълженията му е да следи за правилната и качествена опаковка на кашоните и контейнерите, които след това се натоварват в корабните трюмове и се изпращат във воюваща Европа. Енергията и честолюбието на Кларк изискват повече — бойни действия, военни операции, стремителни схватки с врага и, разбира се, победни шествия, където момичетата да хвърлят цветя на мъжествените освободители.

Опаковайки кашон след кашон, той пише рапорт след рапорт. В крайна сметка го изпращат в офицерската школа в Чарлстън. Излизайки от нея, получава звание лейтенант, но е принуден доста дълго време да се занимава с обучението на новобранци в същата тази школа.

Едва в началото на есента на четиридесет и втора година Кларк е прехвърлен в Пенсилванския пехотен полк, който скоро взема участие и десанта на англо-американските войски в Северна Африка. А покъсно, през лятото на четиридесет и трета, Кларк участва в знаменитата операция, в хода на която англичаните и американците завземат Сицилия. По това време той вече е врял и кипял войник.

След сицилийската операция, където Кларк е ранен за пръв път, той бива изпратен отново в Америка. Заточен, както се изразява той впоследствие. Опитът му потрябвал отново за подготовката на новобранци, с която се занимава в Уилмингтън. Съединените щати започнат сериозна подготовка за откриването на втори фронт.

Но именно благодарение на преместванията си Кларк успява да вземе участие едва ли не във всички най-значителни операции на

англо-американските войски. В това число и в знаменития десант в Нормандия, ознаменуващ откриването на дългоочаквания втори фронт.

Кларк стъпва на територията на Франция в състава на Хартфордския полк. Командирът на трети батальон, в който служи Кларк, капитан Мерит, разказва впоследствие, че най-яркият му спомен от онези дни във Франция е битката за плацдарма до моста през река Орн в близост до Грембоската гора. Всъщност тази операция на батальона е само отвличаща маневра.

Срещу батальона излизат части от немската двеста седемдесет и пета пехотна дивизия. Този плацдарм се превръща буквално в гробище за батальона. Самият Кларк по-късно признава, че в продължение на четиридесет и осем часа е бил напълно убеден, че е дошъл краят му.

Естествено, след като мине известно време, бившите войници разказват множество истории, които са се случили по време на бойните действия. Понякога тези разкази приличат на рибарските раздувки кой каква огромна риба е хванал. Или ловджийските истории, където убитият язовец се превръща в разярена мечка, а скромната, почти домашна патица — в ято диви пъдпъдъци. Но все пак, когато много хора разказват тези истории за един и същ човек, се създава впечатлението, че има поне някакви основания за подобно митотворчество.

За Норман Кларк има много такива истории. Един бивш редник от неговия взвод например си спомня, как Кларк с няколко войници се отскубнал напред, възседнал трофеен мотоциклет и залегнал на края на гората. Абсолютно неочаквано пред тях се появил огромен немски „Тигър“. Кларк обаче не изпитал прекалено силен ужас. Тоест изобщо не изпитал ужас. Но по съвсем тривиална причина.

Работата е там, че той от детството си не пиел. Веднъж като малък опитал и бил жестоко набит от баща си. А сега ординарецът на капитан Мерит, виждайки, че лицето на Кларк придобива прекалено бледен оттенък, му пхнал в ръцете бутилка уиски. След като отчаяно отпил от нея, Кларк вече не се страхувал от нищо. Не само това, той изобщо не знаел как се кара мотоциклет. Наложило се да го усвоява в движение. А на всичкото отгоре и този немски танк!

За щастие, той имал противотанкова пушка. Прицелил се, стрелял два пъти и улучил два пъти.

Впрочем според многобройните свидетелства Кларк още тогава възхищавал другарите си от полка със знанието на чужди езици. С французите говорел на френски. В познанията му по немски другарите му се убедили за пръв път, когато позициите на батальона се намирили в непосредствена близост до немските окопи. До тях долитали яки немски псувни по техен адрес. Намигвайки на съседите си от окопа, Норман изкарал такива гръмки тиради на немски, че немците млъкнали сащисани. Когато Норман превел думите си на своите другари, те дълго и весело се заливали от смях.

Един от другарите на Кларк си спомнял впоследствие, че веднъж го попитал какъв ще стане след войната. Кларк му отвърнал с абсолютна сигурност, че ще стане милионер.

Друг негов другар от полка, капрал Портър, казал за Норман Кларк в интервю за вестник „Ивнинг Поуст“ загадъчната на пръв поглед фраза, че този човек би могъл да продаде и пясък на арабите.

След изпращането на батальона за реорганизация по заповед на командира на полка генерал-майор Бел Кларк известно време служи като преводач в щаба, а също така и в лагера за военнопленници в Амиен. След което заминава с остатъците от батальона си в Белгия и там получава отпуска, която използва за пътуване до Париж.

Тук, както признава по-късно, страшно му провървява. Първо, среща се с генерал Фрост, който по време на Сицилийската кампания командва полка, в който служи Кларк. Тогава Фрост бил още само полковник. С Кларк, който командвал взвод, ги сближила общата любов към шаха.

Срещата в Париж е особено удачна шахматна комбинация, като че ли скроена от самия живот. В Париж генерал Фрост ръководи армейската разузнавателна служба. Оттогава до края на войната Кларк служи в това ведомство. Той получава право да носи както военна униформа, така и цивилно облекло по свое усмотрение.

Този вид служба, знанието на езици и съсредоточаването в европейския театър на военните действия на множество хора, още тогава имащи влияние в политиката, а също и на такива, на които тепърва предстои да играят значителна роля в близките следвоенни години, дават на Кларк възможността да се запознае с хората, с които впоследствие дълго време ще поддържа контакти.

С тези, чрез които ще се приближи към светая светих на американското общество. Нищо не сближава хората така, както общите военни спомени.

Дже след продължителната фашистка окупация Париж си остава Париж, най-романтичният град в света, където дори военните заприличват на художници. Тук, в едно френско семейство, което като много други с огромно удоволствие и обич приема победителите, Норман Кларк се запознава с Коко Шанел. Неочаквано те се сприятеляват — двамата имат нещо общо. Авантюристична жилка, екстравагантност от най-добър тип, любов към свободата и независимостта, а също и към красивите предмети и хора.

Великата Мадмоазел е широко известна в целия свят. Тя е фантастична жена, не просто признат моделиер. Коко Шанел създава не само нов облик, но и нов тип на жена. Неслучайно в течение на много години тя е един вид притегателен център за няколко поколения жени. Тя сваля корсета от жените, дава им усещане за самостоятелност и независимост.

Самата Шанел казва, че победата ѝ се дължи на здравия разум и някои много прости неща.

С каквото и да се заеме, Шанел внася нови мотиви. Знаменитият ѝ парфюм „Шанел № 5“ става едва ли не най-важното събитие в историята на парфюмерията на двадесети век. Шанел се отказва от традиционните цветни аромати и изобретява състав, в който влизат осемдесет елемента. Това е свежестта на цяла градина, но в нея не може да се различи мирисът на нито едно конкретно цвете. Тази подробност особено възхитила младия Норман Кларк.

Шанел първа смесва скъпоценните камъни с фалшиви, въвеждайки бижутерията в ежедневието на всяка жена. Това съвпада с идеята на Кларк за създаването на нов тип вестник, съчетаващ всичко, което се смята за несъчетаемо — от борсовите новини и литературата до светските клюки и криминалната хроника.

Размахвайки ръце, Кларк разказвал на Коко за новата си идея, в която Коко не видяла нищо кой знае колко ново, но решила, че просто тя нещо не разбира и че този американец тепърва ще завоюва света, включително и света на модата. Но всичко това ще стане след войната.

Тя никога не е уточнявала какво точно е правела по време на окупацията според инструкциите на някакъв английски полковник.

В Париж се говорело, че Шанел се измъкнала с помощта на парите. Казвали също, че това е станало благодарение на покровителството на Уестминстър, личният приятел на Чърчил, който се бил застъпил за нея.

Норман Кларк, който вече бил близък с американското разузнаване, тясно сътрудничещо си тогава с английското, знаел, че въпросът изобщо не е в покровителството на високопоставени любовници и в парите, а в това, че Коко Шанел действително е играела известна роля в действията на англичаните на окупираната от немците френска територия.

Норман за цял живот запомнил думите на Шанел, казани от нея при една от първите им срещи: „На двайсет години вашето лице ви го дава природата. На трийсет го вае животът. Но на петдесет трябва да го заслужите сам.“

Тогава, през 1944 година Коко Шанел е вече на около шейсет, Кларк — на двайсет и седем. Нито той, нито тя не предполагат, че приятелството им ще продължи дълги години и че именно Норман Кларк ще бъде онзи американец, който ще възроди името ѝ през 1954 година.

Цялата дейност на Кларк в Париж е обкръжена от ореола на тайнственост. Може би и Коко Шанел отначало е привлечена точно от този аромат на тайна. Но тази загадъчност е забележима не само за нея. Кларк обича да показва пропуски си, издаден от американската военна администрация: „Приносителят на горното, № 12947511, лейтенант Норман Кларк, е американски военнослужещ и има право да се намира в Париж и да носи всякаква военна униформа, а също така и цивилно облекло.“

Във връзка с успехите на руснаците на Източния фронт и с проточилото се откриване на втория фронт съюзниците се опасяват не без основание от комунистическо въстание в редиците си. Норман Кларк е натоварен със задачата да проучи доколко е реален подобен нежелателен развой на събитията.

Кларк се облича ту в морска униформа, ту в униформа на майор-десантчик, ту в работнически комбинезон. Освен всичко друго този маскарад му доставя истинско удоволствие. Колкото до възможността за комунистическо въстание, в донесенията си до командването Кларк

е принуден да констатира, че слуховете и измислиците по този повод са, меко казано, силно преувеличени.

Съществува дори план да бъде спуснат с парашут в тила на немците, за да събере и предаде сведения за подготовката на Вермахта за отбрана. Но кой знае по какви причини този план не е осъществен.

Малко по-късно Кларк получава назначение в четвърти батальон на Норфолкския полк, който трябва да вземе участие в грандиозната операция „Плъндър“. Тази операция представлява последният сериозен напън, благодарение на който съюзниците трябва да се окажат на другия бряг на Рейн.

Вече е пролетта на 1945 година. Бойните полета се превръщат в кална каша и операцията се проточва в рамките на цели пет седмици. Пет мръсни дълги седмици.

Но на Кларк не му било писано да вземе участие в завършването ѝ. Той е ранен при атаката на село Рид по пътя към Бремен и е изпратен във Фонтенбло, където се намира военната болница.

След раняването му дават отпуската — дори има право да се върне в Щатите. Той обаче предпочита да прекара отпуската си в Париж.

Париж е беден, но както винаги прекрасен.

Вечер Кларк ходи в клубовете и малките театри, така многочислени в района на Елисейските полета, а през деня започва да изучава руски език „от нямане какво да прави“, както обяснява на всички. Войната е завършена, но с цялата си сериозност възниква въпросът за следвоенния световен ред.

През юни четиридесет и пета Кларк е командирован в Берлин в състава на челен отряд, изпратен да приеме американския сектор на Берлин от Съветската армия. В задачата на Кларк влиза да разквартирува батальона си в Берлин. Както си спомня впоследствие, налага му се да работи денонощно, за да приведе казармите в приличен вид. Преди това в тях са настанени съветските войски, които ги оставят „в отвратително състояние“.

Знанието на езици му е от полза и тук. Скоро е назначен за адютант към военната администрация, разположена в берлинския затвор Шпандау. Това е отговорна работа, но му се налага прекалено много да си седи в кабинета, което не съответства на бурния му темперамент.

Западният свят, развълнуван от победата, се отдава на безграничен възторг, за който според Кларк няма никакви основания, във всеки случай той пише точно това на приятелите си в Америка. Той смята, че в Потсдам е достигнато много малко. Скоро след това е хвърлена бомбата над Хирошима. Малцина осъзнават, че Парадът на победата на съюзниците в Берлин на 7 септември се провежда вече в различна епоха — настъпил е ядреният век.

Кларк напуска службата във военната администрация и отново се връща в батальона си. Дните му минават в напрегнати, но не прекалено обременителни грижи за битовото устройство на военнослужещите от батальона.

През септември Кларк е назначен за офицер от разузнаването на батальона. Но скоро става известно, че батальонът ще бъде отзован от Берлин. Налага се Кларк да положи немалко усилия, за да получи назначение в разузнавателната служба на американската зона. Това би му дало възможност да претендира за длъжността чиновник по връзките с разузнаването в Контролната комисия. Длъжността е цивилна, но дава големи пълномощия и солидна заплата. В крайна сметка в късната есен на четиридесет и пета той пристъпва към новата си длъжност в качеството на следовател от разузнаването.

Кларк се занимава с разследване на немски военнопръстълпници, не най-едрите, но все пак достатъчно значителни. По тази линия на негово разположение са и документите, отнасящи се до така нареченото „завещание на Хитлер“. Кларк участва и в издирването и задържането на някои военнопръстълпници.

Но най-важни за бъдещето на Кларк са контактите му с немски учени, занимаващи се с военни проблеми и разработки. Тези контакти с хора на науката поставят основата на бъдещото богатство и благосъстояние на Кларк. Той разбира, че науката е главната движеща сила на прогреса. От това кой дава пари за нея зависи в каква насока ще се развива — дали ще работи за благо на човечеството или против него. През годините Кларк влага огромни средства в най-различни отрасли на науката и това дава потресаващи резултати.

Генерал-майор Фрост му предлага да остане в кадровата армия или да оглави цялото кинопроизводство и прожекции в американската зона. Кларк обаче се отказва и от едното, и от другото. Той не свързва

бъдещия си живот и кариера с армията. Цели се по-нависоко. Той има свой собствен път. Път, водещ до самия връх на властта.

През пролетта на четиридесет и шеста година той получава назначение в Берлинския отдел за контрол върху информацията в Контролната комисия за Германия. На практика това означава, че е назначен за главен цензор на възраждащата се свободна берлинска преса.

През есента, когато до уволнението му остават само няколко месеца, кариерата му едва не рухва.

И руснаците, от една страна, и западните държави, от друга, се стремят да установят политическото си господство над Берлин. Руснаците естествено смятат, че Берлин им принадлежи. Западните държави обаче далеч не са съгласни с това.

За двадесети октомври четиридесет и шеста година са насрочени избори за градското събрание, резултатът от които трябва да определи дали Берлин ще премине изцяло в руската зона или ще бъде разделен. Съюзните държави имат право да изпратят свои представители, които да наблюдават свободата на провеждане на изборите в другите зони. Кларк е назначен за американски представител в съветската зона.

Кларк толкова явно помага на социалдемократите, снабдявайки ги с пари и хартия за предизборната им кампания, че предизвиква възмущението не само на берлинските комунисти, но и на съветската страна. Работата обаче е замазана чрез преговори между руснаци и американци. Въпреки че Берлин все пак бива разделен на Източен и Западен.

Но най-странното е, че даже след този случай, когато руснаците би трябвало направо да го мразят, той често ходи в съветската зона, срещайки радушен прием. Естествено, тези чести посещения се налагат и по служба, но самият Кларк ги обяснява най-вече с горещото си желание да усъвършенства руския език. Той бележи значителни успехи.

Пак тогава Кларк се запознава не само с влиятелни политически дейци, които ще играят значителна роля в следвоенната американска политика, но и с немски политици и предприемачи, неопетнени със сътрудничество с Хитлер, и получили възможност да развиват бизнеса си. Един от тях е Юлиус Щрингер, който скоро става най-едрият вестникарски магнат в Германия, а малко по-късно и в целия свят.

Отначало Кларк му помага не само благодарение на служебното си положение и личната симпатия, а по-късно Юлиус Щрингер и синът му Аксел полагат немалко усилия по изграждането на империята на Кларк. Първия си договор за разпространението на германска преса в Англия и САЩ те подписват в средата на четиридесет и седма година, буквално месец след като Кларк напуска Контролната комисия.

За тази цел е създадена малка компания, станала знаменита буквално след няколко години. Същата тази „Кларк Къмпани“, главната рожба на непредсказуемия и тайнствен Норман Кларк. Компанията, над която той в един момент губи контрол, но мъжествено успява да я върне под бащинското си крило.

---

[1] Система на даване в заем или под наем на боеприпаси, продоволствие и т.н. от Съединените щати на съюзниците през Втората световна война. — Б.пр. ↑

4.

ВСИЧКИ МИ ДАВАТ СЪВЕТИ

1 август 1994 година

Позволих си да се наспя добре и се появих на работа чак в десет часа. Верочка май си беше сменила прическата и се виждаха кокетно подстриганите ѝ слепоочия вместо обичайната прическа на черта.

— Добро утро, Вера Игоревна! Новата прическа много ви отива — поздравих галантно.

— Благодаря... — Верочка чак се изчерви от удоволствие.

М-да, трябва да правя по-често комплименти на жените, и особено на подчинените.

— Защо не сте почернели, Александър Борисович?

— Къпахме се само през нощта. През свободното от работа време — казах аз с престорена строгост.

— А в кабинета ви стават такива неща! — Верочка се хвана картинно за главата.

— Какво има? — попитах още по-строго.

Верочка се засмя:

— Влезте и ще видите.

Струва ми се, че обърканото изражение на лицето ми ѝ достави голямо удоволствие. Куче ли е домъкнала? Или заек? Или питон? В това, че Ломанов вече е там, изобщо не се съмнявах.

Така... Това вече не го очаквах! В моя кабинет разсъбличаха жена...

При това двама — Ломанов и Грязнов, при всичките си недостатъци все пак хора възпитани. Бяха я разсъблекли почти напълно. Само тънките дантелени бикини още се държаха на бедрата ѝ...

Единственото, което поне донякъде оправдаваше колегите ми, беше това, че жената губеше. Не само това, беше съвсем съгласна да залага подробностите от тоалета си вместо пари.

Играеха покер.

— Какво сте направили с горката жена? — възмутих се аз.

— Обиждаш ни, господин началник, тя сама поиска — без сянка смущение заяви Слава Грязнов. И добави: — Тя като ни свалеше саката и часовниците, нещо нямаше кой да ни защити от нейния произвол. А когато ние почнахме да печелим, веднага се намериха адвокати един след друг. Хуманисти, разбираш ли. Ту Верочка се хвана да защитава съратницата си по полов признак, ту, разбирате ли, лично блюстителят на закона господин Турецки цъфна.

— Добре, добре, стига си мърморил, ами по-добре изключи компютъра. Че ако мине някой — срамота, с какво се занимаваме в работното си време.

Ломанов със съжаление изключи компютърния си стрийп покер. По лицето на Грязнов известно време останаха следите на неравна борба във вид на пламенни погледи, хвърляни от време на време към потъмнелия екран.

— А сега, Слава, докладвай какво си научил, докато ние се излежаваме по севастополските плажове.

— Да, добре ви е на вас. Море, жени. Истински. А Грязнов остава да търчи по Москва в жегата и да съблича компютърни мадами...

— Стига, Слава, стига самосъжаление. Дай по въпроса, както е казвал Мопасан.

— Значи, с две думи. — Грязнов стана почти сериозен. Той окончателно обърна гръб на компютъра. По този начин се обърна с лице към Турецки и съответно с гръб към гората. — По отпечатъка от пръст, намерен върху телефона на убитата балерина, успяхме вече да изясним някои работи. Поискахме централната картотека. Поровихме се и открихме собственика на пръста. Попадал е само един път в обсега на интересите ни като заподозрян в убийство. Нещата стоят така. — Грязнов се намести по-удобно върху стола. Вече бе съвсем сериозен. — Леонид Волобуев е минавал при нас като заподозрян в убийството на гражданина Сергей Петрович Сеничкин в град Владимир. Този Сеничкин се е връщал къщи след работа. Когато влязъл в безистена на съседния до неговия блок, някой го нападнал. Ударили го по главата с нещо тежко. Самата травма не е била смъртоносна, но е станало на глухо място и късно. Освен това е било и много студено! Както се казва. Мраз войвода отгоре обхожда сам своите земи^[1].

Днес Валерия Петровна изглеждаше на трийсет и седем години. Хубаво време с променлива облачност, отбелязах си по навик.

— Заповядайте, Александър Борисович, при Константин Дмитриевич няма никой.

— А той поне там ли е? — пошегувах се неловко.

Тя се усмихна, явно шегата и хареса.

— Привет на курортистите! — Костя направи съответното движение с ръка, като че ли посрещаше на летището чуждестранен гост. — Как беше почивката?

— Ето, изложил съм всичко в официален рапорт. — Подадох му бумагите.

Той им хвърли един поглед и ги остави настрана.

— Добре де, а няма ли да ми разкажеш с две думи?

— Ще ти разкажа точно с две думи. Всички мълчат като морски риби, а един майор от специалния отдел ме посъветва да търся уликите в Москва. Доколкото разбрах, всички материали от яхтата на Кларк са прибрани от момчетата от външното разузнаване.

— В Москва, в Москва, в Москва... — замислено проточи Меркулов и си помислих, че Костя тази година май така и няма да успее да излезе в отпуска.

Както всъщност и миналата. И това не минава безнаказано — Костя имаше уморен вид. Но познавах невероятното му умение в случай на необходимост или опасност мигновено и дейно да мобилизира всички сили на организма. Тогава от човек, който няколко години не си е почивал, той като с махването на опитен вълшебник можеше моментално да се превърне в бодър и внимателен оперативник.

— Да, в Москва — продължих кратката си реч, — те, струва ми се, спират с всички сили достъпа до каквато и да е информация. Освен това имам чувството, че пак те имат пръст и в двете севастополски убийства, тоест това на Сотников и на някой си „Вася“. Виж колко мило и домашно излиза — отначало Вася убива Сотников от втория път, после премахват Вася от първия. И май нашите, а не украинците.

— Защо, какво общо имат украинците? — заинтересува се Меркулов.

— Ами те ми окачиха опашка. Пухкава, лисича, но толкова непрофесионална, че се наложи популярно да обясня на момчетата, че не са прави.

— Надявам се, че не си си позволил нищо излишно? Няма да стане международен скандал, нали? — поусмихна се Меркулов и ме заплаши с пръст като момченце, което не за пръв път, но не и за последен е направило пакост.

— Не, Костя, не съм. Просто прищипах носа на един. В буквалния смисъл. Тъй че нещата са покрити с мрак. Сега трябва да опитаме друг подход. Ломанов се занимава с историята на Кларк, а и аз се зачитам по малко. Загадъчна личност, страшно загадъчна! Почнал например да учи руски език по време на войната. За какво? Точно днес трябва да се срещна със сътрудника на американското посолство Стивън Броуди. Изглежда, човекът е от тамошната кантора. Ще си поговорим, ще обядваме.

— Сигурно в „Метропол“, а?

— Не бе, той май си пада естет. В Дома на литераторите... А за утре съм се уговорил да се срещна с това американско момиче. Внучката на Спиър. Чувствам, че трябва да се приближаваме в гръб, откъм Америка. Костя, напълно е възможно да се наложи да отскочим дотам, отвъд океана. Нашето ведомство може ли да си позволи такива разходи?

— Е, ако не смяташ да ходиш в Лас Вегас да играеш на рулетка, а самото работа и обратно, може — уверено отвърна Меркулов.

— Благодаря. Още нещо. Имаме ли някакви възможности за въздействие върху Службата за външно разузнаване? Неформални. И много внимателни. Чрез Филин направо ме предупредиха да не си навирам носа в техните работи.

— Ако трябва, ще намерим — твърдо каза Меркулов.

Той излезе иззад монументалното си бюро и закрачи из обляния в светлина монументален кабинет. Сянката му ту се удължаваше, ту ставаше съвсем незабележима. Поне имаше къде да крачи. В безкрайния му кабинет спокойно можеше да се играят народни танци.

— Може да стане чрез Администрацията на президента или Службата за охрана. Отношенията ми с тях са добри. А те не обичат особено СВР. Освен това не забравяй, че съществува забележителното армейско ведомство, наречено ГРУ. Имам стари връзки там. Слушай,

Саша, може би си заслужава да снабдим вашата следствена бригада с охрана и прикритие?

Меркулов най-после спря да крачи и застана заедно със своята трансформираща се сянка до широкия перваз. Гледаше през прозореца и замислено опипваше пръстта в саксията. Отстрани изглеждаше, че от всичко на света в момента най-много го интересуват проблемите по отглеждането на стайни растения. А за охраната ме пита ей така, между другото. Абе взела, че изпаднала свободна минутка, що ли не се погрижим за Турецки.

— Ти представяш ли си картинката — нашето волво, отпред катаджийски форд с лампа, а отзад автобус барети. Пътуваме, плашим хората, а по пътя разкриваме тайни. Една след друга. Люпиме ги като семки.

— Добре де, Саша, стига си се ежил, аз за всеки случай. Работата е сериозна.

— Някога да не е била? — усмигнах се криво.

Меркулов кимна, продължавайки да изучава все същия кактус на перваза си. Какво толкова го впечатляваше този бодил!

— Друг е въпросът, че някак си всичко се свежда до геополитиката. Филин цяла лекция ми прочете на тази тема. Но това ти го разказвах...

— Да, да, аз също започнах да се образовам, следвайки примера ти. Пет часа разговарях с един помощник на президента. Само на тази тема. Обясни ми всичко буквално като на малоумен.

О, най-после! Меркулов се откъсна от пустинното си растение, след като явно се убеди, че поне тук, в света на зелените насаждения, всичко е тихо, спокойно и подредено по поличките. Фикусът не се стреми да стане роза, а кактусът не се преструва на момина сълза. Все пак цветята са по-честни и откровени от повечето хора... Особено такива като кактусите. Те винаги са готови за защита и не го крият.

— С две думи, нещата стоят горе-долу така. Доколкото разбрах. Когато в края на осемдесетте — началото на деветдесетте Източният блок рухна, в целия свят по този повод настана радостна еуфория. На всички им се струваше, че студената война е свършила и че Западът е спечелил. Но излиза, че не е съвсем така. По-точно съвсем не е така. Северноатлантическият блок, или иначе казано НАТО, се оказа

единствената фундаментална сила, на която се държи Европа. Но той не може да се справи с това натоварване в горда самота.

Явно съвсем незабелязано беше влязла Валерия Петровна с чайния поднос. Иначе откъде се бяха появили чашите с чай и чинийките с апетитни кифлички на масата пред нас?

— Излиза, че заедно с Източния блок бяха разрушени основите на европейската и дори световната структура. Сега НАТО ухажва Полша и другите източноевропейски страни. Но естествено Русия не може да се примири с това.

— А какво ѝ беше хубавото на ситуацията, когато Западът и ние бяхме от противоположните страни на барикадата?

— Въпросът е в това, че при цялото идеологическо противопоставяне след войната светът беше удивително стабилен. Всички договори между държавите — победителки бяха формулирани ясно и работеха добре. Нямаше двусмисленост, всичко беше достатъчно ясно. СССР, САЩ, Франция и Великобритания заедно бяха гарантите на стабилността в света.

Костя взе четири кифлички от чинийката и ги строи в редица пред себе си. В тази интерпретация кифличките олицетворяваха не друго, а световните велики сили. Мисля, че Валерия Петровна би била доволна от тази употреба на продуктите. Не съвсем по прякото им предназначение, но все пак много, много почетна.

— Отпадането или изключването на една от държавите означаваше нарушение на равновесието. Никой не бе заинтересован от това. Всичко се създаваше за едно поколение напред и закрепваше резултатите от победата в чудовищната война. Ясно бяха определени и сферите на влияние. Всичко бе поделено, нямаше опасност от скорошно ново преразпределение. Затова цялата външна идеология беше само надстройка над тази стабилна основа. Но поради противопоставянето между НАТО и Варшавския договор тази система започна полека-лека да се разпада.

Меркулов разруши равния строй от кифлички, като изолира и нахпапа една от тях. Очевидно това беше СССР.

— Блоковете играеха даже не толкова военна, колкото общополитическа роля. НАТО стана структура, в системата на която се подготвяха кадри за целия Запад. Варшавският договор изпълняваше отчасти същата роля, но в него по-рано започнаха да се развиват

вътрешни противоречия. Ябълката се оказа червива, а червеят лаком. СССР вече не издържаше по-нататъшното увеличаване на военния потенциал.

Като доказателство за слабостта на СССР и неговата неспособност да търчи колкото му държат краката кой знае накъде, дрънчейки с оръжие, кифличката, която преди беше само нахапана, се оказа повече от наполовина изядена от суровия прокурор и запратена на другия край на масата.

— Икономиката ни беше на ръба на криза. Предполагам, че още не си забравил, това ставаше пред очите ни — цяла Русия идваше в Москва за салам. Всъщност последната капка беше Афганистан, който прекалено явно доказва слабостта на грандиозната ни военна машина. Последната капка се оказа най-мътна и най-смердлива.

Меркулов отново стана и закрачи по вече познатия маршрут, тоест от кактуса до вратата и обратно. Аз пийнах чай и си отхапах парченце, предполагам от Америка. Тя се оказа приятно запечена с коричка. Костя продължаваше речта си:

— После дойде перестройката, обединението на Германия, пълният отказ и практическото унищожение на съветската зона на влияние в Европа, разпадането на СССР, което довърши нещата. Известно време много се говореше за създаването на нова единна Европа, но както е известно, от това нищо не излезе. Главният парадокс обаче се състоеше в това, че със загубата от страна на СССР, по-точно на Русия, на статута на държава — победител, този статут бе автоматично загубен и от другите партньори в Ялтенската конференция. Особено по отношение на Германия. Всички права на Германия са възстановени. В системата на бундесвера вече възникват структури, достатъчно независими от НАТО. Тук в частност се проявяват възможностите за геополитическо преустройство на света. Ако в Русия нещата се развиват горе-долу нормално, тоест ако не победят фашистите или комунистите, главен партньор на Русия ще стане естествено Европа, и на първо място Германия.

— Слушай, Костя, ти ми говориш почти същите неща, които ми говореше и Филин.

— Но това е обективната реалност, Саша, с нея не може да се спори. Друг въпрос са средствата, които се използват. Ведомството, което представя Филин, е готово да използва всякакви мерки, както те

смятат, за добро. Аз в такава „добро“ не вярвам. И никога няма да повярвам. Всичко ще завърши с поредната диктатура. Нали можеш да изнасилиш една жена, за да се роди дете, а можеш и да го заченеш в любов и съгласие. Резултатът е един и същ, средствата са различни.

— Остроумно.

— Слушай, слушай, ще ти е от полза. И още нещо. С тези американци все пак го раздавай по-леко. Сега наистина времената са други, но виждаш ли, интересите ни са се пресекли с тези на Службата за външно разузнаване. Тези момчета често не си подбират средствата. Ако се наложи, като нищо могат да те забъркат в нещо. После ходи се оправяй. Дръж ме постоянно в течение. Като резерва винаги имаме възможността да се свържем със сериозни хора.

На излизане получих още един съвет от Валерия Петровна:

— Александър Борисович, в бюфета има чудесен пресен кефир. Минете...

— Много ви благодаря — казах съвсем искрено.

Жените са удивително проникателни създания. Как разбра, че глътка кефир е именно това, от което най-много имам нужда в момента? Дето се вика, все едно че ми го е предписал докторът.

Бабицката от първия етаж се оказа единствената свидетелка.

— Като пия чай, винаги седя до прозореца. А сутринта пак ни спряха водата. Е, аз за такива случаи винаги си имам вода. Дъщерята ми донесе пластмасови бутилки, много са удобни. Аз си купувам в тях и наливно олио, то е хубаво, гъсто, мирише на слънчоглед, не като вносното, дето няма нито миризма, нито вкус, а оставям и за цветята да се утаи вода. Пък и си наливам за всеки случай.

Те тази година често ни спират водата, все копаят и копаят. Я търсят нещо, я поправят. А за цветята обезателно трябва да се утаи, те не обичат хлора, вехнат. А пък хората, те всичко ще изтърпят, и хлора, и пестицидите.

Човека го познавам, живее тука вече половин година. Там по-рано живееха едни евреи, в тристайния на петия етаж, ама заминаха за Америка. А този им купи апартамента. Казват, за много милиони. И откъде имат хората толкова пари? Само ги крадат, не може да е друго. Аз с мойта пенсия не мога и перваз да си купя...

А колите му какви са! По-рано само правителството се возеше в такива. И всичките различни, една от друга по-красиви. Той всяка сутрин излизаше по едно и също време.

Колата идва да го вземе, шофьорът слиза, качва се горе, никога не задържа вратата във входа, тръшва я със страшна сила, чак стъклата се тресат. Никога, специално гледах. Хем специално сложих обява: „Уважаеми съсед! Не блъскайте вратата!“ Никаква полза — пак блъска. Като че ли не е написано на руски или не се отнася за него.

Жена му, не на шофьора, на съседа, тя наистина е учтива, винаги поздравява. Имат дъщеря на осем години. Ходи на училище, също я карат с кола. Друга. Сега семейството му го няма. Май са на курорт или на вилата.

Не видях как е дошла колата, първо бях в стаята, после се миخ с канчето. После си пържих филийки. Като седнах на масата и погледнах през прозореца, колата вече беше там. Той, шофьорът, винаги така я оставя — точно пред входа, човек не може да мине. Даже на тротоара се качва.

Срещу входа ни има кофи за боклук, нали виждате, точно отсреща. Колко пъти сме се оплаквали, писахме, дъщерята звъня в изпълкома, и в кметството значи целият вход се подписахме, а те си седят. Та убиецът точно там се криеше.

Двамата, шофьорът и нашият, излязоха от входа, искаха да се качат в колата. И изведнъж нашият падна, а след него и шофьорът. А изстрели не се чуха. Шофьорът размаха ръце, а нашият падна веднага като сноп. Даже отначало не разбрах какво стана.

После гледам, онзи хукна от кофите наляво. Оттам се излиза на Ленински проспект, през безистена. Да, и още. Имаме си тука едно куче в двора. Не е ничие, всички му дават по нещо от съжаление. Бяло такова, къдраво, викат му Белчо. На мравката път прави, ама обича да поджафка. Та Белчо се хвърли върху оня зад кофите, а той както бягаше, почти без да се обръща, го застреля. Какво му пречеше кучето?

Ох, какво говоря! Та нали хора са убити! Веднага излязох, а не знам какво да правя. Хукнах обратно да звъня в милицията. От уплаха забравих номера — нула едно ли беше или нула две... Сетих се, след като първо набрах пожарната. А в милицията момичето беше много

учтиво. Изслуша ме, къде, казва, да идваме, бабо... Е, адреса ѝ го казах, не съм толкова глупава.

Как изглеждаше? Ами слабичък такъв, не много висок, ама кога да го видиш? Хора лежат мъртви, пък и той вървеше бързо, почти тичаше. Само за минутка се спря, когато застреля Белчо. Май не беше нито блондин, нито брюнет, шарен такъв. С късо светло яке. Сиво или бежово...

Така Клавдия Степановна Семьонова разказа за убийството на председателя на управителния съвет на акционерното общество „Руски нефт“ Лев Адолфович Константинов и неговия шофьор-телохранител.

Нефтената война в Москва беше в разгара си.

Броят на жертвите ѝ до август 1994 година наброяваше вече не единици, а десетки. Поръчковите убийства сред върхушката на нефтения бизнес се превърнаха от извънредни случаи в почти обикновени и всекидневни.

Пристигнах пред Централния дом на литераторите откъм улица „Херцен“. Сега тя отново се казва „Голяма Никитска“, но по стар навик, а и за по-кратко продължават да я наричат „Херцен“. Разбира се, в Херцен няма нищо лошо, освен че когато декабристите го разбудили, започнал революционна пропаганда и агитация, но „Голяма Никитска“ звучи някак повече московски, патриархално и традиционно.

На входа ме посрещна много строга служителка, която ми поиска писателска карта. Нямах такава, но удостоверението от прокуратурата я задоволи напълно.

Знаменитата писателска сграда, както и много други по-раншни места, не беше избягнала новите влияния. В будката до часовника наистина продължаваха да продават книги. Но до входа имаше чейндж бюро, а във фойето отдясно — будка с шарени кърпи и всякакви джунджурии и дрънкулки.

В просторното фойе пред ресторанта продаваха едновременно картини и офисна мебел. Докато бях там, никой не купи нито едното, нито другото. Пък и е трудно да си представиш, че някой отива в Дома на литераторите, за да си купува мебели.

Изобщо търговията от подобен род безкрайно ме учудва, не мога да разбера защо в хлеббарницата трябва да се продават дамски ботуши, във фризьорския салон да се прави чейндж бюро, а в уличните будки, макар и разкошни, да се търгува със скъпа апаратура, дрехи и обувки. На улицата трябва да се продават сладолед и дъвка, а в пекарната — хляб. Може би прекалено придирям, но ми се струва, че в разсъжденията ми все пак има макар и минимална логика. Напълно липсваща в необузданата търговия с всичко възможно.

Минах през бюфета, чиито стени бяха нашарени с автографите на известни личности. По масите седяха явно живи писатели. Не забелязах известни сред тях. Поета Кочнев за щастие също го нямаше. Иначе имаше шанс да бъде увенчан с титлата „мис Марпъл“. Неизвестните писатели явно бяха успели вече здраво да дръпнат въпреки ранния час — Стивън Броуди ме очакваше в четири.

В Дъбовата зала хората изглеждаха по-добре. Явно това бяха читатели.

Стивън Броуди вече седеше на сервираната за двама маса до стената. Той стана, за да ме поздрави. Усмиваше се лъчезарно, демонстрирайки с цялата си фигура радостта от срещата с мен. Аз се разтопих в насрещна усмивка, надявам се също толкова светла, искрена и трогателна и също толкова лъчезарна. Направо коледна картинка, наречена „Стари приятели най-после се срещат след дълга раздяла“.

Турецки, да не си изкълчиш ченето от щастие, прошепна ми вътрешният Турецки. Явно прелестната романтична среща на „старите приятели“ не го трогна. Все пак той е малко циничен, помислих за себе си в трето лице и веднага престанах да се усмихвам.

— Какво ще пиете? Вино, бира? Или предпочитате водка?

— Минерална вода. С кола съм.

До масата ни вече бе притичал келнерът с тефтер в ръка. Броуди ми подаде менюто. И започна да ме съветва какво да поръчам. Явно беше редовен посетител.

— Оставям се на вашия вкус — казах му аз накрая.

Броуди много делово изложи желанията си на келнера. Той едва смогваше да запише поръчката в тефтера.

— Обикновено поръчвам много ордъоври. Правят ги доста прилично. Въобще по-рано на практика ходех само тук. После в

Москва се появиха доста нови ресторанти. Посетих няколко. Но в крайна сметка пак се оказвам тук. Първо, казвам го отново, тук готвят добре. Второ, няма музика. Трето, бандитите не се срещат толкова често. Все пак е по-приятно да се обядва, когато над главата ти не свирят куршуми.

Броуди се усмихна с най-светлата си усмивка.

— А отдавна ли сте в Москва? — зададох традиционния въпрос, като напразно се опитвах да си спомня дали вече го бях задавал при първата ни среща в жилището на Ричмънд.

Дори и да бях, на Броуди не му мигна окото.

— Постоянно вече трета година.

Келнерът донесе тарталети с пастет, сирене и скариди. Блюдото със салата, маслини и зеленчуци също изглеждаше страшно апетитно. Розовите резенчета кета се редуваха с бели парченца есетра, тук-там жълтееше лимонче. Черен и червен хайвер ни бяха сервирани в дълбоки купички. При гледката на този натюрморт внезапно разбрах, че съм зверски гладен.

Изглежда, Броуди също не беше закусил както трябва. И със сигурност не беше обядвал. С удоволствие похапвайки ордьоврите, оглеждах събеседника си.

Броуди изглеждаше между трийсет и пет и петдесет. Горедолу същият възрастов интервал като при секретарката на Меркулов. Но ако при жените тази „вилаца“ е съвсем обяснима, при мъжете тя създава по-скоро впечатление на изкуственост, отколкото на младоликост.

Все пак е по-близо до петдесетте, произнесох накрая присъдата си. И тъй, господин Броуди, на четиридесет и, да кажем, осем години, гладко лице — и е избръснато гладко, и въобще си е такова, — няма изпъкнали скули или торбички на бузите. Подсмигнах се и обясних на Броуди причината за смеха си:

— Пастетът е много хубав!

Броуди кимна, а аз продължих наум словесния портрет, смятайки, че щом ме е поканил на разговор, редно е той да започне пръв. Значи, няма торбички на бузите, носът му е прав. Тесен, по-скоро дълъг, отколкото къс. Общо взето, неизразителен нос. Светли очи зад стъклата на очилата с тънка, приличаща на истинска златна рамка, студен поглед. Спокойно би могъл да се снима във филм, където да

играе самия себе си — сътрудник на американското посолство. И точно на Централното разузнавателно управление.

— Опитайте хайвера, Александър Борисович. Съвсем пресен е.

Кимнах точно както Броуди преди пет минути и си помислих: а той ме разглежда също както аз него. Интересно, какъв ли ме вижда? Сигурно за него съм типичен московски следовател — висок, с почти идеално телосложение, мъжествено лице, с мярка почерняло... Веднага се вижда, че жените го обичат. А противниците му го уважават. Мъжествено разкърших рамене.

Или пък му изглеждах съвсем различно: гладно съветско следователче, зле избръснато, с шаващи очи и прекомерни амбиции...

— Уважаеми Александър Борисович, поканих ви далеч не за да ви кажа, че при нас идва ревизор. Струва ми се, така започва знаменитата пиеса на Гогол?

— Горедолу така, но смисълът е обратният. Ревизорът действително идва.

— Да, исках да кажа, че той вече е дошъл.

Броуди се разсмя, а аз си помислих, че изобщо не разбирам американския хумор. Добре де, може би по-късно ще разбере смисъла на шегата му. Ако, разбира се, тя има смисъл.

— Исках да ви попитам как протича разследването ви по делото на Дейвид Ричмънд. Тоест аз, разбира се, не претендирам за това да ми разкриете всички следствени тайни, но може би можете да ми съобщите поне нещо? Струва ми се, че като представител на посолството имам право на това? Или греша?

Броуди ме погледна за миг право в очите, проблясвайки със стъклата на очилата си, и отново се задълбочи в изучаването и унищожаването на апетитната салата с розичка от моркови на върха, която Броуди, след като помисли за секунда, също изяде. Отдавна съм забелязал, че много чужденци имат слабост към витамините. Те като че ли отначало преценяват всеки ядлив предмет и чак след това му признават правото да бъде употребен в името на здравето или, напротив, отказват това право на апетитното, но абсолютно безполезно за организма ястие.

— За съжаление поръчковите убийства като това на практика са неразкриваеми. От гледна точка на това, че е трудно да се открие непосредственият изпълнител. Затова се налага да търсим този, който

го е поръчал. В това има и повече смисъл. Напипахме някои неща. Някои връзки на покойния...

Внимателно следях израза на лицето на Броуди. Както е прието да се казва в такива случаи, нито едно мускулче не трепна на лицето му. Очите му гледаха прямо и твърдо. Изобщо, изглеждаше като че ли всъщност не го интересува никакъв Дейвид Ричмънд. Или отвъдокеанската им школовка е такава?

— Благодаря — каза Броуди.

Но не на мен, а на келнера, който бе донесъл основното ястие. То се оказа великолепни киевски котлети с кокал, обградени в духа на традиционния ресторантски дизайн с хрупкави картофи, червено кисело зеле и керевиз.

Броуди се зае с котлета и като че ли между другото се поинтересува:

— А какво ново научихте за господин Кларк?

— За Кларк ли? — опулих се аз.

— Да, да, господин Турецки. Питам именно за този, за когото си помислихте. За американския гражданин Норман Кларк, известен издател, убит... или по-меко казано, загинал при загадъчни обстоятелства. Струва ми се, че тенът ви е кримски?

Абе защо всички се интересуват от тена ми? Ту е прекалено незабележим, ту прекалено кримски...

— Всъщност тази смърт не влиза в обсега на интересите ми... — Заех се с котлета си.

Все пак е киевски, не нещо усреднено от съседния кулинарен магазин.

— За мен е съвсем разбираема и в известен смисъл приятна професионалната ви скромност. Но ще си позволя да ви дам един съвет в това отношение.

Той се усмихна широко. За малко да се обърна, помислих си, че Броуди неочаквано е видял някой добър стар познат. Приятел от детството например. Но се оказа, че се усмихва на мен. Усърдно се заусмихвах в отговор, като едва не се задавих с великолепния котлет.

— Съвет? Прекрасно. Днес всички ми дават съвети. Направо ден на съветите.

Броуди вече просто се топеше от щастието да си говори с мен и направо се уплаших, че всеки момент ще изчезне, разтваряйки се като

захар в мокра чинийка.

— Поласкан съм, че влизам в категорията „всички“. И все пак... Струва ми се, че е най-добре човек да не се увлича прекалено от тази загадъчна история. Кларк е мъртъв, а ние с вас сме живи. И няма да е зле, ако това положение се запази. Поне известно време.

Е как да не се съгласиш с такова предложение? Още повече след като е изложено така изискано и ненадрапчиво-праволинейно. Изглежда, че и американците са в сложни отношения с този покойник.

Ох, ненапразно не ми харесва и той самият, и сладката му биография... Надушва милиционерският ми нос — така обича да се изразява в подобни случаи Вячеслав Грязнов. Именно така.

Останалата част от обяда протече в дружеска беседа за загадъчната страна Русия и още по-загадъчната любов към нея на някои чужди граждани.

Смятайки, че след като ме е поканил на обяд, трябва да го плати, Броуди се опита да направи точно това. Но след като знаех, че не мога да послушам приятелския му съвет, аз все пак настоях да платим по американски. Наполовина. Броуди сви рамене, но беше принуден да се съгласи. Разделихме се почти като добри приятели. След официалните срещи на високо равнище, преминали в подобна тоналност, когато нищо не се казва направо, но страните прекрасно се разбират помежду си, в официалното комюнике обикновено се съобщава, че срещата е преминала в топла приятелска атмосфера, били са обсъдени широк кръг проблеми.

Стиснахме си ръцете и се разделихме. В буквалния смисъл — Броуди тръгна за изхода към „Поварска“, а аз — през Пъстрата зала и фойето към „Никитска“.

В Пъстрата зала гуляеха с пълна сила, май че това все пак бяха писатели. Вече на излизане от залата за малко не се сблъсках с една елегантна дама. Погледите ни се срещнаха. Стори ми се, че сме се виждали някъде. Прекалено бързо отмести очи. Именно погледът ѝ ми беше познат — много светли зелени очи, като че ли очертани с тъмно по контурите на ириса... Такива очи не се срещат често. Но така и не успях да си спомня коя е дамата — тя вече беше влязла в ресторанта.

Седнах във фойето и запалих цигара. Трябваше да си събера мислите. Не бях сигурен дали настъпва времето за решителни

действия, или продължава проточилото се време за изчакване.

И така, с какво разполагаме? Какво имаме от гъската? Мас, както се казваше в древния анекдот. Остава да определим какво трябва да се счита за гъска и какво за мас.

В Москва са убити Дейвид Ричмънд и годеницата му Олга Лебедева. Няма да се учудя, ако към този списък се наложи да добавим още някой. Кой точно, засега е обвито в мрак.

Изчезнаха документите на Ричмънд. Сред най-необходимите телефони на Ричмънд фигурираха тези на Норман Кларк и Андрей Буцков.

Буцков има Фонда на воините интернационалисти. Сред „бойните“ му другари е някой си Волобуев, чийто отпечатък е намерен в жилището на убитата балерина.

От разказа на балерината за ресторант „Самовар“ може да се предположи, че Ричмънд и Кларк са се срещали с Буцков най-малко веднъж. И срещата не е протекла в най-топлата възможна обстановка.

Кларк е убит на яхтата си близо до Севастопол, На онзи свят го последват (без да смятаме екипажа на яхтата, явно пострадал заради „компанията“ си) още двама — лейтенант Сотников и някой си „Вася“, който вероятно е убил Сотников. Приятно комплектче.

Представителите на спецслужбите, при това и нашите, и американците, усърдно ме съветват да си пазя здравето. Нямам си друга работа, разбирате ли, освен да се грижат за здравето на следователя Турецки.

Утре ми предстои среща с внучката на бившия посланик Спиър. Който между другото също е загинал доста странно, макар и отдавна, не тук... Нещата май не искат да се построят в някаква стройна логична версия.

А! За малко да забравя още една загадъчна личност: Рути Спиър, печалната вдовица с ароматните цигари... Дали пък да не ѝ се обадя? А какво имам да ѝ кажа? И какво искам да чуя? Не знаех. Но реших да се вслушам във вътрешния си глас, който настойчиво ме пращаше на телефона.

Е, добре поне че не е някъде по-надалече. Щото в живота на следователя, разбирате ли, всичко може да се случи. Човек не може да предвиди всичко.

— Госпожа Спиър?

— Да, аз съм.

— Безпокои ви Турецки. Следовател. Същият този частен детектив, който имаше честта да присъства една вечер у вас наскоро.

— Разбира се, разбира се. Спомням си. Нали бяхте с Олга... Каква ужасна история. Още не мога да дойда на себе си след всички тези смъртни случаи.

Акцентът ѝ беше по-забележим, защото говореше много бързо и някак автоматично. Изглежда, искаше по-бързо да завърши практически още незапочнатия разговор.

След фразата за смъртните случаи тя замълча, очаквайки продължение от моя страна. Разбрах, че в дадената ситуация само пряката молба за среща може да бъде уместна.

— Рути, трябва да се срещна с вас. Днес.

— Не, не. Точно днес няма да мога. Отивам на вилата. Хванахте ме на вратата. Извинете.

По тона ѝ разбрах, че трябва непременно да поговоря с нея. Именно днес. Сега. Или в краен случай да я видя. Нея. Или онзи, при когото толкова бърза да отиде.

— Добре, нека да се чуем утре — казах ѝ аз и затворих слушалката колкото се може по-вежливо.

Чичо Стъопа и аз пристигнахме почти едновременно пред високия блок на „Котелническа“. Наистина, аз бях успял вече да паркирам колата пред кино „Илюзион“.

Входът на Рути беше в двора и тя можеше да мине само през безистена, излизащ на Яуза. Качих се във волвото на чичо Стъопа и застанахме на сто и петдесет метра от безистена.

Предвидливият чичо Стъопа ми подаде старомодни тъмни очила.

— С тях съм точно като американски шпионин — казах аз, поглеждайки се в огледалото.

— Шпионин, шпионин, ама не е Турецки — мъдро разсъди чичо Стъопа.

Бях принуден да се съглася с него.

Както и предполагах, изказването на Рути, че съм я хванал на вратата, беше силно преувеличено. Често жените, смятайки, че вече са готови да излязат, още четиридесет минути след това се „привеждат в ред“.

Точно трийсет-четирийсет минути след разговора ни по телефона синият мерцедес с жълти чуждестранни номера плавно се изтърколи от безистена и зави към крайбрежната на Москва река. Залепихме се на такова разстояние, че да не я изпуснем, но в същото време да не се мяркаме в огледалото на мерцедеса. От друга страна, колите бяха напълно достатъчно, за да може волвото ни да не привлече внимание. А и едва ли Рути би ме заподозряла в такова коварство. Освен нея в мерцедеса нямаше никой.

Минахме Кремълската крайбрежна, излязохме до Манежа и завихме по Нови Арбат. От тук започваше правителственият маршрут, по който почти нямаше светофари. Рути набра солидна скорост. Ние бавно я настигахме. Чичо Стъопа си тананикаше някаква съвременна натрапчива мелодийка. Очевидно ме щадеше, заменяйки с песен задължителната програма вицове.

Рубльовското шосе ни изведе от града през естакадата. Имах чувството, че не сме в Русия, а най-малкото някъде в Европа. Тъй като на практика не срещяхме съветски коли. Все повече мерцедеси от последните модели, тежки помпозни америкъни, видяхме един ягуар и един рокфелер, подобен на полиран танк. От двете страни на пътя започнаха да се отклоняват акуратни пътечки със забранителни знаци и постове на ГАИ пред всяка.

Както при болшевиките, така и при демократите този район се използваше за спокоен живот от представителите на управляващата класа. Общо взето, нищо не се беше променило през последните години. Само част от вилите на бившите отговорни работници от ЦК и министерствата сега се даваха под наем на чужденци и бизнесмени.

А малко по-нататък, на Николина Гора, живееше целият московски бомонд. Но не стигнахме дотам. Рути зави близо до Жуковка.

Мръкваше се. Въздухът бе тих и прозрачен. Дори близостта на шосето не можеше да заглуши аромата на вечерните градини. Поседях още дващестина минути в колата, давайки си сметка, че мерцедесът не е игла дори в Жуковка и че тъмнината е по-важна от загубеното време.

„Тъмнината — приятел на Младежта“, мъдро казвахме в горните класове, изключвайки осветлението на училищните вечери. Момчетата пицяха оглушително, но както показва по-нататъшният жизнен опит, се радваха на тъмното едва ли не повече от момчетата.

Бързо показах удостоверението си на младия пазач в петниста униформа и минах през поста. Реших да оставя чичо Стьопа на стража до магазина.

Бързо открих мерцедеса на Рути — до вилата с номер шестнайсет. Колата се виждаше през храстите. За начало се поразходих наоколо с вид на безгрижен виладжия, дори си откъснах някакво цвете и го помирисах. Цветето миришеше на маргаритка. Минавайки покрай вилата, забелязах, че свети само един прозорец на втория етаж. Огледах се, хвърлих ненужната маргаритка и бързо прескочих живия плет.

Дървената вила явно беше държавна следвоенна постройка. Но очевидно бе добре поддържана. Стените изглеждаха прясно боядисани, поне на верандата, където светеше лампата. Къщата беше на два етажа; с мансарда. Мястото наоколо бе обрасло с борове и храсти. Точно срещу светещия прозорец много съблазнително растеше не много високо дърво с раздвоен ствол, като че ли специално предназначено за това, следователят Турецки ловко да се покатери по него и да се поинтересува какво става в стаята.

Припомняйки си уроците от младостта, по-точно от детството си, достатъчно лесно се качих на дървото. Половината прозорец беше прикрит от пердето, но през откритата половина добре виждах Рути, която стоеше полуобърната към прозореца и енергично жестикулираше.

Събеседникът ѝ не се виждаше. Гласовете практически не можеха да се различат. Със сигурност можеше да се каже само, че единият е на Рути, а вторият — на някакъв мъж.

Затова пък чудесно се виждаха картините. Платната бяха поставени едно до друго до срещуположната стена. Една картина в обикновена рамка бе обърната с лице към прозореца. На яркосин фон лудуваха някакви странни същества, като видени през микроскоп. Костенурка с кръгло кафяво око и раиран корем, нещо средно между комета и сперматозоид с розови ресници, цветни топчета, пресечени от сиви ивици...

Не разбирам много от живопис, но това ми напомняше Кандински.

Видях по сянката, че събеседникът на Рути излиза от стаята. Рути започна да се обръща с лице към прозореца. С ужас си помислих, че всеки момент погледите ни ще се срещнат. Какво да направя тогава? Да кимна, да се поклоня или да се направя, че не я познавам, а на дървото се намирам съвсем случайно? Просто минавах. Берях си маргаритки.

За щастие Рути не тръгна да отваря прозореца, а, напротив, отдръпна се навътре в стаята. След секунда светлината изгасна.

Побързах да сляза от дървото, за да не се срещна с обитателите на вилата пред осветената врата. Беше ми крайно любопитно кой е тайнственият събеседник на Рути. Клекнах зад цариградското грозде, откъдето осветеният вход се виждаше чудесно.

Свестих се в колата. Чичо Стъопа мокреше слепоочията ми с носна кърпа. Главата ми бръмчеше като хиляди локомотиви по време на погребението на поредния народен вожд. Чичо Стъопа най-последно забеляза, че съм се свестил.

— Слава богу, Сан Борисич!

— Какво стана? Нищо не помня!

— Остава и да помниш! Така са те праснали по тиквата, леле-мале. Радвай се, че си останал жив. — Гласът на чичо Стъопа долиташе като от дълбоко подземие, постепенно се приближаваше и ставаше все по-отчетлив.

Пробвах да си опипам главата.

— Кой ме прасна?

— И питаш! Ако знаех, да съм го убил. Виж ги ти какво замислили, следовател да нападат. И то при изпълнение. Едва те намерих. Гледам, нещо дълго те няма. А после, гледам, мерцедесът си излиза, все едно че нищо не е станало. На кормилото американката, а до нея някакъв шопар с очила. Отивам при охраната. Откъде, питам, е колата, собственичката в коя вила живее? А те казват, че това не е собственичката, а гостенка. Собственикът седял до нея. Филин се казва. Известен човек, казват.

Чичо Стъопа докара смесено изражение на почителност и насмешка едновременно, изобразявайки наведнъж и себе си, и охраната.

— А тази вила, казват, е номер шестнайсет. Почаках те още малко, а после нещо ми стана подозрително. Викам си, Турецки да не реши да обира вилата, докато ги няма собствениците? Я, викам си, да отида да му помогна.

— А после? — Вече почти бях дошъл на себе си, въпреки че още не си усещах главата.

Даже от време на време докосвах предполагаемото местонахождение на главата си, за да се убедя поне във физическото ѝ съществуване.

— Какво после? Обиколих я тази шестнайсета вила цялата. Гледам, под цариградското грозде лежи Турецки и си почива. Взех те на гръб. Тежък си, Сан Борисич, като камък. Абсолютно паве. Момчетата от охраната предлагаха да викнем милиция. Но ние тук сме инкогнито. Реших, че няма нужда. А, Саш?

— Правилно, чичо Стъопа. Всичко е както трябва. Да се учат глупаците. Имам предвид себе си, естествено. — Кимнах потиснато и веднага съжалих за това толкова несвоевременно действие.

По пътя за Москва, решавайки, че всички действени събития вече са зад гърба ни, чичо Стъопа все пак не се удържа и ми разказа виц от неизтощимия си запас.

— Чуваш ли, Саш? Бабата пита — кой счупи прозореца? Внучката казва — мама. Но татко е виновен, клекна, когато чинията летеше към главата му. Чуваш ли, Саш, клекнал!

— Е, и аз ще гледам да клекна следващия път.

Това май беше най-ценният съвет за целия ден — клякай, Турецки, когато към главата ти лети чиния.

И вече чак пред нас внезапно се сетих коя беше дамата пред ресторанта на Дома на литераторите. Старицата Дудина, съжителката на колекционера Кулчински! При това лично.

Не успях да се сетя веднага, защото на официалните ни срещи Дудина изглеждаше наистина като старица, само не беше успяла да си промени очите. В ресторанта тя се беше превърнала ако не в млада жена, то поне със сигурност не в старица. Такава една изнежена зряла хубавица на постбалзакова възраст.

Брей какви метаморфози! Току-виж ме праснали с още нещо, кой
знае какво ще си спомня! Цялата прокуратура няма да се оправи.

---

[1] Некрасов, „Мраз войвода“. Превод Младен Исаев. — Б.пр. ↑

5. ДЕНЯТ НА УБИЕЦА

2 август 1994 година

— Добро утро, Александър Борисович. — Както винаги, Верочка вече си е на мястото.

Понякога ми се струва, че тя по принцип си нощува в прокуратурата. Колкото и рано да дойда, тя вече е тук.

— Добро утро, Верочка! Ломанов, разбира се, още го няма?

Верочка се усмихна.

— Той току-що се обади. Но не от къщи, а от библиотеката. Каза, че заради него са променили летния режим на работа на библиотеката на зимен.

— Добре би било и заради мен да променят поне нещо — казах аз и влязох в кабинета си.

Там вече телефонът се скъсваше да звъни. Само дето не подскачаше от нетърпение, заливайки се в механичните си трели. Кой можеше да бъде, толкова делови, толкова настойчив, пък и толкова рано?

Оказа се Рути Спиър. Машинално опипах главата си, която още ме болеше.

— Господин Турецки! Надявам се, че не е прекалено рано? Много се извинявам, че не можах да се срещна вчера с вас. За днес по което време ви е удобно.

Много интересно какво имаше предвид — да си избира по кое време да ме удрят по главата ли?

— По-удобно ми е вечерта. Осем-девет часа, ако не ви е прекалено късно.

— Прекрасно. Ще ви чакам в апартамента си точно по това време. Този път няма да има никой. Само Семьон Филин, с когото прекрасно се познавате. Гласът ви е уморен — добави тя съчувствено.

— Главата ме боли. След вчера — прямо и открито отвърнах аз. Все пак съм честно момче. Просто и без всякакви там двусмислици.

— Знаете ли, сигурно чистият въздух ви действа така. Когато след града прекарам дори няколко часа на вилата, също ме наболява главата. Аспиринът помага, опитахте ли аспирин?

— Непременно ще опитам. Следващия път.

— Все пак се пазете. — Гласът на Рути беше пределно искрен и също толкова сладък. Като натурален елден мед. Или по-скоро липов. Липов и в пряк, и в преносен смисъл^[1].

— Непременно — също така искрено обещах аз.

Удивително трогателна загриженост. Първо те удрят по главата, после те съветват да взимаш аспирин. Какво пък, във всеки случай ми даде да разбере, че не само се досеща, но и със сигурност знае за неканеното ми посещение на вилата на Филин.

Е, а винаги ще се намерят желаещи да ударят някого по главата. Особено такъв доверчив и простодушен клиент като специалния следовател. Това ще да е бил някой от охраната на Филиновата вила, изпълняващ ролята на градинар.

Добре, и това ще им го припомня, въпреки че не съм злопаметен. Но не безкрайно, все пак и моето ангелско търпение си има граници.

— Верочка!

Тя веднага се появи в кабинета, като че ли само чакаше да я извикам.

— Намерете ми, моля ви, списъка на картините, изчезнали от колекцията на Кулчински. Доколкото си спомням, там трябваше да има и фотографии.

Всичко се случва, помислих си.

Верочка ми донесе дебела папка с лентичка, кокетно завързана на панделка. Задълбочих се в изучаването на колекцията. В списъка нямаше нито една работа на Кандински. Но какъв изкуствовед съм аз? Затова реших да прегледам всички снимки. Веднага оставих настрана фотографиите на скулптури, статуетки и всякакъв друг антиквариат. Затова пък честно и внимателно прегледах всички снимки на картини до една.

Картината, която видях през прозореца във вилата на Филин, липсваше.

Тогава ме осени. Може би има връзка с изчезналата колекция на Норман Кларк? Ако изведнъж се окаже така, ще трябва да запаля свещ

за прекалено лекото си нараняване. Спокойно можеха и да ме очистят. И сигурно щяха да са прави.

Изобщо тези любители на живописата съвсем се разпасаха — ту една колекция изчезва, ту друга. Бях възмутен не на шега.

Още веднъж повиках Верочка, този път по-официално.

— Вера Игоревна!

Тя отново изникна пред мен на мига. Вероятно това е онзи професионализъм от висша класа, присъщ само на жените — способността да се появяват едва ли не преди началството да ги повика.

— Моля ви, свържете се с Музея на частните колекции. Може би имат списък на работите от колекцията на Кларк и снимки. Доколкото знам, водени са предварителни преговори за предаването на колекцията на музея.

— Добре, Александър Борисович. Ще бъде изпълнено.

В това време се появи Ломанов. Носеше нова книга с материали за Норман Кларк. И двамата потънахме в поредното изучаване.

По-голямата част от работата естествено вършеше Сергей, предоставяйки ми само най-интересните факти. Но някои документи преглеждах и сам — кой знае, понякога незначителната на вид хартийка може да хвърли светлина върху това, което се опитва да се скрие в най-дълбок мрак.

Колкото до Ломанов, понякога ми се струваше, че в мислите си той се намира по-често в Америка през следвоенните години, отколкото в Москва в средата на деветдесетте...

Необикновената личност на Норман Кларк наистина пленяваше и омагьосваше със своеобразното си обаяние. А се занимавахме само с мъртвите документи. Какво ли е било истинското му, реално въздействие върху хората, които са работили и са се сблъскали с него?

В офиса на фирмата „Амалгама“ протичаше подписването на мащабен договор с представителите на акционерното дружество „Лайма“, което се занимаваше с крупни доставки на нефт от Башкирия. Дългокраки девойки с къси поли сервираха шампанско във високи чаши и минерална вода за трезвениците и язваджиите.

Шефът на „Амалгама“ Пьотър Владимирович Нестеров, младолик, с вид на преуспяващ бивш комсомолски вожд, подаваше ръка на председателя на управителния съвет на „Лайма“ Венедикт Василиевич Файбисович, чийто баща Василий Файбисович беше известен навремето естраден куплетист, за който из Москва се носеха множество истории.

Разказваше се, че през трийсетте години, когато Непът беше свършил и народът вече започваше да гладува по малко, но както винаги си мълчеше, Файбисович-баща излязъл веднъж на сцената с накачени по себе си картонени колбаси, бутове и сирена. Излиза, стои и мълчи. Мълчи минута, две, три. Накрая някой от публиката не издържа и виква:

— Файбисович! Защо мълчите?

— Аз защо мълча — ясно. А защо мълчите вие? — тъжно запитал Василий Файбисович.

Отношенията на Венедикт Файбисович с властта бяха още по-напрегнати, но не толкова в идеологически, колкото в криминален аспект. По съветско време беше осъждан два пъти за валутни операции. По удивително стечение на обстоятелствата днешният му събеседник Пьотър Владимирович Нестеров точно тогава работеше в отдела на ЦК на Комсомола, който се занимаваше с административните органи. Тоест в онези отдавнашни дни сегашните колеги се намираха от двете страни на барикадата.

Това обаче не им попречи да намерят допирни точки в постсъветските времена. Тъй като и двамата бяха на мнението, че парите не миришат. А колкото до миналото си, и двамата обичаха да го иронизират. Наистина, без да допускат ирония от страна на други.

Вчера, преди подписването на договора, някой се обади на Файбисович и му предложи да подпише същия договор, но с друг партньор, някаква фирма „Лотона“. Предложението бе направено в мека форма, но с намека, че такива предложения не се отказват. Само че Файбисович не беше от хората със слаби нерви и неведнъж го бяха плашили с подобни обаждания.

Както всъщност и Нестеров, когото Файбисович уведоми за това „предложение“. Изглежда, че Нестеров никога не беше чувал за фирмата „Лотона“. Той само му препоръча провереният способ — да усили охраната си.

— Вече е направено. — Файбисович се разтопи в усмивка.

Той беше изключително доволен от договора, от себе си, от шампанското и въобще от живота.

Колегите по бизнес си стиснаха ръцете и се уговориха непременно да се срещнат в най-скоро време в неофициална и непринудена обстановка. Нестеров посочи с очи минаващата дългокрака красавица и многозначително намигна:

— Разбира се, без съпругите, господин Файбисович?

— Точно в момента нямам съпруга. Едната свърши, другата още не е почнала — по бащина традиция Файбисович завърши разговора с шега.

Съпровождан от трима бабаити главорези, както ласкаво ги наричаше самият той, Файбисович тръгна към колата си.

По проспект „Вернадски“, където се намиреше офисът на „Амалгама“, не се виждаше нищо подозрително. Фордът на Файбисович потегли.

Само човекът от охраната на фирмата, който остана да изпуши една цигара пред вратата, видя как след като мина двеста метра по булеварда, фордът неочаквано излетя във въздуха, като че ли беше решил да стане самолет, и вече във въздуха се взриви на множество парченца горящо желязо. Взривът разтърси околността. Стъклата на няколко блока изхвърчаха от рамките. Пострада и паркираният отстрани стар москвич. За щастие други жертви нямаше.

Така завърши земния си път Венедикт Файбисович, синът на Василий Файбисович...

Нестеров незабавно утрои охраната си, тъй като и на него му бяха звъняли от тайнствената „Лотона“, за което той пропусна да уведоми Файбисович по стара комсомолска привичка да си мълчи.

Не счете за нужно. Или необходимо. Или в крайна сметка изгодно.

На Стария площад, в бившия ЦК на КПСС, където сега се намира Администрацията на президента, се провеждаше станалото вече традиционно съвещание по борбата с организираната престъпност.

Константин Дмитриевич Меркулов, заместник генерален прокурор на Русия, седеше в залата за конференции и внимателно слушаше докладите на представителите на различните ведомства за състоянието на нещата в столицата. Естествено, повечето цифри му бяха известни от ежедневните сводки, донасяни на бюрото му. Но едно е да прелистваш сухи хартии и съвсем друго — да слушаш живи хора.

Макар че всеки от изказващите се не за пръв път се отчиташе пред толкова сериозно събрание, присъствието на президента караше говорещите да бъдат по-откровени и самокритични. Резкият характер на президента бе известен на всички.

А и нямаше кой знае с какво да се оправдават — ситуацията наистина беше почти ужасяваща. На съвещанието присъстваха всички началници на административни ведомства. Макар че често се изказваха не те, а заместниците им.

В президиума седяха министърът на вътрешните работи Виктор Ерин, началникът на Федералната служба за контраразузнаване Сергей Степашин, началникът на Меркулов, станалият вечен и.д. Илюшенко, прокурорът на Москва Геннадий Пономарьов, заместник-министърът на правосъдието Евгений Сидоренко, началникът на столичното управление за борба с организираната престъпност Владимир Рушайло и началникът на МУР Александра Романова.

В първия ред отдясно Меркулов забеляза едрата глава на директора на Службата за външно разузнаване Евгений Маков и плешивия му заместник Митирьов. Разузнавачите както винаги седяха отделно и настрана.

Главата на Меркулов като добър компютър пресяваше информацията, отхвърляше подробностите и се концентрираше върху главното. По традиция именно той информираше сътрудниците на генералната прокуратура за тези съвещания на високо равнище. Затова като че ли предварително съставяше съобщението си за хората, непосредствено свързани с разследването на реални конкретни престъпления и с надзора за съблюдаването на законността.

Меркулов беше убеден противник на драконовите мерки, защото съдейки по опита, тези мерки само външно водят до сдържането на престъпността, пораждайки всъщност неописуема правна анархия.

Следователят е длъжен строго да се придържа към буквата на закона. Дори и да е единственият. Но понякога и сам воинът е воин.

Престъпникът трябва да лежи в затвора, както казваше героят на Висоцки от известния филм „Мястото на срещата да не се променя“. Да, трябва да лежи, на всяка цена, само не и с цената на нарушаването на закона от страна на органите на реда. Снежната топка започва от една снежинка. И после се чудим на лавината от корупция и престъпления, стоварила се върху „кристалночистите“ ни органи. Меркулов горчиво се усмихна на размислите си и се заслуша в изказването на министър Виктор Ерин.

Изведнъж Меркулов за малко не подскочи в креслото — нещо остро го сръга в ребрата. Нещото се оказа лакътят на греещата от радост от неочакваната среща Александра Ивановна Романова. Меркулов машинално погледна към президиума — мястото на Романова зееше празно. Как не беше забелязал измъкването ѝ?

— Какво ще кажеш за цифрите, впечатляват, а? — шепнешком се осведоми Романова.

— Аха — усмихна се Меркулов и приятелски я стисна за лакътя.

Последен се изказа директорът на Федералната служба за контраразузнаване Сергей Степашин. Той мина без цифри, което напълно логично обясни с това, че и без това са били приведени достатъчно цифри и проценти. И наистина съвещанието явно се проточи.

Той разказа за последните и много полезни контакти със съответните служби от други страни.

Както винаги напоследък, изказването му в крайна сметка се сведе до това, че ФСК трябва да получи отново следствените си функции, без които ръцете на хората му направо са вързани.

Доколкото Меркулов знаеше, този въпрос отдавна се обсъждаше по върховете. И дори беше близо до положително решение. Честно казано, Меркулов не можеше да определи с пълна сигурност дали е за или против такова решение. От една страна, Степашин е прав, че ако органите се занимават с борба с престъпността, те трябва да имат възможността за официално разследване на фактите. От друга страна, всички, и не на последно място работниците от прокуратурата, много добре си спомняха времената, в които бившият КГБ не се отчиташе практически пред никого. И дори и да се обръщаха към органите за прокурорски надзор за получаването на една или друга санкция, това беше чиста формалност. Въпросът, както го разбираше Меркулов, не

беше в честта на мундира, а в уважението към закона. Наистина, в сегашния момент органите на контраразузнаването нямаха реална възможност сериозно да повлияят на политическата ситуация в страната. Но ако на власт дойдат други хора?

Ето че и със Службата за външно разузнаване прокуратурата често не може да се разбере в рамките на закона, те все повече предпочитат да разговарят „приятелски“. Меркулов не се сети случайно за СВР — за кой ли път към него се насочваха погледите на директора на Службата за външно разузнаване Евгений Анатолиевич Маков и на неговия заместник генерал-лейтенант Игор Евгениевич Митирьов, който впрочем като началника си беше цивилен.

Накрая се очакваше изказване на президента. Но той се беше върнал наскоро от отпуската си и явно не искаше да говори общи приказки, а засега не можеше да каже или обещае нищо конкретно.

След съвещанието към Меркулов се приближи Митирьов.

— Здравей, Константин Дмитриевич! — Меркулов кимна и мълчаливо стисна подадената му ръка, предпочитайки първо да чуе какво ще му каже представителят на службата, с която пак имаха някакви тайни търкания.

Освен всичко друго Меркулов не обичаше това безцеремонно-фамилиарно обръщение на „ти“, кой знае защо прието сред висшите чиновници. Между другото това беше и една от причините, поради които се отказа от държавна вила в Усово. Като си представеше, че ще се наложи всяка сутрин, всеки ден и всяка вечер да се сблъсква по поддържаните паркови алеи с тези хора. И всички ще му говорят на „ти“...

Митирьов междувременно мина направо на въпроса.

— Абе нещо се разминаваме с тебе и твоите джигити. Толкова сили хвърлихме по случая на оня Кларк, а сътрудниците ти не само че не искат да ни помогнат, ами нещо повече — активно ни пречат. Нали разбираш за кого говоря?

— Да приемем, че в известен смисъл разбирам.

— А значи в известен не разбираш, така ли?

Меркулов кимна утвърдително в очакване на по-нататъшни обяснения.

— Ние, разбираш ли, задействахме огромни сили, разбрахме се с онези упорити украинци и какво! Идват твоите, направо нападат

украинските разузнавачи, а после ние да се оправяме. Международен скандал, разбираш ли, да потушаваме...

— Международен скандал заради един прищипан нос?

Меркулов изглеждаше искрено изумен от тази перспектива.

— Не само — отвърна Митирьов. — Да беше само прищипаният нос! Някой е побързал да отстрани свидетел. Нищо не искам да кажа против твоя Турецки, но грубо, грубо работи. Знаеш ли какво, дай да се разберем. Този случай ни го оставяте. Ако се справим акуратно и успешно, непременно ще си поделим лаврите. Ако се провалим, никой копче не може да ви каже. Цялата вина остава върху нас. Става ли? — Митирьов се усмихваше приятелски. Прекалено приятелски.

— А може би да обединим усилията си, Игор Евгениевич? Да ни дадете материалите от яхтата и сведенията си за дейността на Дейвид Ричмънд, а? — направи своя ход Меркулов.

— Абе бихме могли... Но работата е там, разбираш ли, че тук са задействани такива тайни, които практически не влизат нито в твойта, нито в мойта компетенция. А твоят Турецки изобщо няма работа там... — Митирьов съжалително разпери ръце.

— Само че президентът възложи този случай на нас — премина на окончателно официален тон Меркулов и погледът му стана твърд. — Ако искате, идете с началника си при президента, ето го, още не си е тръгнал. Ще се подчиня безпрекословно на личното му разпореждане.

— Добре, добре, Константин Дмитрич, не се горещи. Ще ти кажа като на приятел, че сме много, много силно заинтересовани от този случай. Тъй че имай предвид, ако твоят Турецки има някакви неприятности, да не се оплаква от нас. Пък и ти недей. По-добре да се вслушва в съветите ни, отколкото да хваща украинците за носовете и да си пие водката с разни от ЦРУ

Изглежда, Митирьов изобщо не беше разочарован от неудачния завършек на разговора, а така, просто от непреодолима дружеска симпатия предупреждава добрия си приятел за заплашващата го дребна неприятност. Мъничка такава една, даже симпатична донякъде. На Меркулов му стана малко жал да го разочарова.

— Получили сте дезинформация, Игор Евгениевич. На обяда със сътрудник от американското посолство специалният следовател

Александър Борисович Турецки е пил изключително минерална вода. Обърнете внимание на вашите информатори. Всичко добро.

Меркулов се отдалечи вежливо усмихнат. Митирьов остана на предишното си място, без да намери думи за остроумен отговор. Чак след минута той се усмихна и тихо каза на сбогуване:

— Късмет, Константин Дмитрич!

С Баби Спиър се срещнахме пред станция „Беляево“, познах я веднага. Изглеждаше като истинска чужденка — с избеляла синя фланелка и черни дънкови шорти, разпусната тъмна коса и шарена раничка на гърба. Беше обути в някакви неопишимо грамадни високи обувки, още по-странни на фона на тънките ѝ крака, особено на тази жега.

А беше наистина горещо. Около три часа асфалтът се нагриваше почти до температурата на топене. От непрекъснато напичащото слънце всичкият магданоз и копър на бабичките, които продаваха зеленчуци до станцията на метрото, беше увехнал въпреки постоянните водни процедури — бабичките периодично поливаха стоката си с топла вода от самоделните пръскалки. В детството си използвахме такива пръскалки като оръжие. Това беше безкрайно просто изобретение — в капачката на шише от шампоан се правеше дупка и се получаваше прекрасно средство за борба с вътрешни и външни врагове.

Баби предложи да се разходим в гората до общежитията на университета „Патрис Лумумба“. Точно в този момент дойде автобусът, който ни закара за пет минути точно наред общежитията.

Разказах на Баби забавната история за това как един африкански принц учил в този университет. А за да не му е трудно да учи и за да не се отказва от кралските си навици, заедно с него бил изпратен и слуга. Така двамата учили в един курс. Като според слуховете слугата се справял по-добре с учението.

— Да, забелязах, че при вас в Русия расизмът е много развит, дори повече отколкото при нас в Америка. Имам предвид на битово ниво — май съвсем не на място ми заяви Баби.

Струва ми се, че не съм ѝ давал никакъв повод за подобни умозаклучения. Нали не ѝ разказах, при това съвсем умишлено, как

когато тези общезития се заселваха за пръв път, местните хулигани се събираха на глутници и ходеха през гората да бият африканци. Наричаха го операция „Вакса“.

Не й разказах и за скорошния инцидент, за който сигурно беше чула и без това, когато по време на сбиване между обитателите на общезитието и милицията загина един от чернокожите студенти. Може би тези проблеми й бяха близки и защото Институтът по руски език, където преминаваше стажът й, се намираше в непосредствена близост до студентското градче на университета.

А може би всички в Америка са побъркани по проблемите на расизма, феминизма и хомосексуализма.

Даже четох някъде, че в някакъв щат иззели от училищните библиотеки „Хъкълбери Фин“ и „Чичо Томовата колиба“, книги, които всички сме чели в детството си. Оказа се, че това е издействано от негърското движение, защото, виждате ли, образите на бедните негри в тези книги не са описани с особено уважение. Наистина, и това не казах на Баби.

А тамошните феминистки до такава степен са наплашили местните мъже, че те скоро ще се страхуват да поканят жена на кино, тъй като това просто и обикновено действие ще бъде сметено за „сексуално домогване“. Ето, и президентът им непрекъснато е подложен на подобни нападки. Що се отнася до сексуалните малцинства, понякога имам чувството, че това отдавна не е малцинство, а мнозинството от населението.

Очевидно Америка ще достигне върховете на демокрацията едва когато президент стане чернокожа жена лесбийка, желателно еднокрака, за да не бъдат, не дай боже, засегнати и правата на инвалидите.

Естествено, давам си сметка колко са превратни впечатленията ни за Америка, но и те често ни мислят за загадъчни хора с кожени калпаци, които никога не се усмихват и лениво се носят на фона на снегове, гори и мечки.

Наистина, Баби беше славистка, значи не съвсем американка. На няколко пъти се бях срещал със слависти в компании. Това са съвсем особен вид чужденци. Те наистина обичат страната ни, познават литературата и културата, разбират много, едва ли не по-добре от нас,

тъй като могат да гледат отстрани със заинтересовано-доброжелателен поглед. Ние самите сме лишени от такава възможност.

Доколкото можех да преценя, Баби принадлежеше именно към тази категория слависти. Харесах я веднага. Случва се — срещнеш някого и ти е лесно и приятно да общуваш с него, като че ли се познавате от години.

— Със сестра ми имаме специално отношение към дядо ни — каза Баби.

Най-после си избрахме удобна пейка с облегалка сред дърветата и малко встрани от пътеката. И Баби ми разказа за Семюъл Спиър, семейството му и фонда.

Близначките Баби и Нанси Спиър останали сираци на четири години. Родителите им, Роджър Спиър и жена му Керълайн, загинали в самолетна катастрофа при полет от Маями за Сан Франциско. Бащата на Роджър, Семюъл Спиър, взел момичетата при себе си. По онова време се занимавал с частна адвокатска практика в Далас, Тексас.

Смъртта на единствения му син и снаха му била страшна трагедия за Спиър, още повече че още тогава силно се усложнили отношенията му с жена му Роуз, която се интересувала повече от себе си, от здравето и от тоалетите си, отколкото от мъжа и собствените си деца — двамата със Семюъл имали още две дъщери. Впрочем тогава дъщерите вече живеели напълно самостоятелен живот. И въпреки всичко обичали повече майка си.

За разлика от дъщерите, внучките още отначало се залепили за дядо си. Той им отвърщал с взаимност и просто се разтапял при вида им. А когато се покатерели на коленете му, на практика не можел да им откаже нищо. Децата прекрасно усещали тази негова слабост, но трябва да им се признае, не се възползвали от нея прекалено често.

През същата 1976 година кариерата на Семюъл Спиър тръгна рязко нагоре. Дотогава той вече имал достатъчно състояние, за да може да си позволи да си поиграе на политика. Още повече че възникнал й удобен повод. Още преди две години, когато Джералд Форд станал президент на САЩ, той предложил на Спиър длъжността посланик в Италия.

Двамата с Форд се познавали от следването си в Йелския университет. Форд завършвал университета, а Спиър тъкмо започвал, но и двамата играели в един и същи бейзболен отбор, и двамата били големи поклонници на голфа. Колкото и да е странно, такива спортни интереси сближават хората за дълги години. Ако човек е свикнал да се доверява на някого на игрището, той често му се доверява и за всичко останало.

А по-късно адвокатската кантора на Семюъл Спиър имала общи финансови дела с юридическата фирма на Форд „Бюкен и Форд“.

За второто им сближение спомогнали не само бившите съвместни успехи в спортното поприще, но и Норман Кларк, завършил след войната същия юридически факултет на Йелския университет. Тогава той вече на практика постоянно заема полуофициалната длъжност военен съветник на президента. Президентите се сменят, Кларк остава.

Именно Семюъл Спиър се занимавал навремето с делата на „Кларк Къмпани“ и до голяма степен благодарение на неговия професионализъм и юридически талант Кларк успял да си върне контрола над компанията.

Тогава, още в самото начало на президентството на Форд, Семюъл Спиър деликатно отказал предложението да замине за Италия като посланик на САЩ. Но когато след две години му предложили поста на посланик в Нидерландия, той приел.

Малцина биха се досетили, че не толкова гибелта на сина му го накарала да напусне страната за доста дълъг срок, колкото настойчивото желание на внучките да видят и да се запознаят с истинска жива кралица. Тъй като желанието на момичетата било закон, а и в дадения случай не противоречало на намеренията на Спиър при всички случаи временно да напусне страната, те, тоест Семюъл и внучките, скоро се преселили в резиденцията на американския посланик в Хага.

Роуз Спиър останала в Америка. Това на практика означавало развод. Семюъл оставал съсобственик на юридическата кантора в Далас, също тогава основал и благотворителния фонд, който още не носел името му.

Годините работа в Европа му донесли не само душевно равновесие и славата на мъдър политик, но и помогнали на фонда му

сериозно да се закрепни. Парите за фонда се стичали отвсякъде — и благодарение на личното обаяние на Спиър, неговата изключителна порядъчност и грандиозните реализирани проекти на фонда.

Така например за сметка на фонда били организирани няколко значителни художествени мероприятия в Амстердам — изложби на класическа живопис от най-различни световни музеи обиколили не само основните столици, но и градовете на провинциална Европа и Америка.

Естествено, всичко това се осветявало широко в световната преса и създавало известно и добро име не само на фонда, но и на самия Спиър. След известно време благотворителният фонд бил наричан само фондът „Спиър“. В крайна сметка това име се затвърдило официално.

От една страна, се увеличавали пожертвованията, от друга — все по-широки сфери на нетърговска дейност получавали реална материална и морална подкрепа — хуманитарни и естественонаучни изследвания, библиотеки, музеи, конкретни учени, художници, писатели.

Но най-големите поклонници на Спиър били художниците. Именно със средства на фонда бил реставриран цял район в Амстердам близо до Централната гара. Бившите складове били превърнати в ателиета, където млади художници от целия свят имали възможност да работят.

Сестрите растели като истински холандки — Семюъл Спиър бил посланик в Нидерландия до 1984 година. Въпреки че през по-голямата част от времето живеели в Хага, истински обичали Амстердам.

Дядо им започнал много рано да води Баби и Нанси по художествените музеи на Амстердам, а после и по други музеи на тази малка, но като че ли просмукана с живопис страна. В Амстердам обичали да ходят в „Рейксмузеум“ и Музея на Ван Гог.

Музеят на съвременното изкуство понякога предизвиквал у тях пристъпи на епичен смях. При това както в самия музей, така и при самото му споменаване.

Възпитани с класическото изкуство, едва по-късно, след като се запознали и се сприятелили с художниците, чиито изложби организирал дядо им, те разбрали, че и съвременното изкуство значи

нещо. Тогава започнали да ходят по-често в амстердамските галерии, които според туристическите справочници са около четиристотин.

В по-ранните им години все пак най-силен възторг предизвиквал Етнографският музей, където били изложени предмети на материалната култура от целия свят. Особено поразявали въображението им ярко боядисаните африкански маски, готови да те ухапят всеки момент. За огромно съжаление на момичетата в музея нямало скалпове на техни съотечественици.

Сестрите много обичали да пътуват с дядо си из страната, където градовете преминават един в друг толкова бързо, че невинаги може да се разбере къде свършва единият и къде започва другият. Затова пък между градовете върху полдерите, отвоюваните от морето островчета земя, растели безкрайни поля разноцветни лалета.

Естествено, всяка година момичетата се връщали за малко в Америка, но през по-голямата част от свободното си време дядо им предпочитал да пътешества с тях из Европа. Изобщо той самият, въпреки че бил стопроцентов американец, произхождащ едва ли не от първите заселници, обичал повече Европа, историята ѝ, културата ѝ и в крайна сметка хората ѝ.

Срещнали истинска кралица по коледните празници, когато в двореца в Хага правели елха за децата на представителите на дипломатическия корпус. Кралицата се оказала много симпатична, но съвсем обикновена жена. Кой знае защо Санта Клаус поразил въображението им в по-голяма степен. Още повече че им подарявал точно това, за което го молели в коледните си писма.

Но все пак най-любимият празник, който засенчвал дори Коледа, бил Денят на Кралицата. В този ден в края на април целият Амстердам се превръщал в огромен пазар. Продавали всички и всичко.

Особено усърдни били децата.

От десетгодишна възраст на Баби и Нанси било позволено да вземат участие в този празник. Нанси разучавала нови мелодии за флейта, на която се учела тогава да свири, а Баби перяла старите им дънки, якета и пуловери, готвейки се старателно за празничната разпродажба. Трябва да кажем, че разпродажбата винаги минавала удачно. И благодарение на изключително ниските цени, но най-вече защото флейтата свирела прекалено печални, направо жалостиви мелодии.

През 1986 година Семюъл Спиър и неговите внучки се върнали в Съединените щати.

Спиър започвал да се замисля да се заеме само с юридическата си практика и делата на фонда. Но тогава в Източна Европа и Русия започнали да стават смайващи промени.

А през 1988 президентът Рейгън предложил на Семюъл Спиър да оглави американското посолство в Москва. Баби и Нанси живели с дядо си само през първата му година в Москва. След като през 1989 година той се оженил за Рути, момичетата окончателно се върнали в Америка, в Ню Йорк, където живеели роднините им по майчина линия. Още повече че дошло време да помислят за мястото на по-нататъшното си образование.

Баби постъпила в Колумбийския университет, където следвала руски език и литература — посятите в Москва семена в нейния случай дали плод. Нанси пък толкова се увлякла по компютрите, че постъпила в Масачузетския технологически институт в Кеймбридж.

— Въобщо на дядо ни кой знае защо хич не му вървеше с жените. Едната, може да се каже, го изостави. Това е скъпата ни баба. Втората...

— Отношенията ви с Рути не бяха много добри, така ли?

— Меко казано. Просто не можем да се понасяме. Сигурно тук е замесена ревност. И от нейна страна, и от наша. Ние сигурно също сме виновни до голяма степен. Бяхме свикнали дядо да ни принадлежи изцяло. И изведнъж се появява някаква непозната жена...

Баби нарисова с пръчица до пейката, точно до краката си, кръгло смешно лице с голяма коса. След като се полюбува на творението си, тя решително го задраска.

— Рути по свой начин обичаше дядо, не мога да не го призная. Но прекалено по свой начин. Любовта към дядо не ѝ пречеше да има връзка с Кларк.

— Смятате, че Рути и Норман Кларк са имали любовна връзка?

— Не смятам, знам. И мисля, че дядо ако не знаеше, то поне се досещаше. Въпреки че Кларк беше по-възрастен от дядо, той беше много силна личност и винаги се харесваше на жените. Особено на такива като Рути.

— Какви именно?

— Ами такива, екстравагантни, тщеславни може би. Жени хищници. Те чувстваха у Кларк достоен съперник. Лично мен хората от типа на Кларк ме плашат. Те са прекалено напористи, като че ли мачкат под себе си тези, които са поне малко по-слаби от тях. Мисля, че нещо подобно се случи и с дядо ни в отношенията му с Кларк.

— Тоест искате да кажете, че Семюъл Спиър е бил в известен смисъл слаб човек?

— Не, не бих казала. Не беше слаб. Беше просто прекалено добър и прекалено порядъчен за нашето време. Особено когато ставаше дума лично за него. Защото в държавните дела никога не позволяваше да бъде накаран да си промени мнението, ако беше прав. Очевидно чувстваше прекалено голяма отговорност, зад него стоеше огромна държава и отношенията между цели народи. Това, за което говоря, се отнася на първо място за фонда. Дядо прекалено много се доверяваше на Кларк.

— А защо му се доверяваше толкова, имате ли обяснение?

— Работата е там, че дядо дължеше много на Кларк, в това число и дипломатическата си кариера отчасти. Но и Кларк му дължеше не по-малко. Навремето дядо направо го спаси от разорение. Но въпросът не е само в това. Те наистина бяха приятели. Сложностите започнаха само през последните години. Според мен за това има няколко причини. Заплетените отношения и на двамата с Рути — това в крайна сметка не е най-важното. Все пак не бяха на по двацет години, когато на любовта се отделя голямо внимание.

Баби се усмихна малко снизходително, явно отнасяйки се доста скептично към вероятността за любов на преклонна възраст.

— Най-вероятно причината е друга — продължи тя. — Дядо прекалено се доверяваше на Кларк. Той му предаде някои права по управлението на фонда. И всичко беше наред. Кларк е гениален организатор. На практика всички проекти, свързани с Източна Европа и Русия, по-точно финансовото им обезпечаване, са неговата среда.

— По-скоро неговата стихия, но това между другото, не ми обръщайте внимание.

— Не-не, непременно ме поправяйте, ако употребя неправилна дума. Когато се развълнувам, ми се случва...

— На мен също — успокоих я аз.

— Но в един момент дядо разбра, че Кларк го мами по отношение на фонда. И изглежда, че не без помощта на Рути. За пръв път това стана ясно случайно и се касаеше, общо взето, за дреболии. Бяха отпуснати субсидии за изследванията на една голяма група учени от Академията на науките. И съвсем случайно дядо научи, че всъщност им плащат няколко пъти по-малко, отколкото е било предвидено. Естествено, дядо не можеше да заподозре Кларк, сумите бяха прекалено дребни за него. От една страна, подозираше в нечестност съветските чиновници, работещи във фонда. От друга обаче, това беше повод за по-сериозно безпокойство.

Покрай нас със силен рев притича малчуган на три-четири години, обут в яркочервени гащи. След него тежко се клатеше и се опитваше да тича невероятно дебела баба, натоварена с цял наръч тенекиени кофички, лопатки и формички. Бабата дрънчеше като хиляди консервени кутии, влачени по асфалта от хиляди котешки опашки. На всичкото отгоре изпускаше ту някоя кофичка, ту някоя формичка. Непонятно как при тази дебелина и натовареност се изхитряше и да събира изпуснатото.

— Вовчик! Вовчик! Стой! — викаше тя.

Но червените гащи неумолимо се отдалечаваха и ревят ставаше все по-тих, отеквайки във върховете на борове. Баби изпрати с поглед тази странна двойка и отново заговори:

— Като се има предвид колко дълбоко вникваше Кларк дори в дребните неща, беше неразбираемо защо става така. Тоест проблемът явно не беше в сумите, утаяващи се в джобовете на малките хора, а в това, че на малките хора им беше позволено да го правят. Дядо започна много внимателно чрез свои доверени хора да изучава ситуацията във фонда. Те скоро се добраха до факта, че през фонда „Спиър“ се преливат огромни средства, отиващи уж за благотворителни цели. Но не пряко, както винаги е било прието в работата на фонда, а другояче. Парите се прехвърляли на сметките на възникналите по това време други благотворителни фондове. От техните сметки — още някъде. Това беше някаква безкрайна верига. Естествено дядо не можеше да се обърне към милицията или прокуратурата тук, в Русия. А не искаше да го прави и в Америка. Така или иначе Кларк му беше приятел, освен това в цялата работа беше забъркана Рути.

— И какво предприе?

— Частно разследване, нито повече, нито по-малко. Точно тогава свърши срокът му на пребиваване в Москва и двамата с Рути се върнаха вкъщи, в Щатите. Беше принуден да остави делата на фонда на Кларк, защото още не беше сигурен директно в нищо. И Рути, тъй като тя официално се считаше за един от попечителите на фонда, летеше всеки месец до Москва. Не за дълго, но редовно.

— И какво донесе на дядо ви това разследване?

— Удивителни неща. Първо — подозренията на дядо за финансови машинации се потвърдиха стопроцентово. Но за капак парите, откраднати или прекарани през фонда, отиваха за покупка на оръжие. Разбира се, не съм много ориентирана в конкретните неща, но тогава дядо страшно остаря и някак внезапно сдаде багажа.

— А второ?

— Второто се оказа още по-странно. Изясни се нещо нередно и несъответстващо в биографията на самия Норман Кларк. Дядо беше писал за това малко преди смъртта си в своя дневник...

— Дневник?

— Да, буквално преди два дни го получих от сестра си от Америка. Когато научи за смъртта на Кларк, Нанси веднага ми го изпрати. Тя смята, че може да е от полза за разследването.

— Дневникът у вас ли е?

— Не, в общезитието. Но за него не знае никой. Просто няма как да знае. Освен това почеркът на дядо е нечетлив. И да поиска някой да го прочете, надали ще може — засмя се тя.

Поразих се от непробиваемата й наивност. Но от друга страна...

— Вече съм превела по-голямата част на руски. Ако дневникът може да ви потрябва, още тази вечер ще завърша превода, а утре бихте могли да прескочите до нас. За дневника. А и просто на гости. Става ли?

— Става — съгласих се аз.

— Хайде да отидем до езерото — предложи тя. — След това отивам в общезитието да превеждам...

Вървахме по същата пътека, по която преди нас префучаха малчуганът и дрънчащата му баба. Видяхме ги отново на една голяма слънчева поляна. Червените гащи се мяркаха из купчината пясък, а бабата блажено отмаряше, седнала на сянка върху една повалена бреза в компанията на колегите си — също такива баби.

Подминахме поляната и слязохме по пътеката до изкуственото езеро, разпростряло се като апендикс под нас.

— Не искам да кажа нищо лошо за Кларк, но трябва да ви съобщя, че малко преди смъртта си, буквално две седмици преди това, дядо се срещна с него в Маями. Двамата са водили сериозен разговор. Толкова сериозен, че веднага след него дядо преразгледа завещанието си, а дневника скри в банковия си сейф. С много странна точка в завещанието — че съдържанието на този сейф преминава във владение на Нанси и Баби Спиър едва след смъртта на Норман Кларк. Явно дядо му е казал за подозренията си...

Баби млъкна. Не смеех да я пришпорвам.

Стояхме над езерото като Наполеон над бойното поле. На отсрещната страна московчани се печаха на един покрит с трева хълм. Те кротко лежаха върху постелките и кърпите си, подлагайки на слънцето ту едната, ту другата си страна.

До самото езеро няколко тийнейджъри играеха волейбол, а в езерото плуваха патици, кучета и същите тези тийнейджъри, вадещи топката си от водата. Езерото отдавна цъфтеше, затова само тези безгрижни същества можеха да си позволят такъв разкош като водните процедури.

Най-после Баби наруши мълчанието си:

— След две седмици дядо загина по странен и загадъчен начин. Сигурно знаете — в автомобилна катастрофа на съвсем пуст път. А доколкото знам, е отивал на среща с някакъв руснак... Но с кой — не се знае. Може би това е било просто провокация. За да го измъкнат от къщи и да го убият без свидетели...

Дълго мълчахме, като че ли в памет на Семюъл Спиър. Една патица се издигна над езерото, замря за момент във въздуха и отново се гмурна в топлата зелена вода.

— А и колекцията на Норман Кларк — продължи Баби, след като се поколеба. — Мен, разбира се, това не ме засяга. Но кой знае защо чувствам, че всичко това е свързано до голяма степен помежду си — делата на фонда, смъртта на дядо, смъртта на Кларк...

— И смъртта на Дейвид Ричмънд?

— Да, може би, всъщност аз въобще не го познавах... А за колекцията — по едно време всички в посолството говореха само за нея. Като вече не е ясно дали тя е изчезнала преди или след смъртта на

Кларк. Сигурно знаете, че Кларк смяташе да предаде тази колекция от руски художници авангардисти на Музея на частните колекции в Москва. Но не успя. Актът за дарение на практика беше оформен, но в крайна сметка изчезна предметът на дарение. Когато след смъртта на Кларк представителите на посолството дойдоха в дома на Кларк, колекцията я нямаше. Като че ли беше затънала вдън земя.

— Потънала — поправих я аз.

Баби кимна благодарно. Завихме надясно от езерото и минахме по диагонал през гората, излизайки от другата ѝ страна. Блоковете бяха почти на границата ѝ.

— Но какво да се прави — Баби разпери ръце, — правото на частна собственост е свещено. Той може да я е продал или подарил на някого, нали така? Въпреки че такава колекция не е игла, че да изчезне. Там имаше прекалено ценни и редки неща...

— А нямаше ли работи на Василий Кандински?

— Имаше две. Едната е ранен натюрморт, все още съвсем реалистичен, но вече с някои размивания, а другата — късен Кандински, „Вариант на Композиция номер седем“. Изумителна работа на небесносин фон. Ярки цветове, безумни същества, нещо между микроби и сепии. Красиво нещо...

— Благодаря ви, Баби, не можете да си представите колко ми помогнахте.

Вече се приближавахме до Института по руски език.

Уговорихме се да се срещнем утре в шест часа пред входа на общежитието и се разделихме като добри приятели.

В 23:30 вечерта московско време беше дадена за печат статия със заглавие „Денят на убиеца“, за да могат московчани на сутринта на път за работа да прочетат най-горещите новини в любимия си вестник „Московски комсомолец“.

Текстът на статията беше следният:

„Като че ли нашите съграждани вече почти свикнаха с ежедневните съобщения за убийства, взривове и кървави мафиотски сблъсъци. Но втори август доведе дори врелите

и кипели сътрудници на милицията и репортерите от криминалната хроника до състояние на шок.

Такова количество убийства в един и същи ден Москва още не познаваше.

Около 10:45 поредното поръчково убийство бе извършено до ресторант «Минало» на «Петровка» (между другото този разкошен ресторант се намира в сградата на бившата обществена тоалетна). В двора на ресторанта случайни минувачи откриха труп на мъж.

Около обяд в една от московските болници бе докаран с огнестрелна рана в главата пристигналият от Владикавказ господин Ахболатов. Той успял да съобщи на оперативните работници, че раната му е била нанесена от непознати близо до блок номер седем на улица «Шокалски». При огледа на местопроизшествието сътрудниците на милицията откриха пистолет «Браунинг» със заглушител и три гилзи. Но с това бедите на господин Ахболатов не свършиха.

Почти веднага след заминаването на оперативните работници от болницата в приемното отделение нахлули трима неизвестни, явно земляци на ранения. Изглежда, са гонели господин Ахболатов чак от Владикавказ. Гостите го разстреляли направо в стаята. Засега убийците не са намерени.

Около 18 часа на улица «Езерна» наемни убийци проведоха още една старателно планирана кървава акция. Неизвестни застреляха някой си Владимир Пирогов във входа на блока му. Господин Пирогов е закупил жилището си на улица «Езерна» едва преди месец.

По предварителни данни той е оглавявал фирма, специализирала се в търговски операции с нефтопродукти. Престъпниците очевидно са били запознати с графика на бизнесмена и са го чакали пред асансьора на първия етаж. Когато господин Пирогов излязъл от асансьора, смятайки да разходи своя доберман, убийците (или убиецът) открили стрелба с пистолет в упор. И петте куршума са попаднали в гърдите и главата на жертвата, а в апартамента на

бизнесмена под възглавницата е открит пистолет «Макаров».

Така че засега не е ясно дали той е станал жертва на престъпници или на неподбиращи средствата си конкуренти.

Милицията засега още не е в състояние да отговори на този въпрос, сякаш игнорирайки отдавна известния на всички факт, че в Москва вече няколко седмици се води истинска нефтена война, в която, изглежда, се унищожават несговорчивите конкуренти.

Пряко потвърждение за тази война са още две убийства, явно свързани помежду си.

Бе взривен фордът на господин Файбисович, известен нефтен предприемач, глава на АД «Лайма», между другото син на популярния естраден конферансие. Взривът е бил толкова мощен, че от господин Файбисович, неговия телохранител и шофьора на практика не е останало нищо.

А късно вечерта в елитния бар «Нощна пеперуда» бе разстрелян от трима неизвестни с автомати директорът на фирмата «Амалгама» господин Нестеров. Престъпниците са избягали от местопрестъплението, ранявайки по пътя си двама бодигардове от бара. Господин Нестеров също така имаше пряко отношение към нефтения бизнес.

Но най-интересното в тази история е, че сутринта господата Файбисович и Нестеров са подписали договор между АД «Лайма» и фирмата «Амалгама» за доставките на големи количества нефт от Башкирия. В дадения случай няма съмнение, че и двете убийства са били поръчкови и старателно планирани. А в известен смисъл дори показни.

Интересно, как ще квалифицират юристите договор, подписан от мъртъвци?

Особена пикантност на гореизброените криминални събития придава фактът, че всички те са станали точно в деня, когато на Стария площад се провеждаше поредното съвещание на тема организираната престъпност в

присъствието лично на президента. Впрочем журналистите не бяха допуснати на това съвещание.

Очевидно, за да смогнат да опишат всички извършени през този ден убийства.“

Беше почти полунощ, когато си тръгнах от Рути. Въпреки раздразнението си, не можех да не призная, че каквато и роля да е играла в цялата история, Рути е фантастична жена. Без да ми даде на практика никаква информация, тя успя да ме изцеди напълно. Вампир, а не жена. Освен това Рути явно се опита да подходи към мен и откъм най-слабата ми страна — а именно като жена.

Обещаният десерт под формата на Семьон Филин липсваше. Рути ми каза, че той има непредвидена спешна работа. Сто процента прехвърля колекцията другаде, помислих си аз. Нищо, голяма работа, там сега постоянно има дежурни наши момчета. И охраната на излизане я сменихме частично. Естествено можехме да получим разрешително за обиск, но по-добре да си поиграем още малко на котка и мишка, току-виж изникнало още нещо.

Мислят си, че са ми дали добър урок. Но на Турецки му е твърда главата. И нямаше смисъл да намеква така прозрачно, че е в течение на постигналата ме неприятност. Обикновено прощавам на жените, но има неща, които не мога да позволя дори и на тях. Дори само с това, което знаех за Рути Спиър и Норман Кларк, можех да й създам маса неприятности и непредвидени грижи. Но нищо, Турецки умее да чака.

Струваше ми се, че дори купето на ладата ми е пропито с аромата на дългите ѝ цигари. Седях в колата и мислех. Но все пак не Рути Спиър беше предметът на задълбочените ми размисли. Отново Кларк, който като че ли беше отстъпил за известно време в сянка, излезе от мрака и зае с монументалната си личност всички мои мисли.

В мен се водеше борба между неприязънта към този загадъчен човек и възхищението пред жизнената му сила.

---

[1] Липовъш на руски означава и фалшив. — Б.пр. ↑

6. НОРМАН КЛАРК

През първите години след войната се случват три основни събития в живота на Кларк. Сватбата му с Дороти, първият разцвет на „Кларк къмпани“ и новото сближение с генерал Фрост, който става заместник-директор на току-що създаденото в Ленгли близо до Вашингтон Централно разузнавателно управление.

Какво представлява следвоенна Америка?

След войната по волята на обстоятелствата Америка се оказва главната световна държава. Първо, страната на практика не е пострадала, за разлика от Европа на нейната територия не са водени военни действия. Освен това ролята ѝ в освобождението на Европа от фашизма, наистина значителна, чрез мощната пропаганда дотолкова засенчва ролята на останалите страни в съзнанието на масовия американец, че американците се чувстват основни победители в тази война. Всички вярват в скорошното процъфтяване на великата страна.

Издателят на списание „Тайм“ обявява, че е настъпил „векът на Америка“. Този лозунг е подхванат буквално от всички — от президента до обикновения работник на фордовите конвейери.

Мнозинството американци вярват в тази глобална идея в течение на следващите две десетилетия. Те признават необходимостта от противопоставяне на СССР в „студената война“. Отнасят се с разбиране към усиляването на държавната власт, подкрепят концепцията за държава на всеобщото благосъстояние, набеязана още в годините на „новия курс“ на президента Рузвелт. Дава плодове следвоенният икономически подем, когато материалното благополучие на САЩ рязко нараства.

Така че студената война среща разбиране у огромно количество редови граждани. В края на войната антагонизмът между Съединените щати и СССР излиза на преден план в световната политика.

Началото на студената война е поставено с официални гръмки политически изказвания и от двете страни.

Сталин заявява през 1946 година, че капитализмът и комунизмът неизбежно ще се сблъскат помежду си и че комунизмът ще победи в целия свят.

Уинстън Чърчил произнася знаменитата си реч във Фултън (щата Мисури) в присъствието лично на президента на САЩ Труман. „От Щетин^[1] на Балтика до Триест на Адриатика — казва Чърчил — се спусна желязна завеса, преградила континента.“ Англоезичните народи, заявява той, трябва съвместно да се противопоставят на съветската опасност.

На практика това дори не е конфликт между различните идеологически системи, а нов кръг от вечното противопоставяне на атлантическата и евразийска доктрина.

Основна политика на САЩ през този период става така нареченото „сдържане“ на СССР.

Принципите на тази концепция са разработени през 1946 година от съветника на посолството на САЩ в Москва Джордж Кенън. Първоначално изложена в телеграма до държавния департамент, той я публикува след завръщането си в САЩ под псевдонима Мистър Хикс в едно от най-солидните списания — „Форийн Афеърс“. Взимайки за основа традиционното според него за Русия чувство на незащитеност от външните врагове, той доказва, че СССР няма да промени позицията си.

Той пише:

„Целият съветски държавен механизъм, включително външнополитическият, неотклонно се движи по зададения маршрут — както автомобилчето с навит механизъм, пуснато в една посока, не завива и спира само ако се натъкне на непреодолимо препятствие. Експанзията на Съветите трябва да бъде сдържана чрез бдителност и изкусна употреба на сила във всяко място, където и да възникне заплахата.“

Във вестник „Дейли Ривю“, който тогава още не принадлежи на Кларк, въпреки че Кларк има значително влияние върху позицията му, се появява статия, подписана „Мистър Игрек“ (авторството ѝ е

приписвано по-късно на самия Кларк), в която на концепцията за „сдържане“ се противопоставя възможността за съвсем мирно съществуване с идеологическите противници на икономическа почва. Самият Кларк впоследствие с целия си живот доказва възможността, реалността и полезността за Америка на такъв вариант на развой на събитията.

А тогава тези две статии, противоположни по съдържание, поставят началото на сериозен разкол в американското общество. Особено популярни идеите за сътрудничество със Съветите стават в творческата среда, където Кларк има много приятели. Само на пръв поглед артистите, художниците и писателите не оказват влияние върху политиката. Точно обратното. Близкият приятел на Норман Кларк, актьорът Роналд Рейгън, както е известно, става дори президент на САЩ.

От времето на президента Труман Норман Кларк има достъп до Белия дом. Бидейки постоянен, макар и неофициален сътрудник на генерал Фрост, или иначе казано на ЦРУ оттогава и до края на живота си Кларк никога не се отдалечава от Белия дом. Има периоди, в които влиянието му е по-силно или по-слабо, но самото му участие във всички сериозни мероприятия на американската администрация става едва ли не задължително.

Ако прескочим напред, акциите на Кларк нарастват неимоверно, когато по времето на президента Дуайт Айзенхауер в Америка се развихря маккартизмът.

Най-войнственият антикомунист в сената е сенаторът от щата Уисконсин Джоузеф Р. Маккарти^[2]. През 1950 година той привлича вниманието към себе си със заявлението, че разполага със списък на 205 служители на държавния департамент, които са комунисти. Впоследствие той е принуден да „съкрати“ списъка си, а и не представя сериозни доказателства, но изказванията му буквално разбунват Америка.

Маккарти получава сериозна власт, когато републиканците печелят болшинство в сената. Той оглавява сенатската комисия по правителствените операции и подкомисията по разследването, което му дава възможност да контролира всеки орган на изпълнителната власт във Вашингтон. Той започва буквално кръстоносен поход срещу

комунистите. Използвайки радиото и телевизията, той обвинява върхушката на администрацията в измяна, без да пести изразите си.

Предявени са обвинения на огромен брой държавни служители и частни лица.

В това число и на Норман Кларк, чиито вестници и други средства за масова информация продължават да отстояват идеята за мирно съвместно съществуване със страните от Източния блок и дори са от малкото, които нападат Маккарти, уличавайки го в изопачаване на фактите, голословие, а често и просто в лъжа. Апотеоз на това противопоставяне стават знаменитите сенатски слушания.

Появилата се тогава телевизия дава прекрасна възможност на милионите обикновени американци да видят с очите си дивите прояви на Маккарти и да се убедят в неговата безотговорност. Цяла Америка наблюдава като бейзболен мач схватката в сената между сенатора Джоузеф Маккарти и издателя Норман Кларк.

От едната страна — пръскащият слюнка сенатор, който само дето не обвинява президента на САЩ в членство в комунистическата партия. От другата — спокойният, сдържан Норман Кларк, който лесно разбива обвиненията срещу себе си и обяснява на полуоткачения сенатор като на капризно дете, че и най-страшното животно невинаги е толкова опасно.

Много по-изгодно е този страшен звяр да бъде впрегнат в плуг и с него да се оре земята, отколкото да бъде сложен в здрава кошара, където да го хранят, да го поят и да държат охрана. С парите на данъкоплатците естествено.

Тези сенатски слушания стават край на кариерата на бесния сенатор. А на Кларк донасят невиджани дивиденди. Като най-важното е, че за него научава цяла Америка. И не просто научава, а успява и да обикне този толкова свой човек. Президентът Дуайт Айзенхауер много обича да се появява в компанията на Кларк.

Тук се проявява един от най-големите парадокси на Норман Кларк. На практика той е може би единственият широко известен в Америка човек, който, от една страна, откровено се придържа към леви възгледи, и в същото време е политик с висок ранг, оказващ влияние на решенията на Белия дом. Той успява да се представи по такъв начин, че неговите „леви възгледи“ се възприемат не като интриги срещу

американското общество, а като твърда, разумна и полезна за Америка жизнена позиция.

Растат и търговските успехи на Кларк. Заедно с популярността му се увеличава и броят и популярността на неговите издания. През този период той вече е купил вестник „Дейли Ривю“, който скоро става един от най-четените в САЩ.

„Кларк Къмпани“, създадена първоначално за разпространение на немскоезична преса в САЩ, се разраства с невиджани темпове. Заедно с детективските романи на Ърл Фишър и други писатели от развлекателния жанр той едва ли не пръв започва да издава научна литература в огромни мащаби.

Още през годините си в Берлин, когато има възможността да общува с немски учени, Кларк разбира, че за научните работници е много важно да публикуват резултатите от изследванията си. Хонорарите за публикацията практически не ги интересуват. От друга страна, същите тези учени винаги се стремят да се запознаят с резултатите от изследванията на колегите си. Университетските, а и други крупни библиотеки са готови да платят всякаква цена, за да се сдобият с отчетите за провеждани изследвания.

Норман Кларк става точно такъв посредник между всички с издателската си дейност. Въпреки че това носи огромни доходи, Кларк поддържа и репутацията си на меценат. Според твърдо оформилото се мнение научните издания не носят доход. Норман Кларк не разубеждава публиката в това отношение. Освен това той действително жертва големи суми за образование и култура, но не по принцип, а за съвсем конкретни хора, като ги подкрепя и не ги забравя цял живот.

Нужно ли е да се споменава, че преобладаващата част от хората, получили в младостта си финансова и морална подкрепа от Кларк и превърнали се в признати стълбове на американското общество, никога не го забравят? Тъй че вложените пари се връщат стократно.

В края на петдесетте, когато собствено започва да се изгражда комуникационната империя на Кларк, той успява да получи сериозни финансови средства за получаването на нови масмедии чрез мащабен договор с Китай. Подобен договор не би се разминал на никой друг. Доходите на Кларк от него прекалено много се различават от предприетите от него действия по договора.

Той закупува и препраща в Китай стари броеве на американски периодични издания, за които китайците кой знае защо му плащат огромни суми. Работещият тогава при Кларк като счетоводител Джон Флеш си спомня, че „Кларк Къмпани“ непрекъснато няма достатъчно пари за реализирането на безкрайните си проекти. Когато възможностите за банкови кредити се изчерпват до дъно, новите парични суми постъпват от Китай.

„Кларк е велик предприемач. Ако пожелае, ще продаде каквото си иска на когото си иска“, констатира с усмивка Джон Флеш.

Между другото точно за тези китайски пари се хваща Маккарти навремето, но Кларк успява да докаже законността на действията си.

„Ако купуват от мен стара хартия на тази цена, това значи, че мога да я продам на тази цена, а не че съм китайски шпионин например“ — тази фраза се повтаря впоследствие от цяла Америка. Въпреки видимата си с невъоръжено око абсурдност, тя добавя нова популярност на Кларк.

Именно такива доводи обикновено използват обичаните от народа герои от романите на Ърл Фишър. А героите на Ърл Фишър спокойно могат да претендират за званието „национални“.

Така че бизнесът и политиката не само съжителстват в живота на Кларк, не само се допълват взаимно, но са и негови главни компоненти.

В средата на петдесетте Норман Кларк става един от признатите стълбове на американското общество.

Това е една наистина главозамайваща кариера.

---

[1] Немското име на град Шчечин в Полша. — Б.пр. ↑

[2] McCarthy. У нас кой знае защо се използва неправилната форма Маккарти. — Б.пр. ↑

7.

„БОСТЪНСКИЯТ УДУШВАЧ“

3 август 1994 година

Този път Люба направи сутрешното кафе.

Миналата вечер дойдох при нея, след като сигурно цял час седях в колата, събирайки мислите си по повод писналия ми Кларк. Когато в крайна сметка си погледнах часовника и видях, че вече е почти един през нощта, аз все пак рискувах да се обадя на Люба от най-близкия автомат. Вече беше направо неприлично да отлагаме срещата си.

Явно и тя смяташе така.

— Идвай — прошепна тя в слушалката.

Събуди ме, както я помолих, точно в осем и половина. След онзи паметен удар по горката ми тиква смятах, че е необходимо да се наспя. Иначе главата ми няма да издържи напрежението и ще се сцеди не от удар, ами от обикновено чукване по челото.

Люба пърхаше като пеперудка и цъфтеше като августовска роза. Май започвам да говоря пошлости, усмихнах се сам на себе си.

— На какво се смеете, господин Турецки?

— На себе си, все повече на себе си, госпожо Спирина.

Ега ти! Пак Спиър. Как не ми е дошло наум досега? Може би Люба също е някаква роднина на бившия американски посланик? Леко порусена. Дали да не я питам? Но не я попитах от страх да не ме вземе за пълен идиот. Освен това щеше да се наложи да обяснявам прекалено много неща, а нямах желание.

Но игрилото настроение, в което се събудих, все пак не ме напускаше и ме провокираше към самохвалство и идиотски постъпки.

— Представяш ли си, излиза, че младите момичета още ме харесват.

— Какво? Доколкото разбирам, нямаш мен предвид?

— Във всеки случай не само теб. Вчера се срещях с една младичка американка. Представяш ли си, струва ми се, че тя се влюби в мен. Даже си уговорихме среща. Така че днес в шест часа отивам.

„Какви ги дрънкам?“ — мислено се хванах за безумната глава.

— Като ти е паднало, Турецки — доста спокойно реагира Люба.

— Охо! Май ревнуваме? — ухилих се много доволно.

Люба мълчаливо ме млясна по бузата, давайки ми да разбера, че разговорът за други момичета е приключен.

Пиехме по семейному кафе със сандвичи със сирене, които Люба успя да изпече в микровълновата печка. Сиренето се беше разтопило апетитно и тук-там се беше зачервило.

— Храната на боговете — казах, за да заглядя мнимата си вина.

Сандвичите наистина бяха невероятно вкусни и топли. Което според моя нечревоугоднически вкус е най-важното нещо в храната. Защо в нашия стол изобщо не могат да го разберат?

А по принцип от Люба сигурно би станала добра съпруга. Въпреки че е артистка. Несправедливо твърдят, че всички артистки са нехайни. Според мен Люба е много грижлива домакиня, дори малко прекалено. В кухнята ѝ, както си спомнях още от първото си посещение, всичко светеше от белота.

Когато на снежнобялата мушама се появи тъмно петно (от разлятото от Турецки кафе), Люба моментално измъкна отнякъде от снежнобелите шкафчета специално меко снежнобяло парцалче и попи петното. Покривката отново стана снежнобяла. Възхитих се от бързината на реакцията ѝ. Още повече че оскверненото от кафето парцалче моментално потъна в недрата на снежнобялата машина за миене.

— През зимата сигурно в кухнята ти е особено красиво.

— Защо? — искрено се учуди Люба.

— Как защо? Тук всичко е бяло, навън всичко е бяло... — Успявах едновременно и да се усмихвам, достатъчно глупаво, струва ми се, и да дъвча сандвича.

— Философ си ти, Турецки, и ушите са ти студени — добродушно ме подръпна Люба за ухото.

Люба беше направила кафето дори по-хубаво, отколкото аз си го правя сутрин. Все пак е приятно, когато жената става първа, за да нахрани мъжа си. Патриархатът е архиразумно нещо, както казваше вождът на световния пролетариат. Или не го е казвал, но представката „архи“ със сигурност е от неговия речник. Знаем, правила сме конспекти. Цялата огромна и необятна страна е правила конспекти. Като си помисли човек колко хартия е отишла за това за седемдесет

години! Ето че пак ме изби на политика. Дали да не направя комплимент на Люба?

— Тъъ...

— Още кафе ли искаш?

— Не бе, опитвам се да измисля какъв специален комплимент да ти направя — съобразих аз най-после.

Този път Люба ме целуна точно по носа.

Андрей Леонидович Буцков изслушваше в кабинета си на „Селиверстова“ традиционния сутрешен доклад на своя референт Евгений Степашин.

Импозантният референт на Буцков всъщност беше само съименник на директора на ФСК. Наистина, татенцето навремето също заемаше немалкия пост на заместник-председател на Госплан. Затова кариерата на Степашин започна по традиция в Московския институт по международни отношения, където се подготвяха предимно кадри за международна дейност и очевидно за бъдещото управление на държавата сред децата на високопоставените съветски чиновници.

След завършването на института Евгений естествено не беше изпратен в някоя затънтена африканска държава. Той замина направо за Ню Йорк, в ООН. Всичко вървеше като по мед и масло, само че веднъж се издъни. Карайки в нетрезво състояние, той отнесе една автобусна спирка. За щастие не пострада никой, нито самият виновник, нито някой друг. Тогава успяха да замажат инцидента.

Но когато малко по-късно, в разгара на перестройката, Едуард Шеварднадзе оглави МВнР и започна да прочиства от връзкари задграничните кадри от горе до долу, тежката ръка не подмина и Степашин. Той нямаше никакви преки родственици в системата на МВнР, а баща му благополучно се беше пенсионира. Но затова пък на сина бе припомнена онази пиянска катастрофа, изплуваха и други неприятни подробности и го махнаха от системата.

От друга страна, тогава кярът вече не беше толкова голям. Човек можеше да пътува където си поиска, ако ще на Хаваите. Стига да имаше пари.

От парите и започна всичко.

Заедно с няколко приятели състуденти, също останали без работа, но с връзки, организираха една от никнещите като гъби борси, чрез които се препродаваха по „пазарни“ цени стоки, все още дефицитни в страната. Наистина, тези стоки се получаваха по държавни цени. За съжаление доста бързо им спряха кранчето.

Степашин опита да поиграе самостоятелно на борсата, но не спечели големи капитали. Точно тогава съдбата го среща с Андрей Леонидович Буцков и неговия фонд.

Запознаха се в Централната клинична болница. Татенцето все още имаше достатъчно връзки, за да може Женья да си лекува язвата в човешки условия. Буцков лекуваше черния си дроб. Съседни по отделение, те бързо се сблизиха покрай любовта си към криминалните романи. Буцков харесваше Чейс, Степашин предпочиташе Гарднър, но не отричаше, че и Чейс има определени качества. Те си разменяха книгите, които им носеха.

Но всъщност двамата най-много обичаха да обсъждат несъобразностите и грешките в чуждестранните текстове. Най-смешните грешки се срещаха в тези западни романи, в които действието се развиваше в Русия. Наистина, Степашин, който познаваше Запада достатъчно добре, бе принуден да констатира, че същото е и с отечествените книги, когато действието в тях се пренася в някоя европейска страна или в Америка.

Евгений обаче интересуваше Андрей Леонидович не като любител на криминалните романи, а като опитен юрист-международник. Тогава той му предложи работа във фонда.

Официално заемайки скромната длъжност на референт на Буцков, всъщност Степашин беше мозъчният център на фонда и дясна ръка на неговия шеф. По интелектуалните въпроси. За другите си имаше достатъчно хора.

Буцков седеше на бюрото си, галейки сладко спящата на коленете му Клеопатра. Тя от време на време потръпваше в съня си и тогава Буцков я галеше още по-нежно, като че ли я приспиваше. Черната Луиза седеше на високия шкаф и се преструваше, че се мие. Всъщност следеше Степашин и размишляваше сега ли да скочи на рамото му или след малко.

Степашин седеше в креслото до малката масичка срещу Буцков и държеше в ръце солидна кожена папка, в каквито обикновено носят за

подпис важни документи на големия началник. В папката на Степашин обаче имаше само едно листче с къси нечетливи думи. Степашин обикновено съхраняваше всички въпроси в главата си, а папката служеше по-скоро за да му придава солиден вид — Андрей Леонидович Буцков обичаше канторската сериозност.

Въпреки че спецификата на работата им изискваше известна конфиденциалност, все пак се съставяха и пазеха някакви документи.

Самият Буцков си водеше дневник, който наричаше кондуит^[1]. Дневникът се съхраняваше в сейфа и представляваше неголяма книжка със златен обреза в скъпа подвързия от червена щампована кожа. Никой освен Буцков никога не поглеждаше вътре в дневника. Там бяха записани предимно някакви букви и имена с плюсчета, минусчета, отметки и кръгчета.

Но във всеки случай Буцков не без удоволствие попълваше всеки ден дневника си и дори обичаше да прелиства предишните страници.

Степашин имаше право да се обръща към Буцков на „ти“, но по време на работа дори и насаме се обръщаше към него на име и бащино, като че ли подчертавайки още веднъж изключителната сериозност на това, с което се занимаваха вече няколко години. За тази педантичност, акуратност и школовка, които се постигат само чрез дълго и сериозно възпитание още от детството, много от сътрудниците на Буцков не обичаха Евгений Степашин. Но Буцков високо ценеше своя референт. И му се доверяваше почти стопроцентово.

— И тъй, Андрей Леонидович, за днес имаме седем подписани договора. Двама категорично отказаха. Предупрежденията нямаха въздействие. Наложих се да използваме способ номер пет.

— Надявам се, без големи последствия?

— Никой от благонамерените граждани не пострада.

Буцков постави две кръстчета в дневника си, а Степашин продължи:

— Сега се водят преговори с деветима потенциални партньори. Струва ми се, че почти всички са готови да сътрудничат. Безпокойство предизвиква само позицията на господин Антонюк, който засега все още има честта да оглавява фирмата КБС. Отрязвахме почти всички техни партньори, но те въпреки това продължават да се инатят. Сигурно разчитат на южните си канали.

— А ние погрижихме ли се да ги запушим?

— На практика вече са запушени.
— Как стоят нещата относно Естония?
— Тук има непредвидени неприятности. Товарът, пристигнал в Москва, е задържан.
— Защо?
— Фатална случайност. Никой не е виновен пряко.
— Щетите?
— Близко четиристотин и петдесет хиляди.
— Да отработят тази фатална случайност. Този път могат да минат и без печалба. Така, а какво докладва нашият човек от съвещанието на Стария площад?
— Общо взето, празни приказки, както винаги. Бил е споменат износът на оръжие от Прибалтика и са се разнасяли всякакви „ох“ и „ах“ относно нефтената война.
— Все пак правителството ни е скапано...
— Не мога да не се съглася с вас, Андрей Леонидович.
— А нашите главорези? Наказаха ли ги?
— Гнома има да дава още, Къртицата плати.
— Какво изяснихте относно оня рижия?
— Майор от милицията Грязнов, МУР.
— Ах, как ми писнаха! Вместо да се борят с черните, които са плъзнали навсякъде, те само се занимават с нас. Идиоти — злобно добави Буцков, нежно галейки Клеопатра. — Това ли е всичко?
— Засега, да — каза Степашин и трепна — на рамото му неочаквано бе скочила Луиза.
— Тогава можеш да се занимаваш с твоите работи, а при мен, ако обичаш, покани Доля и Петухов. Назначих им среща за тази сутрин. Сигурно вече им е омръзнало да чакат.

На бюрото ме чакаше списък на картините от изчезналата колекция на Кларк с хубави цветни снимки. Още преди да прелистя списъка, заразглеждах снимките.

Ето я, милинката! „Композиция номер седем, вариант“. Любувах се на картината. Дори и в този ненатурален вид тя беше магически красива.

Набрах номера на Меркулов и набързо му изложих ситуацията.

— Кога искаш да прибереш Филин?

— Искам да възложя това на Слава Грязнов. Днес имам среща с тази американка. Внучката на Спиър, тя има важни документи, свързани с Кларк.

— Саша, сигурен ли си? Да не загазим с този Филин, „полицейски произвол“, нали знаеш. Той ще си намери солидни защитници.

— Костя, нали тази картина я видях с очите си. Нашите момчета дежурят неотлъчно. Оттам не може да се изнесе нищо.

— Добре. Тогава смятай, че сме се разбрали.

В този момент в кабинета се вмъкна рижата глава на Грязнов.

— Влизай, влизай, Слава. Точно за теб говорехме. Ще забогатееш.

— Май вече никога няма да забогатеея. — Грязнов се прегърби, лицето му доби жален вид. Той малко неловко протегна напред дясната си ръка, като че ли просеше милостиня и занарежда с тънък гъгнив глас на професионален просяк:

— Граждани — другари — господа! В семейството ми — голяма мъка. Аз съм милиционер; синът ми е милиционер, дъщеря ми е милиционер. И даже тъща ми и тя е милиционер. Дайте ми кой колкото може по муцуната.

На вратата на кабинета Верочка се задавяше от смях. Явно цялото представление се разиграваше заради нея.

— Добре, стига си се правил на малоумен, седни. Трябва да поговорим.

— Ушите ми са настроени на приемане като първокласни локатори. Приемам! Приемам!

Грязнов залепи длани за главата, изобразявайки нещо средно между пеленгатор и Чебурашка.

— Днес отиваш да спасяваш колекцията на Кларк. На вилата на Филин. Имаме санкция.

Грязнов моментално стана сериозен.

— И аз имам изненада за теб. Момчетата ни намериха Волобуев. По оперативна информация утре отива с приятели в сауната на завод „Орджоникидзе“. Винаги там се мият. С момичета между другото. Ще ги приберем голи и топли-топли. Между другото, изглежда, че и Волобуев, и всичките му приятели имат пряко отношение към фонда

на Буцков. Ще приберем всички. Надявам се, че ходят в сауната без патлаци. Въпреки че обикновено оръжието винаги им под ръка. Е, на нас това ни е от полза. Ще ги приберем за по трийсет дни. После ще видим.

— Все пак внимавайте. Тези типове стрелят, без да мислят.

— Добре. Ще направим всичко както трябва.

— Как стоят нещата с Дудина?

— Наталия Юриевна Дудина, а също Наталия Юриевна Юдина, а също Сара Абрамовна Лисинска, а всъщност наистина Наталия Юриевна, но Личко. По баща. Дудина е по последния си мъж, Юдина — по първия. Лисинска — по промеждутъчен и краткотраен.

— А откъде пък Сара Абрамовна?

— Нямам представа! Сигурно е смятала да емигрира в някой момент. Два пъти е минавала по член сто четиридесет и седем. Мамила доверчивите граждани. Веднъж продала дванайсет пъти колата на „покойния“ си съпруг. За това се иска талант! Иначе е художничка по образование. Завършила е художественото училище „1905 година“.

— Художничка? Интересно. А онези копия на картините от колекцията на Кулчински да принадлежат случайно на нейната вдъхновена четка?

— Не, тя не работи на такова равнище. И изобщо, изглежда, е забравила как се държи четката. Защото предпочита да държи в ръцете си само пари. А между другото ти беше прав — не е никаква старица. Няма още петдесет. Не е лоша жената, когато не се прави на бабишкер.

— Трябва да се проверят всички връзки на Дудина, копистът сигурно ще се окаже сред познатите ѝ. Но ми се струва, че това няма да ни даде кой знае какво. Опитали са се да изнесат тези копия през границата най-вероятно за да изпробват канала. Изглежда, че вече ще избягват да имат нещо общо с митницата на летището. Значи ще използват или дипломатически канали, или за пореден път Прибалтика. Или през морета и океани с някой невинен товар. Въпреки че може да измислят и нещо по-оригинално...

— Ще проверим абсолютно всичко, не се безпокойте, господин началник! — Слава козирува като военен, много напето при това.

След като се сбoguвахме, той отиде да се подготвя за вечерната операция, а аз набрах телефона на Марина и я поканих на обяд в наскоро открития при нас в Беляево ресторант „Огледален свят“.

По този начин си подготвих абсолютно райски живот. Закусвам с една жена, обядвам с друга, а вечерям съответно с трета.

В жилището на Рути Спиър телефонът иззвъня.

В това време при Рути се намираше маникюристката ѝ от салон „Чародейка“, чиито услуги използваше през последните няколко години, когато идваше в Москва.

Това беше още преди появата на всички тези модерни салони по западен образец. А Рути Спиър свикваше с хората, още повече че Елвира толкова искрено се възхищаваше ѝ от самата Рути, и от дребните подаръци, които Рути не забравяше да ѝ прави покрай заплащането за работата ѝ.

Рути се извини на Елвира и отиде в другата стая с радиотелефона в ръце.

— Ало, Рути, вие ли сте? — попита висок и припрян женски глас.

— Да, Наталия Юриевна, аз съм. Веднага ви познах. Как сте?

— Горещо-долу, а как вървят работите ви?

— Криво-ляво. Трябва да се бърза.

— Бързата работа — срам за майстора. Това между другото също е от руските народни поговорки. Правим всичко възможно. Може би скоро ще потрябва голяма сума в брой.

— Колко?

— Мисля, че не по-малко от петнайсет.

— Няма проблеми, важното е нещата да вървят. Иначе може да стане късно.

— Разбира се, разбира се. Това е и в мой интерес.

— Кога да чакам да ми се обадите?

— Утре по същото време. Трябва да се срещна с този чиновник и окончателно да се уговоря за сумата.

— Утре сутринта парите ще са налице. Веднага отивам в банката.

— До утре.

— Успех.

Рути се върна в хола, където скучаещата Елвира разлистваше модно списание с гланцови красавици.

Рутинното „веднага“ се проточи до цял час, тя не можеше да отложи нещо толкова важно като маникюра заради някакви си пари.

— Саш, хайде да отидем на почивка. На морето. — Марина мечтателно погледна отражението ми в огледалото.

— Нали току-що бяхме на море. — Виждах двама аз и четири Марини едновременно.

Салонът на ресторанта бе оформен с цяла каскада огледала. Постоянните посетители се излагаха на сериозната опасност от минимум разтрояване на личността.

— Е това почивка ли беше? Дотам и обратно, три часа на плажа...

В този момент към „огледалната“ ни маса се приближи келнер с излъскан, но въпреки това подозрителен вид. На дясната си вежда имаше залепен лейкопласт.

Колкото и да е срамно, предоставих на Марина да направи поръчката. Но моята липса на джентълменство се обясняваше много просто — още не бях идвал в този ресторант, а Марина беше. Сега измислят такива имена за ястията си, че не можеш да разбереш риба ли поръчваш или месо.

След като направи поръчката, Марина продължи светската беседа за почивката:

— Та какво ще кажеш за морето?

— Имам страшно много работа, но може и да стане нещо... На теб къде ти се ходи?

— Може пак в Крим, но в Гурзуф, там е толкова хубаво през август. Представяш ли си, портвайн от чайник? — Марина се засмя.

Келнерът с лепенката ни донесе яденето.

Двамата с Марина се спогледахме и разбрахме какво ни се иска най-много в момента. Набързо унищожавайки яденето, почти без да усетим вкуса му, ние платихме на келнера.

Само след петнайсет минути вече бяхме у Марина. А ако трябва да бъда съвсем точен — в леглото. Марина има много удобен навик — да не маха чаршафите от дивана, а само да ги покрива с огромно карирано халище...

Погледнах си часовника. Ега ти! За малко да закъснея!

— Къде си се разбързал? При някоя друга ли? — Марина се протегна лениво.

— Трябва да те вземем на работа при нас. Имаш направо кучешки нюх. Отивам именно при жена. Но да не си помислиш нещо. Обикновена работна среща с една млада американка. Тук наблизо. Довечера ще прескоча. Ще си бъдеш ли вкъщи?

— А къде да бъда? — изуми се Марина. — Само ти да не изчезнеш някъде както обикновено. В краен случай поне се обади.

Вече на излизане си помислих — защо се хваля на любимите си поред с това, че се срещам с млада момиче? Да не би да остарявам?

Полковник Владимир Петрович Фотиев не дремеше.

Само съвсем страничен наблюдател, ако се намереше такъв, би могъл да си помисли, че Фотиев си е позволил да се отпусне. Той седеше със затворени очи на коженото канапе и чакаше позвъняването на Филин. Той все не се обаждаше. Накрая се разнесе дългоочакваният звън. Фотиев по-скоро грабна, отколкото вдигна слушалката.

— Слушам ви.

— Аз съм.

— Е?

— Всичко е наред. Всичко е чисто и прозрачно като сълза на младенец.

— Добре, Съома, отивай си у вас. Днес май ще ти се изгърсят за обиск. Бъди строг с тях. Викай, размахвай юмруци, тропай с крака. И веднага напиши жалба до прокуратурата. Ние от наша страна също ще раздухаме този случай.

— Все пак другарят Берия е бил предвидлив човек... Всичко това е по негов личен проект. Ето че потрябва. — Филин бе явно доволен от себе си.

— Добро е всичко, което свършва добре. Така че, Съома, недей да се кокошиниш предварително. Като отидем с тебе в Париж, тогава ще се нагуляем здравата. Помниш ли, като тогава в Хамбург?

— Такова нещо не се забравя — изкиска се в слушалката възбуденият Филин.

Фотиев още не беше оставил слушалката, когато зазвъня другият телефон, по който получаваше устни донесения от агентите си.

— Олег Вадимович?

— Да, да, скъпа моя Линда. Познах те. Има ли добри новини?

— Той — приятният женски глас наблегна на думата „той“, — тази вечер се среща със своята американка.

— Така. Разбрах. Благодаря. Обаждай се.

След като приключи разговора, Фотиев вдигна слушалката на третия телефон.

Баби ме чакаше на стъпалата пред общежитието на Института за руски език. Днес бе облечена в невероятно пъстра пола с огромни джобове и бяла тениска. Очаквах да видя на краката ѝ същите огромни обувки, но ме очакваше дълбоко разочарование. Тя беше боса.

Баби улови погледа ми, усмихна се и обясни:

— Много обичам да ходя така. Разбирате ли, аз съм дюстабанлийка и това е много полезно.

Минахме покрай суровата портиерка, приличаща, както е прието в подобни заведения, на надзирател в затвор. Тя внимателно проучи еднократния пропуск, който ми беше написала Баби, но кой знае защо не ми провери документите.

Пред асансьора имаше шумна разноцветна тълпа и Баби ми предложи да тръгнем пеша, още повече че живееше само на третия етаж.

В стаята ѝ беше невероятно тясно.

— Това сигурно е най-малката стая в общежитието. Но затова пък живея сама. Големи връзки, както казват у вас в Русия.

— Защо, в Америка не съществуват ли връзки?

Тя се засмя.

— Естествено, съществуват. Но не в такива мащаби.

— Баби, извинете ме за нескромния въпрос — казах аз, сядайки на ръба на леглото, — вие сте от богато семейство, доколкото разбирам. Защо тогава живеете тук, в това общежитие, а не в приличен хотел например? Разберете ме правилно, това наистина ми е интересно.

Тя се замисли за момент и отвърна много сериозно:

— Разбирате ли, в хотела клиентите са обект на прекалено внимание. А аз не обичам да бъда център на вниманието... Освен това

всички студенти и стажанти живеят тук, защо трябва да съм изключение? Само защото имам пари? Това не е много честно. По-точно, не е много справедливо. Между другото още навремето никак не обичах валутните ви магазини.

— Защо?

— Как така защо? Аз мога да купувам там, а вие не. Вие трябва да пиете чай, който прилича на трева, а аз хубав...

— И какво, Баби, да не би през цялото време, докато сте живели в Русия, да сте пили нашата трева?

Тя се засмя.

— Не, чак до такова себеотрицание не успях да стигна. Сега за щастие не съществуват такива морални проблеми. Навсякъде всичко се продава за рубли.

Оказа се, че ни очаква приготвената от Баби вечеря. Честно казано, не разчитах на такова солидно угощение. Баби донесе от кухнята тиган с огромно парче свинско и ми сложи по-голямата част на бяла плоска чиния, която повече приличаше на поднос за салата. Опитах се да протестирам.

Но Баби категорично не приемаше каквито и да било възражения.

— Мъжете трябва да ядат месо. Освен това имам френско червено вино към месото.

Виното беше приятно и тръпчиво. Пихме за международната дружба. И се заехме с месото. Не съжалих, че съм се оставил да ме убедят, огромното парче месо някак против желанието ми стремително намаляваше и доста скоро върху бялата чиния остана само кокалът.

— Баби, нахранихте ме чудесно. Невероятно месо!

— Благодаря, Александър. Радвам се, че ви хареса.

— Баби, а в какво отношение стажувате тук в Института за руски език? Знаете руски много добре. Във всеки случай словесният ви запас е по-богат, отколкото на много мои съотечественици.

— Ами, първо, съвършенството няма граници, струва ми се, че така се казва, нали? А второ, специалността ми е руска литература. Занимавам се с Гончаров и пиша дисертация за романа „Обломов“.

— Знам, знам, класическият руски човек, който лежи на дивана и мечтае за идеалния свят.

— Извинете ме, Александър, но това е много училищна представа. Препрочитали ли сте този роман, след като сте завършили училище?

— Честно казано, не. Защо, трябвало ли е?

— Ами в един момент човек изобщо трябва да започне не да чете, а да препрочита книгите. Още не съм дорасла до това време, но знам, че точно това ще правя. А колкото до Гончаров и неговия Обломов, според мен това е един от най-великите романи в световната литература.

— Чак толкова?

— Чак толкова. Обломов е олицетворение на Русия, а Щолц — на Запада. И съвсем не в смисъл на лежането върху дивана. Още повече че той лежи предимно в първите глави. А в някои моменти дори е много активен. Само че активността му е съзерцателна. А не практическа като у Щолц. И въобще кой е сигурен, че човек трябва наистина цял живот да се суети, да печели пари, през цялото време да тича нанякъде. Така живеят например практически всички мои сънародници.

Баби тръсна коси. Измъкна от просторите на полата си шнола и събра косата си в някакво подобие на кок.

— Топло е... Да, построили сме развита технократична цивилизация, но ми се струва, че сме загубили много повече. Загубили сме именно способността да съзерцаваме, постоянно се борим. Вече ми се повдига от тази борба.

— Но като че ли и у нас сега животът все повече се превръща в борба за оцеляване. Само че засега без материалните блага на вашата цивилизация. Наистина, и по съветско време непрекъснато се борехме с нещо, но доколкото разбирам, болшевишка Русия далеч не е идеалната Русия. От времето на същия този Гончаров.

— Да, да, точно така. При целия болшевишки терор, опитващ се да промени на първо място съзнанието на хората, според мен не се е получило нищо. Руският човек въпреки това си остава съзерцател, докато днешната ситуация е много по-опасна в този смисъл. Ако тръгнете не по своя път, а по американския, то наистина с течение на времето ще се превърнете в третостепенна колония. Да, животът на хората ще бъде повече или по-малко обезпечен, но едва ли щастлив.

— Смятате ли?

— Сигурна съм. Разбира се, на мен ми е лесно да разсъждавам, когато нямам материални проблеми. Но е много трудно да живееш сред хора, които говорят и мислят само за пари...

Баби се замисли за минута, но почти веднага отново тръсна глава:

— Какво се разхленчих изведнъж? Завърших превода на дневника...

— И какво се оказа там?

— Хайде да излезем да запалим по цигара, а после ще ви го дам. И самия дневник, и превода. Ключът от палатката е в родината на Кларк. Ето, това е дневникът — тя ми показва малка тетрадка в кожена подвързия, — а това е преводът ми.

Тя ми показва тънка пачка изписана хартия, като че ли за да се убедя, че не ме лъже.

— Толкова ли е тъничък?

— Но това не са записките от всеки ден от живота на дядо. Тук е само това, което е научил и е мислел за Кларк.

— А къде се пуши при вас?

— Обикновено всички пушат на стълбите, тези, които не пушат в стаите. — И добави, като че ли се извиняваше: — Ако се пуши тук, всичко после така се напява с дим, че човек може след това изобщо да не пуши, а само да диша. Едно и също е.

На площадката на стълбището наистина имаше голяма консервна кутия, приспособена за пепелник. Запалихме с удоволствие.

Баби пушеше неумело, като тийнейджър, личеше си, че го прави много рядко. От дима на цигарата ѝ свежо миришеше на ментол.

На традиционно зелената стена точно зад гърба на Баби една хлебарка се беше забързала нанякъде по своите си работи. Инстинктивно докоснах рамото на момичето:

— Баби! Внимателно! Зад вас има диво, неопитомено и хищно животно.

Баби се обърна към стената и се засмя.

— О! Тези животни са си у дома тук. Ние сме чужденците, техни гости, а истинските домакини са те. Добре, че не съм много гнуслива. Иначе щеше да се наложи да последвам съвета ви и да отида да живея в „Метропол“.

— А сигурна ли сте, че там няма хлебарки?

— Ами когато ми се е случвало да живея там, не съм забелязала. Въпреки че не е изключено, разбира се.

— А знаете ли, че в Русия наричат хлебарките прусаци, а в Германия — руснаци? Това сигурно е следствие от горещата и взаимна любов между немци и руснаци? Кой знае защо напоследък много хора ме убеждават, че именно германците са наши основни партньори и приятели в света...

— Знам, че мнозина у нас се боят от набелязаното сближаване между Русия и Германия. Но ми се струва, че и Русия, и Германия, така са се унищожавали сами през този ужасен век, че вече никога няма да пожелаят да се обединят на почвата на омразата към други народи. Но между другото много обичам и Германия. Класическата немска музика и класическата руска литература са близки по някакъв начин.

На стълбищната площадка се чуваше как някъде съвсем близо зад стената асансьорът се движи нагоре-надолу. После спира и с протяжно скърцане отваря врати. В един момент ми заскърца направо в ухото.

— Спря на нашия етаж — констатира Баби. — Единственият недостатък на стаята ми е, че се намира до асансьора. От сутрин до вечер скърца ли, скърца. Впрочем вече почти свикнах. А и освен това, за да уча, имам едни такива неща за ушите...

— Наушници?

— Не, не, с едно такова смешно име...

— Тапи?

— Точно така, само че винаги съм смятала, че ударението е на първата сричка^[2].

— Не смея да настоявам на своята версия, но от малък винаги съм смятал, че това се разшифрова като „пази си ушите“ по аналогия с Гертруда, което в съветския вариант изобщо не е класическо немско име, а Герой на труда — обясних аз на Баби.

Върнахме се в стаята. Налях виното в чашите, в главата ми от само себе си се роди тост. Не свръхоригинален, разбира се, дори бих казал доста банален, но в крайна сметка от какво се състои животът ни, ако не от непрекъснати баналности?

— Искам да пия за вас, Баби. За вашето разбиране на Русия, руската литература и особено Обломов, когото тържествено обещавам да препрочета в най-скоро време. Непременно.

— Значи за мен и за Обломов?

— Нека да е така.

Церемониално приближихме чашите си и пихме до дъно.

Не знам колко време беше минало. Видях само как тесните стени на стаята на Баби се раздалечават. Вече като че ли бяхме в огромна зала. Самата Баби се отдалечаваше от мен едновременно със стените.

Цветовете станаха отначало невероятно ярки, направо бонбонени. Безумният малинов цвят на колониалните парцали, с които са запълнени руските пазари, лимонена режеша светлина от прозореца... Изумрудена зеленина, граничеща с безвкусно-розова обвивка на детска дъвка... Резките карамелни шарки внезапно започнаха да избледняват, придобивайки отенъците на опадали листа, военна униформа и есенна кафяво-жълта кал...

После стените започнаха да вибрират конвулсивно и цветовете им вече не се различаваха, слети в една обща премрежена сивота... Някакви лица се доближаваха до моето... Неразличими и неразбираеми гласове ту шепнеха, ту крещяха. Ту шептяха, ту крещяха, ту мълчаха...

Свестих се от студената вода, която ми плиснаха в лицето. Пред мен стоеше млад милиционер. Зад гърба му някакви хора в цивилно облекло. С огромен труд обърнах глава и видях неестествено лежащата Баби.

Веднага разбрах, че е мъртва — лицето ѝ беше злоещо подуто, на шията ѝ имаше връв.

Върху китките ми щракнаха белезници. Не можех да говоря и все още не разбирах напълно какво става. Лейтенантът от милицията рязко хвана белезниците и ме блъсна към стената. Паднах, удряйки силно главата си в стената.

— Слушай, Василиев, по-внимателно. Само втори труп ни липсва — каза дрезгав глас.

Нечии ръце ме подхванаха, вдигнаха ме и ме поставиха с лице към стената. Същите ръце безцеремонно ме потупаха по хълбоците и бедрата и се вмъкнаха в джобовете на дънките.

— Охо! Той бил богат! Така, свидетелите, приближете се. Внесете в протокола. От гражданина Турецки Александър Борисович при задържането му са иззети: удостоверение на специален следовател от Генералната прокуратура на Руската федерация на името на А. Б. Турецки, парична сума, възлизаща на сто трийсет и две хиляди рубли, също така две хиляди двеста и петдесет долара на САЩ, също така кредитна карта „Виза“, също така парче връв, на пръв поглед съответстващо на оръдието на убийството на американската гражданка Спиър.

Какви ги дрънка тоя? — помислих си аз. — Каква връв? Какви долари? Какви карти? Какво се е случило с Баби?

Тогава най-после схванах — Баби е убита, а на мен се опитват да ми лепнат убийството...

И тогава се разсмях.

Сигурно съм изглеждал крайно нелепо — човек, обвинен в убийство, стои до стената с вдигнати ръце и се смее. Но не можех да се спра, смеех се като луд, сигурно продължаваше да действа наркотикът, с който явно ни бяха отровили с Баби.

На всичкото отгоре си спомних идиотския виц, разказан ми някога от чичо Стъопа. Необикновено изящен виц. Май бях намерил най-подходящото място да се насладя на фабулата му. Вицът е следният: „Звъни се, мъжът отваря. На вратата стои млад мъж и казва: добър ден, аз съм бостънският удушвач на жени. Мъжът се обръща и виква: Миличка! Търсят те...“

Но засега не бях в състояние нито да се оправдавам, нито да обясня причините за поведението си. Смеех се и сълзи течаха по лицето ми — знаех, че съм изпълнил ролята на мъжа, позволявайки на бостънския удушвач спокойно да извърши черното си дело. Но какво можех да направя?

После пак загубих съзнание. Свестих се за един кратък миг на задната седалка между двама здрави мъжаги в цивилно облекло.

— Къде отиваме? — успях да произнеса.

Собственият ми глас приличаше на ултразвуков писък на прилеп.

— В Лефортово, гълъбче. Там ще дойдеш на себе си.

... Окончателно дойдох на себе си явно чак късно през нощта в единична килия. Ако не друго, то време за размисъл имах достатъчно.

Нима тези гадове не можеха да ме прецакат по някакъв друг начин? И да не убиват горкото момиче... Буквално бях готов да си заблъскам главата в каменните стени на килията.

Защо не можах да предвидя подобен изход? Изглежда, че тези, които го бяха направили, бяха, от една страна, заинтересовани да организират провокация срещу мен, а от друга — да отстранят Баби Спиър.

Едва ли бяха извършили убийство само за да ме натопят. Много по-лесно би било да ми подхвърлят някакъв наркотик в жилището и да ме заловят с явни улики. Още повече че това е изпитаният им метод.

Освен спецслужбите нямаше кого друг да подозирам. Плюс това Лефортово е изконно тяхно място. Иначе щяха да ме закарат в Бутирка...

Но нея защо са я убили? Значи също им е пречела. Тогава ме осени — дневникът! Дошли са за него. И са убили Баби, защото е знаела за какво става дума в този дневник. А в дневника става дума за Кларк. Що за тип е той, щом и нашите, и американците толкова се страхуват, че може да се доберем до нещо?

Баби каза, че тайната на Кларк е в родния му град. Добре, за това после...

Така. Какво имаме за днешния ден? По-точно нощ. Баби е убита. Опитват се да ми лепнат убийството. Надявам се, че Меркулов вече знае, че съм тук.

Изглежда, до сутринта няма да ме извикат никъде. Освен това явно нещо не им са връзва, иначе вече щяха да ме разпитват. Веднага, топъл-топъл.

И отново излиза, че по непонятни причини въпросите ми са много повече от отговорите. Странно защо.

Така значи, пъхнали са ми в джоба парче връв, долари и кредитна карта. С картата явно са се изхвърлили — как мога да изтегля пари с поименна карта? Освен това как ще ми обяснят защо спокойно съм заспал, след като съм извършил тежко престъпление, придружено с грабеж? Очевидно са се подготвили зле за тази операция, време ли са нямали, или какво?

А защо, пита се, са имали малко време? Ако са ме следили? А ако не са ме следили, как са разбрали за днешната ми среща?

И тук в размислите ми се вклини разяреният ми малък вътрешен Турецки. Отдавна не го бях виждал да излъчва толкова бурни чувства.

А ти продължавай да се фукаш пред мадамите, дърт козел такъв! — съскаше той, пръскайки слюнка от безсилна ярост.

Стоп! А какво общо имат тук мадамите?

Ами това, че освен тях и Костя Меркулов никога нямаше никаква представа, че смяташ да ходиш на среща с Баби Спиър. Разбира се, можеш да подозираш, че ги е насочил лично Меркулов. Но това толкова прилича на истината, колкото следователят Турецки на Бриджит Бардо.

Най-малко приличах на Бриджит Бардо. Особено сега, когато главата ми продължаваше да се разпада на малки парченца, всяко от които поотделно ми причиняваше непоносима болка.

Относно дневника на Спиър можех да не се съмнявам и да не проверявам. Бях сигурен двеста процента, че при идването на милицията той вече не е бил в стаята.

Както и да го сучех, наложи ми се да се върна в мислите си към двете жени, на които от глупост раздрънках за срещата си.

Марина и ми каза на прощаване: „само да не изчезнеш“. Нима е хукнала да докладва още лежейки в неизстиналото от любовта ни легло?

А Люба? Какво каза Люба? Тя някак си не акцентира вниманието върху моята среща, напротив — смени темата и ми разказа смешната история за това как когато момичетата от балетното училище се влюбели в някое момче, отрязвали в съблекалнята копче от палтото му и го носели като талисман, на връвчица, за да е по-близо до сърцето.

И така, коя от двете — Люба или Марина? Имаше опасност да се объркам като пате в два купа кълчища. Въпреки че може ли това да се счита за опасност след случилото се днес?

Съществуваше и друга, по-приятна вероятност, че всички те просто са идиоти. Ако със случая се занимаваха типове, подобни на украинските кагебисти, на един от които толкова хубаво прищипах носа, не бих се учудил, че просто са се справили зле. Имали са достатъчно време да си откраднат дневника и спешно да изхвърлят Баби от страната, изнамирайки ѝ някакъв „невинен“ компромат. В крайна сметка биха могли да подхвърлят вечното си извинение — наркотиците.

Добре, трябва да мисля за работата. На горкото момиче вече с нищо не мога да му помогна, но съм длъжен първо да отмъстя за нея на всяка цена, като намеря убиеца ѝ и този, който го е насочил. И второ, длъжен съм да разровя историята с Норман Кларк, самата смърт на когото започва да предизвиква някаква смъртна епидемия около себе си. Вече почти бях сигурен, че смъртта и на Дейвид Ричмънд, и на Олга Лебедева, и естествено на Баби Спийър, всички тези случаи на насилствена смърт така или иначе са свързани с този високопоставен американец.

Така значи, още веднъж: Баби успя да ми каже само, че нишката на тайната на Кларк води до родния му град. Значи спешно трябва да отлетя за Америка.

Лесно е да се каже — да отлетя за Америка, пък и спешно, докато седя в единична килия в Лефортово. Във всеки случай историята не е донесла до нас нито един случай на бягство оттук. Но дори и да беше възможно, щеше да е просто чудесно — специален следовател от прокуратурата на Русия бяга от Лефортовския затвор, крие се от правосъдието. Чудесно заглавие за първите страници на вестниците!

Особено внушително щях да изглеждам на летището, представяйки на паспортния контрол парче връв вместо документи за напускане на страната. На всичкото отгоре ми иззеха дори и това нещастно парченце.

Общо взето, делото ми е съшито с гнили конци. Но може би, даже най-вероятно, те и не разчитат сериозно да ме вкарат в затвора. Просто имат нужда да спечелят време. Изглежда, наистина сме на прав път, щом и руснаци, и американци полагат толкова усилия да ми обяснят, че не трябва да се занимавам с този случай.

Разбрах, че трябва да поспя поне малко, защото утрешният ден при всички положения щеше да е тежък. Или ще ми се наложи да отговарям на въпросите на следователя, или Меркулов ще ме измъкне от тук и ще трябва да работя.

Вече заспивайки, си помислих — трябва по-скоро да се добера до родното градче на Кларк, иначе при пристигането си ще заваря само покойници. Които, както е известно, умеят добре да пазят най-тайните тайни.

[1] Дневник за поведението на учениците в Русия преди 1917 г.
— Б.пр. ↑

[2] На руски „бируши“ и съответно по-надолу „береги уши“. —
Б.пр. ↑

8.

НАСЛЕДСТВОТО НА БЕРИЯ

4 август 1994 година

Бях се заблудил в лабиринт. Изглежда, лабиринтът се намираше под земята. Притискаше ме огромна и тежка маса пръст. Дишах трудно.

През дрезгавата светлина, идваща кой знае откъде, видях нещо тъмно и крилато да лети право в лицето ми... Едва успях да избягна отвратителния прилеп, с големите си кръгли очи той мигновено погледна в дълбините на моите. Сковаваше ме пронизващ студ. Това е най-страшното съчетание за човешкия организъм — задух и студ едновременно.

В далечината се показва още един прилеп, след него още един и още един... Едва успях да се извърна, но не ми ставаше по-топло. Прилепите ме удряха с криле по лицето, но не чувствах болка. Сигурно от студ.

Разбрах, че ако не искам да замръзна окончателно, трябва веднага да тръгна напред, към източника на светлина. Краката не ме слушаха, всяка крачка ми струваше чудовищен труд, все едно че вървах по дълбок подвижен пясък.

Внезапно видях две жени, които бавно се приближаваха към мен. Вървяха хванати за ръце. Никак не исках да ги срещам, но пътят беше един. И бе невъзможно да се разминем.

Това бяха Марина и Люба. Когато се приближиха и ме забелязаха, те на часа се разтвориха в пространството. Не се учудих на това — зарадвах се.

Светлината ставаше все по-ярка, но въпреки това не приличаше на слънчева, а лунна, бяла и безстрастна. Най-последно се появи звук. Чувах шумолене на пясък (оказва се, че все пак вървах именно по пясък), тънко свирене, отдалечено напомнящо плач на дете. Накрая се раздаде металическо скърцане, като че ли вятърът клатеше откъснат от покрива железен лист.

Събудих се.

На отворената врата на килията стоеше прапорщикът надзирател, а зад него — капитан. Прапорщикът дрънчеше с ключовете.

— Турецки, навън! — каза прапорщикът.

Капитанът с усмивка, която като че ли се извиняваше, учтиво ми кимна:

— Сега ще ви освободят. Елате, чакат ви при началника на затвора.

Вратата на килията се затвори зад гърба ми със същото скърцане, което ме събуди. Прапорщикът ме пусна в бокса в края на коридора, където ми върна връзките, колана, часовника и собствените ми рубли.

— Слушай, къде може да се измие човек? — попитах прапорщика.

Той ме придружи мълчаливо до тоалетната, където дълго плисках студена вода на лицето си.

През цялото време капитанът ме чакаше до входната врата с решетка. После минахме през няколко поста и на всеки пред нас се отваряше подобна врата, после се затваряше зад гърба ни и едва тогава ни пускаха през следващата.

По кабинета на началника човек никога не би се сетил, че е началник на затвор. Отляво до стената върху ниска широка маса имаше голям аквариум. Зад бюрото седеше полковникът, а откъм мен, в креслото, с подпряна на ръката глава — Александра Ивановна Романова.

— Е, появи ли се, главорез такъв? Убиецо недоद्याлан! — Тя явно беше доволна да ме види в добро здраве.

Добре, че успях да се измия, помислих си. В кабинета бе необичайно светло от яркото слънце.

— Александър Борисович — каза началникът на затвора, — свободен сте.

Уж трябваше да ликувам: Свободен! Свободен! Аз съм свободен! Нали за това мечтаех вчера? Но неизвестно защо не изпитвах радост.

Затова пък Александра Ивановна се радваше и за двамата.

— Абе — каза тя, обръщайки се към началника на затвора — дали пък да не си направим такъв басейн в МУР?

Тя с интерес се вглеждаше в пъргавите блестящи рибки, стрелкащи се между гъстите водорасли, в тъмните черупки на

охлювите, които бавно се придвижваха по стените на аквариума.

— Но се страхувам, че моите разбойници на бърза ръка ще излапат всичкия дивеч — напълно сериозно предположи тя.

Началникът на затвора се усмихна.

На изхода ни чакаше разкошен бял форд с лампа на покрива.

— Докато мигнеш, те карат, докато мигнеш, те вкарват. Будят те сутрин, не е петел, сержантът те вдига като човек — изпях от Висоцки.

— Добре, шегобиецо, слушай сега.

Движихме се към „Садовое Кольцо“.

— Целият съм в слух, Александра Ивановна.

— Още ли не си закусил със затворническия бълвоч?

— Бог ме пожали.

— Тогава двамата с тебе ей сега ще закусим някъде на открито.

И аз не успях да подложам нищо. Ходих тука да освобождавам един. Вася! — обърна се тя към шофьора. — Къде може човек да хапне наблизко?

— На Чистите езера има едно кафене на улицата. Сещате ли се, където преди беше индийският ресторант? Точно до него.

— Ами карай натам.

— Тъй вярно — откликна Вася.

Точно пресичахме „Садовое Кольцо“.

Кафенето се оказа не толкова кафене, колкото просто будка с три бели пластмасови масички до нея. Но затова пък нямаше нито един човек, а продаваха разкошни, горещи и ароматни немски наденички с люта горчица. Кафето също беше горещо и гъсто.

След като Александра Ивановна надникна през прозорчето на будката и нареди да ни приготвят две порции наденички, а към кафето да ни донесат коняче, седнахме на едната маса под раирания платнен навес. След три минути от будката изскочи младеж с южен вид и усмихвайки се непрекъснато, постави всичко поръчано на масата.

Изглежда, му бяха направили непреодолимо впечатление полковнишките милиционерски пагони на Александра Ивановна. А също и милиционерският форд, качен на тротоара. Във форда дремеше Вася, който за разлика от нас вече беше закусвал.

— Виж какво, Сашок, иди днес в църквата и запали две свещички. За Костя Меркулови и най-вече за Съома Мойсеев. Може да не е християнин, ама щеше да лежиш поне трийсет дена. Пък може би

и повече. Ако той не беше прекарал цялата нощ в лабораторията. С две думи, доказа, че Саша Турецки не е очистил никого. Този, който е искал да те натопи и е убил горкото момиче, е действал прекалено грубо.

Седях на масата и внимателно разглеждайки равната му матова повърхност, разрязвах твърдата сочна наденичка. Романова грижовно наблюдаваше действията ми.

— Как се чувстваш? Коняче ще пийнеш ли?

— Непременно. Надявам се, че не е отровен — неловко се пошегувах.

— Е, ако са го отровили, тая будка ще я сравня със земята. — Тя направи страшна физиономия.

Чукнахме се с пластмасовите чашки.

— За наше здраве! — напъти употребата на живителната напитка Александра Ивановна.

Чувствах как конякът се стича по отровените ми жили, възстановявайки живота в тях. Божествената топлина се разливаше вътре в мен, главата ми се проясняваше. Като гледах огрения от слънцето булевард, младите майки с ярки цветни колички, младите момичета, забързани по своите си работи, ми беше трудно да си представя, че съм прекарал нощта в единична килия.

Александра Ивановна викна направо от масата на собственика на будката да повтори конячето. Той бързо донесе две нови чашки.

— С две думи, сипали са ви някакво силно приспивателно с халюциногенни свойства. С такава доза може да се приспи цяло стадо коне. Парчето връв, което е трябвало да служи за главно вещественно доказателство, е отрязано от двете си страни с остър нож. Каквото между другото не беше намерен нито у теб, нито някъде в стаята. А връвта, с която са удушили момичето, е била просто откъсната. Но всички тези хилави доводи нямаше да ти помогнат много сами по себе си.

— Още нещо ли има?

— Има! Медицинската експертиза потвърди логическите изводи на Мойсеев. Той все пак е виртуоз! Семьон Семьонич както винаги беше безупречен. Убиецът се оказа левак.

Да не би Норман Кларк да е излязъл от гроба, за да запази тайната на дневника, помислих си аз. Той също беше левак. Но не

вярвах в привидения, а Кларк беше мъртъв достатъчно отдавна и при това стопроцентово.

— Толкова ли не са могли да намерят десняк?

— Може би просто не са имали време. Изобщо целият този спектакъл повече мяза на бездарна импровизация, отколкото на щателно планирана акция.

— Добре, значи с мен всичко е ясно — обречено казах аз.

— Не, Сашок, още не. Очаква те още една неприятна новина. Във вилата на Филин всичко е чисто и благородно като в пансион. Там, разбира се, има картини. Но са малко и акуратно си висят по стените, а не са подредени в редици. И не изобразяват това, което ни интересува. Той има само някакви съвременни мазаници. С момчетата ходиха експерти.

— Къде са се дянали? Видях ги със собствените си очи... Възможно ли е охраната ни да ги е изтървала?

— Изхвърляш се, Сашок. Картините не са копче да си ги изнесеш в джоба. Нещо си се объркал.

— Не може да съм се объркал!

— Фактите са налице. Добре де, успокой се. Ще се проточи. Филин наистина обеща да надраска жалба, правеше се на света вода ненапита. Но ако се връзваш на всеки... Пък и да напише, няма да ни е за първи път, нали? Ще се оправим. Е, ще получиш мъмрене, строго при това. Така че излиза — ще трябва отначало да търсим картините.

— Ще ги намерим — казах мрачно.

Въпреки че изобщо не бях уверен в това.

— Ооо — проточи с разбиране Романова, — нещо се вкисваш. Ей, още коняк — викна тя към будката.

Изглежда, че след изпития коняк Александра Ивановна бе обзета от лирично настроение.

— Ех, Сашок, колко пъти ми се е искало да пратя целия скапан МУР по дяволите! Та аз съм обикновена жена... Какво като имам полковнишки пагони на раменете? Жената си е жена. Слаба и беззащитна...

— Хайде, хайде! Тоест не в смисъл че не си жена, ама не си чак толкова слаба и чак толкова беззащитна. Колко ще изкараш от десет с „Макаров“?

— Е, десет или девет и половина, и какво от това? Майка ми затова ли ме е раждала, да гърмя с патлак по мъжете? Аз мъжете ги обичам. И ми е жал за тях. Дори за нашите клиенти.

— Да бе, да, жал ти е! Виждал съм ги твоите пациенти... И не си ли ти тази, за която се говори, че си отпуска ръцете?

— Злите езици ме клеветят, Саша — кокетно проточи Романова, — въпреки че понякога си заслужава. По-рано беше по-лесно. Клиентите ни бяха ясни. Убиецът беше убиец. Изнасилвачът — изнасилвач. Крадецът — крадец. А сега не можеш да разбереш кой е бизнесмен, кой banker, а кой чист бандит. Направо коктейл. Идват ми на разпит с мерцедеси и кадилаци.

— Хайде, хайде, и ти се возиш в бял форд като пет пари в кесия.

— Да, ама аз съм началник. Полага ми се по щат. Ех, Сашок, ако знаеш в последно време колко са ми предлагали! Какви ти мерцедеси! Замък сигурно бих могла да си построя. От чисто злато.

— И за какво ти е?

— И аз това викам — за какво ѝ е на мечката колело? И така ми е добре.

Романова си допи коняка и каза:

— Виж какво, гълъбче. Скочи до някоя празна къща. Бих ти дала моите ключове, ама ми е пълна кутийката. Звънни на някой от своите, някой от работата, трябва да дойдеш на себе си. Да си вземеш душ, да си вчешеш мислите. Гледам те, като таралеж си, даже от ушите ти стърчат бодли. Като дойдеш на себе си — веднага тичай при Меркулов. Разбрахме ли се?

— Трябва да помисля... — Вече знаех на кого ще се обадя.

— Добре, мисли бързо, можеш да се обадиш от колата. После ще те хвърля където трябва.

— Благодаря, Шура — казах с чувство и отидох да се обаждам.

Деликатният Вася излезе от колата, предоставяйки ми възможността да говоря насаме.

Верочка ме разбра от две думи ѝ само попита къде да се срещнем.

— Излез на булевард „Страстни“ в този край, който е по-близо до Пушкин, близо до „Тверска“. Ще съм с бял форд — гордо казах аз. — Колко минути ти трябва, за да дойдеш? С Александра Ивановна сме на две крачки. Само да не си помислиш нещо...

— Нищо не си мисля, Александър Борисович. Ще дойда след десет минути.

Имаше още време до срещата и решихме да запалим по цигара. Романова каза замечтано, майсторски пускайки колелца дим в небето:

— Ех, Сашок, някой път и ние ще си починем.

— Дори насън не виждаме покой — отвърнах ѝ с цитат, разглеждайки със завист димните ѝ колелца.

Те бяха равни, кръгли и ловко се нанизваха едно в друго.

Когато пристигнахме, Верочка вече ни чакаше на уговореното място.

— Нещо хич не изглеждате добре, Александър Борисович — каза ми Верочка вместо поздрав.

— Ох, Вера Игоревна, права сте. — Виновно сведох глава.

— С две думи, Александър Борисович — Верочка взе инициативата в свои ръце, — този жълтият ключ е от горната брава, а този сивият — от долната. Когато излизате, заключвайте само долу два пъти. Горната се затваря сама...

— Ясно — започнах аз, но тя ме прекъсна.

Отстрани човек можеше да си помисли, че аз съм подчиненият, а тя — началникът. В житейските дела жените някак винаги умеят да поемат инициативата.

— В голямата стая отдясно ще видите гардероба. Отваряте дясната врата — на втория рафт отгоре са чистите кърпи. Всичко друго е в банята. В кухнята ще се оправите сам. Чаят и кафето са върху бялото шкафче. В хладилника има много вкусна салата, плодова. Обичате ли?

— Обожавам — отвърнах искрено, въпреки че нямах много ясна представа за какво става дума.

— Да, в хладилника има и бутилка водка на вратичката, а в бялото шкафче, върху което са чаят и кафето, има коняк. Хубав е между другото, арменски. От старите таткови запаси. Не се стеснявайте. А в стаята в бюфета има и вино.

— Верочка, скъпа, нима ви приличам на алкохолик? — строго я попитах.

Тя се смути:

— Не, разбира се, какво говорите, Александър Борисович, просто си помислих... Ако случайно ви потрябва.

— Добре, разбрахме се. Ако ми потрябва — няма да се стеснявам. Така да е — усмигнах се заедно с нея.

Тя тръгна с бързи крачки към подлеза. И изведнъж се сетих, че не си спомням номера на апартамента ѝ.

— Вера! — креснах аз, както ми се стори, през цялата улица. — Апартаментът, апартаментът, кой номер е?

— Петнайсет — весело викна тя и се скри в подлеза.

Е какво пък, казах си, петнайсет е хубаво число. И си подхвърлих ключовете.

Студеният душ винаги ми е помагал да дойда на себе си. Или поне донякъде. За да подсиля оздравителния процес, пусках ту топлата, ту студената вода, подлагайки лицето си на бодящите струйки. Сигурно съм прекарал не по-малко от един час в банята. И това даде осезаемите си резултати. Докато се разтривах с коравата мъхеста кърпа, която намерих точно в посоченото от Верочка място, вече бях практически предишният, изходният Турецки. Кое то и трябваше да се докаже.

Също на посоченото място намерих чая и кафето и след кратко колебание извадих бутилката коняк.

Сигурно точно така се чувстват добре подготвените шпиони в чужда страна. Уж виждаш всичко за пръв път, но в същото време всичко ти е познато до най-малките подробности и се намира именно там, където се предполага да бъде.

След като си направих силно кафе и още веднъж погледнах с искрено желание бутилката хубав коняк, аз все пак я прибрах. Понавътре в шкафа, да не ми се мярка пред очите. После се сетих за загадъчната плодова салата.

Тя представляваше нещо необичайно. Доколкото можах да се ориентирам, състоеше се от парченца банан, ябълка, праскова, цариградско грозде, френско грозде и още нещо, не съвсем понятно за мен. Това зеленото с точките вътре май се нарича киви. След като се поборих малко със съвестта си и съвсем лесно я туширах, доядох цялата салата.

Дълга на Верочка торбичка отвъдморски плодове.

Отидох в стаята, разположих се в широкото меко кресло и пуснах телевизора.

И нацелих баш криминалната хроника. Е това е — върви ми като на удавник!

Красивата говорителка с безстрастен глас, ту вдигайки огромните си светли очи към зрителя, ту сваляйки ги към текста, разказваше такива страшни неща, че чак се учудих защо са поверили воденето на тези новини на едно толкова младо и крехко създание.

Мъж с внушителен белег на бузата, откъснато ухо и изтекло око би изглеждал много по на място.

Говорителката съобщаваше:

— Оперативните работници от РУОП^[1] на Московското главно управление на вътрешните работи откриха при обиск в апартамент в подмосковския Калининград скривалище с четири кутии от вносна бира и подозрителни предмети, които дават възможност на милицията да предположи, че става дума за изкусно замаскирани бомби.

Камерата показва в едър план бирените консерви с различен размер, от които стърчаха като сламки за коктейли електропроводници.

Момичето продължаваше с такъв нежен и трогателно-невинен глас, като чели разказваше за посещението на любимата си стара баба.

— С успех завърши съвместната операция на сътрудниците на РУОП и ФСК. В Балашиха оперативните работници задържаха трийсетгодишен местен жител. По оперативни данни той системно се е занимавал с присвояване и продажба на огнестрелно оръжие и боеприпаси. При огледа на жилището на задържания са открити сачмен пистолет „Колт-Питон“, нерегистриран пистолет „Валтер“ и пушка-помпа „Мозберг“ дванадесети калибър с пистолетна дръжка. Източникът на оръжието се изяснява.

Наместих се по-удобно в креслото.

Говорителката прошумоля с явно току-що донесените й листа:

— Току-що получихме нови сведения за продължаващата в Москва „нефтена“ война. Тази сутрин нейна жертва стана господин Виктор Антонюк, оглавяващ фирмата КБС. Линкълнът на бизнесмена, в който се е намирал самият Виктор Антонюк, шофьорът и двама телохранители, се е движел по Ленинградско шосе към Речната гара. В района на моста, недалеч от станцията на метрото „Войковска“,

автомобилът на бизнесмена е бил задминат от вишнев джип чероки. Хората в джипа открили ураганен автоматен огън по колата на бизнесмена. Господин Антонюк е починал преди идването на „Бърза помощ“, двамата телохранители и водачът се намират в болница в тежко състояние. Престъпниците са успели да избягат. Операцията по залавянето им засега не е дала резултати.

Камерата показва Ленинградското шосе и красивия бял линкълн на банкета. Външно колата не беше пострадала много, само едрият план показваше множеството дупки от куршуми по прозорците и вратите. Явно, както винаги в подобни случаи, бяха действали професионалисти.

Изключих телевизора. Пушеше ми се, но си помислих, че сигурно в стаите не се пуши. Затова отидох в кухнята и гледайки навън, някак си автоматично изпуших две цигари, палейки една от друга.

Главата ми най-после работеше точно и ясно. Дори май успях да си спомня нещо.

... Резките карамелни шарки внезапно започнаха да избледняват, придобивайки оттенъците на опадали листа, военна униформа и есенна кафяво-жълта кал...

Две лица са сведени над мен. Опитвам се да различа чертите им, но те са размити, като нарисувани върху подвижен пясък...

Затова пък виждам очертания, силуети... Кръгла глава със стърчаща на темето коса и внезапно възникнала ръка, която автоматично я приглажда...

Първият силует изчезва и на негово място напред излиза вторият, той се навежда по-близо, по-близо...

Ето сега ще разгледам това лице...

Но не — вместо лицето виждам сиво петно... Човекът се дръпва и виждам контурите на главата и раменете му тясна глава със странни уши, стеснени и заострени към върха...

Някак животински уши...

И отново есенната кафяво-жълта кал забулва всичко...

Й така, бяха двама. Не си спомних много, но все пак... Изглежда, че все пак нямах основание да подозирам жените. Очевидно са могли да ме следят и най-вероятно в този случай бяха следили не толкова мен, колкото Баби. Спомних си фелдфебелския поглед на портиерката.

А колко народ се мотаеше там освен нея? Сигурно нощта, прекарана в килията, ме беше направила мнителен. Честна дума на следовател, крайно вредно е за душевното здраве на един невинен човек да лежи в затвора.

Но това, което разбирах повече от ясно, беше, че спешно трябва да летя за Америка.

Вече имах план за днешните си действия. Както и да го въртиш, съветското възпитание все пак дава определени плодове. Бяхме научени, че светът е строго материален, че няма и не може да има нищо свръхестествено, затова не можех да повярвам, че предметите, които съм виждал със собствените си очи, могат просто да изчезнат.

В края на краищата, ако легалните начини са изчерпани, трябва да се прибегне до нелегални. Най-важното е да не посвещаваш никого предварително в тях. Както е известно, победителите не ги съдят. А в случай на неуспех не е необходимо всеки да знае.

Време беше да отида при Меркулов. Вече бях събрал разсипаните си парченца в едно единно цяло и бях готов за боен полет.

Отдавна познавах удивителното свойство на Меркулов. Когато умората му преминаваше всички мислими граници, у него като че ли се появяваше второ дишане.

Сигурно така става с бегача на дълги разстояния — изглежда, че той вече няма сили и просто трябва да рухне като подкосен пред очите на жадната за зрелища публика. Но не — в един кратък неуловим миг страните му порозовяват, дишането се изравнява и ето го, свеж като парникова краставичка, зелен и целия на пъпчици, носи се към финала и никой не може да го спре.

Гърмят фанфари, приветствайки победителя. Момичета се хвърлят на врата му, предварително обсипвайки шампиона с цветя с невероятна хубост.

Цялата разлика между Костя и този бегач е, че, общо взето, не се предвижда никакъв финал. В най-добрия случай има междинни. Няма и зрители, нито пък аплодисменти и цветя. Макар че Меркулов си има цветя — кактусът на перваза.

— Влизай, влизай, затворнико лефортовски. — Меркулов бе станал от бюрото си и ми подаваше ръка.

— Зад мрачни решетки чело съм привел, закърмен в неволя един млад орел^[2] — с патос изрецитирах училищното стихче.

— Едва сме те измъкнали от същите тези мрачни решетки. Наложил се да задействаме нашия и.д. и да проведем поверителна беседа с директора на СВР Маков. Те ме предупреждаваха...

— За какво са те предупреждавали?

— Абе на съвещанието в Администрацията на президента. Седяха там в сплотена група — цялото им началство. След края при мен дойде заместникът на Маков, Игор Евгениевич Митирьов, и съвсем прозрачно започна да намеква да не си пъхаме носа в този случай. Припомни ми и прищипания от теб нос на украинския разузнавач. Демек всичко знаят и всичко разбират. Наистина, на едно място се издъни. Съветваше те да не пиеш водка с разни от ЦРУ.

— Ама аз не съм пил! — Бях искрено възмутен.

— Точно това му отговорих. А той ме посъветва да не се сърдя, ако ти, а следователно и аз, имаме малки неприятности. Почти съм сигурен, че тази история с американката е скроена от тях. Защо трябваше да убиват момичето?

— У нея беше дневникът на Семюъл Спиър, в който, доколкото успя да ми каже, се разкривала някаква тайна на Норман Кларк. Не, представяш ли си, Костя, онзи американец от ЦРУ също ме съветваше да не се занимавам с Кларк. Какъв е бил този човек, че от запазването на тайните му са заинтересовани и нашите, и американците? И дявол знае кой още.

— Ясно, че тази провокация е била грубо изработена, но целта им е била да те изолират поне за известно време. Затова и са те тикнали в Лефортово, все пак това е тяхна територия, каквото и да си говорим. Значи, казваш, дневник?

— И дневник, и превод на дневника. Точно затова отидох у Баби Спиър.

— Там не беше открит никакъв дневник. Нито дневник, нито превод.

— Не се и съмнявам. Виж, Костя, с две думи. Трябва спешно да заминем за Щатите. Аз и Ломанов. Първо, знам, че отговорът на загадката е скрит в град Блу Бей до Чикаго. Освен това трябва да намеря сестрата на Баби, може би тя си спомня някакви важни подробности от дневника. А и около смъртта на Спиър не всичко е

ясно. Ще се постарая да намеря частната детективска агенция, която е работела за Спиър, когато той се е опитвал да разузнае финансовите машинации на Рути и Кларк във фонда.

— Добре, добре, убеди ме. Кога искате да заминете?

— Веднага щом бъдат готови документите.

— Мисля, че ако няма особени препятствия от страна на американците, визите ви ще са готови утре. Ако изведнъж възникнат усложнения, ще се свържа с МВнР. Надали онзи от ЦРУ може да попречи кой знае колко. Надявам се, че утре вечер вече ще сте в самолета. Занимавай си се с твоята работа, аз ще се разпоредя. Ако всичко е наред, елате утре. Да си получите паспортите, визите и командировъчните.

— Благодаря, Костя.

Стиснахме си ръцете. В погледа на Меркулов проблесна съчувствие.

Първо на първо трябваше да се погрижа за кола.

Тъй като осъществяването на плана ми се пазеше в строга тайна, в която бе посветен само един човек, тоест аз, не можех да се възползвам от услугите на чичо Стъопа. Моята кола остана в Беляево пред входа. Ако ме следят, тя е като визитна картичка. Освен това, макар да бях решил, че нито Марина, нито Люба са виновни за неприятностите ми, все пак не бях напълно сигурен.

Не можех да рискувам — просто нямах време.

Дори не рискувах да се обадя по телефона от прокуратурата. Може би беше глупаво, но се боях и от собствената си сянка.

Така че се изтърсих на Сергей Полуян съвсем ненадейно. Серьога работеше в шлосерската работилница на „Пятницка“. Беше майстор от най-висока класа, можеше от най-обикновено парче желязо да направи инструмент, който да задоволи и най-взискателния вкус.

Познавах го толкова отдавна, че вече не си спомнях точно къде се бяхме запознали — дали на хокеен мач в Лужники, или в бирарията на „Столешников“. Но че бирата беше помогнала за запознанството ни, помнех със сигурност.

Избрах доста хитър маршрут. Вместо да пътувам до „Новокузнецка“ или „Третьяковска“, първо се добрах до „Полянка“. За

профилактика смених няколко влака, като се качвах и слизах точно в този момент, когато вратите вече се затваряха. Изглежда, никой не ме следеше.

Прекоших „Полянка“ и се забих в уличките и дворовете от другата страна на Москва река, припомняйки си по пътя препоръките на В. И. Ленин за това, как се бяга през дворовете от царските копои.

За съжаление любимият на Илич вариант с използването на различни кожени калпаци и каскети беше неприемлив. Времето беше прекалено неподходящо.

По дяволите! Едва не подскочих, забравяйки, че трябва да изглеждам пределно незабележим. Точно на проклетата „Пятница“ живее Люба.

Нищо, ще мина през задния вход, който в работилницата на Серьога обикновено не се заключва. Още повече че работилницата все пак е в началото на „Пятница“, а блокът на Люба — в самия ѝ край.

От арменските си предци Серьога бе наследил само фамилията. Нито скулестото лице, нито най-обикновеният руски широк нос, нито светлопшеничните вежди и мустаци не напомняха за южната родина на працядо му. За арменския език и азбука той знаеше не повече от мен.

Затова пък много обичаше да казва в моментите на най-висок бирен ентузиазъм: „Ние, арменците, сме пламенен народ.“ И сините му очи наистина се разгаряха с невероятен южен пламък.

— Хей-брей! Кого виждам! Та това е Саня! — ревна Полуян през цялата работилница.

Каква ти маскировка — възгласите на Серьога се разнесоха звънко не само в работното помещение, но и в приемната и дори, струва ми се, и на улицата. Притиснах пръст към устните си. Серьога веднага ме разбра и ме повика с пръст навътре в работилницата.

— С колата ли си? — веднага хванах бика за рогата.

— Саня, обиждаш ме, кога не съм бил? Работи като часовник.

— Кога ще можеш да се освободиш?

— Ако трябва веднага. Мъртъв сезон. Колян ще изкара до вечерта без мен. А какво се е случило? Къде да те закарам? Или да ти помогна с нещо?

— Да ми помогнеш. И да ме закараш. Ще разбием една вила.

Усмихнах се, за да не изплаша прекалено Серьога. Но говорех чистата истина. Истината и само истината.

Серьога се разтопи в невероятно широка и щастлива усмивка.

— Ще плащаш в бира. А чия е вилата?

— На един политически наблюдател.

— Обичам политическите наблюдатели — с искрено и дълбоко чувство каза Полуян. — А случайно да знаеш какви са бравите?

— На предния вход, струва ми се, са две обикновени. А на задния — просто някаква с голям ключ. Мисля, че основните трудности ще са вътре. Въпреки че и отвън също. Има охрана. Веднъж вече си изпросих удар по тиквата. Но това не е основният проблем, пазачът обхожда близките пет-шест вили, така че ще имаме петнайсетина минути на разположение.

— Е, за петнайсет минути ще ти отворя всеки банков сейф като консервна кутия, да не говорим за вила. Е, за сейфа се изхвърлих, разбира се, но за вилата гарантирам. Ще я отворим като шише с рициново масло в аптеката. — Серьога вдигна ръка в клетвено обещание.

След няколко минути беше вкарал колата си в двора. Седнах на задната седалка толкова ниско, че да не се виждам много отстрани. Страхувам се, че в този момент много приличах на щраус. След като не виждах отражението си в огледалото на шофьора, се надявах че и никой друг няма да ме види. Серьога май хареса хитростите ми.

— Саня, най-добре легни между седалките. Тогава вече със сигурност никой няма да те види. Само че е малко мръсничко. Не, чуй само как работи! Направо като часовник! Сам съм прегледал двигателя до последното винтче.

Най-после седнах като хората.

— Да, двигателя ти си го бива...

— Слушай, Саня, докарай ми някой път твоята. Двамата с тебе ще направим всичко за един ден. Ще стане не кола, ами самолет. Става ли?

— Става. В бира ли плащам?

— Естествено!

Вече се движехме по „Рубльовка“.

— Слушай, Саня! — Серьога говореше уж весело, но в същото време съвсем сериозно. — Доколкото разбирам, нямаш разрешение?

— Не — честно отвърнах аз.

— Ами ако ни изловят?

— Цялата отговорност поемам аз. Освен това защо трябва да ни изловят?

— Абе малко ли...

— Спокойно, Серьога. — Потупах го по рамото.

Естествено, давах си сметка, че леко го излагам на риск. Даже не леко. Но нямах друг изход. От друга страна, естествено ще мога да го измъкна в случай, че стане нещо. Просто такъв случай не трябва да има. Въобще.

Разчитах, че в разгара на работния, макар и летен ден на вилата не трябва да има никой. По оперативни данни жената на Филин беше на курорт в Гърция, а самият Филин по това време обикновено беше в Москва и се връщаше на вилата не по-рано от седем-осем вечерта, а понякога и само през почивните дни.

Оставихме колата на банкета преди завоя за Жуковка. По-нататък пътят ни далеч не водеше към поста, а към оградата, която не беше никак висока.

Селото изглеждаше почти мъртво. Народът се спасяваше от жегата или на реката, или по прохладните домове. Минахме покрай мястото, на което се намираше вила номер шестнайсет. Тази вила и четирите съседни бяха някак встрани от останалите. Създаваше се съвсем определеното впечатление, особено като се вземе предвид сходството в архитектурния им облик, че са строени едновременно и най-вероятно за една организация. Този факт се потвърждаваше и от това, че именно около тази група вили се разхождаше допълнителен пазач, въоръжен минимум с гумена палка.

При спомена за действието на това оръжие машинално потърках тила си.

Но сега пазачът не се виждаше никъде. И помен нямаше от него. Очевидно застъпва на работа само по тъмно. Този приятен факт ни беше само от полза — планирахме да завършим незаконните си действия още преди настъпването на тъмнината.

Разбира се, по принцип това е неприятна работа — да разбиваш чужда вила. Колкото и да са благородни целите, които го оправдават. Но какво друго ми оставаше?

Угризенията са си угризения, но се налагаше да влезем.

Серьога каза, че е по-добре да влезем отзад.

Измъквайки от вътрешния джоб на дънковото си яке хитро приспособление, състоящо се от стоманена тел, сплескана накрая и някакви допълнително запоени към нея щифтчета, той почовърка с него в ключалката. Нещо щракна, изскърца и вратата се отвори.

Веднага зад нея имаше втора врата, с която, независимо от новия вид на бравата, Серьога се справи още по-бързо. Показахме се в просторната кухня.

Веднага си сложих ръкавиците и измъкнах фенера.

Какво исках да открия в крайна сметка? Още повече след като нашите момчета направиха обиск? Но картините не са игли, а вилата на Филин не е купа сено. Не стига че със собствените си очи видях този нещастен Кандински, усещах, че тук се крие някаква тайна. Много вероятно на вилата да имаше скривалище, прекалено добре замаскирано, за да бъде открито при обикновен обиск.

Кухнята се оказа чиста по отношение на скривалища. Най-тайнственият и зловец предмет в нея беше просто устроената мишеловка със смазана мъртва мишка.

Следваща поред бе гостната. На стените наистина висяха картини. Но явно не по нашата част. Очевидно именно в тях експертът изкуствовед бе разпознал произведенията на съвременния ъндърграунд.

Прозорците бяха закрити с капаци от външната страна, така че спокойно можех да светна фенера. Все пак не рискувах да запаля лампата. Вдигах всяко платно поред и внимателно оглеждах светлите тапети в търсене на поне някакво несъответствие. Всичко беше наред. Под съвременните московски авангардисти тапетите бяха леко избелели, но абсолютно девствени.

Наврях нос в камината и разрових пепелта с ръжена. Е бива ли! Никакви шифровани документи, никакви тайни знаци! А ти какво очакваше, Турецки, ехидно се осведоми вътрешният ми глас. Мечтаеше да засечеш на вилата на Филин таен бардак? Или склад за оръжие?

Вече смятах да се отправя на втория етаж, честно казано само за да ми е чиста съвестта, но Серьога беше заседнал до камината. Той съсредоточено човъркаше с пръст кахлените плочки, с които бе облицована.

— Ега ти! Саня, погледни само!

Той държеше в ръце плочка с изображение на бригантина, а на мястото, на което току-що беше плочката, зееше дълбока дупка. Още не успях да съобразя какво става, когато Серьога пхна ръка в дупката.

Нещо изщрака като при отварянето на брава.

— Гледай, гледай — обърна се към мен Серьога.

Очите му светеха като на Аладин от приказката. Той измъкна ръката си от отворието и натисна с рамо дясната страна на камината. Разнесе се скърцане и камината бавно се отмести встрани...

Стояхме пред съвсем истински подземен проход. Кой би си помислил, че такова нещо може да се случи наяве?

Надолу водеха много стръмни стъпала. Слязохме по тях. Първо аз. После шашнатият Серьога. А и имаше от какво да се шашне човек. Даже аз в професията си на следовател съм се срещал изключително рядко с подземни ходове. Да не говорим за майстора от обикновена шлосерска работилница!

Впрочем подземният проход се оказа доста прозаичен. Никакви ковани сандъци със съкровища, никакви мъртви рицари в железни доспехи. Просто бетонна кутия с врата в стената.

Не открихме дори и един мизерен череп.

А с вратата в стената Серьога се справи също толкова виртуозно и бързо, колкото и с предишните. Доколкото можех да се ориентирам, тесният бетонен коридор водеше към най-близката до оградата вила. Номер двайсет и едно. Целият подземен проход беше дълъг шейсет-седемдесет метра. Свършваше със същата врата като тази, с която започваше.

В подземиеето беше прашно и задушно. Светлината на фенерчето ми като че ли намаля в спарения въздух на бетонния проход. Виждаше се, че проходът е използван рядко, но все пак е използван.

— Тази врата е отваряна наскоро, при това откъм нашата страна — уверено каза Серьога, разглеждайки пресните драскотини около ключалката.

Зад вратата имаше също такова квадратно помещение, както и на вилата на Филин. Само че тук то бе запълнено с буркани с различни туршии, каси с коняк и лежащи в ъгъла върху грижливо разстланата слама прашни бутилки вино.

Явно от тази страна подземният проход се използваше като обикновено мазе. Естествено не се и опитахме да влезем във втората вила. Щяхме да сме страхотна картина, излизайки от мазето с фенер и шперцове в ръце пред погледите на собствениците.

Освен това можехме да бъдем сигурни, че картините от колекцията на Кларк, след като са извършили този подземен преход до съседската вила, отдавна са я напуснали. Разбира се, не можех да го докажа, но бях твърдо убеден, че всичко е станало точно така.

Изминахме обратния път, заключвайки вратите след себе си. Трябва да отбележа, че те се заключваха по-бавно, отколкото се отключваха. Серьога чак се изпоти.

Затова пък камината също така приказно леко застана на мястото си, макар и с малко скърцане. Серьога тържествено върна плочката с бригантината на изходната ѝ позиция. Повече нямахме работа тук...

Напуснахме вилата без произшествия. Само това оставаше, да ни засекаат на излизане като обикновени подмосковски кокошкари. После ходи доказвай, че не си камила.

След като излязохме на асфалтовата пътека, още веднъж се опитахме да се ориентираме. Нямахше съмнение — проходът съединяваше вилата на Филин и вилата с номер дваисет и едно.

— Точка за нас! — тържествено констатира Серьога.

Запалихме по цигара до москвича, за да дойдем поне малко на себе си.

— Да, Саня, хич не ти е скучна работата — каза Серьога с искрена завист в гласа.

— Ела при нас — предложих му. — Специалността ти е подходяща...

— А, не, за нищо на света — засмя се Серьога, — ние, арменците, сме пламенен народ, разбира се. Но не чак толкова!

— Именно — назидателно казах аз.

Тъкмо бяхме тръгнали, когато точно под носа ни на пътя изникна дядка с вдигната ръка, който като че ли беше слязъл от страниците на безсмъртното произведение на Некрасов „Кой живее добре в Русия“, а и от всички други произведения на народния поет.

Старчето не беше от тези, на които им е „добре“, но не и от онези, на които им е съвсем „зле“. Типичен сух и малък педя човек лакът брада. С невероятен английски текст на избелялата синя тениска.

Серьога, който е добра душа, се обърна към мен:

— Ще вземем ли дядото?

Кимнах. Серьога спря и педя човек лакът брада много доволно се настани на предната седалка.

— Отивам в Москва — обърна се дядката към мен, — искам да си купя коса в селскостопанския. Да знаете има ли коси?

— Коси ли? — смаяно попитах аз.

— Аха! — хитро каза старецът.

— Не знам — отвърнах честно.

А Серьога бибишна на някого и каза:

— Ще те закарам на „Валовая“, дядо. Ако има коси някъде, там ще е. Мисля, че ще успеем, преди да затворят.

— Ох, благодаря ти, момче, че имам коза, а косата отказа. Вчера се счупи. А каква коза без косата, с брикети ли да я храня? Или с фразели? Ами вие виладжии ли сте?

— Да, дядо, вчера взехме една вила под наем. При вас в Жуковка — казах аз.

— Нещо не приличате на началство — изгледа ни старецът със съмнение.

— Е, първо, сега началството е различно, не е задължително да е с шкембе и чанта. И второ, никой ли не живее тук освен началството?

— Защо да не живее? Ние живеем. И персоналът. А виладжиите те са повече министерски. Вилите ги е строил Министерският съвет още при Сталин. И НКВД при Лаврентий Берия.

— НКВД ли? — попитах аз.

— Аха! Тези вили, дето са вляво от поста, са министерските. А тези, дето са по-встрани вдясно, шестте еднакви, това са бериевските. Тъмни места, тъмни.

— Защо тъмни? — Серьога се откъсна за секунда от пътя и погледна спътника ни.

— Как защо? Нали ведомството е такова, полага им се по щат да всяват страх. По-рано бяха зад отделна ограда. Това сега всички станаха демократи. А по-рано тука беше строго. В бериевските вили ставаха лоши работи. Самият Берия не живееше тука, разбира се, така ги нарекоха заради ведомството. А самият Лаврентий живееше зад Москва река. Близо до мястото, дето сега живее министър-

председателят. А иначе при нас много хора са живели. И Хрушчов, и Горбачов, и дявол знае кой още.

— А какво толкова страшно се разказва за тези бериевски вили?
— попитах аз.

— Абе какво ли не. И гуляи са правили, и са стреляли, и са се стреляли. Казват, че и мазетата там са специални. Може и да са измъчвали някого? Как да разбереш сега кое е лъжа, а кое истина. Трябва добър писател, за да напише за всичко това. Само че кой ще го чете? — философски забеляза старецът. Поседя малко мълчаливо и добави: — Днешните повече пресмятат...

— Абсолютно си прав, дядо — каза Серьога. — Моят хлапак е само на осем и половина, а знае курсовете на всички валута. За секунда ще ти превърне йена в долар и обратно.

— Точно! — зарадва се дядото. — За тези курсове всеки ден ни говорят по радиото и по телевизията. А виж, колко хиляди струва сега косата? Никой не ти отговаря. Защото това е тайна велика! — Дядката вдигна пръст и доволно се разсмя.

Оставихме го на „Валовая“. До затварянето на магазина оставаха цели трийсет минути. Изпращайки го с поглед, аз най-после успях да се съсредоточа и да си превода надписа на тениската му: „Те искат да ни купят, но не се продаваме.“ Горд старец, няма спор.

Серьога ме докара до Беляево. Тъкмо се стъмваше.

— Бирата от мен — стиснах му ръката аз.

— Стига бе, началник — разтопи се той в усмивка, — не съм го направил заради бирата...

Стиснах му ръката още веднъж.

— До скоро, старче!

Серьога ми мигна с фаровете на прощаване. Добър човек е той...

... Набрах домашния телефон на Меркулов.

— Костя! На вилата на Филин има подземен проход... През него са изчезнали нашите картини. Вилите са принадлежали по-рано на НКВД. А сега явно на някакви отломки от КГБ. Моля те, научи по своите канали на кого принадлежи вилата под номер двайсет и едно в село Жуковка.

— Ще научим — кратко отвърна Меркулов.

— А какво става със Слава и неговите афганци?

Отвърна ми мълчание. Тишината — като че ли се сгъсти физически — толкова беше зловеща и дълга.

И после, след цяла вечност, в тази тишина прозвуча отмереният и тих глас на Меркулов:

— Грязнов днес беше тежко ранен...

Дълго и тъпо седях пред телефона.

Пред мисления ми взор възникна неотдавнашният образ на Слава Грязнов: с протяжния глас на градски просяк, майсторски имитирайки сладникаво-тъжните интонации, той нареждаше, почти пееше — аз съм милиционер, тъща ми е милиционер, дайте ми по муцуната кой колкото може...

---

[1] Регионално управление за борба с организираната престъпност. — Б.пр. ↑

[2] Пушкин, „Затворник“. Превод Благой Димитров. — Б.пр. ↑

9. НОРМАН КЛАРК

През втората половина от управлението на президента Айзенхауер Норман Кларк за кратко заема поста помощник на президента по въпросите на националната сигурност. Това е неговият пръв и последен пост в американската администрация. Но след напускането на този пост с течение на времето ролята му не само че не намалява, но и по-скоро се засилва. Спокойно може да се каже, че нито едно важно решение както във вътрешната, така и във външната политика не е взето без участието на Норман Кларк. Нещо повече, неговото мнение често се оказва решаващо.

Голямата политика невинаги се прави в парламентите и правителствата. Понякога игрището за голф или тенискортът са прекрасно място за определянето на съдбоносни направления на държавната политика. А ако става дума за държава като САЩ, то и на политиката на целия свят.

Дуайт Айзенхауер изобщо не прилича на своя предшественик Хари Труман. Първо, той притежава явни, а не измислени военни заслуги. Второ, отличава се с естествена, а не умишлена простота на маниерите. Кое до голяма степен способства за популярността му.

Вероятно той е един от малкото американски президенти, останал популярен даже и след изтичането на мандата си.

През първата половина на президентството си Айзенхауер напълно споделя виждането на Труман за основните принципи на външната политика на САЩ. Той не без основание счита комунизма за мощна монолитна сила, претендираща за световно господство. Вярва и в това, че цялото ръководство на световните революционни процеси идва от Кремъл.

Още в своята инаугурационна реч^[1] в Белия дом, той казва, обръщайки се към политиците и генералите, събрали се в чест на встъпването му в длъжност, а също така и към целия американски народ, който слуша речта му във всички кътчета на страната:

— Силите на доброто и силите на злото нараснаха и се опълчиха една срещу друга така, както това рядко се случва в историята. Свободата се бори с робството, светлината — с мрака.

Айзенхауер и имащият голямо влияние върху него държавен секретар Джон Фостър Дълес, чийто по-известен брат Алън Уелш Дълес заема по същото време длъжността на директор на ЦРУ смятат, че само „сдържането“ не е достатъчно, за да бъде спряна съветската експанзия. Необходимо е да се провежда активна и решителна политика за освобождаването на народите от комунистическия гнет.

В рамките на тези благи идеи обаче не е предприето нищо сериозно. Кое се проявява на първо място по време на унгарските събития през 1956 година, когато съветските войски смазват демократичното движение. Съединените щати са принудени да отстъпят и да се ограничат само с риторични декларации.

Именно тогава Айзенхауер успява да се реваншира в тенисните сражения срещу непобедимия преди Норман Кларк.

И все пак, особено през втората половина на президентството си, Айзенхауер увеличава въоръжените сили на САЩ много внимателно. Той отказва да разглежда сериозно въпроса за използването на ядрено оръжие в Индокитай, откъдето виетнамците изгонват французите, а също и на Тайван, където Съединените щати според договора са длъжни да защитават режима на Чан Кайши от нападение на комунистически Китай.

Той възразява и срещу употребата на сила в Близкия изток, когато британските и френските войски окупират Суецкия канал, а Израел нахлува на Синайския полуостров, след като Египет национализира канала през 1956 година. Под натиска на САЩ Франция, Великобритания и Израел са принудени да изтеглят войските си от египетска територия.

Впрочем тук трябва да се има предвид и намесата на Съветския съюз, който обещава на Египет военна помощ в случай на интервенция. През тази година за пръв път след края на Втората световна война светът се оказва на ръба на катастрофа.

Специален посланик на президента Айзенхауер в зоната на конфликта, курсиращ между Кайро, Тел Авив и Вашингтон, е същият този Норман Кларк.

Покрай държавните дела Норман Кларк никога не забравя и собствения си бизнес. В основата на успеха му лежат много прости и едновременно с това действително гениални идеи. Издаването на научна литература и тясно специализирани списания се оказва повече от печеливш ход.

Особен интерес по света предизвикват трудовете на немските учени, издадени преди четиридесет и пета година. С много от тези учени Кларк се познава лично от времето на службата си в Германия, така че за него не представлява трудност да получи авторските права на сравнително ниска цена. В издаването на преводни немски научни трудове той на практика става монополист.

В същото време Кларк развива бурна дейност за получаването на авторските права за издаването на научни трудове и в други страни по света. Той кани учени от целия свят за редактори и съветници в замислените от него списания, чийто брой непрекъснато расте.

Тогава той за пръв път посещава Съветския съюз в състава на търговска делегация. Една от задачите ѝ била да организира взаимен обмен на научни и технически публикации между Изтока и Запада. Делегацията била приета от Хрущов. На тази среща Кларк се опитал да убеди Хрущов, че Съветският съюз е длъжен да плаща на издателите и авторите за препечатваните книги.

Хрущов се учудил — защо трябва да се плаща за нещо, което може да се вземе даром. Тогава Кларк му обещал да препечатва също безплатно научните трудове на съветските учени. Тази препирня, която между другото се води на руски, завършва с това, че Кларк отнася със себе си от Москва правата за издаването на най-значителните трудове на съветската Академия на науките.

Нещо повече, по време на знаменитото посещение на Хрущов и след него Кларк получава изключителните права за отразяването на подробностите на това посещение. За неговите журналисти руснаците дават подробни и доста откровени интервюта. Кларк е издател и на всички съветски материали, посветени на това посещение, а също и на съчиненията на самия Никита Сергеевич Хрущов в Америка.

Оттогава тръгва традицията трудовете на съветските генерални секретари да се издават от Кларк. Той установява сериозни делови отношения и с ГДР и Китай.

С Китай и Съветския съюз е свързана една история, която Кларк смятал за много забавна и обичал да я повтаря често впоследствие.

Тогава било доста сложно да се озове човек в Китай. Първо трябвало да лети със самолет до Хонконг, а после с влак до Пекин. Във всяко купе на този влак имало неизключващи се високоговорители, непрекъснато излъчващи някаква комунистическа пропаганда на китайски език. Кларк просто изтръгнал говорителя в купето си. Но го заплашили, че ще го свалят от влака. Наложило се да изчака, докато поставят високоговорителя на място. Влакът не тръгнал преди това.

Забавни били и преговорите. Китайските министри и заместниците им редовно ходели в съседната стая да правят гимнастика, прекъсвайки преговорите за известно време. Кларк се опитал да се присъедини към тях. Отначало не го разбрали, а после това изключително ускорило процеса на преговорите.

Но най-интересното приключение тепърва го очаквало. Той категорично отказал да пътува с влак до Хонконг и помолил да го изпратят вкъщи през Съветския съюз. Руският консул бързо му осигурил необходимата виза. Останалите членове на делегацията били принудени да се върнат по предишния път. Кларк се качил на китайски самолет през Красноярск.

Съседът му се оказал заместник-министър на външната търговия на СССР. Самолетът кой знае защо летял със странни криволичения. Простодушният заместник-министър се принудил да обясни на Кларк, че просто не искат да покажат на западния капиталист великите достижения, които се творят в Сибир.

Този идиотизъм никак не се харесал на Кларк. Той започнал да твърди, че китайците всъщност мразят руснаците много повече, отколкото някакви си там американци или англичани. Спорът бил толкова разгорещен, че двамата се хванали за гушите. На красноярското летище Кларк бил арестуван от НКВД. За щастие, не за дълго. Скоро той вече бил в Америка.

А скаралия се с него заместник-министър след завръщането си в Москва кой знае защо бил свален от длъжност.

Именно Норман Кларк е истинската причина за триумфалното завръщане на Коко Шанел в света на модата.

Коко отдавна е решила, че трябва отново да завладее царството, изоставено от нея през 1939 година. Норман Кларк, неин добър стар

познат от Париж, ѝ обещава всяческа помощ.

Когато заминава от Франция, на пристанището в Шербур никой не взима интервю от нея. Няма нито един журналист. В Ню Йорк корабът е посрещнат от цяла глутница. За нея този момент е от изключителна важност — тя отново осъзнава колко е знаменита всъщност. Почти в немилост в страната си, в Америка я очаква триумфално посрещане. Никой не обръща внимание на това, че отначало интервютата с нея и съобщенията за новия ѝ стил се печатат изключително във вестниците и списанията, контролирани по един или друг начин от Кларк. Още повече че скоро цялата американска преса пише за нея най-възторжено.

Тя е на 71 години, когато отново открива своя къща. Сред най-почетните гости на откриването е и Норман Кларк. Американският триумф гарантира европейски успех. Но тя продължава да работи с Америка при посредничеството на Норман Кларк.

В Съединените щати на Трето авеню в Ню Йорк вече съществува индустрия на облеклото. Както в Детройт през 1920 година, на Трето авеню серийно се произвежда всевъзможно облекло. Дрехите слизат от конвейера като автомобилите на дядо Форд, но къде са изяществото и елегантността им? А костюмът означава за жената не по-малко, отколкото каросерията за автомобила.

Мадмоазел Шанел лесно решава този проблем. Тя облагородява облеклото, произвеждано на големи серии, придава му елегантност.

„Тя облече улицата в шанел, така да се каже, шанелизира я. Гордея се, че я познавам“ — казва по-късно Норман Кларк.

Той обаче не акцентира вниманието върху това, че приятелството с Коко му дава възможност да общува на дружеска нога не само с президентите и влиятелните политици, но и със съпругите им, което в крайна сметка е едва ли не по-важно от успехите в тенис мачовете и голфа със силните на деня. До голяма степен благодарение на определеното влияние на Кларк върху съпругите на американските политици, а и върху тогавашния вицепрезидент на САЩ Ричард Никсън става възможно провеждането на съветска изложба в Ню Йорк и американска в Москва. Обикновено наричат шейсетте години, ознаменувани с идването на Джон Кенеди в Белия дом, „ера на промените“. Кенеди се оказва най-младият президент в историята на САЩ — той е на четиридесет и три години. На практика той

побеждава тогавашния си съперник Ричард Никсън благодарение на телевизията. Кенеди казва, че цялото общество трябва да се устреми напред, към новото десетилетие, защото „новите предели са съвсем близо, независимо дали ги търсим или не“. Той завършва инаугурационната си реч с призива: „Не мислете за това, какво може да ви даде вашата страна, а за това, какво можете да й дадете вие.“

Намерението на Кенеди да провежда твърд курс за подобряването на икономическото положение на всички американци не донася особено сериозни резултати, а либералната му политика се натъква на сериозното недоверие на деловите кръгове.

Едновременно с това силно се изострят отношенията с комунистическите страни.

Тогавашният Съветски съюз разполага в Куба балистични ракети със среден обхват на действие. По това време почти всеки ден се провеждат съвещания на специалния комитет на Съвета по националната сигурност, на които се разработват планове за твърди мерки по отношение на Куба. Едва през последния етап по настояване на Робърт Макнамара и министъра на правосъдието Робърт Кенеди в състава на специалния комитет е включен Норман Кларк, към когото Джон Кенеди не изпитва много добри чувства поради простата причина, че на изборите той подкрепя неговия съперник Ричард Никсън.

Твърдата позиция на Кларк и някои други трезви политици до голяма степен допринасят за разрешаването на Карибската криза не чрез термоядрена война, а със средствата на дипломацията. Позицията на Кларк подкрепя и вицепрезидентът Линдън Джонсън, който се нагърбва с управлението на държавата след трагичната гибел на президента Кенеди.

В качеството си на президент Джонсън се оказва способен да осъществи редица мерки, започнати от неговия предшественик, който не успява да ги доведе докрай. Джонсън среща много по-малка съпротива в законодателните органи от Кенеди. Той предлага на американския народ програмата си за реформи, наречена „великото общество“. Тази програма се отразява широко в средствата за масова информация, обяснява се и се довежда до съзнанието на всеки обикновен американец. Именно тази мощна подкрепа, от страна на пресата позволява на Джонсън да спечели президентските избори през 1964 година.

През тези години Норман Кларк преживява голям подем. В самото начало на шейсетте той губи за кратко контрола над своята „Кларк Къмпани“, която е на крачка от разорението и едва не е продадена. В годините на президентството на Джонсън Кларк не само си връща властта над любимата си рожба, но и поставя стабилна основа на комуникационната си империя, обхванала целия свят.

Спортната форма на Норман Кларк е на небивала висота тогава. Понякога му се удава да печели тенис мачове дори и срещу бивши професионалисти.

---

[1] Реч при встъпване в длъжност — Б.пр. ↑

10.

ЗНАЯ ЕДНО ОТ ИМЕНАТА

5 август 1994 година

Естествено, пристигнах пред новата сграда на института „Склифософски“ извън приемното време. Но какво да се прави — нямах друга възможност, така че ми се наложи да извадя служебното си удостоверение, което предпочитам да не правя, без да е изрично необходимо. В дадената ситуация изобщо не можех да мина без него. Показах удостоверението си не на класическата кротка бабичка от близкото минало, а на двама здравеняци в петниста защитна униформа. Те го разгледаха с опитно око и уважително ми разрешиха да мина.

Много добре разбирам администрацията на болницата. Не им стигат единичните идиоти, наядли се с таблетки или наркотици и устройващи нападения в търсене на нови, ами се появиха и всякакви бандити, които държат да счупят главата на лекарите за това, че не са успели да върнат на белия свят някой застрелян или, обратното, че все пак са върнали някой неугоден към живота.

Освен това съвсем наскоро имаше няколко случая, когато доубиваха ранените направо в болничната стая. Без да се отделят от леглото, така да се каже.

За щастие пред стаята, където според моите сведения лежеше Грязнов, се разхождаше съвсем истински милиционер със съвсем истински автомат. На него вече без угризения на съвестта му показах картата си. Но отначало не влязох в стаята, а попитах сержанта къде да намеря дежурния лекар.

— Ще се качите на горния етаж, ето там е стълбата, нали виждате, точно след шкафа?

Кимнах. В кабинета на дежурния лекар видях млада симпатична девойка.

— Извинете, къде бих могъл да намеря дежурния лекар? — попитах я изключително учтиво.

— Всъщност той е пред вас. А какво ви интересува, младежо? И как влязохте тук? И защо сте без престилка?

Симпатичната девойка не стига че се окажа лекар, ами и строг на всичкото отгоре. От изненада се смутих и вероятно дори се изчервих.

— Виждате ли, аз всъщност съм от прокуратурата. Генералната. Следовател. Специален. — Абе защо изведнъж проговорих в телеграфен стил? — Александър Борисович Турецки.

— Светлана Викторовна Колесникова. Лекар от хирургическото отделение — представи се тя. — Сигурно идвате при онзи невъзпитан майор с огнестрелната рана в рамото?

— Защо невъзпитан? — Направих се на крайно учуден. Но всъщност много се зарадвах — щом Грязнов псува и му се карат за това, значи още е рано за траурния марш.

— Защото употребява ненормирана лексика. И злоупотребява. А сестрите са ни нови, направо от училището...

— Добре, добре, ще го порицая от името на прокуратурата. Кажете ми, как е той?

— Нормално. Играе шашки сам със себе си. А иначе е загубил много кръв. Раната не е много опасна, куршумът е излязъл през меките тъкани на рамото. Костта не е засегната. Късметлия е вашият майор. Все пак това е лявото рамо. Малко по-надолу, и щеше да засегне сърцето... Но това все пак не е повод да плаши сестрите.

— Мога ли да го посетя?

— Ако не ви разреша, пак ще го посетите, нали? — зададе тя риторичен въпрос. — Така че посетете го.

— Благодаря — казах искрено.

И тогава тя най-последно се усмихна. И веднага видях, че е необикновено красива. Прав тънък нос, огромни сиви очи, ослепителна усмивка... Изпод бялата шапчица се подаваха светлоруси, дори на вид меки коси. А очертанията на шията, високата гръд, тесните длани с дълги красиви пръсти...

— Извинете, а може ли някой път да ви се обадя, Светлана Викторовна? Не по работа?

Тя ме огледа от главата до петите с оценяващ поглед. Радвах се, че съм си облякъл нова риза.

— Телефона на отделението можете да научите в регистратурата. Що се отнася до мен лично, аз съм дежурна на всеки три дни. Така че — щом искате, обаждайте се. Тук наистина понякога е потискащо вечер.

— Какво става, човека с мръсната уста, жив ли си?

Слава лежеше на високо легло на системи, но се създаваше впечатлението, че той е прикрепен към тях, а не обратното.

Тоест ако не беше системата, сигурно никаква сила не би могла да го задържи в болничното легло.

Лицето му, макар и бледо, беше съвсем жизнерадостно. Изглежда, печелеше трудната партия по шашки. Срещу себе си. Малката дъска с магнитни шашки лежеше на гърдите му и със свободната си дясна ръка Грязнов вече правеше решаващия ход.

— Привет! — обяви той, подавайки ми ръка. И се намръщи. Явно дори не много резките движения причиняваха болка в рамото му. — Виждаш ли, Саня, до какво водят водните процедури в кофти компания...

Измъкнах пакет портокалов сок и връзка банани и тръснах всичко на високото шкафче до леглото.

— Саня, да не би всички да сте решили, че съм се превърнал в маймуна? Отвори чекмеджето.

Отворих го и занемях. С бананите, натъпкани там, наистина можеше да се нахрани цяло стадо маймуни. При това едри.

— Е, братле, ще преядеш.

— Да ми беше паднало това шкафче преди трийсет години, щях да го омета за половин ден. А сега погледни през прозореца — навсякъде е пълно с банани.

Машинално погледнах през прозореца. Не открих бананови дървета. Бяхме на третия етаж и прозорецът гледаше в двора на болницата, където се намираха старите сгради, а по-нататък, тоест по-близо до „Садовое Кольцо“, се виждаше главното здание на института. Май навремето това е била странноприемницата на граф Шереметиев.

— Е, разказвай какво ти се случи, как стигна до това положение — кимнах към системата.

— Как, как... От много акъл. Щото се бутам пред по-големите, пред ОМОН тоест. Разбираш ли, даже жилетка не си сложих. Откъде да знам, че тези момчета ходят и да се парят с макаров. Добре поне че не с калашници или гранатомети вместо брезови метлички.

— Човек се учи, докато е жив — казах изключително назидателно, като че ли не ме бяха халосали по главата съвсем наскоро, когато заех безкрайно удачна позиция в храстите цариградско грозде, кой знае защо забравяйки да се огледам преди това.

— Слушам, другарю генерал — отсечено каза Слава и се опита да се изпъне. — Разрешете да продължа доклада.

— Давай.

— Единия го очистиха омоновците, оня, дето ме продупчи мене. Затова пък останалите ги прибраха топли-топли. Даже насапунисани. Нашият Волобуев сега хапва постна супичка в Бутирка заедно с тях. Скоро цялата група в райрани хавлии ще се запознаят с Александра Ивановна. Е тогава не им завиждам. — Грязнов тъжно клатеше глава в знак на чисто човешко съчувствие.

— Добре, Слава, оправяй се бързо, а аз трябва да бягам в прокуратурата. Дългът зове, братле.

— До скоро! — Грязнов пак нареждаше шашките на дъската, готвейки се за нова неизбежна победа.

В кабинета ми, както винаги на компютъра, седеше Серьожа Ломанов. Но този път не разсъбличаше жени и не воюваше с Украйна, а внимателно, сектор по сектор изучаваше компютърната карта на Ню Йорк. И явно пренасяше данните във вече съвсем персоналния си компютър, тоест просто ги запомняше.

Освен всичко друго на бюрото му лежаха няколко справочника и пътеводителя за Америка. Един от тях дори беше на руски. Оказа се, че е издаден не в Русия, а именно в Щатите. Значи вече работят специално за нас. Дреболия, но е приятно.

— Всичките ни документи и визи вече са готови — каза Ломанов, откъсвайки се от плана за секунда. — Между другото обадох се на един приятел, той живее в Куинс, да ни посрещне. Ще можем и да пренощуваме у тях. Защо да харчим пари за хотел? Може да са служебни, ама не са излишни.

— Е, добре — казах аз.

И ние се задълбочихме в бумагите, приготвени от Серьожа. Предстоеше ни да разработим плана на действията си. Решихме за всеки случай да не се обаждаме на Нанси Спиър от Москва. Ще се

появим на живо. Честно казано, нямах никакво желание да забърквам Нанси в нашите работи, но едва ли ще успеем да се справим без нейната помощ.

Обадих се на Меркулов, но него го нямаше. Валерия Петровна ми събщи, че той ще дойде направо на летището, за да ни изпрати. Жизнерадостният глас на Меркуловата секретарка предвещаваше лятно време.

— Онази рижа кука още ли е жива? — попита Андрей Леонидович Буцков, галейки черната Клеопатра, разположила се на коленете му.

Луиза седеше на масата и с огромен интерес душеше телефона.

— За съжаление, да, Андрей Леонидович. Намира се в института „Склифософски“, новата сграда, третия етаж. Стая номер трийсет и две. Раната му не е много тежка. След няколко дни ще го пуснат вкъщи. Охранява го един милиционер, въоръжен с автомат. Плюс охраната на болницата, но това са дреболии. — Степашин докладваше, без да поглежда в деловата си папка.

— Третият етаж, казваш?

— Да, третият, прозорецът гледа към двора на болницата.

— Необходимо е да бъде изпратен на гробищата, а не вкъщи — каза Буцков, галейки с особена нежност копринения черен гръб на котката. — Дори съм готов да отделя специална графа за разходи за поддържането на гроба му в образцов ред. А и да финансирам погребението. За сметка на фонда естествено.

— Да, изпращането на човек в последния му път е нещо свято — съгласи се Степашин, скромно свеждайки очи.

И двамата високо ценяха черния хумор не само в добрите криминални романи, но и в ежедневието. Той, хуморът, силно украсява това всекидневие.

Рижата Луиза остави телефона и се прехвърли на огрения от лятното слънце перваз. На ярката светлина мустаците ѝ изглеждаха седефени. Андрей Леонидович я погледна топло и се върна към работата:

— Какво става с новите договори?

— Засега всичко е наред. Последните предложения не срещнаха никаква съпротива. Според пресмятанията на нашите икономисти контролираме между петнайсет и двадесет процента от недържавната търговия с нефт и нефтопродукти, които преминават през Москва.

— Това наистина е приятна новина. Но засега е доста скромно. Бих искал не по-малко от трийсет и три. Тогава ще можем съвсем цивилизовано да диктуваме условията и цените си.

— Ще ги достигнем, Андрей Леонидович. Всичко е в нашите ръце.

— Какво става с Прибалтика?

— Сега имаме много добре организиран канал през Нарва. Предлагам пратките оттам изобщо да не идват в Москва. Можем бързо, да подготвим база за прехвърляне на товарите във Воронеж. Хем е по-близо до мястото на доставка, хем е по-спокойно. А щетите от онази задържана пратка вече са покрити.

— Похвално. Но няма да им изказваме благодарност. Иначе ще се разгледят. Така. Дай сега най-неприятното.

Клеопатра като че ли почувства напрежението на стопанина си, протегна се и скочи на пода.

Степашин въздъхна дълбоко и отвори деловата си папка. Но говореше пак, без да гледа в нея.

— Загубихме Свен. Прибрани са четирима. Гномът, Къртицата, Люсик и Плешивия.

— Знам — отривисто каза Буцков. — По-добре ми кажи, как се държат на следствието?

— Засега никак. Държат си на правата. Но още не са се заели с тях както трябва. Възможно е да ги разпитва самата Романова. А тя е опасна жена.

— Не обича ли дрънкулките?

— За съжаление обича само работата си. А особено в този случай, когато е ранен неин много отдавнашен сътрудник, може съвсем да озверее.

— Така, те са предупредени, че ако се разприказват...

— Та при нас, Андрей Леонидович, всеки е предупреден за това още от самото начало.

— Никога не е излишно да им се напомни. Повторението е майка на знанието. В случай че някой все пак проговори, имай грижата да

осигуриш адекватни на лошата постъпка мерки.

Степашин си отбеляза в папката, а Буцков си записа нещо в своя кондуит със златен обрез.

... Двамата с Ломанов пристигнахме в Шереметиево в два и половина. Обадих се на началника на митницата по вътрешния телефон. Той кой знае защо много радостно ми съобщи, че ни очаква заместник-генералният прокурор. И че трябва да отидем в дясното крило на залата за излитащи. Вляво от гишетата ще ни чака офицер от митницата.

Офицерът се оказа много симпатична жена, все пак погледна проформа паспортите ни и ни преведе през служебния вход зад границата. Защото на практика митническият пост, през който минахме толкова лесно, е не друго, а държавната граница.

Костя Меркулов ни чакаше в кабинета на началника на митницата. След като ни поздрави, началникът се извини с неотложни дела и ни остави сами.

— Твоят приятел от американското посолство май нямаше голямо желание да посетиш далечната му родина — усмихна се Константин Дмитриевич, здрависвайки се с нас. — Имаше някои усложнения покрай издаването на американските визи. Наложих се да задействаме външното министерство. Но за всеки случай бъдете готови за това, че някой ще ви посрещне в Ню Йорк. Не се качвайте на първото попаднало ви такси — усмихна се той не особено весело.

— Всъщност ще ни посрещне един приятел на Серьожа...

— Добре, добре. Но все пак се постарайте да действате предпазливо.

Май и самият Меркулов не вярваше много, че ще бъдем внимателни, разсъдливи и предпазливи. Но ние самите вярвахме свято в това. Особено аз. Главата ми беше залогът. Тя още помнеше предателския удар в село Жуковка.

— Ако има нещо, свържете се директно с посолството.

Меркулов ми подаде листче с телефонни номера, написани с неговия акуратен почерк.

— Константин Дмитриевич, изясни ли се нещо относно вилата?

— Естествено! Във вила номер двайсет и едно в село Жуковка, принадлежаща на стопанското управление на Службата за външно разузнаване, живее полковник Владимир Петрович Фотиев, началникът на Втори спецотдел на СВР. Прави си изводите, Саша.

— Даааа — проточих аз, — не е зле. Е, ще помисля.

Помолиха пътниците от нашия полет да се качат.

— Е, момчета, на добър път — каза Меркулов.

Когато самолетът се откъсна от земята, вече знаех кой има най-непосредствено отношение към смъртта на Баби.

Там, в бълнуването ми, имаше два силуета. Човек с щръкнала коса и друг със странни заострени уши... Спомних си думите на мъртвата балерина Олга Лебедева:

„— ... освен това тези вълчи уши...

— Вълчи уши ли? — попитах аз.

— Ами да, такива едни заострени отгоре. Ако ги видиш веднъж, ги запомняш завинаги...“

А малко по-рано ми беше казала за същия този човек:

„Той ми се обади сутринта, каза, че е полковник Фотиев от Службата за разузнаване и че трябва да проведе с мен важен разговор...“

А сега се оказа, че е свързан и с изчезналата колекция на Кларк.

Да, направо чудовищен злодей в собствен сос, като че ли слязъл от страниците на чуждестранно криминале...

Сега знаех името му — Владимир Петрович Фотиев.

Какво пък, съвсем навреме — ехидно се обади моят вътрешен Турецки, — направо е жизненоважно да го знаеш сред белите облаци, отдалечавайки се с всяка минута на десетки километри от Москва.

— Чай, кафе, минерална вода, водка, вино?

Вдигнах глава. Ломанов вече си беше взел чашка кафе и ослепителната усмивка на стюардесата явно бе предназначена за мен.

Избрах минерална вода.

ТРЕТА ЧАСТ ПОСЛЕДНАТА ТАЙНА НА ПОСЛЕДНИЯ ШПИОНИН

*„А, слава богу,
че имам проникателност и разум!
Но ах, да бях ги нямал! Бога славя
за своето проклятие! Когато
във чашата ни се удави паяк
и ний не забележим, преспокойно
от нея пием, без да се усетим
отровени, но ако някой друг
посочи ни годината във нея,
от гърчове червата си дори
повръщаме. Аз пих от чаша с паяк
и го видях.“*

У Шекспир, „Зимна
приказка“^[1]

1.

КОЗЪТ НА СЕМЮЪЛ СПИЪР

5 август 1994 година

Щабквартирата на ЦРУ, Ленгли, щата Вирджиния

Директоратът по събирането на разузнавателни сведения и тайните операции заемаше практически целия последен етаж в щабквартирата на Централното разузнавателно управление.

Робърт Уентуърд, сътрудник на Руския отдел, мина през двата поста на охраната и сви в коридора, където се намираше кабинетът на заместник-директора на разузнаването, а също така и кабинетите на началниците на отдели. Там, в малко фоайе, се намираше последният пост. Уентуърд показа картата си и влезе в стаята на секретарката, от която една врата вече водеше в кабинета на Уилям Филдинг, шефът на Руския отдел.

Но, разбира се, никой смъртен (а и безсмъртен, ако такива все още има), не можеше да проникне в кабинета на Филдинг, без да съобщи предварително на неговата секретарка мис Вирджиния Лакс кой е той и за какво се бори. Това на практика беше най-строгият пост в цялата сграда.

Но мис Вирджиния познаваше много добре Робърт Уентуърд и още щом видя високата му фигура, каза по интеркома:

— Шефе! Мистър Уентуърд е тук — и приветливо махна с ръка на Робърт.

Тя натисна копчето на пулта и се обърна към Уентуърд:

— Очаква ви. А когато се освободите, ще ви очаква и истинско кафе. Шефът продължава прекалено да се грижи за здравето си и не пие кафе. Но вие поне ще ми правите компания както винаги, нали?

— Непременно, мис Лакс! — Робърт се разтопи в широка усмивка, която знаеше, че страшно му отива.

— Здравсти, Робърт! — ревна червенобузестият и винаги доволен от живота Филдинг.

Те работеха заедно от доста време и добре познаваха както слабите, така и силните си страни.

Въпреки своята външност на гуляйджия, Уилям Филдинг беше истински аскет по отношение на пиенето и храната. Бе престанал да пуши още преди пет години, тоест много преди цяла Америка в безумно подвижничество да загаси цигарите си.

В този смисъл Филдинг не беше типичен американец, а и многогодишната служба в Руския отдел (чийто началник стана преди четири години) естествено бе наложила отпечатъка си върху него. Нетипично беше и това, че той се придържаше към устойчивото мнение, че Руският отдел е призван не само да координира разузнавателната дейност в Русия и страните от бившия СССР, но и трябва по всякакъв начин да съдейства за контактите със сродните организации в Русия на базата на съвместната борба с международната престъпност и политическия тероризъм.

Робърт Уентуърд беше много по-млад и романтичен. Никога не се лишаваше от някое питие, но не злоупотребяваше особено, дори когато беше в Москва и общуваше с руснаците, които в това отношение си ги биваше. Беше завършил славистика в Колумбийския университет и го очакваше в най-добрия случай кариера на преподавател по руски език и литература.

По-рано славистите до голяма степен формираха политиката по отношение на СССР, или поне така му се струваше. Когато завършваше университета, в Русия перестройката вървеше с пълна пара и политическият аспект на славистиката и съветологията започна да губи актуалността си. Тогава и получи покана за работа в разузнавателната служба.

Предполагаше се, че ще се занимава с анализи и дългосрочни прогнози на политическата ситуация в Русия и с контакти с новата формация от млади, прогресивни и активни дейци на нова Русия.

Но еуфорията по повод отношенията с Кремъл премина доста бързо и всичко като че ли се върна в нормалното си състояние. Само че президентът започна да се доверява повече на съобщенията от ЦРУ, отколкото на тези самодоволни „съветници“ сред бившите съветолози и съветските емигранти. А Робърт Уентуърд, когото Филдинг издигна на поста главен куратор на отдела за връзки с Русия, в крайна сметка беше принуден да се занимава и с обикновена, рутинна шпионска работа.

— Има една работа за тебе, подхвърлена от стария ти московски приятел. — Филдинг го произнесе с такъв тон, като че ли се готвеше да съобщи за голяма парична премия, която е трябвало да дадат за Коледа, но кой знае защо ще я връчат още през август.

— Стивън Броуди ли се е активизирал? Какво има този път? Поредните московски мафиоти се готвят да ни посетят — по-скоро каза, отколкото попита Робърт.

Уентуърд се славеше в отдела с пророческите си способности да отгатва същността на предстоящите задачи.

— Не, този път не позна. Съвсем официални лица. Двама следователи от руската прокуратура. — Филдинг се приближи до прозореца и замислено зараглежда до болка познатия пейзаж, представляващ живописната, обрасла с дървета долина на Потомак.

— И с какво можем да им помогнем? — Уентуърд разбра, че не става дума за нещо тривиално.

— Знаеш ли — запъна се Филдинг, — в дадения случай трябва по-скоро да им попречим. Тоест не кой знае колко да им попречим, а по-скоро да се погрижим да не си врат носа където не им е работа. Изглежда, и без това са надушили доста за Норман Кларк.

— Норман Кларк? Старецът май и в гроба не дава мира на никого! — Робърт като че ли беше искрено възмутен от тази въпиеща безцеремонност от страна на мъртвия Кларк.

— Извика ме главният. Много ясно ми даде да разбере, че един провал с Еймс е повече от достатъчен за ведомството ни. — Не може да се каже, че Уилям Филдинг се беше затъжил особено, но и определено не изглеждаше весел.

Нямаше нужда да се напомня на Уентуърд, че ръководството на ЦРУ и досега изтръпваше само като се сетеше за Олдридж Еймс и жена му. През февруари кадровият сътрудник на ЦРУ и неговата съпруга бяха арестувани по обвинение в шпионаж в полза на Москва. Както писаха вестниците, разобличаването на Еймс, осъден на доживотен затвор, се отрази тежко на ЦРУ. В този смисъл арестът му се превърна в сигурно най-успешната акция на шпионина за чест и слава на руското разузнаване.

Тогава, през февруари, американците предложиха на Службата за външно разузнаване на Русия „доброволно“ да отзове сътрудниците от вашингтонската резидентура, на което руската страна отвърна с отказ.

Без много да му мислят, американците обявиха за персона нон грата официалния представител на СВР във Вашингтон Александър Лисенко. В края на февруари като ответна мярка на съветника на посолството на САЩ в Москва Джеймс Морис бе предложено да напусне страната. Руснаците като че ли не знаеха, че главният представител на ЦРУ в американското посолство в Москва изобщо не беше Морис, а Стивън Броуди.

Но най-важното беше това, че скандалът съвпадна с оставката на директора на Федералната служба за контраразузнаване Голушко. И то след като директорът на СВР Евгений Маков не изпадна в немилост. А кой друг, ако не той трябваше да отговаря за провала на Еймс.

Изглежда, руснаците бяха започнали някаква свръхсложна игра.

Колкото до Норман Кларк, както Робърт Уентуърд много добре знаеше, той беше един от най-старите сътрудници на Централното разузнавателно управление, осъществявал най-трудните контакти и реализирал най-фантастичните проекти.

А загина в руски териториални води при загадъчни дори за ЦРУ обстоятелства.

Руснаците несъмнено също знаеха за връзките на Кларк с ЦРУ, но най-вероятно се опитваха да изровят нещо за действията на Кларк в съвсем последно време. Ако наистина научат нещо и са в състояние да предявят доказателства, те ще имат съвсем законен повод да шантажират американците с възможността за изгонване от Москва на почти половината американско посолство.

Разбира се, от своя страна американците няма да им останат длъжни. Ще бъдат изгонени също толкова руснаци. Но президентът Клинтън няма да прости втори, заплашващ да стане още по-грандиозен скандал на директора на ЦРУ Джеймс Улси, чиято кариера и без това висеше на косъм. А след главата на Улси ще хвъркнат и други, много симпатични във всички отношения. Например главата на Филдинг.

— Разбираш ли, Робърт, тук вече става дума за възможен крах на цялото ни управление. Знаеш какви сили се опълчиха срещу нас в Конгреса, А ако веднъж ни отрежат дотациите, после втори път... С две думи, финита ла комедия. Тези идиоти в Конгреса не разбират, че разузнаването е нужно винаги, независимо от състоянието на света в този конкретен момент. Цялата ни резидентура е създавана с десетилетия!

Филдинг удари с длан по масата, като че ли размазвайки с този жест наглите малоумници от Конгреса.

— Извинявай, разчувствах се. Сигурно остарявам. С две думи, задачата ти е да надушат колкото се може по-малко. Особено ако се опитват да установят контакт с наши действащи или пенсионирани сътрудници. Или внезапно се появят в нашия край...

Когато вратата се затвори след Уентуърд, все пак успявайки да пропусне в кабинета на Филдинг мириса на току-що сварено кафе, Филдинг въздъхна. Не толкова защото обичаше кафето, от което беше принуден да се отказва няколко години, колкото защото не обичаше да дава неточни задачи. Но просто нямаше право да разкрива дори на Уентуърд истинската същина на нещата.

Но всъщност даже Филдинг не беше напълно в течение на това, какво точно трябва да се пази в тайна от пристигащите днес в Ню Йорк руснаци.

Не видях никаква Статуя на свободата. Сигурно сме кацнали от някоя друга страна. Или може би просто съм задрямал преди края на полета, въпреки че уж се бях наспал преди това. Това определено е от минералната вода. Трябваше да пийна водка.

Посрещна ни приятелят на Серьожа Иля Ларин, филолог, висок мъжага с гъста руса брада, който приличаше повече на дървосекач или ловец, отколкото на специалист по руска литература. След като ми стисна ръката и дружески удари Ломанов по гърба с такава сила, че би могъл да събори неподготвен човек, той ни настани в огромната си светлосиня кола, чиято марка не знаех.

— Живея в Куинс. Можем веднага да отидем у нас, но ви предлагам, ако имате време, да минем през Бруклин и Манхатън. Наистина, така се заобикаля, но ще видите Ню Йорк поне с крайчеца на окото. Доколкото разбирам, нямате много време?

— Да, времето ни е кът. Но пък си струва да се повозим из града — казах на Иля и добавих, обръщайки се вече към Ломанов: — Особено ако Серьожа се обади сега на една дама и тя се съгласи да се срещне с нас. Къде е най-добре да си уредим среща?

— Александър Борисович! Аз имам грижата — каза Ломанов, слизайки от колата, за да се обади. — Някъде в Манхатън. А ако не си

е вкъщи? Все пак трябваше да се обадим от Москва.

— Не трябваше — твърдо казах аз. — Ако я няма, значи не ни е било писано. И без това знаем какво да правим по-нататък.

За щастие Нанси си беше вкъщи. Чакаше ни след час. Тя също живееше в Куинс, но по-близо до Манхатън от Иля, на Хънтърс Пойнт авеню.

Иля си погледна часовника.

— Не се разстройвайте, момчета, от голямото пътешествие с разглеждане на забележителностите нищо няма да излезе, но ще успеем да минем през Манхатън. Така че парченцето класически Ню Йорк ще ви го поднесе на чинийка със синьо по края.

Отначало пътувахме през Бруклин, където не видяхме така очакваните небостъргачи. Наистина, блоковете бяха предимно високи, от червени тухли и с външните пожарни стълби, които си спомнях от американските филми. Естествено всички първи етажи бяха заети от магазини, кафенета, сергии за зеленчуци.

Ломанов ме извади от съзерцанието, докосвайки ме по рамото:

— Александър Борисович, може би страдам от мания за преследване, но ми се струва, че имаме опашка. Вижте онзи белия понтиак. Забелязах го още на летището, беше спрял през три коли от нас. На волана беше негър с тъмни очила. А когато се обаждах, наоколо се мотаеше бял, който после се качи в същата кола. Тя тръгна заедно с нас.

Внимателно се огледах. Зад нас действително се движеше голяма бяла кола.

— Господа, да се откъснем ли трябва? — с удоволствие се поинтересува Иля. Изглежда, тук, в Америка, му беше скучно без приключения.

— Давай, старче, покажи какво можеш! — Ломанов силно тупна приятеля си по рамото.

Това явно им беше нещо като първобитен ритуал — да се налагат един друг в знак на истинска мъжка дружба.

По-нататъшното ни пътешествие приличаше на ускорено преминаване из лабиринт по маршрут, известен само на Иля. Разбрах само, че непрекъснато завиваме от улиците с номера по авенютата, а от авенютата — по номерираните улици. Все пак Ню Йорк и специално Манхатън е идеално приспособен за заличаването на следи — неговата

мрежа от улици позволява посоката да се сменя до безкрай. Белият понтиак отдавна вече не се виждаше, а ние криволичехме ли, криволичехме.

Най-после Иля спря.

— Благодаря за доставеното ми удоволствие. — Той церемониално сложи ръка на сърцето си.

Явно се чувстваше като герой от як екшън — ловък, късметлия и неуловим. Като голямо дете с гъста брада.

— Времето ви е съвсем кът, но все пак ще ви покажа Пето авеню.

Дори от колата се виждаше колко са разкошни магазините на тази улица, където казват, че живеят най-богатите хора в Америка.

След това Иля ни посочи с ръка Централния парк, близо до който се извисяваха няколкото най-скъпи небостъргача, в един от които Джон Ленън бе прекарал последните си години.

— А сега под земята — обяви Иля, като че ли се готвеше да ни закара в самия пъкъл.

Гмурнахме се в огромния ярко осветен тунел, който, както успя да ни съобщи нашият гид, минава под Ийст Ривър.

Пристигнахме пред дома на Нанси точно в уговореното време.

Иля не се нуждаеше от намеци за това, че ни предстои важен разговор. Каза, че от дома му до тук са петнайсет минути с кола и когато решим да си тръгваме, е достатъчно само да му се обадим и той ще отскочи да ни вземе. Стиснах му ръката с искрена благодарност.

Когато Нанси ни отвори, направо се вцепених — толкова приличаше на Баби. Но много по-печална.

Ломанов веднага се нагърби с ролята на преводач, при това така умело, че в общуването ни не възникнаха никакви проблеми.

— Принудена съм да ви вярвам — каза Нанси, след като ни покани в просторната стая, където на дългото бюро до прозореца имаше два компютъра и голямо количество друга техника, в която Ломанов, доколкото разбрах, се опитваше да не се заяпва. — В последните дни преди... смъртта си Баби ми се обаждаше всеки ден, разказваше ми за вас. Но искам, въпреки че това е тежко и за мен, и за вас, все пак искам да знам как е станало всичко.

Разказах ѝ, доколкото можах за смъртта на сестра ѝ, смекчавайки подробностите. Тя кимна печално, след като изслуша разказа ми.

— Да, така си и мислех, че Баби е умряла от задушаване. Нали знаете, двете сме близначки. И както това често се случва при близнаците, се чувстваме една друга и на разстояние. В деня, когато загина Баби, имах страшен пристъп. Нещо като астматичен пристъп, въпреки че не страдам, от астма... Значи трябвал им е дневникът...

Нанси отиде в съседната стая и се върна почти веднага, носейки папка за документи.

— Ето това е дневникът. По-точно копие от него. За всеки случай дядо ни направи още две копия. Изпратих оригинала на сестра си. Тя беше сигурна, че обстоятелствата около смъртта на дядо ни могат да бъдат разследвани само от Москва, защото всичко така или иначе е свързано с Кларк. Още едно копие се пази в банковия ми сейф.

— Може ли да вземем това? — попитах аз.

— Разбира се — кимна Нанси. — И още нещо, съветвам ви да се обърнете към детективското бюро „Смит енд Фрост“. Намира се на Трийсет и трета улица, номер 75. Дядо ни беше поръчал именно на тях да разследват делата на фонда. Обикновено не дават никакви обяснения на чужди хора, но ще се обадя на Джон Фрост. Може и да ви помогне...

Докато Иля приготвяше вечерята, двамата с Ломанов изучавахме дневника на Семюъл Спиър. Това звучи малко гръмко, нещо като „ние оряхме“ — дневника изучаваше по-скоро Ломанов. Защото за мен английските думи, написани с такъв наистина нечетлив, макар и посвоему красив почерк със завъртулки, не бяха по-разбираеми от китайски йероглифи.

— Ето, изглежда, за това е говорела Баби! — възкликна Ломанов. — „Тайните на могъщия Кларк приличат на тайните на безсмъртния злодей от руската народна приказка. Там животът на злодея във вид на игла се пази в яйце, яйцето в патица, патицата в сандък, сандъкът под корените на дърво, дървото през девет земи в десета... Иглата на Кларк се намира в Блу Бей близо до Чикаго, където е роден.“ А по-нататък има полузашифровани записки: „Блу Бей, гробището Елмхърст, парцел 19, гроб 82“, и след това: „Блу Бей, Евънстън авеню 199, Харолд Локман“.

— Май точна това ни трябва, Серьожа — казах аз.

Иля ни повика в трапезарията. В крайна сметка това, което се отнасяше до фонда, можехме да разшифроваме и после в Москва. И не със скромните си усилия, а използвайки услугите на професионалисти — в тази част на дневника дори Ломанов не можа да се ориентира.

— Как е най-лесно да се доберем до Чикаго? — попитах Иля.

— Много лесно, от летище „Ла Гуардия“. Няма нужда да се безпокоите за билетите, билети има винаги. Но надявам се, няма да тръгнете веднага натам? — каза той, посочвайки с широк жест покритата с храна и бутилки маса.

— Не, не веднага, утре сутринта имаме малко работа в Ню Йорк.

— Утре съм свободен, така че можете да разчитате на мен и бричката ми.

Позволихме си малко да се отпуснем и да пийнем, докато говорехме за съдбините на Русия. За какво друго биха могли да си говорят руснаци в Ню Йорк?

---

[1] Превод Валери Петров ↑

2.

ГРОБИЩНА ИЗНЕНАДА

6 август 1994 година

Бюрото „Смит енд Фрост“ се намираше на седемнадесетия етаж на огромно стъкло здание. По случай съботния ден във вестибюла и коридорите беше празно.

Джон Фрост ни очакваше — Нанси бе изпълнила обещанието си и му се беше обадила. Но май въпреки това той не изглеждаше много радостен от посещението ни.

Смуглото му лице с пухкави мустаци, чието поддържане явно отнемаше по-голямата част от свободното време на Фрост, кой знае защо не излъчваше благоразположение. Макар че безспорно се усмихваше вежливо, при това подчертано вежливо. Целият му студен, съответстващ на името му облик^[1], като че ли казваше на двамата досадни руснаци: „Виждате ли, дошъл съм през почивния си ден в бюрото заради вас, така че какво още искате?“

Но всъщност той каза нещо съвсем друго:

— По принцип нашата фирма не разгласява сведения, събрани по поръчка на клиентите. Но този наш клиент умря и към мен се обърна неговата внучка. Както ми обясни тя, вие се занимавате именно с това, което интересуваше мистър Спийър. В крайна сметка обаче дори не това беше причината все пак да ви разкажа нещо. Признавам си честно, че смятах да се срещна с вас и под някакъв благовиден предлог да откажа да ви предоставя информация.

Това строго официално встъпление напълно обясняваше дистанцираната учтивост на Фрост, също както по-нататъшните му думи обясняваха съвсем своевременното решение все пак да говори.

— Но тази сутрин при мен дойде един лустросан тип. Беше от ЦРУ и кой знае защо смяташе, че има право да ми заповядва, на мен, Джон Фрост! — Фрост възмутено си попипа мустаците.

Съвсем очевидно сутрешният тип от ЦРУ беше гола вода като физиономист. Върху човек с такова украшение на лицето нямаше смисъл да се оказва натиск.

— Освен всичко друго — продължи Фрост, — спомням си, че мистър Спиър си имаше причини да се свърже именно с нас, а не с ЦРУ или ФБР. Вие също, надявам се, представлявате не КГБ или както там сега му викат у вас, а органите за прокурорски надзор? Мразя всички тези шпионски агенции. Всичките отдавна са затънали в мръсна политика и от тях смърди. Значи така. В тази папка са събрани копията от документите, разкриващи каналите на постъпленията и прехвърлянето на пари през фонда „Спиър“.

Фрост ласкаво потупа с ръка папката на бюрото.

— От къде най-вече са постъпвали парите? — попитах аз.

Фрост ме разбра и без помощта на Ломанов:

— Частично това са били собствените пари на Кларк. Но най-големите суми са идвали от различни горещи точки на планетата. Напоследък до голяма степен и от вашата страна. Практически всички тези средства са отивали за закупуването на оръжие. При това се забелязва един интересен детайл — търговските операции явно не са провеждани от Кларк заради печалбите. Във всеки случай не само затова. Страхувам се, че тук отново е замесена мръсната и отвратителна политика. А останалите причини трябва да се търсят при вас, в Русия. Също у вас трябва да се търси и причината за гибелта на мистър Спиър.

— Защо смятате така, нали е загинал тук, в Америка?

Уви, този път Джон Фрост не ме разбра. Но Серьожа бързо преведе. Фрост закима с глава, впрочем доста предпазливо, по съвсем разбираеми причини, пряко свързани с растителната покривка на лицето му.

— След смъртта на Семюъл Спиър се постарях да науча това-онова по собствена инициатива. Той е трябвало да се срещне с някакъв руснак, който му обещал да му предостави някакви сведения за Кларк. По този повод си мисля две неща. Може да са ви от полза. Първо, този руснак трябва или да се е познавал със Спиър, или е трябвало да му съобщи нещо, което е накарало Спиър да забрави всякаква предпазливост. Той и без това разбираше, че се е наврял в гнездото на осите от секретните служби, но не искаше да се спре. Ето че го спряха. И второ. Абсолютно съм сигурен, че със смъртта му непосредствено е свързан Кларк. А кой е Кларк — това е голям въпрос. Пожелавам ви да

намерите отговора и все пак да останете живи. Мисля, че това е всичко, което мога да ви кажа.

Стиснахме си здраво ръцете и излязохме от бюрото, като така и не разбрахме кой е Смит и съществува ли въобще. Затова пък имахме папката, натъпкана с документи. Естествено щяхме да се оправяме с тях в Москва.

От сградата на Трийсет и трета улица доброволният ни шофьор ни закара до летището „Ла Гуардиа“. Вече се приближавахме до летището, когато ми се стори, че зад нас се мярна вчерашният бял понтиак с негъра на волана. Но може би само ми се беше сторило. Вече нямаше време да се откъсваме от евентуални опашки. Със самолета ще се откъснем, помислих си аз.

В Чикаго си купихме кола. Тоест отначало искахме да я вземем под наем, но буквално на две крачки от летището имаше две бюра — едното даваше коли под наем, а другото продаваше употребявани, но още съвсем здрави на вид коли. Мисля, че в Москва тези старци и старици биха се радвали на невероятен успех, особено при цената, на която се продаваха тук.

Избрахме си зелен форд модел хиляда деветстотин и някоя. Ломанов прояви неподражаемо умение да се пазари на английски със собственика турчин. Това предизвика истински възторг у турчина, който явно по-рано беше търгувал на истанбулския пазар, където пазарлъкът е също такъв задължителен елемент от процеса на покупко-продажбата, както и парите. Артистично-икономическите дарби на Ломанов доведоха до това, че разочувстваният турчин за нула време ни свали цената от осемстотин на четиристотин.

На най-близката бензиностанция напълнихме резервоара догоре и си купихме автомобилна карта, на която всички пътища бяха грижливо номерирани. Нашата магистрала номер 78 минаваше почти точно на север от Чикаго покрай брега на езерото Мичиган.

Огромният град с високи здания оставаше отляво, обхващайки езерото като гигантски октопод. Човек добиваше впечатление, че той никога няма да свърши. Просто ставаше все по-нисък и по-нисък, докато от двете страни на пътя започнаха да се мяркат индивидуални спретнати вили, повечето от които според мен бяха доста безвкусни.

Караше Ломанов, така че можех да си въртя главата на всички страни. Понякога между къщите се мярваше синята вода на Мичиган, едно от Великите езера, на бреговете на които се развиваше действието на толкова обичаните в детството ни романи на Фенимор Купър. Сигурно тогава знаех повече за Мичиган, отколкото, да кажем, за Байкал.

— Блу Бей — каза Ломанов.

— Какво? — не разбрах аз.

— Блу Бей. Пристигнахме. Къде отиваме първо? На гробищата?

— Абе май ни е рано да умираме — пошегувах се аз, — отиваме първо при Харолд Локман. Евънстън авеню 199. Виж си в картата.

Това беше същата тази едноетажна Америка, за която бяха писали Илф и Петров. Много чисто, много зеленина, къщички с керемидени покриви, църква, магазинчета, улични кафенета. Направо не градче, а идилия. Сигурно хората на възраст от една до петнайсет години и тези от седемдесет до безкрайност живеят много приятно и спокойно тук — неуловимият дух на скуката като че ли се носеше из въздуха. Нещо от типа на някой руски Новохоперск, само че по-цивилизован.

Номер 199 на Евънстън авеню за щастие се оказа не морга или крематориум, а просто старчески дом, който се намираще навътре в малък парк, заобиколен с декоративна ограда и акациев храсти.

Изглежда, бяхме избрали удачен ден за визитата си — не изпъквахме особено на фона на посетителите.

Ломанов меко ме посъветва да играя ролята на ням, аз не пожелах да споря. Макар че лично на мен произношението ми не ми се струваше чак толкова ужасяващо.

Строгата управителка в строг, въпреки жегата костюм, на въпроса ни за Харолд Локман отвърна, че той е в градината зад дома и можем да го намерим на третата пейка в дясната алея.

— Знаете ли, нашите подопечни са толкова консервативни в навиците си, че на практика винаги знаем къде се намира в дадения момент всеки от тях. — Строгата управителка се усмихна. Не ни попита нито кои сме, нито защо сме дошли. Очевидно в това заведение уважаваха правата на настанените в него.

— Слушай, Серьожа — тихо казах на Ломанов, — а как ще му се представим — кои сме ние? Нещо не помислихме за това.

— Защо да не сме? Аз помислих. Ние сме родственици на Норман Кларк. От Австралия. Далечната загадъчна Австралия.

— Защо пък от Австралия? — едва сдържах съвсем неуместно напирания смях.

— Колкото е по-абсурдна ситуацията, толкова е по-лесно хората да повярват в нея. Ако сме от Америка, защо не сме идвали по-рано? А Австралия — тя е далече, знаете ли, почти като луната. И освен това там има кенгурата и всякакви торбести. А това вече е тема за разговор.

Ломанов явно беше в добро настроение. Не можех да разбера само на какво се дължеше. И до какво щеше да доведе.

Открихме Харолд Локман точно на посоченото място. Наистина, отначало ни се стори, че на третата пейка седи Зиновий Герт, прекрасният московски актьор, известен на зрителите най-вече от ролята на Паниковски в „Златният телец“.

Когато се приближихме към него и обяснихме, че сме дошли от Австралия и сме роднини на Норман Кларк, Локман повдигна косматите си вежди точно като Герт-Паниковски, когато го хващаха да краде поредната гъска. Налагаше ми се да напрегна всички сили, за да разбера за какво става дума.

— От Австралия? Преди идваха само от Америка, и за какво им е притрябвал на всички Норман Кларк след толкова години? Пък и Харолд Локман на стари години...

По всичко личеше, че старецът не знае за смъртта на Кларк на яхтата „Глория“. Иначе нямаше да задава такива въпроси. Какво толкова, пристигнали са роднините за наследството, търсят потвърждение на роднинските си връзки.

— Рядко излизаме извън нашия континент, а баба ми преди смъртта си помоли непременно да посетим родината на братовчед й, който беше толкова известен в целия свят. — Светлите очи на Ломанов излъчваха трепетна и нежна любов към непознатия, но толкова близък прачичо.

Направо се просълзих, толкова искрено и трогателно Ломанов разказваше за предсмъртните желания на австралийската си баба. Честна дума, ако не знаех паспортните му данни, щях да повярвам, че наистина е роднина на Кларк.

— Известен в целия свят? — изуми се Локман.

— Естествено, за него са чували не само в Америка.

— И с какво толкова се е прославил? — язвително се осведоми старецът.

— Как с какво? — Искреността на Ломанов не знаеше граници. — Той можеше да стане дори президент на Америка, ако решеше.

— Как? Вместо президента Хувър? — Старецът се разсмя сухо. Сега беше наш ред да се удивим.

— Защо, имало ли е такъв президент? — попита Ломанов.

— Как да не е имало? В края на двайсетте — началото на трийсетте... Голямата депресия... Но Норман все пак нямаше да успее да бие Хувър. За да станеш президент, юноши, трябва поне да си пълнолетен! — Старецът назидателно вдигна пръст.

— Не, това е ясно. Тогава е бил прекалено млад, но по-късно... Вече след войната...

Старецът се разсмя още по-язвително.

— За ваше сведение Норман Кларк загина в автомобилна катастрофа заедно с родителите си. Мисля, че беше през трийсета година... Вашият роднина и потенциален президент нямаше и четиринайсет.

Е, старецът можеше да бъде доволен от постигнатия ефект. Виждайки, че съм толкова смаян, че даже май не разбрах съвсем, Ломанов бавно повтори последните фрази на стареца, като че ли го питаше.

— А-а, кажете ми — изключително учтиво се обърна Ломанов към Локман, — а може би това е някой друг Кларк? Друго семейство например...

Старецът май се разсърди не на шега.

— Норман ми беше приятел от училище и в града ни нямаше никакви други Кларк! И въобще не ми разправяйте врели-некипели!

Той стана рязко от пейката и тръгна понакуцвайки към сградата. Погледнахме след него, после се спогледахме. Вече ни беше ясно каква изненада може да ни очаква на гробищата...

Робърт Уентуърд седеше в колата и тъжно гледаше през прозореца. Честно казано, искаше му се да прати всичко и всички по дяволите. Смяташе идиотската задача да следи двамата руснаци най-малкото недостойна за него. Все пак беше агент със стаж, на когото се

поверяваха напоследък далеч по-важни дела. Но шефът кой знае защо настояваше да взема лично участие във всичко това. Що за важни птици са тези руснаци?

Освен всичко друго силно го дразнеха тези двамата, дето му ги бяха дали — черният шофьор Чарли, който вечно носеше тъпите си черни очила, и сукалчето Джими, на когото службата му приличаше на нещо средно между безкраен сериал и екшън.

Уентуърд вдигна слушалката на телефона. Естествено, обаждаше се Филдинг.

— На гробищата са — докладва той, стараейки се да бъде колкото се може по-язвителен, но все пак без да преминава границата на приличието.

Нов отговор чу нещо съвсем неочаквано.

— Пристъпете към ликвидация. И всичко да е абсолютно изпипано.

— Ликвидация? — попита Уентуърд.

— Изпълнявайте, Робърт. Само че без излишен шум. Това е разпореждане отгоре.

Гласът на шефа звучеше тихо, но уверено.

Дълго, мълчаливо и тъпо гледахме надгробния камък. Тоест вече очаквахме да видим точно това, но едно е да очакваш, а друго да го съзерцаваш със собствените си очи.

Надписът на надгробния камък не оставяше повече място за съмнения: „Робърт Кларк 1890–1930, Джулия Кларк 1892–1930, Норман Кларк 1917-1930“.

Гробът не беше поддържан, така че за да прочетем този сакраментален надпис, ни се наложи доста да се потрудим, изчиствайки го от високата трева.

И тъй, оказа се, че този, който беше загинал наскоро в Черно море на седемдесет и седем годишна възраст, бе умрял за първи път още когато не само Ломанов, но и мен не ме е имало на белия свят...

Като че ли почувствах нещо. И седнах сам на кормилото.

Всъщност бяхме научили всичко, което можеше да се научи. Време беше да се връщаме у дома. Мислено вече бях в Москва.

Изстискавах всичко от старичката ни кола. Носехме се към Чикаго, откъдето смятахме да заминем за Москва. Там май има директни полети, в най-лошия случай ще вземем някой пред Европа. Или ако ще през Австралия, нашата отдавнашна родина — беше ни все едно.

Червеният форд зад нас никак не ми харесваше. Особено когато тръгна да ни задминава и да ни притиска към банкета.

А още по-малко ми хареса, когато видях, че на волана седи черен шофьор с тъмни очила, а двамата на предната и задната седалка държат по един патлак със сериозен калибър.

Високо изпсувах на руски и креснах на Ломанов:

— Дръж се с ръце и крака!

И рязко натиснах педала на газта, врътвайки волана наляво. Задницата на нашата кола поднесе и стабилно удари отстрани червения форд. Натиснах газта. По всичко личеше, че държат патлаците за краен случай, тъй като не знаеха дали имаме оръжие.

За жалост нямахме. И те го разбраха. И решиха да се възползват изключително от преимуществата на колата си — тя беше по-нова, по-мощна и по-масивна.

Задачата им беше проста — да ни накарат да излетим от естакадата, която продължаваше още няколко километра. Не беше много висока, но достатъчна, за да ни погребат под останките от автомобила ни.

Все пак ни провървя с колата. Тя се оказа удивително здрава. И не се разпадна дори след петия удар, въпреки че по всички правила трябваше вече да го е направила. Шести вече нямаше да издържи.

Но в този момент се появи нашият шанс. Срещу нас се движеше огромен камион, чиито колела бяха по-високи от колата ни. Спомних си отдавнашните уроци на гениалния чичо Стъопа.

Когато до камиона оставаха двеста метра, а червеният форд се носеше на сто метра зад нас, аз рязко извъртях кормилото наляво, изскачайки в насрещното платно. И успях да видя безумните очи на шофьора на камиона. Между него и левия банкет оставаше разстояние, което ни даваше възможност да се проврем. Особено ако камионът свърне надясно и закачи червения форд.

За наше щастие стана точно така. Само в едно отношение сметките ми се оказаха неверни, като разбрах, поглеждайки в огледалото. Изглежда, че камионът не закачи форда с края на бронята, а просто го размаза под себе си. Но в крайна сметка те първи започнаха. Очевидно е, че не сме грабители. Какво може да се вземе от хора, които се движат с кола като нашата.

В този момент ме осени. Спомних си Стивън Броуди и предупреждението му да не се месим в този случай. Е, онези от ЦРУ ако са останали живи, ще оценят по достойнство поздрава на Стивън Броуди.

Трябваше спешно да зарежем колата. Иначе ще ни изловят, преди да отлетим от тази благословена страна. Помислих си, че дори и ако хората от форда са живи, имаме на разположение около час.

Бяхме вече в града. Завихме в някаква уличка и се измъкнахме от смачканата си кола. Ключовете оставих на таблото. Да се вози който иска.

За разлика от Москва такситата тук наистина не са проблем — първата жълта кола се появи в ползрението ни максимум след три минути.

След двайсет минути бяхме на летището. Дори и не погледнахме кога е следващият полет за Москва. Трябваше да се махаме колкото се може по-бързо, все едно за къде. Избрахме Детройт.

И скоро вече бяхме във въздуха.

От Детройт можехме да се доберем до Москва с полет на румънската авиокомпания с две кацания — в Монреал и Букурещ. Нямахме избор. Взехме билетите и побързахме да минем през митницата. Не беше много вероятно да организират нападение срещу нас в строго охраняваната сграда на летището.

Официално също надали ще ни създадат никакви пречки. Онези момчета, изглежда, работеха на своя отговорност. Едно е автомобилна катастрофа, съвсем друго — нападение срещу граждани на чужда държава в присъствието на множество свидетели.

Така че при всички положения американският закон е на наша страна. Поне засега. До време, както се казва. Трябваше да изчезваме.

— Е, Александър Борисович, летим ли? — кой знае защо на английски се осведоми Ломанов.

— Летим, летим, Серьожа. Само че остави това „Александър Борисович“ най-последно. Ще си изкълчиш езика. Просто Саша. И на ти.

— Готово.

Чукнахме се и изпихме по глътка водка на един дъх. Предстоеше ни дълъг полет, но към къщи. Така че имахме законното право не само да пийнем, но дори да се напием. Ако искаме. Искахме.

---

[1] Frost (англ.) — мраз. — Б.пр. ↑

3.

КРАЙ НА КАНОНИЧНАТА БИОГРАФИЯ

Втората половина на шейсетте, началото на седемдесетте още дълго ще се свързват от историците с войната във Виетнам, която струваше изключително скъпо на Америка във всяко едно отношение.

Мощното студентско движение против войната, към което се присъединяват много други граждани, се излива в мощни антивоенни демонстрации. Общата численост на участващите в тях в редица градове на Америка, например на 24 април 1969 година, надхвърля един милион души. Тези демонстрации се предават на живо по телевизията. Двете телевизионни компании, принадлежащи на Кларк, отделят по това време според изчисленията на експерти до една трета от скъпото ефирно време на проблемите на войната във Виетнам. Много от кореспондентите на тези телевизионни компании и на вестниците и списанията предават и печатат смразяващи кръвта репортажи от местата на бойните действия.

Но Кларк нямаше да е Кларк, ако не беше използвал всичко това и за получаването на колосални печалби. Цената на рекламното време в тези репортажи и програми нараства до два пъти от обикновената.

Републиканецът Ричард Никсън спечелва изборите едва ли не на първо място, защото осъзнава необходимостта САЩ да излезе от войната.

Но само на пръв поглед изглежда, че войната може да се спре за пет минути. Затова Никсън е принуден да лавира между обществените настроения и държавните интереси.

Както е известно, Норман Кларк поддържа кандидатурата на Никсън още по време на предизборната кампания от шейсета година, когато побеждава Джон Кенеди. Този път Никсън спечелва победа без особени затруднения. Не на последно място той дължи триумфа си на информационната империя на Кларк.

Но в един момент политическите амбиции на Никсън преминават всякакви разумни граници. Предишните му поддръжници се отдръпват от него. По-късно, след оставката на Никсън, Норман

Кларк съвсем недвусмислено заявява в едно интервю, че Никсън е подценил значението на пресата и затова е изгорял. Това трябва да се разбира в смисъл, че Никсън е подценил лично Норман Кларк, охладнявайки към него и полезните му съвети.

Но дори „охладнявайки“ към съветите на Кларк, Никсън тъй или иначе е принуден да продължава мирната политика в отношенията с комунистическите страни, която започва, ръководейки се до голяма степен от препоръките на Кларк и използвайки личните връзки на последния с най-видните комунистически дейци.

Най-успешно е сближаването със Съветския съюз, което впоследствие получава названието „отслабване на международното напрежение“. Между другото тази формула, обиколила целия свят, се появява за пръв път във вестник „Дейли Ривю“. През май 1972 година Никсън пристига в Москва, където се провеждат няколко срещи между него и Леонид Брежнев, в хода на които е подписан договор за ограничаване на системите за противоракетна отбрана, за сътрудничество в космоса, а също така и за ограничаване на стратегическите и настъпателните оръжия.

През лятото на седемдесет и трета в САЩ пристига генералният секретар на ЦК на КПСС Леонид Илич Брежнев. Най-важният документ, подписан в хода на това посещение, е Договорът между СССР и САЩ за предотвратяването на ядрена война.

По време на последната визита на Никсън в Съветския съюз през юни — юли 1974 година също са подписани редица документи, но аналитиците отбелязват, че, първо, Никсън е посрещнат много по-хладно, отколкото преди и, второ, равнището на подписаните съглашения е много по-ниско.

Раздуханата от пресата афера „Уотъргейт“ довежда до разкриването на редица злоупотреби във висшите ешелони на властта. Камарата на представителите на Конгреса възбужда дело за импичмънт, но без да чака съда, Никсън подава оставка през 1974 година.

Но още десет месеца преди това преждевременна оставка е принуден да подаде вицепрезидентът Спиро Т. Агню, който е заплашен от открито съдебно разследване за укриване на данъци, корупция и всякакви други злоупотреби. Никсън все пак се съобразява със съвета на Норман Кларк и утвърждава на поста вицепрезидент Джералд

Форд, който след оставката на Никсън става тридесет и осмият президент на САЩ.

За главна цел на президентството си Форд счита възстановяването на доверието на гражданите към правителството, силно разклатено от всички скандали, свързани с администрацията на Никсън. В същото време най-популярната песничка, която въртят по всички радиостанции и телевизионни програми и която пеят децата, тийнейджърите, възрастните и дори полицаите, е шлагерът със следния припев: „В нашия бял Бял дом живеят тлъсти сиви алчни мишки.“

Основната грешка на Форд, за която после го упреква Кларк, е официалното помилване на Никсън, което го спасява от съд и следствие.

Публиката жадува не само за хляб, но и за зрелища. И от страна на Форд е прекалено жестоко да лиши публиката от такова увлекателно представление, каквото е разправата с бивш президент. Тъй като нищо не е толкова привлекателно за тълпата, както публичното унижение на онзи, който съвсем наскоро е стоял на самия връх на обществената пирамида. Още повече че положението с „хляба“ е сложно. Именно при управлението на Джералд Форд Америка изживява най-големия спад в икономиката си след Голямата депресия.

Норман Кларк продължава благополучно да преминава от един президентски екип в друг, запазвайки всеки път полумитичната си длъжност на съветник по военните въпроси. Неговите хора, майстори на рекламата, работят с имиджа на кандидат-президентите и президентите, като не пренебрегват и обикновените сенатори и конгресмени. С присъствието на Кларк в Белия дом, също както с традиционния за всички образ на Дядо Коледа, от когото невинаги има полза, но със сигурност няма вреда, се примиряват както демократите, така и републиканците. И едните, и другите се обръщат към Кларк за препоръки и консултации.

По количеството и качеството на текстовете, публикувани във вестниците и списанията на Кларк, а също така и излъчени по телевизията и радиото, всеки педантичен аналитик би могъл с голяма доза вероятност да определи кой ще стане президент, а в промеждутъка между изборите — накъде ще се завърти за пореден път

политическият вектор на намиращата се на власт президентска администрация.

Самият Кларк също след някоя игра на тенис изказва някои мисли, като често изобщо не ги облича във формата на съвети или препоръки. Той просто излага мислите си на глас. Нищо повече. Някои негови партньори просто си присвояват тези мисли. Други понякога признават чие е авторството.

Вече след оставката си Джими Картър признава в едно интервю пред вестник „Ню Йорк Таймс“, че именно по време на игра на тенис с Норман Кларк на двамата им идва мисълта, че на предстоящите президентски избори Картър трябва да нареди на екипа си да го нарича дори в официалните документи Джими, а не Джеймс Ърл. „Джими е нещо като личен приятел на всеки американец, а не солидният чичко Джеймс Ърл с чанта в ръце“ — обяснява Картър.

И все пак най-близкият приятел на Норман Кларк е Роналд Рейгън, с когото се познават още когато Рейгън за пръв път е избран за президент на Гилдията на киноактьорите. Не без помощта на Кларк през 1966 година Рейгън става губернатор на щата Калифорния.

Рейгън получава сред народа прозвището „Великият тв говорител“. Той блестящо говори по телевизията, олицетворявайки със самото си появяване на екрана оптимизма и великите достижения на американския народ, когото умее да възхвалява като никой друг. Когато започва да се занимава с политика, зрителите веднага си спомнят отдавнашните му предавания от петдесетте години, свързани в паметта на американците с ерата на разцвет и стабилност, когато страната е управлявана от обаятелния и популярен Дуайт Айзенхауер.

Роналд Рейгън призовава за съкращаването на социалните програми, много от които счита за спирачка за развитието на индивидуалните способности и предприемчивост. Ако човек може да живее от помощи, без да прави абсолютно нищо, това не е нормално. Помощи трябва да се дават само на тези, които не могат да работят.

Норман Кларк се придържа към абсолютно същия начин на мислене, което демонстрира на дело, отказвайки наследство на собствените си деца.

В областта на външната политика Рейгън твърдо се придържа към позициите на атлантизма. Всички мощности на информационната империя на Кларк оттогава са задействани за пропагандата на тези

идеи. Това много силно се различава от предишните настроения на Кларк. Но хората до такава степен са свикнали с парадоксите му, че приемат новия прелом като нещо съвсем обикновено и в реда на нещата. Въпреки това тогава отношенията на Кларк със Съветския съюз и ръководителите му достигат апогея си. Той не само че често пътува до Москва, но и именно от този момент дори се обзавежда с апартамент там. Разбира се, в блок, принадлежащ на ЦК на КПСС. На улица „Плотников“. Тоест може да се каже дори, че през тези години, съвпаднали с перестройката, Норман Кларк е съветник едновременно на Роналд Рейгън и Михаил Горбачов. А по времето, когато посланик на САЩ в Москва е Семюъл Спийър, дейността на фонда „Спийър“ се разгръща с пълни сили, за което немалка заслуга има Норман Кларк с подкрепата на самия Спийър и жена му Руту.

След изтичането на мандата на президента Роналд Рейгън, на когото законът забранява да бъде преизбран за трети път, въпреки че шансовете му за това не са никак малки, и идването в Белия дом на Джордж Буш, основното влияние на Кларк се измества от областта на политиката към икономиката. Във всеки случай той се старее по всякакъв начин да демонстрира това, като много рядко се появява на телевизионния екран и снимките във вестниците в компанията на президента и близкото му обкръжение.

Не може, разбира се, да се каже, че той не се движи в това общество. От време на време все пак се публикуват негови снимки и с Джордж Буш, и с Бил Клинтън. Но интензивността на появата им намалява значително. В същото време е ясно, че това е само някаква маневра на „старата лисица“, както понякога го наричат журналистите.

Затова пък започва да подкрепя значителни инвестиционни проекти в Източна Европа и Русия. Но от време на време по страниците на вестниците започват да проникват много странни съобщения — за доставки на оръжие, извършени от Кларк в различни агресивни страни като Ирак, Сирия, Пакистан, Северна Корея, а по-късно и в различните горещи точки на бившия СССР.

Всичко това е повече от загадъчно — или Кларк се е побъркал на стари години, или това вече са парадокси на парадоксите. И на всичкото отгоре и загадъчната му смърт на собствената му яхта близо до Севастопол през юли тази година.

Имаше от какво човек да се хване за главата.

4. ЛИЦЕ В ЛИЦЕ

8 август 1994 година

Полетът през Монреал и Букурещ с многочасово висене по летищата плюс времето, което не беше в наша полза, ни отне на практика цяло денонощие.

Не бяхме съобшили в Москва кога ще пристигнем, затова никой не ни посрещна, а за няколко долара един възрастен глуховат таксиджия с удоволствие ни закара по домовете.

Успях да се добера до родната прокуратура чак едно денонощие след като с Ломанов излетяхме от Детройт.

След като набързо надникнах в кабинета си и поздравих Верочка, която ми съобщи, че Ломанов току-що се е обаждал и ще пристигне след половин час, аз се качих при Меркулов.

Е, тази вечер май наистина ще завали, разбрах го по мрачната възраст на Валерия Петровна. Леко се проясни, когато тя ме видя и учтиво се усмихна:

— Константин Дмитриевич ви очаква!

— Днес изглеждате като никога! — казах с патос, който удиви и мен самия.

Явно немного гостоприемната за мен, но винаги усмихнатата Америка бе оставила някаква следа. Усещах се, че лицето ми започва често да се разлива в усмивка дори и без да го желая. Изглежда, това американско автоматично движение се придобива изключително бързо.

Тя направо се разтопи. Не, май днес дъждът ще се размине.

Костя седеше зад голямото си бюро, като че ли се беше сраснал с работното си място.

— Да не би да нощуваш тук? — попитах го вместо поздрав.

— Абе един-два пъти през последните седмици за малко да остана — засмя се Костя. — Как пътувахте?

— Като птици. Буревестници. Оказва се, Костя, че светът е пълен с чудеса.

И аз разказах на Меркулов за всичките ни американски открития. Плюс факта, че един от крупните получатели на пари от фонда „Спиър“ е бил Фондът на войните интернационалисти. Тъй че кръгът лека-полека се затваряше.

Костя особено се развълнува от историята за това, как се измъкнахме от преследването.

— Що за човек е този Норман Кларк, или как би трябвало да го наричаме сега? Лъже-Кларк? Или Кларк Втори? И нашите разузнавачи, и американците ни пречат. Така че американският ти приятел от посолството беше прав, като те предупреждаваше за опасността.

— Броуди? Не се съмнявам, че точно неговите хора се опитваха да ни изблъскат в Чикаго.

— М-да... Тебе е трудно да те изблъска човек. — Костя явно бе доволен от мен.

— Какво става с Грязнов? Още ли не са го изхвърлили от болницата за сквернословие?

Меркулов стана мрачен.

— Сега, слава богу, вече си е вкъщи... Знаеш ли, срещу него имаше покушение.

Това беше толкова нелепо, че за малко не се разсмях.

— Съвсем истинско покушение, стопроцентово, ако изключим резултата. Грязнов се отърва с лека уплаха, а прозорците на института се потрошиха. Хвърлили са граната в прозореца на стаята му, която благополучно се взривила. Само че в стаята не е имало никой. Представяш ли си, идва си Грязнов от процедури, според неговите думи, а аз си мисля, че просто от тоалетната или от пушкама, а стаята му на практика я няма. Беше и изчезна. Само стени, стъкла и изплашени сестри наоколо. За една бройка да получат удар, не са знаели, че Грязнов не обича да лежи.

— Има ли пострадали? — намръщих се, като си представих какво би могло да стане, ако Грязнов беше ранен малко по-сериозно.

— Леко е пострадал милиционерът на пост. Взривната вълна е избила вратата на стаята и го е съборила.

— И как мислиш, чие дело е това?

— Виждаш ли, Саша, всичко прекалено си съвпада. Според логиката на нещата всички пътища кой знае защо водят към Буцков.

През цялото време напоследък Слава се занимаваше с неговия фонд, това първо. Раниха го при задържането на хора на Буцков, това второ. И веднага щом двама от арестуваните хора на Буцков започват да дават показания, ги намират мъртви в обща килия в Бутирка, това трето. Съвпаденията май са прекалено много, за да са случайни? Не смяташ ли, Саша?

Смятах.

— Плюс разследванията по повод нефтените убийства, които пак по някакъв начин са свързани с Буцков. Не директно, но все пак са свързани.

— А какво е станало в Бутирка? Разкажи ми по-подробно. Не съм в течение, нали знаеш.

— По-добре се свържи с Александра Ивановна. Тя лично водеше разпитите. И между другото изясни кой е убил Олга Лебедева.

— Волобуев?

— Същият. Партньорът му се разприказва. Сега и двамата са мъртви и мълчат като риби. Другите двама, които прибрахме от банята, са живи, но също мълчат. И мисля, че няма да кажат нищо.

— Тогава трябва да ги притиснем с нещо.

— Ами освен подозренията на практика нямаме нищо срещу тях. И в банята се били оказали случайно, а не познавали никакъв Буцков и не искали и да знаят за него. Пък и това е вярно, официално за Буцков са работели само тези двамата, които са били при балерината и които сега са мъртви. А онзи гад, дето стреля по Слава, е убит при ареста, както знаеш. И още един момент хич не ми харесва. Нещо момчетата от СВР отдавна не са се обаждали. Сто процента се спотайват. Готвят ни някаква гадория.

— Ще видим — казах аз, — освен това няма да ни е за първи път...

— Гледам, там, в Америка, си станал философ.

— Ще станеш, къде ще ходиш, мъртвите като почнат внезапно да се раздвойват — промърморих. — Освен това имам лични сметки с тези момчета.

— Какви сметки?

— Знаеш ли кой е убил Баби Спиър и ме е накиснал в ролята на убиец?

— Нима полковник Фотиев?! — изуми се Меркулов.

Аз също за пореден път се изумих от усета и проникателността на Костя. Та той знаеше само, че на Фотиев принадлежи вила номер двайсет и едно.

— Как се сети?

— Хитър си, Турецки, ама аз съм още по-хитър. — Меркулов беше изключително доволен, че е познал. — Последният ти въпрос преди Америка беше за Фотиев, така че понаучих за него това-онова. Тази комедия с трагичен край е изцяло в негов стил... Втори спецотдел, който ръководи, се занимава именно с такива гадории. — Меркулов се намръщи гнусливо.

— Нищо — казах аз, стискайки зъби, — ще се разплатя с него за Баби.

— Само че без самоинициативи, моля те. — В гласа на Меркулов се чувстваше по-скоро не заповед на началник, а молба на приятел. — Дръж ме в течение — добави той на сбогуване.

— Слушам и се подчинявам! — възкликнах аз и вдигнах ръка в пионерски поздрав.

Валерия Петровна ме изпрати с ласкав поглед. Все пак колко много значи казаният навреме комплимент, дори и най-дребният. Барометърът показваше изключително ясно време.

Ломанов седеше пред компютъра и вкарваше в него данните от американските документи. Не пожелах да го отвличам от това благородно дело, само го тупнах по рамото на път към бюрото. Той кимна, без да откъсва поглед от екрана.

Набрах номера на Романова.

— Ало! Саша, аз самата смятах да ти се обадя. Свободен ли си сега?

— За любимия МУР — винаги!

— Тогава хуквай насам. След един час ще се появи Андрей Леонидович Буцков. Не си го забравил в Америка, нали?

— Може ли да го забравиш...

— Значи си в течение на последните произшествия?

— В най-общи линии.

— Тогава побързай, ще ти обрисувам тези линии по-подробно.

— Тичам, Александра Ивановна — казах вече не в слушалката, а тръгвайки.

За петте минути, през които пътувахме от прокуратурата до „Петровка“, неизтощимият чичо Стъопа успя да ми разкаже само един виц:

— Значи така, Сан Борисич! Една старица с интерес се навежда над детската количка. „Какви прелестни близнаци! И двете ли са момчета?“ — „Не, това отляво е пъпеш.“

Вече пред кабинета на Романова разбрах, че както винаги чичо Стъопа ми е разказал виц съвсем на място. Само дето засега не разбирах чий гроб съзерцавахме в Щатите и кой от двамата Кларковци е момче, а кой пъпеш. Че навелата се с интерес старица съм аз, въобще не се съмнявах.

— Не, само си помисли, Саня! Пречупих го като дете! Ти, викам, Кротов, си убил балерината, знам го със сигурност и ще ти осигурия смъртно наказание, бъди спокоен. А той пребледня и почна да мънка, целия жълт-зелен, не съм я убил, вика, не съм я убил. Аз му викам — убил си я. Именно ти. А той казва, Гнома я уби. Представяш ли си? Даже не ме остави да се развихря като хората.

— А вторият?

— Волобуев, тоест Гнома, се оказа по-корав. Но пък е оставил отпечатък у Лебедева. Така че и той нямаше причина да се инати.

— А те ли натопиха Буцков?

— Къде да ходят милинките? И двамата са на официална заплата при него във фонда. Пък и с мокро дело на главата няма как да се инатиш. Но от друга страна, освен пръстчето отначало нямах нищо. Така че момчетата ми помогнаха. Но помогнаха и на себе си... Да се окажат на оня свят. Явно връзките на тази измет са добри.

— Как са ги премахнали?

— Удушили са ги тихо в килията през нощта. И никакви следи. Идеално убийство. Въпреки че във всяка килия има наши хора, но знаеш как е, сега където трябва да има дващест души, лежат сто. Спят на смени. В такава тълпа можеш да удушиш и слон, без да оставиш никакви улики.

— А Буцков от какъв зор идва?

— Единствено заради сътрудниците си. Не можем да го засечем истински. И той го знае много добре. А няма да се хване като глупак.

Ще изскочи като змиорка. Но няма да е излишно да си поговорим с него. Имаме въпроси, имаме. Нека да се почувства малко нервен отначало. Пък после ще му припомним и балерината, и гранатата. И по-големи от него сме ги гепвали за топките. — Александра Ивановна се разсмя доволно.

В кабинета надникна дежурният милиционер.

— Александра Ивановна! Пристигна Андрей Леонидович Буцков. Да почака ли?

— Как ще чака! Извикай го миличкия.

През откреннатата врата чухме звънкия глас на дежурния да казва с уважение:

— Ето от тук, ако обичате!

Вратата се отвори широко и в кабинета решително влезе едър набит човек. От фигурата му направо лъхаше на солидност, охолство и увереност.

Тъмносивият костюм явно беше купен в някакъв много скъп магазин, може би в един от тези, които мярнах на Пето авеню в Ню Йорк. И вратовръзката му струваше не по-малко от стотина зелени. Както се казва, хубав живот. Но работата не беше само в самото.

Пред нас стоеше човек от този тип хора, които наричат силните на деня. Той би изглеждал еднакво добре и в министерско кресло, и с генералски пагони, и на заседания на Думата. Но с най-голяма радост бих го видял на подсъдимата скамейка. Тъй като този човек бе крайно опасен.

Спомних си, че именно така го нарече Ольга Лебедева, описвайки срещата на Дейвид Ричмънд и Норман Кларк с човека с розов белег над лявата вежда. Именно този белег поставяше всичко на място. Не, все пак Андрей Леонидович Буцков най-много приличаше на глава на мафиотски клан. Умен, ловък, хитър и безмилостен „кръстник“...

— Седнете, Андрей Леонидович — предложи Романова с ласкава усмивка.

— Благодаря — каза той, сядайки в креслото срещу Александра Ивановна. И без да чака въпроси, заговори сам: — Длъжен съм да заявя, че ръководството на Фонда на воините интернационалисти ме упълномощи да заявя, че ще настояваме пред обвинението за максимално строго наказание за нашите сътрудници Волобуев и

Кротов, които по неизвестни засега причини са оказали съпротива на представителите на милицията.

Той беше строг, сериозен, а гласът му звучеше даже малко трагично. Направо древен грък.

— Целият ни фонд и лично аз като негов ръководител сме дълбоко разтревожени от това, че върху нашата дейност, насочена към моралната и социална реабилитация на воините интернационалисти и семействата им. Може да бъде хвърлена сянка заради неблагоприятната простъпка на нашите сътрудници.

— Гражданите Волобуев и Кротов бяха удушени тази нощ в килията в Бутирския затвор — спокойно прекъсна тирадата му Романова.

— Как? Нима такова нещо е възможно? — с патос и почти искрено удивление в гласа възкликна Буцков.

— Да, да, Андрей Леонидович, оказва се, че е възможно. — Александра Ивановна поклати глава, като че ли осъждаше безпорядъка в пенитенциарното заведение. — Сигурно знаете в колко тежко положение се намират сега затворите и следствените изолатори...

— Да, четох в пресата. В най-близко време фондът ще преведе значителна сума на сметката на Бутирския затвор.

— Добре, добре, Андрей Леонидович. Да минем по същество. Моля ви, погледнете тези фотографии. Познавате ли някой от тези хора?

Сред двайсетината снимки на бюрото бяха тези на Волобуев, Кротов, Сергеев и Зулфикаров (тези двамата бяха арестувани в сауната на завод „Орджоникидзе“ и явно имаха отношение към фонда на Буцков, въпреки че официално не се числяха към него), Дейвид Ричмънд, Олга Лебедева, Наталия Дудина и Норман Кларк.

Разбира се, в известна степен му разкривахме картите си, но това трябваше да го накара да бъде по-малко предпазлив. Надали веднага, но поне след това. Ако дивият звяр се спотаи в дупката си, или го измъкват оттам, или го подмамват да излезе.

Буцков извади от вътрешния джоб на самото си инкрустирана със седеф кожена калъфка, а от нея с два пръста измъкна очила с тънка златна рамка. После дълго време ги изтрива с някаква специална кърпичка, преди да ги постави на носа си. Честна дума, с очила той

заприлича малко на нашия министър-председател, само че по-млад и може би по-самоуверен.

— Така — солидно каза Буцков и внимателно заразглежда фотографиите. — Ето тези двамата естествено ги познавам — това са моите... бивши сътрудници Волобуев и Кротов... — Той отдели двете снимки настрана. — Друг май не познавам... Въпреки че чакайте... — Той взе снимката на засмения Дейвид Ричмънд и внимателно се вгледа в нея. — Да, мисля, че това е той. Сега не мога да ви кажа точно как се казваше, но това е този представител на американското посолство, чрез който нашият фонд организира пътувания в летни лагери в САЩ за децата на загиналите в Афганистан. Точно така, това е той.

— Защо, не си ли спомняте името му?

— Не, знаете ли, вече не мога да си го спомня. Покрай работата ми се налага да се срещам с толкова много хора, че не можете да си представите, Александра Ивановна. Впрочем ако това е толкова важно за вас, мога да потърся в документите. Да ви се обадя ли, когато науча?

— Не, няма нужда — отсече Романова.

— А тези двамата не ги ли познавате?

Извадих от общата купчина снимките на Олга Лебедева и Норман Кларк.

— Не, не ги познавам, уважаеми Александър Борисович — спокойно отвърна Буцков, след като хвърли един поглед на снимките.

Интересна работа! Мен обаче, изглежда, ме познава. Интересно откъде? Романова не ни е запознавала. Реших да се направя, че не съм забелязал пропуска му. Или това беше предизвикателство? Един вид, високо седя, надалече виждам.

Но щом той не играе по правилата, и аз реших да измъкна от ръкава си скрития джокер:

— А аз, Андрей Леонидович, имам малко по-различни сведения по този въпрос — гласът ми беше толкова сладък и медоносен, че чак на мен самия ми стана противно, — а именно, че на двадесети юни тази година на верандата на крайградския ресторант „Самовар“ се е провела среща. Делова среща. Между вас, Андрей Леонидович, сътрудника на посолството на САЩ Дейвид Ричмънд, чието име така и не успяхте да си спомните, и Норман Кларк, известен американски издател и бизнесмен. А ето и същата тази Олга Лебедева, която е била в ресторанта заедно с Ричмънд, а след това е била убита от вашите

хора... — Подадох му снимката на Олга, но той не пожела да я погледне.

Настъпи тягостна тишина. Романова като че ли искрено се наслаждаваше на объркването на Буцков, но той бързо се взе в ръце.

— Ако това е официален разпит, отказвам да отговарям в отсъствието на адвоката си. Ако е просто разговор, уморих се от него. И бих искал да се сбогувам с вашето прекалено гостоприемно заведение. Имам много работа.

Александра Ивановна бързо ме погледна и аз също толкова бързо ѝ намигнах.

— Да, това е само беседа и можете да си вървите.

Когато вратата се затвори зад външно спокойния, но всъщност разярен Буцков, Романова се усмихна:

— Е, Саня, май си разровил змиярника. Знаеш ли, даже аз, дете съм видяла бая, чувствам, че този тип е адски опасен. Слушай, Саня, може би да ти дадем охрана, иначе...

— Абе какво сте се хванали всички с тази охрана! — изнервих се аз. — Стига ми и това, че не се разделям с пистолета си. Скоро ще почна да си го слагам под възглавницата. Само това ми липсва, да почна да се страхувам от всякаква измет.

— Добре де, добре, успокой се, знам, че си герой — примирително каза Романова.

— А къде е Слава Грязнов? Продължава ли да ближе рани?

— Не, от сутринта е на работа. Беседва в кабинета си с някакъв рошав.

— Отивам да навестя ранения си приятел.

— Обаждай се — кимна Романова, която вече бе потънала в записките си.

Кабинетът на Грязнов се намираще на горния етаж. На минаване през фойето се здрависах с ченгетата, които с интерес, като малки деца, гледаха криминалната хроника по телевизията. Като че ли не се сблъскват с това всеки ден. Точно в този момент на екрана показваха разкошен син мерцедес, покривът на който беше отворен като консервна кутия.

Говорителят обясняваше, че мерцедесът е принадлежал на господин Соломатин, председател на управителния съвет на Нефтегазбанк. Когато колата на банкера минавала по улица

„Осипенко“, където се намирал главният офис на банката, по пътя ѝ било взривено жигули, явно натъпкано догоре с експлозив. Господин Соломатин, шофьорът и двамата телохранители загинали. Взривът е бил задействан най-вероятно с помощта на дистанционно управление.

— Нефтената война продължава — мрачно завърши съобщението си говорителят.

Момчетата зашумяха и се заеха да обсъждат подробностите на произшествието. Отидох в кабинета на Грязнов.

Той ми посочи стола с кимване и продължи разговора си с обрасъл до невъзможност човек с вид на бохем. Както скоро разбрах, това беше художникът, направил за Дудина копията на творбите от колекцията на Кулчински, които впоследствие бяха задържани на митницата в багажа на господин Терхузен.

— Наташа е свят човек — убедено казваше обраслият.

Даже не успях да разбера веднага, че този високопарен отзив се отнася за Дудина-Личко. Какво да си говорим, оказва се, че хората наистина са многолики.

— Разбирате ли, господин майор, тя искаше да предаде колекцията на мъжа си в Костромския областен музей. Мъжът ѝ беше родом оттам. Но искаше да си запази в негова памет копия на най-интересните творби. Разбира се, аз се съгласих. Даже не съм взимал пари за работата, само за материалите...

— Кажете, Миша, за пръв път ли правехте подобни копия по молба на Наталия Юриевна?

— Е, не бих казал, че са били много, но съм правил някои неща. Например миналата година, когато мъжът ѝ още беше жив, те ме помолиха да реставрирам няколко икони. Две от шестнайсети век и една от петнайсети, нещо изключително — „Огненото възнесение на Илия“, знаете този сюжет, нали?

— Да — не много уверено отвърна Грязнов. — И тях ли са смятали да подаряват на някого?

— Разбира се, те смятаха да предадат всички свои икони на храма „Голямо възнесение“. Нали го знаете, до Никитските врати, още Пушкин се е венчал там с Наталия Гончарова. Точно така казаха, че ще ги предадат в чест на Наталия Гончарова. Тоест това, разбира се, не е съвсем каноничен ход — усмихна се рошавият Миша, — но все пак беше много важно за Наташа.

— Е, всичко е ясно — каза Грязнов, — благодаря ви, Миша. Прочетете и се подпишете, моля ви, тук и тук.

— Какво има да чета, и така ви вярвам.

И Миша, без да гледа, се подписа на посочените места.

— Откъде го изкопа? — поинтересувах се аз, когато вратата се затвори зад художника.

— Елементарно, Уотсън. Беше достатъчно да покажа в училището „1905“ неговата работа и веднага ми казаха името му. Талантът, братче, е нещо рядко, няма да се загуби. Но е адски смотан! Всъщност ти сам видя. Главата си режа, че не се преструваше.

Този път не ми беше жал за главата на Грязнов, защото най-вероятно беше прав.

— А самите картинки? Още ли не сте им хванали следите? Все пак са народно достояние.

— Ох, не, Саша, страхувам се, че ще отлетят картинките... Разбираш ли, Дудина се измъкна благополучно от нас.

— Тоест?

— Няма я никъде, нямам достатъчно хора да следят всяка нейна стъпка. Три дни вече не се е появявала вкъщи. Или ни разиграва, или заравя картинките в земята. Нищо, ще изплува. Раздадохме на граничарите и митничарите и опис на картините, и нейния образ. При това в два варианта — като жена в разцвета на силите си и като престаряла бабичка. Нали знаеш, тя си пада артистка. „Наташа е свят човек“ — каза той с придихание.

Така ловко изимитира Миша, че не можах да не се разсмея.

Рижата хитра Клеопатра и черната аристократична Луиза винаги прекрасно чувстваха настроението на стопанина си. Затова се криеха зад сейфа, докато яростта на Андрей Леонидович утихне.

— Андрей, не си го слагай на сърцето. — Степашин отпи от малката си чашка коняк.

— Как ги мразя! — изръмжа Буцков.

Но все пак седна срещу Степашин и гаврътна чашата си на един дъх.

— Добре, добре, успокой се. На практика победихме. Сега, може да се каже, си имаме и собствена банка. Така че отсега нататък можем

да се смятаме за нефтени крале. Тоест ние с теб сме почти като арабски шейхове. Остават само харемите. Но това е въпрос на време.

Степашин се усмихна подчертано сладострастно, но Буцков само се намръщи. Степашин се опита да атакува шефа от друг ъгъл.

— Във всеки случай парите, които спечелихме, вече не могат да се похарчат. Сега чрез контролираните от нас банкови структури можем спокойно да попълваме специалните си сметки в швейцарски и люксембургски банки. Време е да дигаме гълъбите, Андрей. По-добре е да ръководим организацията си от Лазурния бряг, отколкото от затвора. Това, разбира се, също е възможно, но е по-некомфортно. Изглежда, пръстенът се стяга. Може просто да не ни остане време. — Степашин говореше разгорещено, но изразяваше мислите си под формата на съвет.

Буцков най-после се усмихна. Клеопатра внимателно подаде глава иззад сейфа и подуши въздуха.

Буцков и Степашин пиха още по едно. Буцков подпря брадичка на юмрука си и дълбоко се замисли за нещо. Степашин не му пречеше, знаейки, че в такива моменти Андрей Леонидович взима решения.

— Все пак настоявам, че трябва да бъде очистен — каза той накрая и в гласа му особено отчетливо зазвучаха металически нотки. — Всичко, което казваш, наистина е правилно и вярно. Трябва да дигаме гълъбите, но чак след като платим останалите сметки. Не мога да им простя, че заради тях ще ни се наложи макар и за известно време да се откажем от легалната борба за власт.

— Андрей, помисли си, те ще дигнат всичко живо на крак! Цялата милиция, ОМОН, прокуратурата... Току-виж включили и ведомството на моя съименник. А с ФСК няма шега.

— Говореше с мен като с някакъв боклук! — Буцков стисна чашата с такава сила, че тя се счупи в ръцете му. Той изтръска парченцата в кошчето. — Това не мога да простя... Някакво си келяво следователче да ме гледа отвисоко? А, не, това няма да стане. Само че този път ще възложиш работата не на онези безмозъчни идиоти, дето пропуснаха рижия шут от милицията, а на Доля. Доля не пропуска. А ние в това време ще се скатаем на вилата и ще видим как вървят нещата. Още повече че искам да проследя прехвърлянето на картините докрай. За да съм сигурен, че в официалната ни резиденция на

Лазурния бряг фойетата и холовете ще са декорирани с добра живопис.

— Не, Андрей, по-добре е да се отървем по-бързо от картините на Запад. Да ги продадем чрез подставени лица в нелегалните колекции. Ненапрасно ви хвалех леля си Наталия Юриевна — тя е направо гений в това отношение. Да продаде и да препродаде нещо, пък и да спечели. Вече толкова долара оскуба от онази американка, а тя плаща ли, плаща. Мисли си, че парите ще ѝ се върнат стократно. Но аз си знам — от леля ми нищо при никого не се връща.

— Е, за американката дори малко ми е жал, но страшно ми се иска да нахендря оня тлъст козел, международника, и особено кагебиста. Виждаш ли, отначало уж сами се разбираха с нас, а после стовариха цялата практическа работа върху жената. Ега ти джентълмените.

Буцков извади от средното чекмедже на бюрото нова чаша, сипа си коняк и го изпи. След това добави, завършвайки разговора:

— Трябва ни съвсем малко време. Ако премахнем следователя с прекалено дългия нос, ще имаме няколко дни, за да циментираме нефтения пазар, в случай че заминем спешно. Прекалено скъпо ни струваше. Не се разкисвай, Женя, обещавам ти, че след не повече от седмица ще се къпем в Средиземно море. Сега ще си седим на вилата и няма да си показваме носа в Москва. Всички минават на казармено положение. Никой не знае за тази вила. А тя е записана на името на един много народен артист. Така че е извън подозрение. В краен случай няма да им се дадем лесно.

Изглежда, последната фраза не се хареса много на Степашин. Честно казано, в момента най-много му се искаше да е на същия този благословен Лазурен бряг.

Котките усетиха, че стопанинът им се е успокоил, излязоха от традиционното си скривалище и смело скочиха на бюрото.

Днес реших, че просто непременно трябва да гледам балет. Тоест всъщност исках да видя Люба, разбира се. Но отначало исках да я видя някак си отдалече. Сцената на Большой беше изключително подходяща за целта. Още повече че даваха „Жизел“.

Предидшият път на този спектакъл гледах само Олга в първо действие, сега ми предстоеше да се люблювам на Люба във второ. Да си призная, така се бях уморил от всичките бумажки, които прерових през деня с Ломанов, че за малко не заспах на най-красивото място, където самодивите искат да утрепят Алберт, а пък Жизел не им дава. Изключително самоотвержена жена!

За щастие старият немец, който беше заспал до мен, си изпусна бинокъла и от звука дойдох на себе си. На фона на музиката на Адам в главата ми се въртяха съвсем не музикални мисли за Норман Кларк, за тайнствените му и като че ли дори не особено изгодни за него машинации с доставката на оръжие и още за това, че в тези доставки пряко бяха замесени убитият Дейвид Ричмънд и Андрей Леонидович Буцков, с когото днес за пръв път се срещнах очи в очи.

След спектакъла чаках Люба пред служебния вход. Наоколо се мотаеха възторжени балетомани и балетоманки с букети и светнали очи. Хората без букети бяха поклонници като мен, тоест не на балета като такъв, а на конкретни негови представителки. Един слаб младеж, който приличаше на балетист, от време на време ме поглеждаше някак странно.

Най-после излезе Люба. Все пак се чувствах като пълен глупак за това, че не се бях сетил да купя няколко цветенца. Абсолютно ми изхвъркна от главата, че жените много уважават тези работи — разни там цветя, шоколад...

Но Люба, изглежда, ми се радваше и без цветя. Без да се притеснява от никого, тя направо се хвърли в обятията ми. Не мога да си кривя душата, изпитах приятно вълнение.

Най-странното в тази ситуация беше държането на младежа, който ме гледеше преди. Той ни кимна. Почувствах, че Люба се напрегна, а лицето ѝ се намръщи.

— Александър Борисович — повече от официално каза тя, — позволете да ви представя брат си.

— Денис — подаде ми ръка младежът. — И аз чакам тук една състудентка, Лена Юркова, Люба, да си я виждала?

— Кордебалетът има друга съблекалня, много добре знаеш. Е, чао, трябва да вървим. — И Люба буквално ме повлече от служебния вход. — Саш, страшно ми се яде! Направо умирам! Хайде да вървим!

Успях само да кимна на Денис за довиждане, но отдалечавайки се, почти физически чувствах неговия внимателен и едновременно е това объркан поглед. Не знаех как да си обясня този поглед. Да питам Люба беше още по-безполезно.

И без обяснения си личеше, че отношенията между брата и сестрата са някак странни.

5.

ЛЕГЕНДА ЗА ВЕЛИКИЯ ШПИОНИН

9 август 1994 година

И ето че отново двамата с Люба съвсем семейно пиехме сутрешното си кафе. Аз все пак ѝ разказах за пътешествието си в Америка, впрочем без да разкривам целите и резултатите на пътуването си. Люба беше ходила преди в Америка неведнъж на турнета, така че просто споделяхме впечатленията си от тази безумна страна, толкова различна от нашата.

— А помниш ли небостъргача до Централния парк, където е живял Джон Ленън?

— Разбира се, само че там е живял не само Джон Ленън, а цял куп звезди. Тази сграда се нарича „Дакота“. Страхотно е блоковете да си имат собствени имена, нали? Представяш ли си, ако моят блок се казваше например...

— Събота!

— Какво събота? — не разбра Люба.

— Ами блок на име „Събота“. Улицата ти е „Пятница“^[1], а най-забележителните сгради — Понеделник, Вторник... И така до Неделя.

— М-да, Турецки, фантазията ти е извънредно оригинална — язвително каза Люба.

— Ти пък — сведох очи с престорена скромност.

— Там, в „Дакота“, е живял и Рудолф Нуреев. Велик балетист. А знаеш ли как е останал на Запад? На парижкото летище се хвърлил към един френски полицаи с вик: „Искам да бъда свободен!“ Ех, че скандал! — Люба чак подсвирна и продължи, с удоволствие отпивайки от горещото кафе: — Затова пък после танцуваше каквото си иска и където си иска и между другото стана един от най-богатите балетни артисти в света. Роден е в някаква дупка в Урал и явно затова купуваше разкошни апартаменти на Запад. В Париж, в Лондон, в Ню Йорк. Хората, които са го посещавали, разказват, че всичките му апартаменти приличали на антикварни магазини. Или на пещерата на Али Баба. И

се возел само в бели лимузини. Въпреки че за това вече сигурно си измислят — засмя се Люба.

— Да, явно е оставил богато наследство на децата си.

— Чуваш ли се какво говориш бе, какви деца! Не четеш ли вестници? Той умря от СПИН, защото беше стопроцентово обратен.

— Е, тогава не му завиждам — казах аз, прегърнах Люба като глава на семейство и я мляснах по гладката буза. — Аз, знаеш ли, много обичам жените.

— То си личи — назидателно каза Люба и ме изгледа строго. Но не издържа на строгата интонация и се разсмя...

Пред входа на Люба спрях за момент, за да си запала цигара. Неочаквано някой ме извика:

— Александър Борисович!

Беше Денис, братът на Люба. Стори ми се, че специално ме е чакал. И не грешах.

— Извинете, Александър Борисович, бих искал да поговоря с вас, ако може...

— Може, само че дай по-добре по пътя, в колата. Към центъра съм. Мога да те хвърля.

— Да-да, в колата дори е по-добре.

Докато излизахме от двора, Денис мълчеше, като че ли подреждаше мислите си. И накрая ми зададе съвсем неочакван въпрос:

— Вие работите в прокуратурата, нали?

— Люба ли ти каза?

— Не. Двамата изобщо не общуваме помежду си. Помните ли, преди две години разследвахте убийството на двама старци в червените блокове на Улицата на строителите? Беше в нашия вход, тогава разпитвахте всички живущи, включително и мен. Спомняте ли си този случай?

— Спомням си — отвърнах лаконично.

Оставаше да не си спомням! Това беше рядко зверско и очевидно безсмислено убийство.

Старците Цветкови цял живот бяха събирали антикварни вещи. И покрай това благородно дело бяха отгледали син безделник. Който без много да му мисли, наел двама гамени, за да окрадат родителите му. Наемните крадци трябвало да вържат старците и да изнесат от жилището всичко ценно. Предполагало се да пласират ограбеното и да

поделят печалбата в уговорените преди това пропорции. Но животът внесъл своите корекции. Единият от наетите се оказал психично болен. Когато старците били вързани, вместо кротко да събира вехториите, този тип се съблякъл чисто гол, измъкнал брадва от чантата си и насякъл старците на парчета. Партньорът му избягал ужасен. Цялото жилище беше залято с кръв като кланица...

— Исках да ви предупредя... — Денис се запъна. — Може би се бъркам, където не ми е работата, и ще сметнете всичко това за педантизъм, но за мен въпросът е принципен. Исках да ви кажа следното... — Той преглътна нервно, като че ли събираше сили за преодоляването на невидимо препятствие. И накрая изстреля: — Люба вече от дълги години сътрудничи на КГБ!

— Какво? — втрещих се аз.

— Да, още от съветско време, тоест още от училище. Хванаха я с някаква дребна контрабанда, когато ходеше на първите си турнета с училището... И изглежда, че това много ѝ хареса. Даваше ѝ нещо като тайна власт над хората може би.

Слушах много внимателно. Денис нямаше вид на интригант, по-скоро обратното — на чисто и идеалистически настроено момче. Такива като него не лъжат, пък и за какво му е да клевети сестра си? Междувременно Денис продължаваше:

— Научих за това случайно. Не подслушвах, а просто чух един неин телефонен разговор. Мислеше, че е сама вкъщи, а ни бяха отменили сутрешната репетиция и се върнах вкъщи. Това, което говореше, бе обикновен донос. Направих ѝ скандал и тя беше принудена да си признае всичко. Но не се срамуваше, каза, че съм идиот и смотаняк. Не казах на никого освен на нашите. За тях беше страшен удар... Затова и не пожелах да отида в Болшой, въпреки че ме канеха. Не исках да я виждам. Танцувам в Театъра на Станиславски...

Денис замълча.

— А защо реши да ми разкажеш?

— Работата ви е прекалено сериозна и отговорна. Доколкото мога да се досетя, отношенията между прокуратурата и КГБ винаги са били много напрегнати. Вероятно специално са ви изпратили Люба. Как бих могъл да си замълча?

— Благодаря — казах на Денис и здраво стиснах ръката му. — Нямах представа колко ми помогна.

Той кимна тъжно. Личеше си, че не му е лесно да разобличи сестра си.

Е, всичко или поне много си идваше на мястото.

... Тъкмо си влизах в кабинета, когато Ломанов ми съобщи, че се е обаждал Алексей Сергеевич Зотов, и е казал, че неговият приятел, онзи от ГРУ най-последно се е върнал от Гурзуф и е готов да се срещнем.

Ломанов ми подаде листче, на което освен номера беше написано и името — Лев Илич Бугрицки.

Набрах номера, представих се и се уговорих с Лев Илич за два часа. А дотогава на нас с Ломанов ни предстоеше да обмислим положението на нещата за днес, а евентуално и за утре.

Страшно ми се искаше да засека „кръстника“ Буцков и американските документи ми даваха пълно основание за това.

За съжаление с полковник Фотиев положението беше по-сложно — освен моята увереност, че съм видял именно него при убийството на Баби, друг компромат срещу него нямаше. Наистина съществуваше и подземният проход, но това пак не е повод за нечий арест. В крайна сметка не го е копал той. Пък и да беше, все тая.

Ами ако поразтърся Филин? Но веднага отхвърлих тази мисъл. Изглежда, Филин беше от хората, които могат да се измъкнат от всяка ситуация.

На всичкото отгоре изчезна и Дудина. Дяволска жена! Не жена, а върколак.

След кратък размисъл се обадох на Меркулов и споделих с него решението си:

— Костя, Фотиев няма да дойде с признание, а нямаме доказателства срещу него. Трябва да го провокираме с някакво насрещно действие, за да можем да го хванем.

— И какво предлагаш?

— Можеш ли да организираш изтичане на информация, така че да стигне непосредствено до предназначението си — до ръководството на Службата за външно разузнаване? Тоест те трябва да научат, че знаем кой е убил Баби Спиър и през чии ръце е минала изчезналата колекция на Кларк.

— Добре, Саша, ще помисля как по-елегантно да го организирам. Добре ли си помисли?

— Повече от добре! Благодаря, Костя.

— Засега няма защо.

Е, да видим как ще проработи един и същи метод при двама толкова различни и толкова опасни противници. При Буцков и Фотиев.

Разбрах, че повече не мога да отлагам, че просто няма накъде. Още по-добре разбрах, че предизвиквам направо ураганен огън върху себе си.

Игор Доля не обичаше да се вози в такси. Предпочиташе метрото. Там, сред тълпата, той се чувстваше по-незабележим. А това е такава необяснимо сладостно чувство — да си съвсем незабележим и в същото време да знаеш, че си нещо много повече от цялата тази сган.

Може би точно заради тази странна любов към обществения транспорт той не си купуваше кола. Въпреки че му плащаха толкова за високопрофесионалната му работа, че би могъл да си купува ако ще всеки месец. Затова другата му страст беше посещенията на скъпи автосалони. Той като че ли си избираше кола, а после я пренебрегваше, отказвайки се от покупката.

И отново слизаше в тунелите на метрото.

Той пристигна на станция „Беляева“ в последния вагон. Излизайки на улицата, отначало намери блока. Докато стоеше в двора и поглеждаше към играещите на площадката деца, той определи кои са прозорците на нужното жилище, а след това се огледа, пресмятайки къде е най-добре да избере мястото за изпълнението на поръчката, не само отговорна, но и опасна.

Точно срещу девететажния блок с пет входа имаше съвсем същия. На покрива му, съвсем малко встрани от нужните прозорци, се извисяваше надстройката на асансьорната шахта. Нещо повече, вторият блок беше на по-високо място от първия, което създаваше допълнителни удобства. Още едно неоспоримо преимущество — от входа, през който щеше да се качи в асансьорната надстройка, можеше да си отиде бързо и достатъчно незабележимо. Надясно зад ъгъла на блока, наляво по улицата и магазина, пред който винаги е пълно с

народ, или направо — през спортната площадка и корпуса на общежитията към метрото.

Не се качи горе, за да не бие излишно на очи. От опит знаеше, че капандурата към асансьорната шахта и покрива в блоковете като този или изобщо не се заключва, или се заключва с катинар, който може да се отвори направо с нокът. За всеки случай имаше специално джобно ножче, чието острие винаги можеше да използва като шперц.

Доля придаваше голямо значение не само на качеството на основните инструменти, но и на това на второстепенните.

„Да се надяваме, че днес клиентът си ноцува вкъщи“ — помисли си Доля, слизайки към метрото.

Отвори ни висок човек със спортен вид, с напълно бяла коса и бели, акуратно подстригани мустаци. Дори в полутъмното антре човек се изненадваше приятно от пръв поглед от уверените маниери и неуловимата му артистичност.

— Здравейте, здравейте — избуча той в отговор на нашите приветствия, — радвам се да ви видя в дома си.

Този човек спокойно можеше да играе князе и графове в най-сериозни филми, без да раздразни и свръхвзискателния зрител.

— Заповядайте от тук, в тази стая. Тук обикновено приемам гостите си, макар че напоследък те са доста малко.

Влязохме в просторния кабинет с висок таван. Три от стените на кабинета бяха заети със стелажи за книги. До прозореца имаше широко бюро, а вляво и вдясно от него — дълбоки кожени кресла.

В тези кресла и ни настани Лев Илич. Той самият седна на високия въртящ се стол зад бюрото, като че ли зае мястото на пълководец, който иска да има възможността да вижда всичко наведнъж.

Виждайки възхитените погледи, които хвърляхме към това изобилие от книги, той обясни:

— Понякога, за да напишеш една книга, трябва да прочетеш поне няколко десетки. Дори стотици. А в последно време правя само това — пиша книга. И все не мога да я завърша. Но все пак не губя надежда.

— А за какво е вашата книга, ако не е тайна? — вежливо се поинтересува прекалено любознателният Ломанов.

— Не е тайна, разбира се. Това ще бъде книга за историята на нашето разузнаване. Доколкото разбрах, в известен смисъл вие също се интересувате от някои аспекти на тази история. Нали така, Александър Борисович? — обърна се той към мен.

Не само ние го разглеждахме, той също ни изучаваше, сондираше ни с поглед — струва ли си да се занимава с нас.

— Да, в известен смисъл — отвърнах аз. — Въпреки че не знам със сигурност дали е свързано с разузнаването, или по-точно ни интересуват конкретни хора. Затова пък знам със сигурност, че Службата за външно разузнаване се интересува прекалено силно от сегашното ни разследване и се опитва да ни, пречи по всякакъв начин. Смятам за свой дълг да предупредя и вас за това. Не бих искал да ви подведа.

— Вече е доста трудно да бъда подведен, младежи — засмя се Бугрицки. — А за интереса на външното разузнаване към вас и аз знам нещо. Направих справки по моите канали. Ако не друго, то поне каналите ми останаха... Значи така. Алексей Сергеевич Зотов ви препоръча най-пламенно. Вярвам му. А и съдейки по лицата ви, наистина може да ви се има доверие. Но в замяна ще поискам едно — пълна откровеност от ваша страна.

С Ломанов се спогледахме и аз казах:

— Да, ще бъдем абсолютно откровени.

— Тогава ми отговорете с всички необходими подробности, защо ви интересуват Норман Кларк, Семьон Филин, а явно и полковник Фотиев?

— Как? И за Фотиев ли знаете? — не успях да сдържа изумлението си. — Когато разговарях със Зотов, аз самият не подозирах за съществуването му.

— Виждате ли, Александър и Сергей... Ще ми позволите ли да ви наричам така?

— Разбира се, разбира се — съгласихме се с Ломанов в хор.

— Та така, след обиска, който направихте на вилата на Филин... Между другото открихте ли подземния проход? — Той ме погледна.

— Ами... — Не че се смутих, но все пак се позапънах. После все пак реших наистина да играя с открити карти. — При официалния

обиск проходът не беше открит. Но по-късно аз го намерих.

— Така си и мислех — кимна Бугрицки. — Та след този обиск Филин се направи, че вдига голяма патърдия. Но всъщност си затрая, разбирайки, че хич не му е чиста работата. Можете обаче да не му обръщате внимание, само фамилното му име е такова хищно. По би му подхождало друго, Павлин^[2] например. Много обича да си вири опашката пред хората. Той е умен аналитик, но в случая е безопасна фигура. И всъщност никога не е бил истински разузнавач. Той изпълняваше, да го кажем така, специални конфиденциални политически мисии. И беше по-скоро нещо като високопоставена пощенска кутия. Или гълъб, щом сме започнали с птичите асоциации. — Лев Илич се усмихна снизходително. — Но неслучайно ви попитах за подземния проход — продължи той. — Филин е пряко свързан с Фотиев, но не само чрез този проход, който може дори да се възприеме като един вид метафора. Образно казано, Фотиев и Филин са като двете страни на Луната. Видимата страна, естествено, е Филин, а невидимата — съответно Фотиев. На тяхната сметка има много сериозни дела, в това число и свързани не само с държавните интереси, но и с личните, меко казано. И единият, и другият имат немалки суми в сметки и дори легализираното в последно време недвижимо имущество зад граница. Тези момчета никога не са забравяли на първо място собствените си кесии. Но ако самият Филин е безобиден, Фотиев е не просто опасен човек. — Бугрицки вдигна пръст и каза подчертано сухо: — Свърхопасен. Ненапразно толкова време оглавява спецотдела, който мина към СВР от бившия КГБ. Този отдел осъществяваше всички операции, които в рамките на международното право се считат не само за незаконни, но и за престъпни. Същият отдел се занимаваше с крупни финансови операции, а също така и с отстраняването на неудобни хора зад граница.

— Нищо, ще го притиснем — обещах аз. — За Баби Спиър ще отговаря според закона.

— Надали ще успеете. Във всеки случай няма да успеете да докарате нещата до официален съд. Разбирате ли, работата е там, че... В това ведомство дори откровените престъпници никога не ги предават на органите на правосъдието. Или им създават прикритие и ги пращат да си доизживеят старините в някоя тиха спокойна страна, или, това

вече в съвсем безобразни случаи, им дават така наречената заповед номер седем. Съгласно тази заповед виновният е длъжен да се самоубие.

— Направо самурайски закони...

— Ами това е близо до истината. За разузнаването са казани и написани много глупости, но това, че без сложна вътрешна йерархия и структура, без собствени кастови закони то не може да съществува, е вярно. Но, приятели, да се върнем на въпроса. Да приемем, че не знам нищо. И трябва да ми обясните буквално като на малко дете какво знаете, какво мислите за събитията, попаднали в сферата на вниманието ви, и какви са предварителните изводи, които сте си направили или можете да си направите. Аз от своя страна ще се опитам междуременно да анализирам информацията ви. Току-виж нещо се изяснило. Само че трябва да ви предупредя за следното. Приканвайки ви към пълна откровеност, все пак не мога да ви отговоря изцяло със същото. Нали разбирате, има тайни, които не принадлежат само на мен.

— Естествено, разбираме — отвърнах аз.

— В една хубава арабска книга е казано, че книгата служи не за да отговаря на въпросите, а за да сочи пътя. Ще изиграя ролята на тази книга и ще се опитам да ви посоча пътя, по който трябва да се върви. А за начало искам да ви предложа по чашка коняк, за да не се окажат търсенията на пътя прекалено скучни. Какво мислите по въпроса?

Естествено, не се отказахме от коняка. После подхванах разказа си, допълван от време на време от нашия специалист по Кларк Серьожа. Лев Илич слушаше, без да ни прекъсва, само кимаше от време на време.

На 24 юли тази година в Черно море недалеч от Севастопол загина Норман Кларк и целият екипаж на яхтата му.

На следващия ден в Москва бе убит икономическият съветник на посолството на САЩ Дейвид Ричмънд. Той беше свързан с Кларк, а също и с фонда „Спиър“ и Фонда на войните интернационалисти, оглавяван от Андрей Леонидович Буцков.

При това е известно, че през фонда „Спиър“ при посредничеството на Кларк са прехвърляни грамадни средства, по-

голямата част от които е отивала за закупуването на оръжие. Непосредствено отношение към това оръжие и към парите е имал фондът на Буцков. В Съединените щати получихме пълно документално потвърждение на това.

След още няколко дни бе убита Олга Лебедева — приятелката, по-точно годеницата на Дейвид Ричмънд. Убийците бяха хора на Буцков. Но малко преди това, докато е била на турне, от дома ѝ са били откраднати документи и дискети, принадлежащи на Ричмънд.

Предполагаме, че това са били документи, свързани с търговията с оръжие. После при Олга се появи лично полковник Фотиев. Подозираме, че документите са иззети от неговите хора.

Няма никакви свидетелства за пряка връзка между Фотиев и Буцков, тоест и за двамата връзката опира до фигурата на Кларк. Просто в този случай всеки има свои интереси, отчасти случайно съвпадащи.

Службата за външно разузнаване постоянно ни пречеше, особено след като президентът възложи на нашето ведомство разследването на смъртта на Кларк. Към президента се беше обърнала внучката на Спиър Баби Спиър с молба, да се разследват делата на Кларк и изчезналата му колекция.

Интересът на Баби Спиър към този случай бе свързан и с това, че Кларк според нея е имал отношение към смъртта на дядо ѝ, бившият посланик на САЩ в Москва Семюъл Спиър.

Баби Спиър искаше да ни предаде дневника на дядо си, но беше убита, като едновременно с това се опитаха да ми лепнат убийството и по този начин да проточат разследването. Абсолютно съм сигурен, че в това убийство е замесен Фотиев. Видях го със собствените си очи. Макар и в полусън.

Във вилата на Филин открих колекцията на Кларк или поне една от картините, но не знаех нищо за подземния проход към вилата на Фотиев. Така че благополучно изпуснахме колекцията.

За нас щеше да е странен фактът, че в Америка ни пречеха и, изглежда, се опитаха да ни премахнат, ако не беше предупреждението да се откажем от разследването на този случай, отправено ни в мека форма от сътрудника на посолството на САЩ Стивън Броуди.

При споменаването на името на Броуди Лев Илич потърка слепоочията си и закима.

— Тоест създава се впечатлението — продължих аз разказа си, отбелязвайки машинално този негов жест, — може би странно на пръв поглед впечатление, че от разследването на този случай най-малко са заинтересовани именно разузнавателните служби. Както нашите, така и американските.

— Що се отнася до Кларк, той е повече от загадъчна фигура — намеси се Ломанов. — Основното или във всеки случай първоначалното нещо, което не се връзва в биографията му, е това, че Норман Кларк е загинал заедно с родителите си в автомобилна катастрофа още през хиляда деветстотин и трийсета година. Нашият Кларк доживя до деветдесет и четвърта. И играеше изключително важна роля във вътрешната и външната политика на САЩ и особено във връзките на САЩ с комунистическите страни. Тоест излиза, че е оказал на световната политика през втората половина на двадесети век такова влияние, каквото не е оказвал никой. Заедно с това, при изучаването на биографията му дори по достъпните документи, се забелязват маса странности. Едва ли тези странности са останали скрити за аналитиците от ЦРУ, с което Кларк е сътрудничил практически още от деня на основаването му. На Кларк се позволява това, което не се разрешава на другите. По всеки повод той има право на собствено мнение, в което не могат да не се вслушват и от двете страни на океана.

Ломанов замълча. И създалата се кратка пауза като че ли подчерта важността на казаното от него.

— След като ми прочете лекция по геополитика — отново поех инициативата, — Семьон Филин съвсем прозрачно ми даде да разбере, че Норман Кларк е загинал, защото се е преквалифицирал от евразиец в атлантист. Филин много високопарно заяви, че историята не прощава такива грешки...

— Знаете ли, в дадения случай Семьон е бил прав — каза Бугрицки. — Винаги съм го смятал за много умен човек. Което впрочем никога не му е пречело да бъде пълен боклук, когато му изнася. Та така, младежи, за начало искам да ви кажа, че откритият от вас гроб на Норман Кларк още нищо не доказва. Дори и ако нашият мистър Хикс е взел името на загиналото момче. В крайна сметка, би могъл да има какви ли не причини за това. Например някакви неприятности със закона, които е имал в младежките си години и би

искал да скрие от широката общественост. Много по-интересно е друго ваше наблюдение и тук не мога да не ви отдам дължимото. — Той се поклони първо към мен, после към Серьожа и уточни: — Това, че разузнаванията и на двете страни не желаят разследване. Трябва да имат достатъчно важни причини за това. Парадоксално е, но интересите на разузнаванията в различните страни по-често съвпадат, отколкото се разминават. Все пак разузнаването — това не са само шпионите, изпратени на чужда територия. Това са и огромни бюрократични ведомства, една от главните задачи на които е самосъхранението. Те просто са принудени постоянно да доказват на правителството и данькоплатците своята необходимост. И да представят пораженията си като победи. Запомнете го веднъж завинаги. Това е закон. Понякога на ръководителите на разузнаванията в различните страни им е по-лесно да се разберат помежду си, отколкото със собствените си правителства. Приемете го като повод за размисъл.

Пийнахме още по чашка коняк, а след това Лев Илич ни направи кафе.

Седнал във въртящия се стол и обръщайки се ту към мен, ту към Ломанов, ту някъде в пространството, гледайки върховете на дърветата навън, той продължи:

— А сега, драги гости, ще ви разкажа една легенда. Легендата за великия шпионин. По-точно предисторията ѝ... По-рано се смяташе, че историята на съветското разузнаване започва сериозно от края на двайсетте години, а най-големите ѝ заслуги са свързани с ведомството и името на Берия. Но това не е точно така.

Още в самото начало на двайсетте години, когато идеите на световната революция са буквално ръководство за действие и са споделяни от хиляди хора в целия свят, се организира разузнавателната служба на Коминтерна. На шпионите на Коминтерна дори няма нужда да им се плаща — те работят за идеята. Парите се харчат за подривна работа, агитация и пропаганда.

Средствата от разпродадените съкровища на Ермитажа и други руски музеи отиват именно за тези цели.

Но задграничната резидентура започва да се създава още по-рано. При Дзержински. За разлика от революционния романтик

Троцки железният Феликс е трезв прагматик. И не вярва особено във възможността в целия свят да се извърши бърза революция.

Това е негова идея, гениална идея, както показва бъдещето. Той предлага тази част от болшевишките дейци, които са живели в емиграция преди седемнадесета година и добре познават съответните страни, да не бъдат викани в Москва да строят комунизъм, а да ги оставят там, където са. По възможност тези хора и особено децата им, от раждането си запознати с езика и обичаите, трябва да останат зад граница и да се опитат да достигнат максимални висоти в политиката, бизнеса и тъй нататък.

Тоест по този начин се залагат основите на това явление, което по-късно започва да се нарича в света внедряване на „агенти за влияние“.

Тези хора са хиляди. Естествено с течение на времето мнозина се оттеглят от разузнавателна дейност, от друга страна, не чак толкова много достигат големи висоти. Но редките удачно покълнали зърна донасят невиджана реколта, оправдавайки размаха на проекта.

Сега всички са чували за нашите „велики шпиони“ — Ким Филби, Доналд Маклийн, Тай Бърджис, полковник Абел, Леополд Трепер с неговия „червен оркестър“, Рихард Зорге. Но много по-малко са тези, които са чували например за Ходзуми Одзаки, приятелят и сътрудникът на Зорге, който всъщност е един от най-великите шпиони на съвременността. Одзаки достига невероятни върхове в политическата система на Япония. Той работи като консултант на кабинета и има свободен достъп до всички документи на неговия секретариат. Но дори не това е главното. Той влиза в така нареченото „Общество на закуските“, нещо като тайно кухненско министерство, на чиито заседания се решават всички въпроси от външната и вътрешната политика на Япония.

Агентите за влияние от подобно равнище естествено не предават лично никакви шифровки. За това си има други хора. В случая с Одзаки този човек е Рихард Зорге с групата си.

Но се сформира още една група агенти за влияние. Тоест, естествено, те не могат да бъдат наречени „група“. Това са ярки индивидуалности, които успяват да достигнат невероятни върхове. От един момент нататък те престават да се занимават с шпионска дейност

в общоприетия смисъл. Просто провеждат нужната на нашата държава политика, използвайки връзките и каналите си.

Сред тях има и руснаци, деца на политически емигранти. Отпреди революцията, на които се организират сериозни легенди и се оказва много мощна финансова помощ, за да им се създаде положение в обществото.

Известни са случаи, когато тази „професия“ дори става наследствена. За това се разказва и в моята легенда. Легендата за последния велик шпионин. От която, ако пожелаете, ще можете да си направите определени изводи.

Имало едно време един човек на име Михаил Бородкин. Той се родил в Москва през 1894 година. Да-да, наистина толкова отдавна, още през миналия век. Още по време на революцията през пета година разлепвал революционни листовки. При това се учел усърдно в гимназията и се ползвал в нея с добро име. Родителите му били социалдемократи и той още от детството си се познавал и с Улянов Ленин, и с Троцки, и с Феликс Дзержински.

След като завършил гимназия през 1913 година Бородкин бил изселен под явен полицейски надзор във Вятка. Но не стигнал дотам. Тъй като всички университети били затворени за него, а партията се нуждаела не само от предани, но и от образовани хора, той бил изпратен с партийни средства нелегално в САЩ, и по-точно в Чикаго, където трябвало да продължи образованието си. Настанили го в семейството на отдавнашните политически емигранти Зимини.

След три години той се оженил за седемнайсетгодишната дъщеря на Зимини — Мария Сергеевна.

След още една година, през седемнадесета, им се родил син, когото кръстили Владимир. През същата година Зимини заминали за Русия, където е извършена революция. Младото семейство Бородкини с детето останало в Америка по съвсем разбираеми семейни причини, а после и по разпореждане на Феликс Едмундович да си стоят там и да се вживяват в американската действителност.

Дзержински поставял основите на грандиозния си план.

Но през 1926 година Дзержински умира.

В ръководството на ВЧК — ОГПУ се формирала друга концепция за разузнавателна дейност, според която основни действащи лица ставали членовете на Коминтерна под ръководството на отдела за

разузнаване. Това бил последният изблик на надеждата за скорошна световна революция. Този залог се оказал погрешен. Но много от агентите на Дзержински били измъкнати от вече стоплените места.

Ако това не се беше случило, световната история като цяло можеше да тръгне по съвсем друг път.

Между другото позициите на тези първоагенти били особено силни в Германия. Така че ако не беше това варварско изтръгване на току-що прихваналия се разсад, Хитлер можеше просто да не дойде на власт. Но минало — заминало.

Михаил Бородкин се върнал в Москва в началото на 1927 година заедно с жена си Мария и сина си Владимир. Владимир бил на десет години. Михаил Бородкин помолил за среща със Сталин. Сталин го приел.

След този разговор към Разузнавателното управление на Генералния Щаб на РККА^[3] се създава специален свръхсекретен отдел, разположен не в Москва, а до село Топли Стан близо до Москва. Михаил Бородкин оглавява този отдел.

Към отдела била открита специална школа за децата на същите тези първоагенти, които след смъртта на Феликс Дзержински са отзовани от различните страни.

От една страна, родителите им вече са били готови на времето да посветят живота си за благото на младата работническо-селска държава. И не е тяхна вината, че се е наложило да играят по-различна роля от тази, която им е била отредена в началото.

От друга страна, децата им или са родени в други страни, или поне са живели там през първите си години, когато се формират привичките, навиците на речта и чертите на характера. Тоест на практика тези деца са чужденци.

Невероятно подозрителният Сталин с възторг посрещнал идеята те да бъдат изпращани за дълги години по месторождението им за изпълнението на разузнавателни функции. Това не са агенти на Коминтерна, а децата на хора, които на практика остават като заложенници в страната. Така че Сталин можел да е сигурен до голяма степен, че новите агенти няма да се обърнат срещу него и да започнат двойна игра.

Предполагало се, че тези млади хора, снабдени с правдоподобна легенда, ще започнат просто да живеят и работят в други страни като

местни жители и ще се постараят да достигнат максимален успех в живота.

За тази цел те имали всичко — добро образование, много пари, същите тези „бриланти за диктатурата на пролетариата“, за които напоследък се изписаха толкова глупости. А най-важното — успехът им е бил предвиден. Човек, убеден от детските си години, че трябва да стане министър, никога няма да се примири със скромното положение на обикновен банков чиновник. Той ще достигне минимум длъжността на управител на тази банка.

Владимир Бородкин, синът на Михаил Бородкин, естествено бил изпратен в САЩ. Името, под което се е легализирал там, е било известно в целия СССР само на няколко души, сред които не е дори майка му. Известно е, че именно Владимир Бородкин става най-значителният и успешен агент за влияние от целия випуск на школата.

Той няма провали — доказателството за това е фактът, че баща му не е пострадал при нито една от сталинските чистки.

Нещо повече, по време на войната Михаил Бородкин става заместник на началника на Главното разузнавателно управление на Генералния щаб генерал Голиков. А по-късно, след пенсионирането на Голиков, оглавява ГРУ.

Два пъти героят на Съветския съюз генерал-полковник Михаил Павлович Бородкин умира през 1967 година и е погребан на Новодевичето гробище.

— А жена му? — изскочи с въпрос Ломанов като дяволче от кутийка.

— За смъртта ѝ не беше съобщено. Изобщо за нея се знае малко. Живеели са много затворено, говореше се, че Мария Бородкина е изключителна красавица. Но може би това са просто слухове. Дори и да е жива, което е малко вероятно — Лев Илич някак особено наблегна на последните си думи, — тя трябва да е на стотина години.

— Дааа, множко са... — със съжаление проточи Ломанов.

— Ето че ви разказах легендата за великия шпионин. Дълго се чудех кой от известните американски дейци би могъл да е Владимир Бородкин. Сред заподозрените от мен отначало бяха десет души, после останаха пет. По едно време сред тях беше, само не се смейте, Хенри Кисинджър.

Не крия, това предположение наистина ни разсмя. Въпреки че...

— Съдете сами — предложи Бугрицки, — Кисинджър е роден в Германия през 1923 година, през трийсет и осма емигрира в САЩ, чак през четиридесет и трета получава американско гражданство. И достига определени висоти, което напълно съответства на легендарния начин на живот на „великия шпионин“. Подозирах и други. Но така и не успях да направя избора си. Призовавам и вас в никакъв случай да не правите прибързани заключения, дори и ако ви се струва, че те лежат на повърхността. Разбираме ли се?

— Добре — обещах аз, макар че изводите вече се налагаха. Добре си спомнях онази първа, тогава безумна версия за Норман Кларк, която сервирах на Меркулов. Изглежда, че тази версия получаваше съвсем реални очертания...

— Повярвайте ми, много съм се занимавал с тези въпроси. И знам почти със сигурност например кой е бил главният агент за влияние в Англия, Франция, ФРГ, Италия, Аржентина и Испания. Не знам кой е бил в Япония, Китай и Швеция. Що се отнася до Япония и Китай, етническата специфика предполага, че това все пак са били жители на тези страни. Със САЩ също има много въпроси. Не е изключено последният велик шпионин вече да е умрял. И далеч да не е погребан в Кремълската стена, а някъде на Арлингтънското гробище например. Дори това е повече от вероятно. Всичко в света много се промени през последните години...

Лев Илич погледна замислено през прозореца, като че ли търсеше там белези, потвърждаващи необратимите изменения в околния свят.

— А може би прекалено преувеличаваме ролята на този велик агент. В крайна сметка легендата си е легенда. Вие естествено разбирате, че ненапразно ви разказах всичко това и че един от заподозрените беше именно Норман Кларк. Лично аз силно се съмнявам в това именно заради вашите американски открития. Легендата му в такъв случай е прекалено рехавя. Но бях длъжен да споделя подозренията си... Още по едно, последно?

Ние, разбира се, се съгласихме.

Честно казано, всичко това беше страшно интересно, но не изглеждаше никак достоверно. Стори ми се, че прочитам същото съмнение и в очите на Ломанов.

Когато излязохме от блока, Сергей ми зададе само един въпрос: не ми ли прилича този Лев Илич на един наш познат, а именно откаченият полковник Улянов от Севастопол?

Наложи се да призная, че малко прилича.

Естествено, изпуснах работното време на магазина. Небръснат човек в бяла престилка, явно товарач, така ми лъхна на спирт, че ми се дощя да замезя.

— Край! Директора каза да не пускаме! Магазинът е затворен!

Всъщност какво щях да успея да купя за пет минути? След кратък размисъл напазарувах в едно по-представително магазинче, където имаше не само пиене, но и ядене. Скромната вечеря на следователя — съомга, кисели краставички, пакет бисквити и бутилка водка. Продавачът твърдеше, че водката е от най-добро качество.

— Всеки ден продавам тука, за какво ми е да си поя постоянните клиенти с менте? — Той направо беше възмутен от съмненията ми относно произхода на напитката. — Купувам си стоката само от складове, нищо на черно. Мога да ви покажа и сертификат.

Той яростно започна да рови в дълбините на магазинчето, но аз казах милостиво:

— Добре, добре, вярвам ви. Благодаря.

— И аз ви благодаря — разля се в усмивка младежът.

От къщи, още с пакета в ръце, набрах номера на Марина.

— Ало! Марина, скочи до нас, ще пируваме! Имам съомга.

— А хляб? А картофи? — Марина прекалено домакински възприе изказването ми за предстоящото пиршество.

— Имам водка — отвърнах уклончиво.

— Ясно — разсмя се тя, — чакай ме, сега идвам.

— Ще те чакам — обещах аз.

Майната им на всичките кагебисти, кагебистки и велики шпиони. Има по-важни неща в живота. Например да пийнеш водчица, гледайки веселите очи на Марина. Реших тази вечер да оставя настрана служебния си дълг.

Марина дойде след половин час, носейки грамадна раирана чанта, претъпкана с продукти.

— Я покажи какво си донесла, фейо от страната на плюскането.
— Погледнах строго Марина, макар много да ми харесваше това, че внезапно е проявила такава наистина майчинска грижа.

Бях... как да го формулирам по-добре... трогнат, да кажем... Тя измъкваше пакетите един по един.

— Така... ето хляб, това са картофи...

— Може и небелени — предложих аз, гледайки картофите със съмнение.

— Добре де, сама ще ги изчистя — разсмя се Марина, — ето това са пълнени чушки, само трябва да се стоплят, от кулинарния магазин са, страшно вкусни, а това... — Тя тържествено извади красиво оформена кутия с някакви апетитни шоколадови трохички, ядки и зрънца на ярката картинка. — Това са мюсли!

— Мюсли? — втрещих се аз.

— Именно! Как можех да устоя на такова название? Сега ще разберем какво е това. Не, по-добре после, те май са сладки.

Повъртях кутията в ръце, на нея наистина пишеше на немски: „Мюсли“. Да се побърка човек, честна дума.

Направо е страшно да си „помюслиш“, какво ли няма сега? Даже тортата „Птиче мляко“, и нея я има на всеки ъгъл. Едно време трябваше да се запишеш цял месец по-рано в магазина, а сега какво — само да си отваряш устата и да ядеш. И да не забравиш да кихнеш двайсет хилядарки.

Впрочем не стигнахме до десерта. След като ометох две чинии от зачервените картофи, изпечени от Марина, и изядох почти цялата съомга, защото Марина едва се докосна до храната, и след като двамата изпихме половин бутилка водка, ние кой знае защо се оказахме не на масата за чай, а напротив — в леглото.

През нощта станах, за да пия вода. После се върнах от кухнята в стаята и запалих цигара, застанал пред отворения прозорец. В блока отсреща светеха само два-три прозореца, нощният въздух бе прохладен и нежен. Погледнах Марина.

Тя спеше безметежно. Едната ѝ ръка беше върху чаршафа, другата бе подложила под главата си. Тя сладко премлясна на сън.

Тогава видях на стената нагъл тлъст комар. Не можех да търпя такова нещо. Грабнах някакъв вестник от нощното шкафче и навих от него оръдието на убийството.

Марина не се събуди от силното изпляскване. И по-добре, защото не улучих. А не е лесно да признаеш на любимата си, че си претърпял поражение в битката с дребно беззащитно насекомо.

Хвърляйки вестника в ъгъла, машинално го погледнах. Беше „Вечерная Москва“ и естествено още не го бях чел. В очите ми се наби заглавието „Шерлок Холмс има собствен клуб“. На снимката веселяци с карирани каскети демонстративно пушеха лули в някакво помещение. Под снимката бе написано с дебел шрифт в рамка:

„Поредното заседание на Клуба ще се състои утре, 9 август, в 19:00 в Централния дом на медицинския работник на улица «Никитска».“

Е, всеки луд с номера си, свих аз рамене, лягайки си на свободното място. Все пак се наложи да побутна Марина. Но тя не се събуди и този път. Спеше като заклана.

Е, както често се случва, животът сам постави всичко по местата. Мразех ли Люба? Не, не изпитвах толкова силни емоции към нея. Само равнодушие. За мен тя престана да съществува. Въобще. А не умея да отмъщавам на жени. И не искам.

До Марина заспах бързо и спокойно. Сънувах море, скали и отвратителен скорпион, пълзящ целеустремено по горещите камъни.

---

[1] Петъчна (рус.). — Б.пр. ↑

[2] Паун (рус.). — Б.пр. ↑

[3] Работническо-селската червена армия. — Б.пр. ↑

6.

КЛУБЪТ НА ПОЧИТАТЕЛИТЕ НА ШЕРЛОК ХОЛМС

9 август 1994 година

Събудих се под звуците на песен.

„Дълго ще карам колело, ще го спра сред полето...“ По-нататък думите на песента, прекъсваха и се превръщаха в обикновено тананикане, явно Марина знаеше само тези първи редове.

За моя приятна изненада тя не просто пееше, а придружаваше, с пееене трудовия процес.

Гардеробът ми бе широко отворен и Марина вадеше отвътре една по една изпраните от мен, но неизгладени ризи. В стаята приятно миришеше на току-що гладено.

Това ми напомняше детството, когато преди училище майка ми ми гладеше бялата риза и пионерската връзка. Само че тя обикновено не пееше.

Марина не забеляза, че съм се събудил, и можех да я наблюдавам през притворените си очи. Не беше за вярване, че това неорганизирано и смахнато момиче може с такова старание и толкова рано да глади яките на мъжки ризи.

Самият процес, изглежда, ѝ доставяше удоволствие. Пък и на мен също, честно казано. Тоест имам предвид, естествено, не процесът на гладене, а единствено наблюдението на това, как една красива жена го прави за мен.

— О! Ти си се събудил! — зарадвано попита Марина, забелязвайки неуловимите според мен движения, на клепачите ми.

— Аха — отвърнах честно.

— Надничаш, а? — с престорен укор каза тя. — Иди да се измиеш и направи кафе, аз тук се грижа за тебе, ти пък бъди така добър да ме нахраниш.

Бързо навлякох дънките и тениската си и отидох да се мия. Преди да направя кафето, надникнах в стаята и застинах от учудване. Свършвайки с ризите, Марина се беше заела с маскарад.

Беше си сложила прокурорския ми кител и подареното от майка ми кепе цвят таки, което не носех никога, смятайки го за прекалено екстравагантно. Марина се разглеждаше в огледалото. Според мен така приличаше на глупав пубер, но тя явно мислеше другояче.

— Приличам ли на прокурор? — кокетно попита тя и се усмихна рекламно.

За да мога да я разгледам и оценя по-добре, тя застана пред отворения прозорец и зае напрегнатата поза на провинциална манекенка. И тогава...

Даже не разбрах какво стана. Марина някак си размаха ръце и започна бавно да пада напред, върху нестабилната дъска за гладене.

Не можех да повярвам, но, струва ми се, вече разбирах, че се е случило най-страшното. Подхванах я. От лявото ѝ слепоочие течеше съвсем тъничка струйка кръв. Марина беше мъртва...

Вече нямаше нужда от линейка. А куршумът бе предназначен за мен. Със сигурност беше стреляно от срещния блок. Или от прозореца на някой апартамент, което беше малко вероятно, иди от покрива. Най-вероятно от асансьорната надстройка.

Ако на мен ми се беше наложило да стрелям оттам, щях да избира или първата, или втората от лявата страна на блока. И двете се намираха почти на равнището на моя прозорец, малко встрани от него.

Внимателно сложих Марина на дивана и грабнах от гардероба дънковото си яке. Пъхнах пистолета във вътрешния му джоб и изскочих навън, като си слагах якето и нахлузвах маратонките по пътя. Хукнах надолу през три стъпала.

Заобиколих тичешком срещуположния блок отляво и се огледах.

Беше седем и половина сутринта, хората вече излизаха от къщи, за да отидат на работа. Внезапно ме осени. Спомних си как бе убит Дейвид Ричмънд. Явно бе същата ръка.

В мозъка ми като че ли се отпечата неговият фоторобот — познавах убиеца по физиономия.

Близо до последния, пети вход, видях интелигентна възрастна жена, която с труд удържаше някакъв безпороден пес. Песът се дърпаше към входа, а жената, изглежда, го убеждаваше да се поразходят още.

Юрнах се към нея и май я изплаших. Но думата „прокуратура“ ѝ поддържа успокояващо. Съсредоточавайки се ковкото мога, ѝ описах

външността на убиеца на Ричмънд. И уцелих.

Жената се оказа съобразителна и веднага ми показа накъде беше тръгнал с бърза крачка средният на ръст млад човек с къса брадичка и дипломатическо куфарче в ръце.

— Ето от тук, през спортната площадка, успях да го разгледам, защото Джек залая по него.

Кимнах и се затичах към метрото, заобикаляйки отляво площадката и общежитията. Ако на „Профсъюзна“ го е чакала кола, убиецът отдавна беше изчезнал. За пет минути можеше да тръгне и да се смеси със сутрешния поток автомобили.

Хукнах към метрото, като вече си давах сметка за практически пълната безнадеждност на преследването.

Когато изскочих на перона, и в двете посоки, набирайки скорост, заминаваха влакове...

И без това мизерният ми шанс се сведе до абсолютната нула...

Отзад някой ме потупа по рамото. По инерция рязко се обърнах и отскочих настрани. Беше млад мустакат милиционер. Гледаше ме учудено, стиснал в ръце гумена палка.

Бръкнах в задния джоб на дънките си. Удостоверението ми си беше на мястото. Хубава картинка щях да представявам без него с пистолет на спокойната сутрешна станция.

— Бързо, къде ви е телефонът?

Сержантът разбра, че не ми е до шеги, и хукна напред. След минута вече набирах номера на дежурния в градското...

След като се обадох на дежурния, който ми обеща да вдигне на крак цялата милиция в града, вече по-спокойно набрах номера на районното управление.

Гледах застиналото лице на Марина.

— Марина! — казах. — Кълна се, ще намеря убиеца ти. Няма да ми избяга. Ще го застрелям лично като бясно куче.

Най-после дойде милицията.

Отидох в прокуратурата чак към обяд. И Вера, и Ломанов вече знаеха всичко. Нямаше нужда да ги питам, беше изписано на мрачните им лица.

Тъпо седях на бюрото си и мислех. Имаше нещо в цялото произшествие, което не ми даваше мира. Нещо, имащо отношение към убийството на Марина. На Марина и Дейвид Ричмънд.

Стоп! Шерлок Холмс?!

Какво каза Ломанов, когато бяхме в жилището на убития Ричмънд?

Убийство в стила на Шерлок Холмс... Убиецът явно е бил поклонник на творчеството на Конан Дойл — ето какво каза тогава Ломанов!

А вчерашният вестник, с който се опитвах да убия комара, съобщаваше за поредното заседание на „Клуба на почитателите на Шерлок Холмс“! Изглежда, точно това можеше да ми помогне да изпълня клетвата, дадена на мъртвата Марина. При това да я изпълня днес.

Вцепенението ме напусна. Вече знаех къде трябва да отида довечера. А сега двамата с Ломанов трябваше да разработим плана за действия. Не исках да привличам други сили. Беше прекалено лично.

— Серьожа! — повиках го аз.

Той влезе в кабинета ми почти веднага, като че ли беше чакал зад вратата кога най-после ще може да се говори с мен.

— Ти беше прав — казах на Ломанов, — ще ни помогне Шерлок Холмс. Днес в седем отиваме в клуба на медиците. Там ще има заседание на шибаните почитатели на Холмс. Ще приберем снайпериста. Искаш ли да ме подсигурияваш?

— Може би да викнем Грязнов с момчетата? — моментално ме разбра Ломанов. — Сигурно е въоръжен.

— Ние също ще бъдем въоръжени. И никакъв излишен шум. Само ти и аз.

— Съгласен — късо каза Ломанов. И след кратка пауза добави: — Намерих я.

— Кого? — не разбрах аз.

— Намерих Мария Бородкина.

— Бородкина? — още не можех да зацепя.

— Бородкина — повтори Ломанов, — майката на великия шпионин. Оказа се, че е само на деветдесет и пет години. И е в пълно съзнание.

— По дяволите! Къде я изкопа?

— Вече почти два̀йсет години, от седемдесет и пета година, живее в дома за ветерани на партията. Всъщност той е съвсем малко по-приличен от другите домове за престарели и инвалиди.

— И къде е този дом?

— В Переделкино.

— Серьожа, ти си гений — казах прочувствено аз и си погледнах часовника. — Отиваме незабавно.

Този път чичо Стьопа не разказваше вицове. Пътувахме мълчаливо като на погребение.

Свихме от оживеното Киевско шосе и веднага попаднахме в спокойната и мирна вилна атмосфера. На оградените си места хората си копаеха лехите, играеха деца, лаеха кучета. С две думи, мечтата на поета. И на специалния следовател. Къде-къде по-приятно е да ровиш в лехите, отколкото в мръсното бельо. Дори и това бельо да е на високопоставени личности.

Минахме през знаменитото писателско градче, покрай полето, откъдето се откриваше гледка към гробищата и църквата зад тях. А по-нататък вече се виждаха сградите на дома за ветерани на партията.

Спомних си, че съм идвал на това гробище, където е погребан поетът Пастернак. Идвах с една романтична девойка, която ме скъсваше от стихове — нейни, на Пастернак и на много други поети — хубави и както се казва, различни.

Но си спомням, че тогава ме впечатли не гробът на известния поет, а тази част от гробищата, където бяха погребани бившите обитатели на дома, в който отивахме сега. Над всеки гроб, а те бяха разположени в правилни редици като в строй, се извисяваше малък циментов монумент с датите на раждане и на смъртта. Но на всеки имаше и още един надпис: „Член на партията от 1917 година... от 1905 година... от 1921 година...“ — и тъй нататък. Тоест всички тези хора бяха умрели в самота, или по-точно сред себеподобни, и тази дата на встъпване в партията вероятно е правела по-поносим остатък от живота им, прекаран в старческия дом.

Тази дата се беше превърнала в последно напомняне за това, че действително са живели. Сигурно встъпването в партията в еди-коя си

година беше за тези хора най-важното събитие между живота и смъртта им...

Домът за престарели болшевики не приличаше много на старческият дом в Америка, в който бяхме наскоро по волята на случая. Нашият все пак с нещо неуловимо навеждаше на мисълта за казарма. Може би с киселите миризми или пък с мрачните лица на обслужващия персонал, или с още нещо неопределимо.

От началството налице се оказа главният лекар, който ни прие в кабинета си.

След като внимателно разгледа удостоверенията и сравни мъжествените ни лица със снимките, накрая той каза:

— Ще намерите Мария Сергеевна Бородкина или във фоайето на третия етаж пред телевизора, или в номер 306. Най-вероятно си е къщи, сега е обедно време. Тя винаги обядва в стаята си.

Във фоайето група старци гледаха телевизия, чинно насядали в продънените кресла и по дерматиновите кушетки. Миризмата на държавна храна стана още по-остра, към нея се прибавяше и неуловимият мирис на спарено рядко проветрявано помещение и лекарства. Това бе мирисът на старостта...

Деликатно почукахме на вратата на стая триста и шест. Никой не ни отговори. Ломанов почука по-силно — старците обикновено не чуват добре. Нямахме отговор. Тогава забелязах копчето на звънеца вдясно до вратата и го натиснах.

Не чухме звън, но пък чухме звука на тътреци се крачки и един висок и неочаквано млад глас попита:

— Кой е? — и без да изчака отговора ни, една много възрастна жена ни отвори вратата.

Тя ни огледа с изумление и каза:

— Влезте, аз ей сега.

Влязохме и веднага разбрахме защо не сме чули звънене — с натискането на копчето в стаята очевидно се запалваше лампа. Мария Сергеевна бе на практика глуха. Тя си сложи слуховия апарат и високомерно запита:

— С какво мога да ви бъда полезна?

— Добър ден — поздравих със закъснение, а след мен и Ломанов. — Ние сме от прокуратурата.

— Сядайте.

Мария Сергеевна ни посочи със светски жест двата стола до малкото бюро, покрито с вестник. Тя самата седна на покритото с карирано одеяло легло.

— И така?

Личеше си, че е много, много стара. Но се държеше учудващо изправена, а в почти избелелите ѝ очи се четеше ум и здрав разум. Дай боже всекиму такава достойна старост, помислих си.

— Виждате ли, Мария Сергеевна — започнах предварително подготвената си реч, — имаме специален отдел, който се занимава с историята на отечествената криминалистика, разузнаването и биографията на хората, дали значителен принос за тяхното създаване и развитие. Може би по събраните от нас материали ще бъде издадена книга. Никой не трябва да бъде забравен.

— Млади човече, кажете направо, че ви интересува покойният ми съпруг Михаил Павлович Бородин, който навремето оглавяваше Главното разузнавателно управление на Генералния щаб на Съюза на съветските социалистически републики. — Тя произнесе тази дълга тирада, гледайки ни малко отвисоко и до известна степен обвинително, като че ли лично ние двамата с Ломанов бяхме разрушили толкова великия и толкова могъщ Съветски съюз. — И ето какво ще ви кажа още — продължи тя с една октава по-ниско и по-спокойно, — в сферата на дейност на прокуратурата влизат много задължения, но тя никога не се е занимавала с исторически изследвания. Така че не ми разправяйте врели-некипели. А за мъжа си ще ви разкажа и така. Но първо ще ви покажа снимките. И без това отдавна исках да ги разгледам. Може би ги разгледам за последен път с вас. Да-да, недейте да възразявате. Скоро ще бъда на деветдесет и три!

Автоматично отбелязах, че дори на тази почтена възраст тя не пропусна да намали няколко години — Ломанов каза, че вече е на деветдесет и пет. Все пак жените са загадъчни създания.

От горния рафт на гардероба под ръководството на Мария Сергеевна бе изваден огромен фотоалбум с релефен червеноармеец на синята обложка. Двамата с нея седнахме на бюрото, а Ломанов, за когото нямаше стол, стърчеше над нас.

— Това сме ние с Миша в Ню Йорк.

На дебелията снимка се усмихваше младо семейство с бебе на ръце, гледайки малко напрегнато право в обектива. През 1927 се бяха

върнали в СССР.

— Миша държи сина ни Володя.

— А къде живее сега синът ви? — нетактично попита Ломанов.

Тя отвърна изключително сухо:

— Умря от пневмония през трийсет и шеста година. Володя беше в продължителна командировка в Далечния Изток, там се простуди и скоропостижно почина. Дори не съм виждала гроба му... Не можах да отида — мъжът ми се занимаваше със секретна работа и не ме пускаха.

Мигновено загубихме всякакъв интерес към това болшевишко семейство. Легендата за великия шпионин, за каквото мислехме сина на Бородкин, се оказа лъжа...

В този момент Мария Сергеевна обърна страницата на албума. За малко не извиках от изненада и направо усетих с гърба си как Ломанов замира и прави стойка.

— Ето последната снимка на Володя...

От снимката нагло и закачливо се усмихваше двайсетгодишният Норман Кларк.

Прекалено добре бяхме изучили външността му от десетките фотографии и беше невъзможно да грешим. Външността му беше прекалено характерна... И така, първата версия се оказа и последна... Норман Кларк, американският милионер, личният приятел на кого ли не, се оказа съветски шпионин. Обикновен велик шпионин...

Още известно време разглеждахме снимки, научихме за бойния път на Бородкин-старши и при първия удобен случай побързахме да се сбогуваме.

Каквото и да си говорим, полковник Бугрицки, за разлика от полковник Улянов не беше луд.

Рути Спиър се мятеше из апартамента си като разярена тигрица. Можеше направо да ухапе някого, ако се изпречеше на пътя ѝ. Вече бе изпушила цял пакет цигари и макар че до вечерта оставаше много време, Рути отвори нов с нервно движение.

Но телефонът продължаваше да мълчи.

Преди пет минути се обади Семьон Филин. Тя го прати по дяволите. Там му е мястото. Само Филиновите фалшиви любезности и

неподправено любопитство ѝ липсваха сега!

И без това ѝ беше прехвърлил по-голямата част от нещата, които той самият беше започнал. Всичките идеи за картините бяха негови. Той беше този, който ѝ пееше със сладко гласче, че ще организира всичко заедно с приятелите си по най-прекрасния начин.

А какво излезе на практика? Благодарение на него едва не се лишиха от всичко.

И сега се налага да разчита на някаква аферистка, свързана на всичкото отгоре с явни бандити. Макар че не е изключено в случая бандитите да се окажат най-надеждните.

Когато телефонът звънна, тя толкова бързо грабна преносимата слушалка, че едва не я изпусна на пода.

— Ало — чу тя не особено приятния, но дългоочакван глас.

— Наталия! Защо не се обадохте навреме? — Рути не успя да прикрие раздражението си.

— Малък проблем. Само не се безпокойте, не се безпокойте...

— Какъв е проблемът?

— Изцяло паричен...

— Колко още? — въздъхна Рути.

— В последния момент човекът поиска вместо петнайсет-двайсет и пет. Каза, че в последния момент контролът се е усилил и трябва да дели. Товарът вече е на път, аз излитам утре рано сутринта.

— Добре — каза Рути, стискайки злобно зъби. — След половин час ви чакам до входа на станцията на метрото „Китай-город“. От тази страна, от която е църквата.

— Ще бъда там — чу Рути в отговор.

С Ломанов изобщо не се съмнявахме, че опитът да бъда убит, жертва на който стана Марина, е работа на Буцков. Освен това той прекалено приличаше на убийството на Дейвид Ричмънд, просто като две капки вода.

Резултатите от балистичната експертиза още не бяха готови, но те вече не ни интересуваха кой знае колко. В крайна сметка убиецът може да е използвал и друго оръжие. Сега ни интересувахе само изпълнителят.

Ако вземехме предвид сведенията, с които разполагахме, се получаваше следното. Убиецът беше от близкото обкръжение на Буцков. Звярът, побеснял от миризмата на опърлена козина на врата си, бе подал отвратителната си муцуна от дупката и бе нападнал. С умелите ръце на наемник.

Фотороботът, направен след убийството на Ричмънд, много приличаше на човека, когото бе видяла възрастната жена, разхождаща кучето си пред входа.

В стрелбището човекът от фоторобота също бе известен като идеален стрелец.

Най-вероятно този човек беше от афганистанското минало на Буцков. Там, в Афганистан, ги научиха да стрелят прекалено добре...

Плюс тези идиотски на пръв поглед асоциации с Холмс. Но от опит знам, че най-невероятните неща изведнъж се оказват единствено върнатата нишка.

— Саша! — плесна се по челото Ломанов. — Двамата с тебе сме пълни идиоти!

— Тоест?

— Трябва да отидем при Зотов и внимателно да прегледаме албума от уволняването му!

И за втори път в един и същи ден аз казах прочувствено:

— Серьожа, ти си гений!

За съжаление това се случва често в нашата работа — отначало като че ли не забелязваш факти и обстоятелства, лежащи на самата повърхност. А после неочакван лъч светлина ти разкрива някаква нова плоскост, през която цялата картина се изяснява.

Наистина, отдавна трябваше да покажем този фоторобот на Петя Зотов, който бе служил в Афганистан под началството на Буцков. Но бяхме зациклили прекалено на Кларк и този елементарен ход просто не ни дойде наум по-рано.

— Серьожа, звъни на Зотов. Първо в работата, а ако го няма там — вкъщи.

Зотов се оказа у дома и каза, че ни чака по всяко време. Тръгнахме веднага. Беше вече пет без нещо.

Тикнах във вътрешния джоб на якето си чифт белезници, като силно се надявах да ми потрябват днес. Клетвата ми пред Марина, че собственоръчно ще застрелям убиеца ѝ, бе красива, но прекалено

емоционална. Най-сигурно беше да го предам в ръцете на правосъдието.

Тръгнахме с моята кола. Пресичайки „Садовое Кольцо“, попаднахме в задръстване, но въпреки това пристигнахме на улица „Бутирска“ при Зотов след дващест минути.

Като чу, че ни интересува Афганистан, Буцков и хората му, Петя отново започна да заеква.

— Т-т-това е Д-доля, със с-сигурност е Д-д-доля — каза той, хвърляйки бегъл поглед на фоторобота.

Той порови в чекмеджетата на бюрото и струпа пред нас цял куп снимки — оказа се, че не си е направил труда да се снабди с албум. А и всъщност ни беше достатъчно това, че е познал убиеца.

Двамата с Ломанов разказахме на Петя всички наши предположения и установени съвпадения. Петя особено се заинтересува при споменаването на Шерлок Холмс.

— Д-доля въобще е м-много нач-чет-тен ч-човек. М-мисля, ч-че ви разказвах, ч-че той д-дори в Афганистан четеше Д-Достоевски. Ех, к-къде б-бяхте по-рано!

Тъжно разперих ръце. Какво друго ми оставаше?

— Добре, момчета, на работа — казах аз. — Ако нещата стоят така, както предполагаме, и Доля действително се окаже в този клуб на Шерлок Холмс, трябва предварително да разработим план за действие. Имаме още половин час.

— Ид-д-двам с в-вас — решително заяви Зотов.

Погледнах го преценяващо.

— Добре. Ти го познаваш и ще се приближиш пръв. Ломанов ще е с теб. Мен ме познава по физиономия, така че ще се появя в последния момент.

И ние разработихме приблизителен план на действие.

На втория етаж на Централния дом на медицинските работници се мотаеха маса фалшиви англичани с карирани сака и лули в зъбите. Момчетата влязоха първи във фойето и ми дадоха знак — засега Доля го нямаше.

До началото на заседанието на клуба оставаха петнайсет минути.

Отидох в отсрещния ляв ъгъл на фоайето, където в сянката имаше няколко меки кресла. За да не измислям велосипеда, използвах много древен шпионски метод. Правех се, че чета вестник, а всъщност внимателно следях какво става през дупчицата, която направих в центъра на вестника.

Серьожа и Петя моментално се ориентираха в тази обстановка и още в следващата минута започнаха разговор с карираните образи. Имената на Шерлок Холмс и доктор Уотсън, а също и това на сър Конан Дойл достигаха слуха ми на интервали от по няколко секунди.

До началото на заседанието оставаха вече няколко минути.

В този момент общото внимание бе привлечено от един страшно дебел и брадат тип, облечен с най-карираното от всички кариани сака.

— Уважаеми джентълмени! — Гласът му бе гъст, сочен и силен. — Моля всички да заповядат в залата. Започваме нашето тържествено заседание, посветено на знаменития случай с пъстрата лента. Змиеукротителят с питомците си вече пристигна! Моля всички да заповядат в залата! Влизайте, влизайте. — Той докосваше всички по раменете, като че ли ги подбутваше към залата. — А кой е този зачел се джентълмен? Моля и вас! Заповядайте в залата.

Разбрах, че се обръща към мен. И изпсувах наум — Доля още го нямаше. За съжаление изглежда, че нямаше и да дойде.

Тъкмо си го помислих и го видях да влиза във фоайето. За щастие някой още по-досаден привлече вниманието на дебелака и той остави всички на мира, и най-важното мен.

Облеченият в карирано сако Доля спря в отсрещния край на фоайето до вратата и много внимателно огледа помещението. Дори ми се стори, че усещам хладния му поглед през дупчицата във вестника. Въпреки че това естествено беше илюзия.

Моите чудесни партньори толкова се бяха увлекли, че вече бяха някъде в залата, вероятно продължавайки започнатия с някого разговор. Е, може би така е по-добре, мигновено ми мина през главата.

Както обикновено, пред вратата на залата в последния момент настана блъсканица. Доля стоеше малко встрани и чакаше пътя да се освободи. Не гледаше към мен.

Реших да действам сам.

От тъмния ми ъгъл до Доля имаше седем крачки. Тълпата почти бе влязла в залата и той стоеше с гръб към мен. Оставих вестника на

съседното кресло и с наведено лице, едва сдържайки се да не хукна, направих тези толкова необходими няколко крачки.

Бях вече на един метър от него, когато той се обърна.

Видях какъв ужас се появява в очите на човек, който се сблъсква с привидение. Той знаеше, че ме е убил тази сутрин.

Вложих цялата си омраза и цялата си сила в удара отляво, който Доля въобще не очакваше. Той не успя да се дръпне и рухна назад, удряйки главата си в касата на вратата. Всички англосани вече бяха вътре и нямаше кой да оцени скоростта, с която се срути другарят им.

Вече му бях щракнал белезниците и бях извадил от задния джоб на вносните му панталони пистолет с хромирана цев, когато отвътре надникнаха Зотов и Ломанов. Те веднага схванаха какво става, изскочиха от залата и затвориха вратата зад себе си.

Вдигнахме вече свестилия се Доля и дружно слязохме долу. Охраната някак си много пъргаво се интересува от нас и ми се наложи да покажа удостоверението си. Тогава те ни придружиха до служебната стаичка.

Колата от МУР пристигна след десет минути.

7.

КРАЯТ НА „КРЪСТНИКА“

10 август 1994 година. Нощта и сутринта

Вчерашният ден премина в днешния без прекъсване.

От осем до дванайсет вечерта разпитвахме Доля. Отначало той се опитваше да заеме позата на невинно пострадад, после го обзе невероятна горделивост, а накрая, когато разбра, че знаем прекалено много и срещу него има свидетели, се размекна до безобразие.

Хладнокръвният убиец се оказа обикновен парцал. Макар че от обясненията му лъхаше явна „достоевщина“.

Теорията на Разколников за силната личност беше покълнала болезнено в мозъка му и бе дала гнусните си плодове. Той много подробно и почти с удоволствие описваше всичките си убийства, сред които чух познати от хрониката на „нефтената война“ имена. Наистина, Доля обясни, че не се занимава с взривове.

— Това е по специалността на Петухов и компания — високомерно каза той. — Аз работя единствено сам.

По всичко личеше, че е потенциален клиент на лудницата. Афганистан дотолкова беше разклатил психиката му, че той вече не можеше да намери пътя към нормалния свят. И се бе установил в света на престъпленията, където се чувстваше някакъв естет на убийството. Едва ли не Мефистофел.

Само че Мефистофел най-елементарно изпя всичко, което знаеше за покровителя си. Но наистина, придружи това със стабилна теоретична база.

— Господин Буцков има прекалено големи амбиции. При достатъчно ниско интелектуално ниво. Цели да стане минимум баща на нацията, а се вслушва в мнението на всякаква измет.

Разбрах, че обидата на Доля срещу Буцков означава в признанието му повече от всичко останало. Разчитал е на сериозна роля в начинанията на Буцков, а са го държали като обикновен палач — изпълнител на заповеди.

Направо малък кървав Наполеончо без власт. Тъй като цялата му власт се свеждаше до примитивната способност да убива хора.

Около полунощ имахме всички основания да арестуваме Буцков. Но най-важното — знаехме къде е. И трябваше да побързаме. Доля твърдеше, че е усетил готовността на Буцков всеки момент да се скатае от страната. А това не можехме да допуснем по никакъв начин.

Имах, меко казано, много претенции към този господин.

Извънградският дом на Буцков се намираше във вилното селище Валентиновка, знаменито с това, че там бяха вилите на Малий театър и МХАТ и по горските пътечки човек можеше спокойно да срещне, да кажем, адютанта на негово превъзходителство или например Олег Ефремов.

Александра Ивановна Романова се свърза с началника на московския ОМОН и ни отпуснаха за подкрепа взвод яки професионалисти. Тоест това за подкрепата го казвам така, образно. Вилата, която също се охраняваше от яки момчета, трябваше да бъде щурмувана именно от омоновците. Ние пък отивахме да оберем лаврите, тъй да се каже.

Наближихме селището и слязохме от колите до жп перона. Омоновците обкръжиха от различни страни вилата, която се намираше във вътрешността на парцела, зад висока ограда. Естествено, не беше проблем да се прескочи оградата, но по-добре беше да не го правим преждевременно, територията на парцела беше безкрайно удобна за обстрел от прозорците на къщата.

А съдейки по островърхия покрив, стърчащ иззад оградата вляво от вратата, можеше да се предположи, че вътре има охрана, която не дреме и веднага ще вдигне тревога.

За съжаление Доля не знаеше нищо за тази вила освен адреса — никога не го бяха канили тук. Така че можехме само да правим предположения за системата на охрана.

Командирът на омоновския взвод старши лейтенант Пшеничников се покатери повече от ловко на дървото, откъдето можеше да разгледа двора и къщата.

— От вратата до къщата има петдесет метра. Цялата стена вляво от входа на къщата е стъклена.

Той прати четирима бойци в четирите ъгъла на оградата, заобикаляща парцела. И нареди да докарат по-близо омоновския зил.

Чак тогава натисна звънеца до вратата.

— Какво искаш? — разнесе се глас от другата страна, а в процепа под вратата се подаде озъбена кучешка муцуна.

— Отворете, милиция! — извика Пшеничников, застанал отляво на вратата и стиснал в ръце къс автомат.

— Ходи се шибай... — изръмжа гласът. — Куките! — глухо добави той, явно по мобифона, защото след няколко секунди прозорците в къщата светнаха.

— Казвах ви, че трябва без учтивости, мамка му — изруга Пшеничников и махна на шофьора на зила, който стоеше на трийсетина метра пред вратата.

Двигателят на зила изрева, фаровете светнаха и камионът, разбивайки с трясък вратата, нахлу в двора и без да намалява, отнесе почти целия стъклен ъгъл на къщата. Омоновците проникнаха в къщата през образуваната пролука. Започна безпорядъчна стрелба.

Този, който беше в къщичката на охраната, бе арестуван моментално, той дори не успя да зареди. Пшеничников с мигновен откос свали хвърлилото се към гърлото му куче.

Лейтенантът остави един от баретите и нас на вратата и се хвърли към къщата, тичешком давайки заповеди на момчетата, които бяха прескочили оградата.

Двамата с Ломанов хукнахме след него. Нямахме да седим като идиоти пред вратата я, чакайки да ни поднесат на тепсия цялата компания начело с „кръстника“ Буцков.

Срещу нас омоновците вече извеждаха окованите в белезници бандити. Буцков не беше между тях.

— Къде е Буцков? — попитах отривисто.

— Сигурно на втория — лаконично отвърна Пшеничников.

Хукнахме нагоре, откъдето се чуваха изплашени женски писъци.

Полуоблечени момичета се притискаха в ъгъла на просторното фойе на втория етаж. Те не можеха или не искаха да разберат какво искат от тях тези момчета с камуфлажи, маски, а и автомати на гърдите. Две от приятелчетата им лежах на пода под прицел с ръце на главата.

Омоновците проверяваха другите стаи.

— Там е заключено. Разбиваме ли? — притича до Пшеничников един от бойците.

— Много ясно. Момичетата и тези — долу в колата.

Двамата с Ломанов се шмугнахме в една стая, в друга — навсякъде ни очакваха пустота и невероятен погром, все пак момчетата от ОМОН бяха поработили добре.

В най-далечния ъгъл Ломанов забеляза тясна врата, която приличаше на врата към килер. Бутнах я. Беше заключена.

— Саш, дай аз — каза Ломанов, отдръпвайки се към отсрещната стена.

Той се засили, удари вратата с рамо и тя неочаквано леко се отвори едновременно с прозвучалия изстрел. Ломанов извика късо и падна към мен.

Дори наведох пистолета, автоматично подхващайки падащия Серьожа, когато се чу втори изстрел.

Сложих Серьожа на пода, хвърлих се напред и за малко не се забих в стената — това не беше стая, а съвсем малка килийка. В самия и ъгъл, върху някакъв бял сандък, опрян на стената с отпусната ръка, седеше мъртвият Буцков. От дясното му слепоочие течеше кръв.

Изглежда, с него всичко беше ясно. Той все пак избяга. От мен. И от правосъдието.

Дотича Пшеничников:

— Къде се набутахте бе, идиоти! Това е наша работа! Занесете момчето до колата — нареди той на двама от баретите. — Може и да го докараме още жив... Това ли е твоят Буцков? — попита той, като се приближи до трупа в ъгъла и взе пистолета от ръката му.

— Той е, животното — безчувствено казах аз.

Разбирах, че за случилото се с Ломанов съм най-виновен от всички. И аз хукнах като хлапак, и него не го спрях. Е, щяхме да арестуваме Буцков пет минути по-късно... Жив или мъртъв. Но и нямаше да отнесат Ломанов такъв бял и безжизнен...

До Буцков лежеше тефтер в кожена подвързия. Вдигнах го. Отворих го, прелистих и подсвирих — това беше нещо като злодейски кондуит.

На една от страниците открих дълъг списък имена, всяко от което бе отбелязано с кръстче, такива каквито слагат на гробовете. Дълга чертичка с една къса напърако. Тоест всички тези хора бяха умрели. По-точно им бяха помогнали да умрат.

Не самият списък, а последователността му ми говореше нещо. И много от имената ми бяха познати. Най-после се сетих. Пред мен беше списъкът на жертвите на нефтената война...

А след няколко страници под датата 9 август намерих и собственото си име със същото кръстче.

Е, Буцков, тук избърза, помислих си аз.

В този момент почувствах върху себе си изпълнен с омраза поглед. Потреперих и се обърнах към Буцков — още не го бяха изнесли, но нямаше съмнение, че е мъртъв.

Огледах се и разбрах. Белият сандък, под тялото на Буцков не беше просто сандък, а преносима клетка за домашни животни. И отвътре, през стъкленото прозорче, ме гледаха два чифта котешки очи, горящи с необузdana злоба.

Ломанов умря по пътя към болницата. Куршумът бе засегнал сърцето.

Най-приказлив в крайна сметка се оказа Степашин, дясната ръка на Буцков. Той беше изплашен до смърт и се стараеше да отговаря на въпросите едва ли не още преди да му ги зададат.

След като отначало изслушах целия му хленч относно това, че не е убивал никого и че е само секретар на Фонда на войните интернационалисти, аз лесно му доказах с помощта на вече наличните показания на Буцковите джигити, че именно той е бил на практика вторият човек във фонда след Буцков.

Особено силно впечатление му направи тефтерът на Буцков. Степашин толкова бързо и безвъзвратно губеше присъствие на духа, че започнах да се съмнявам дали някога въобще го е притежавал.

— Какво можете да кажете за този списък с имена? — Отворих тефтера на една страница с много кръстове.

— Това са списъците на убитите по заповед на Буцков хора от нефтения бизнес. Тези, които не се съгласяваха да сътрудничат с фирмите, принадлежащи на Буцков.

— Кои фирми принадлежаха на фонда?

— Всъщност Буцков притежаваше една едра фирма — „Лотона“, която имаше много филиали из цялата страна. Навсякъде начело бяха бивши афганци.

— А как се съчетаваха сериозната благотворителна дейност на фонда, която не може да бъде отричана, с криминалния начин на натрупване на капитала?

— Андрей Леонидович не беше обикновен мафиот. Той имаше големи амбиции. Смяташе, и не без основание, че правителството и изобщо всички, които управляват Русия сега, са негодници и крадци. Целта му беше да създаде своя империя чрез парите и връзките, на която той искаше да се издигне до върховете на властта. Искаше да управлява Русия — строго и справедливо.

Едва сдържах нервния си смях — на Русия само това ѝ липсваше за пълното ѝ щастие — откровен „справедлив“ бандит.

— Къде отиваше оръжието, което фондът на Буцков купуваше с посредничеството на Норман Кларк?

Степашин, изглежда, не се учуди от смяната на темата, като че ли се беше примирил с мисълта, че ще му се наложи да признае всичко. Буцков бе мъртъв, а нямаше какво повече да губи.

— Отиваше в най-различни горещи точки на бившия СССР. Но Андрей Леонидович бе заблуден от Кларк. Оказа се, че по други канали Кларк доставя оръжие и на противниците на тези, за които се грижеше Буцков. Както научихме впоследствие, това е ставало чрез един кагебист. При това едра риба. Но изглежда, че е работел на своя отговорност, пълнейки единствено собствените си джобове.

— Знаете ли името му?

— Не, не го знам. Знам само, че оглавяваше някакъв специален отдел в Службата за външно разузнаване. Представи се като генерал Григориев, когато се свързахме с него. По друг повод. Но това явно не е истинското му име.

— А познавате ли го по физиономия?

— Виждал съм го два пъти. Мисля, че ще мога да го позная.

— А да сте забелязали някакви особени белези? Бенка например или някакъв физически дефект?

— Какъв ти дефект? Такъв един важен господин... Въпреки че почакайте! Има много странни уши... Остри такива.

— Вълчи? — настръгнах аз.

— Да, може би това е най-точното определение. Именно вълчи.

— А защо бяха убити Кларк и Дейвид Ричмънд? Това беше ли свързано с доставките на оръжие?

— За Кларк не знам нищо. С Андрей Леонидович прочетохме във вестниците. А Ричмънд бе убит от Доля по заповед на Буцков.

— Причините?

— Причините са най-различни. Отначало, когато научи за доставките на оръжие чрез кагебиста, Буцков наистина искаше да премахне Кларк. Беше му много ядосан. Но в един момент Буцков разбра, че сега парите са по-важни, отколкото споровете на идеологическа основа. Затова дори бе готов да обедини усилията си с онзи кагебист. Но точно тогава убиха Кларк. А с Ричмънд нещата стояха по съвсем различен начин. Той се занимаваше с делата на фонда „Спиър“ и като че ли наистина дълго време не знаеше за какво се използват преведените през фонда пари. А когато разбра, започна да заплашва с разобличение. Тогава го премахнаха.

— А защо беше убита балерината Ольга Лебедева?

— Ами онези идиоти главорезите на Буцков се престараха. Буцков нареди само да я сплашат и да вземат документите, които Ричмънд може би държеше при нея. Но те свършиха зле. След като ги арестувахте и се раздрънкаха, Буцков нареди да бъдат премахнати. Направиха го съкилийниците им. Кой точно, не знам.

— А кой организира покушението срещу майор Грязнов?

— Ръководител на групата беше Алексей Петухов. Той е сред арестуваните на вилата.

Много ми се искаше да попитам за себе си, но Степашин ме изпревари:

— Решението... да бъдете премахнат взе лично Буцков. Всички заповеди от този тип даваше лично той.

Разбрах защо Степашин е толкова приказлив. Изглежда, че се е страхувал от Буцков много повече, отколкото от правосъдието. Сега Буцков беше мъртъв.

— А каква беше другата работа с онзи кагебист, за която споменахте?

— Беше свързано с едни картини.

— С колекцията на Кларк?

— Да, и с колекцията на Кулчински.

Е това е! Този Степашин е направо подарък от съдбата.

Струваше си да се поучи човек от покойния господин Буцков как се подбират кадри.

Степашин разказваше всичко до най-малките подробности, явно разчитайки на снизхождението на съдиите в бъдеще. При това той незабележимо и ненатрапчиво, както му се струваше, отклоняваше вината от себе си. Освен това, потъвайки, твърдо бе решил да замъкне и останалите.

— И къде са сега тези колекции?

Степашин погледна часовника на стената на кабинета.

— Мисля, че сега тирът с театралните декорации на несъществуващ театър е някъде около Нарва. На границата с Естония го чака скъпата ми леля, художествен ръководител на този така наречен театър.

— Как се казва тази ваша скъпа леля?

— Не знам под какво име ще се води там, но истинското ѝ име е Личко. Наталия Юриевна Личко.

А така! И Дудина се намери. Изглежда, на Степашин му достави особено удоволствие да натопи любимата си леля.

Оставяйки подробностите за малко по-късно, реших отначало да изясня главното, иначе можехме да изпуснем картините.

— По какъв начин ще минат през митницата?

— Буцков отдавна разполага с този канал. Началникът на митницата Пронин е служил с него в Кабул. Същият канал се използваше и за доставката на значителни партии оръжие...

Веднага набрах номера на Слава Грязнов. Както се бяхме разбрали, той си беше в кабинета.

— Слава, свържи се спешно с Нарва...

Изложих му всичко, което се отнасяше до картините, тира, Дудина и началника на митницата. Слава ще доведе нещата докрай, на него може да се разчита.

А аз продължих разпита.

— Добре — казах аз, — с колекцията на Кулчински всичко ми е ясно, вашата леля я е експроприирала от бившия си съжител, като на всичкото отгоре много усърдно се опитваше да натопи племенника на Кулчински. Но виж, колекцията на Кларк, тя как така изведнъж се оказа в един тир с колекцията на Кулчински?

— Доколкото разбрах, онзи кагебист не искаше да използва своите канали. Той доставяше оръжието през източните страни — Афганистан, Иран и Пакистан. Докато картините трябваше да бъдат

изпратени в Европа. Нещата съвпаднаха. Леля ми ме помоли да ѝ помогна да изнесе колекцията си. С Андрей Леонидович решихме да ги обединим. За всичко плащаше американката, която беше прилапала колекцията на бившия си любовник. Така поне казваше леля ми. А тя е ловка жена.

— Знаете ли името на американката?

— Спиър, Рути Спиър. Вдовицата на бившия посланик на САЩ.

— А кой друг участваше в кражбата и укриването на колекцията на Кларк? — Знаех, че е замесен Филин, но ми трябваша свидетелски показания срещу него.

— Знам още Филин. Просто го познах по физиономия. Имаше един такъв известен политически наблюдател, помните ли?

— Помня, разбира се. Значи ѝ картините са се занимавали Рути Спиър, Семьон Филин и някакъв тайнствен кагебист. Правилно ли ви разбрах?

— Да.

— А ще можете ли да го разпознаете в случай на необходимост?

— Ще мога.

Точно това ми трябваше, за да притисна хлъзгавия полковник. Имах свидетел, който можеше пряко, а не косвено да потвърди вината му.

Можехме да издадем заповед за два ареста — на Филин и на Фотиев. С Рути също ще се разберем някак си.

А на края на разпита, като за десерт, Степашин по собствена инициатива ми даде няколко имена. Това бяха достатъчно високопоставени хора от Администрацията на президента, снабдявали Буцков с прясна информация от Кремъл...

Когато отведоха Степашин, Александра Ивановна Романова, която присъстваше на последните двацет минути от разпита, влизайки тихо в собствения си кабинет, където се бяхме разположили, и изседявайки цялото това време на твърдия стол в ъгъла като бедна роднина, та Александра Ивановна здраво изпсува и каза презрително:

— По-рано не дни, месеци ни трябваша да проговорят. А тези търчат да ти отговарят още преди да си попитал. Веднага се вижда, интеллигентите са тръгнали да стават бандити. Не ми харесва това, не ми харесва... Те и родната си майка ще продадат. Сложен контингент.

— Какъвто — такъв, Александра Ивановна — философски
отвърнах аз.

8.

ПОДЗЕМНИЯТ КАПАН

10 август 1994 година. Денят и вечерта

Когато вече почти бяхме пристигнали в Жуковка, ни се наложи да пропуснем на завоя две пожарни коли с виещи сирени. Обзе ме лошо предчувствие. И не ме излъга.

Гореше вила номер дваисет и едно. Вилата на господин Фотиев. Затова пък прибрахме господин Филин направо на улицата. На прага на вилата му, откъдето наблюдаваше пожара.

Трябва да отбележа, че той беше изключително учуден от това, че имам заповед за арестуването му. Филин вдигна високо вежди и попита обидено:

— Надявам се, че това недоразумение ще се изясни? Веднъж вече претърсвахте вилата ми.

— Саша — Грязнов тичаше към мен, — тукашният пазач казва, че полковник Фотиев и неговият шофьор Перов не са излизали от вилата. Нашите момчета твърдят, че полковникът и шофьорът му са пристигнали сутринта. И синият мерцедес на Фотиев си е на паркинга.

— Левак ли е шофьорът на Фотиев? — рязко се обърнах аз към Семьон Филин.

— Левак е — объркано отвърна той и веднага разбра, че е казал нещо, което не е трябвало, че съм го хванал.

Но вече се беше изтървал — там, в горящата вила, бяха убийците на Баби Спиър.

— Вилата е пламнала преди половин час — продължи Грязнов, почти без да обръща внимание на мигновения ни диалог с Филин. — Веднага са извикали пожарната. Но изглежда, че къщата е била подпалена. Тъй като е пламнало едновременно от всички страни.

— Палеж? — изумих се аз. — Отвътре?

Знаех какво да правя.

Буквално натиках сащисания Филин в собствената му вила и отидох направо в хола, последван от самия Филин, Грязнов и придружаващите ни двама омоновци.

Пред очите на изумената публика (като естествено най-изумен беше самият собственик на вилата), измъкнах плочката с бригантината от облицовката на камината, пъхнах ръка в отвора, дръпнах към себе си лостчето. А после, също както някога моят приятел Серьога Полуян, натиснах с рамо нужната страна на камината, като не забравих да преместя пистолета си в дясната ръка.

Разнесе се познатото скърцане и камината се отмести встрани.

В бетонната кутийка на мазето силно миришеше на дим. Явно подземният проход от вилата на Фотиев бе изиграл в случая ролята на комин.

Подадох глава навън и поисках от Филин ключовете от вратата на подземния проход. Филин заклати отрицателно глава.

— За пръв път в живота си виждам това подземие на Аладин. За мен това е голяма изненада.

Ако не друго, то поне самообладанието не му беше изменило.

Махнах на омоновците и взех от единия късия му автомат. Притиснах се плътно за всеки случай до бетонната стена, за да не ме улучи някой рикоширал куршум, и дадох няколко къси откоса в процепа между стената и вратата, където трябваше да се намира езичето на бравата.

Изглежда, вече бях разбил езичето, но въпреки това нещо пречеше на вратата да се отвори. Като че ли някой я държеше от другата страна.

Слава Грязнов беше лош помощник с още незаздравялото си рамо. Сетих се за Ломанов, но веднага си забраних да мисля за него, както преди за Марина.

На помощ ми дойде омоновецът, чийто автомат още държах в ръце.

Двамата натиснахме вратата и тя започна да се отваря бавно, измествайки нещото, което я подпираше от другата страна. Процепът вече беше достатъчен, но не можахме да влезем — отвътре, от подземния проход започна да излиза такъв дим, че рискувахме да се задушим...

Пожарникарите извадиха от мазето задушилите се Фотиев и Перов...

Приблжих се към носилките, на които, покрити с чаршафи, лежаха трупите им. Първо отметнах чаршафа от левия — ето ги,

знаменитите вълчи уши. Вълчите уши на мъртвия звяр. После погледнах лицето на шофьора. Въпреки че не ми беше познат дори по описание, познах силуета му от своя полусън — полубълнуване — кръгла глава със стърчаща на темето коса.

Признанието на Филин окончателно приключи въпроса.

Смъртта на убийците бе страшна. Смърт от задушаване. Надявам се, че поне преди да умрат, се бяха сетили как със собствените си ръце бяха удушили младото момиче.

Не ми беше жал за тях, но не открих у себе си и радостно чувство при вида на мъртвите врагове. Душата ми бе пуста.

До тях бе намерена чанта със запаси от ядене и пиене. В джобовете им имаше паспорти на имената на баща й син Куприянови с естонски и финландски визи. Явно инсценирайки пожара и собствената си смърт, те са смятали да прекарат няколко дни в подземния проход, докато нещата наоколо утихнат, а после тихо да се скатаят през сухопътната граница.

Надали щяха да успеят да ги задържат. Още повече че в дипломатическото куфарче, открито малко по-късно навътре в прохода, имаше няколко пачки долари, които биха успокоили и най-придирчивия контролор. А да не забравяме и професионалните връзки на Фотиев.

Най-вероятно Фотиев се беше погрижил предварително да им бъде приготвен чист коридор. На някой спокоен участък от границата.

Не бяха предвидили само едно — че димът от подпалената къща ще се устреми след тях като в комин и ще ги настигне, преди да успеят да отворят вратата, водеща ако не към свободата, то поне към живота.

И че ще се задушат като плъхове, притиснати в ъгъла, откъдето няма изход. В такива случаи плъховете се хвърлят срещу този, който ги е притиснал. Те се бяха притиснали сами...

Като начало двамата с Грязнов решихме да отидем на „Петровка“. Трябваше да се изяснят всички обстоятелства, свързани със задържането на тира в Нарва.

Грязнов се обади в Нарва и началникът на местното управление на вътрешните работи Макшаков, с когото още през нощта бяха обсъдили всички подробности, съобщи, че тирът чака на митницата и

че редът му ще дойде около четири часа. Нарочно не се мотаели около митницата, за да не изпуснат ценния товар. В кабината на тира са шофьорът и жена на около четиридесет години. Веднага щом приключат митническият оглед на товара, ще се включат сътрудниците на милицията, които имат заповед за обиск.

Майор Макшаков призна, че биха могли да арестуват тира с цялото му съдържание и по-рано. Но много му се иска да хване началника на митницата Пронин, на когото отдавна има зъб. Тъй като на нарвската митница нещата отдавна не са както трябва. Но досега не е имало възможност да го хванат на местопрестъплението.

Естествено, не можехме да го лишим от това удоволствие. Тирът и без това няма къде да ходи. В крайна сметка още е на наша, родна територия. А че картините са там, бях абсолютно сигурен.

Главата си режех, че Степашин не лъже.

Оставих Грязнов да държи постоянна връзка с Нарва и набрах номера на Рути Спиър.

Тя вдигна веднага, като че ли седеше до телефона. Сигурно чакаше вести от същите краища, откъдето с нетърпение ги очакваше и Грязнов.

— Госпожа Спиър? Турецки ви безпокои.

Рути мълчеше, така че продължих:

— Трябва да ви видя веднага.

— Заета съм — каза Рути прегракнало.

— Принуден съм да настоявам. Ще дойда след половин час. Или предпочитате да ви извикам с призовка?

— Добре, елате. — Тя затвори.

Когато влязох, Рути ме покани в хола и ми предложи да седна. Благодарих и седнах. И веднага си погледнах часовника. Беше точно четири.

— Е, каква спешна работа имате с мен, господин Турецки?

— Точно в този момент — казах й аз, почуквайки с пръст по циферблата на ръчния ми часовник — в далечния град Нарва... Чувала ли сте за този град?

Тя кимна напрегнато.

— Та значи в град Нарва е задържан тир с декорациите на митичен театър, а сред тези декорации...

— Не продължавайте — рязко ме прекъсна Рути. — Какво точно ви интересува? Само че не забравяйте, че съм американска гражданка. И че разговаряме конфиденциално. Ако това е разпит, отказвам да отговарям в отсъствието на адвокат.

Така си и мислех, че ще размахва гражданството си като звездно-раиран флаг. Знам, знам, че не мога да те ухапя много, ама като си богата и красива, от какъв зор си крала картини и си се свързвала с бандити, а, глупачко?

Естествено всичко това само си го помислих. Иначе ѝ се усмихнах колкото можех по-учтиво и започнах да задавам простите си въпроси.

— Това не е разпит, така че можете смело да отговаряте... На първо място ме интересува по какъв начин от московския апартамент на Кларк на улица „Плотников“ е изчезнала колекцията картини на руски художници авангардисти, която Кларк, както е било известно на всички, е смятал да предаде в новия Музей на частните колекции?

Тя запали дългата си кафява цигара, рязко щраквайки запалката.

— За смъртта на Норман ми съобщи Семьон Филин на двацет и четвърти юли в дванайсет часа на обяд. Естествено, тази новина още не беше стигнала до вестниците. Семьон дойде при мен и веднага заговори за колекцията. Каза, че двамата с Фотиев ще организират всичко. Аз трябваше само да изнеса картините с колата си от апартамента на Кларк... Имах ключ от него, а на портиерката ѝ платихме добре. Така че никой не ни видя...

С нервно движение на показалеца си Рути изтръска пепелта навън от пепелника. Забелязах колко красиви, изящни и дълги са пръстите ѝ.

— Изглежда, се учудвате, господин Турецки, че така лесно се съгласих да обера апартамента на стария си приятел Норман Кларк?

— По принцип, да. Но сега повече ме интересува кой е този Фотиев.

— Фотиев? Полковник от Службата за външно разузнаване и по съвместителство убиец на моя съпруг Семюъл Спиър.

— Откъде знаете това?

— Кларк ми разказа и ме посъветва да се пазя от този човек.

— Защо Фотиев е убил съпруга ви?

— Разбира се, не го е убил лично, беше организиран автомобилна катастрофа. Семюъл лекомислено проникна в някакви тайни, свързани с интересите на външното разузнаване. Норман го предупреждаваше да прекрати частното разследване, но Семюъл не го послуша. И беше убит.

— А Кларк беше ли замесен в убийството?

— Твърдеше, че не. Но не съм убедена в това.

— Защо тогава се сдушихте с убийците на вашия съпруг?

Лицето ѝ стана сурово.

— Не знаете как умеят да отмъщават жените. А аз имах възможността да отмъстя на всички наведнъж. Напук на Семюъл исках все пак да бъда истински богата — той завеща почти цялото си състояние на фонда, а аз му бях жена. Кларк постоянно ме мамеше — през фонда минаваха огромни пари, от които получавах жалки трохи. С тези картини щях прекрасно да компенсирам причинените ми морални и материални щети.

— А как щяхте да отмъстите на Филин и Фотиев?

— Нямах да получавам нито цент от тази колекция. Картините щяха просто да изчезнат от полезрението им. И аз също. Бях подготвила всичко.

Честна дума, бях поразен от наивността на тази вманиачена жена. Може би Филин и Фотиев действително нямахме да получим нищо, но нейният шанс бе още по-малък. Надали Буцков и Степашин биха изпуснали толкова апетитна хапка.

Така че при всички положения парите ѝ отиваха на кино.

— Кога заминавате от Москва?

— О, давате ми съвет да си замина по живо по здраво?

— Нещо такова...

— Утре урежда ли ви?

— Мисля, че урежда вас.

— Позволете ми тогава на прощаване да направя един красив жест. — Тя говореше вече съвсем спокойно, явно се бе овладяла окончателно.

После отиде в другата стая и след минута се върна, държейки в ръце тънка папка.

— Тук са всички документи, подписани от Норман Кларк и заверени по всички правила. Те се отнасят до предаването на картините на Музея на частните колекции.

— Благодаря — късо казах аз, приемайки документите.

Учудващо е, но не изпитвах лоши чувства към тази жена. Разделихме се едва ли не като приятели.

Когато пристигнах в прокуратурата, работният ден вече бе приключил. Влязох в непривично празния си кабинет.

Седях на бюрото и машинално прехвърлях документите от едно място на друго. На душата ми бе още по-пусто отпреди. Все пак дори професията ми, покрай която непрекъснато се сблъсквам със смъртта, не ме научи да се отнасям спокойно към нея. Особено когато загиват близки хора...

Би трябвало вече да съм се превърнал в бездушна машина, настроена за разгадаването на заплетени престъпления. Но кой знае защо не бях. И всяка следваща смърт не ме закаляваше, не, по-скоро избиваше почвата изпод краката ми.

Знаех, че и този път ще го преживея, разбира се. Всичко ще преживея. Но белезите в сърцето остават завинаги.

Честно казано, в този момент вече не ме вълнуваше дори загадката на смъртта на Норман Кларк-Бородкин. Така или иначе беше малко абстрактен за мен, нещо като герой на грандиозен шпионски роман. Гланцовата му усмивка от обложката на „Парадоксите на Кларк“ така и не се превърна в усмивката на реален човек.

Горе-долу по същия начин четем съобщенията от светската хроника, историите за сложните отношения между принцове и принцеси, сензационните статии за тайните на пиратските съкровища и тайнствените нюанси на голямата политика. Всичко това уж се случва в същия свят, в който живеем и ние, но да се докоснеш с ръка до този свят, за да се убедиш в реалността му, е на практика невъзможно.

Дълбокоумните ми размисли, с които се спасявах от прекалено тежките спомени за смъртта на Марина и Серьожа, бяха прекъснати от звъненето на телефона.

Ако звънеше другият телефон, щях да се направя, че ме няма. Но това беше телефонът за пряка връзка с Меркулов.

— Оказва се, че си на работа значи — разнесе се сериозният глас на Костя. — А аз те търся навсякъде.

— Да, Костя, седя си и размишлявам. Исках утре сутринта да ти докладвам за всички обстоятелства...

— Вече говорих и с Романова, и с Грязнов. Така че съм в течение на събитията. Въпреки че коментарът ти, естествено, не би бил излишен. Но сега ти се обаждам за друго. Събери, моля те, всички материали по делото Норман Кларк и се качи при мен.

— Случило ли се е нещо?

— По лично разпореждане на президента сме длъжни да предадем материалите на Службата за външно разузнаване и да приключим случая. Намесиха се държавни интереси.

— Добре, Костя, сега идвам.

Ето, от трън, та на глог. Ние, разбираш ли, по цели ноци не спим, търчим насам-натам като разгонени кози, а после се обаждат някакъв солиден чичко и казва: бу-бу-бу, по лично разпореждане... И цялата работа се покрива.

Държавни интереси, мамка им!

— Влизай, влизай — махна с ръка Меркулов.

Той говореше с някого по телефона.

— Да, да... „Южинска“? Знаем, естествено... Ще дойдем след половин час... Добре.

— Знаеш ли кой беше? — попита Костя, след като затвори.

— Президентът? — предположих.

— Почти — засмя се Костя. — Директорът на Службата за външно разузнаване Евгений Анатолиевич Маков. Лично. Виждаш ли, те все пак послушаха съвета ми и се обърнаха към президента.

— Е, майната му на този Кларк. Сами да се оправят с шпионите си. На мене ми втръсна. Сигурно ми е време да напускам прокуратурата. Ще се хвана да охранявам някоя банка. Едно денонощие на работа, три вкъщи. И вечна пролет.

— Стига, стига, по-кратко. Сега отиваме на „Южинска“. Може да се каже, че сме поканени в светая светих, в конспиративната

квартира, принадлежала до последния момент на познай кого?

— Фотиев?

— Той самият.

— Да взимам ли оръжие? — попитах мрачно и без ирония.

— Няма нужда, викат ни на мирни преговори.

— Сприятелил се вълкът с овцата — резюмирах аз.

— Е, най-малко приличаш на овца — усмихна се Костя. — Взе ли всички материали?

— Обиждаш ме, началник.

... Евгений Анатолиевич Маков беше самото радушие. Толкова се радваше на посещението ни, като че ли цял живот си беше мечтал да пообщува с представители на прокуратурата на своя територия и в неофициална обстановка.

С това и започна, след като ни покани да седнем:

— Съгласете се, уважаеми приятели, че в нова Русия мнимите противоречия между нашите ведомства трябва да останат в миналото. В крайна сметка ние се занимаваме с една и съща работа. А именно — със сигурността на нашата родина. Какво ще прием?

— Водка — мрачно казах аз.

Изглежда, в квартирата нямаше никой, освен Маков. И да имаше охрана, тя бе много умело маскирана. Във всеки случай Евгений Анатолиевич отиде сам до кухнята и донесе изпотена бутилка „Абсолют“, чашките вече ни чакаха на масичката за списания, също както и мезетата. Сандвичи с хайвер и салам, кисели краставички лежах в линийките. Като в най-добрите семейства.

— Е — каза Маков след първата чашка, — мога да ви поздравя, Александър Борисович.

— За какво? — осведомих се аз.

— Вие изключително умело изиграхте Службата за външно разузнаване. А това, трябва да ви кажа, се удава на малцина. Внимателно следяхме всички ваши придвижвания. В пространството и времето.

Той внезапно се усмихна, като че ли невероятно оригиналната мисъл за методите на придвижване на следователя Турецки му доставяше истинска, едва ли не чувствена наслада. Ах, как мразех

цялото им учреждение с лъжливите им усмивки, престъпни полковници и всемогъщи връзки!

— Казано честно, вашите действия ни причиниха немалко неприятности. Ще разберете защо бяхме толкова заинтересовани от този случай, след като ви съобща сведенията, които още липсват във вашите документи. Дори не смятам за нужно да ви предупреждавам, че това е предмет на най-строга държавна тайна... — Усмивката изчезна от лицето на Маков също толкова стремително, колкото се беше появила.

„Не смяташ за необходимо, а ни предупреждаваш“, злобно си помислих аз.

— Дълги години Норман Кларк беше наш агент за влияние в Щатите. Най-добрият агент. Велик агент. Нашата страна му беше задължена до голяма степен за относителното равновесие в противопоставянето със Запада. На първо място със САЩ. Мисля, че няма нужда да ви доказвам, че не преувеличавам.

Реших да взема инициативата в свои ръце и налях водка в чашите, което бе възприето като сигнал за съвсем определено действие. Водката разля по жилите ми приятна топлина и почувствах, че злобата ми постепенно утихва, отстъпвайки място на хладно внимание.

— Не знаете само едно, а и не бихте могли да научите — как загина Норман Кларк. Е, в замяна на тези материали — той кимна към папките, които донесохме с Меркулов — ще ви разкрия тази последна тайна от живота, по-точно смъртта на последния велик шпионин...

Разказът на Маков, който бе обещал да бъде напълно откровен, въпреки това бе изпъстрен с доста празноти, които ми се налагаше да запълвам наум със сведенията, за които вездесъщата Служба за външно разузнаване въобще не подозираше, че разполагам. Във всеки случай разбрах, че Маков не знае нищо за срещата с Бугрицки. И естествено няма и да научи.

Тъй както материалите, които му поднасях на тепсия, съдържаха само информацията, която при известно усърдие можеше да се получи от открити източници, с каквито предимно разполагахме Ломанов и аз.

Маков така и не назова истинското име на Норман Кларк, но нямах нужда от това. Знаех името му и без да се налага Маков да ми го казва.

Освен разказа за последния ден от живота на Кларк-Бородкин можях да отделя една интересна подробност от думите на Маков. Не го попитах дали съм разбрал правилно, че през последните години не само отечествените служби са разполагали със сведенията, че Кларк-Бородкин е най-големият агент за влияние на СССР, но и ЦРУ, чийто агент Кларк също е бил по съвместителство.

Последният парадокс на Кларк-Бородкин се състоеше в това, че в света на международното разузнаване бе заел такава уникална ниша, че никой не бе заинтересован от разобличаването му.

Нашата страна, естествено, нямаше за какво да разкрива собствения си шпионин. За ЦРУ пък разобличението му заплашваше с катастрофа. След като случаят на съпрузите шпиони Еймс разтърси из основи цяла Америка, то разкриването на агент от равнището на Кларк, спокойно влизащ в Белия дом при управлението, на който и да е президент, би поставило под въпрос правото на съществуване не само на ЦРУ, но и на цялата система на американските специални служби.

Именно затова ни пречеха и нашите, и американците. Все пак винаги е приятно да разбираш причините, поради които внезапно започват, меко казано, да не те обичат много. От това, разбира се, на човек не му става кой знае колко по-леко, но все пак...

Така или иначе, ние все пак чухме разказа за последния ден на великия шпионин!

9.

ПОСЛЕДНИЯТ ПАРАДОКС

По думите на Маков, Кларк никога не е живял само с миналото. До последната си минута той живее с днешния ден и оказва сериозно влияние върху политиката на Запада по отношение на Русия и страните от ОНД. Но през последните години претърпява чудовищна метаморфоза.

Кларк вече представя интересите на САЩ и Запада не само по форма, но и по същество. Дългите години живот на Запад дават резултат. У бившия съветски шпионин се формира типично западен начин на мислене.

След разпадането на СССР, толкова изгодно за големите западни държави, най-значителната опасност за тях естествено стават набелязващите се центростремителни тенденции на територията на Общността. Западът се страхува от образуването на нов СССР, нова мощна Голяма Русия.

За да обсъдят тези наболели политически проблеми, директорът на СВР Евгений Маков и неговите помощници заместник-директорите на СВР генерал-полковник Трубин и генерал-лейтенант Митирьов трябвало да се срещнат с Норман Кларк на борда на неговата яхта „Глория“ в ранната сутрин на 24 юли 1994 година. След срещата и разговора трябвало веднага да отидат с коригирания заедно с Кларк план при президента на Русия, а след това да докладват на Съвета за сигурност.

24 юли 1994 година

В шест часа сутринта над яхтата „Глория“ увисна зелен армейски хеликоптер. Един от матросите хвана края на въжената стълба, хвърлена през отворения люк.

От хеликоптера на палубата слязоха трима души. Норман Кларк (той отдавна не се смяташе за Бородкин, умрял за всички през трийсет и шеста година, и затова дори в мислите си се наричаше Кларк), добре познаваше и тримата.

Това бяха Евгений Маков и заместниците му Игор Митирьов и Владимир Трубин. Естествено, че ги познаваше, та те се смятаха за негови непосредствени началници, без да знаят, че например Евгений Маков бе назначен на високата си длъжност не без протекция от страна на Кларк. И това беше образно казано. Всъщност Маков бе назначен за директор на СВР по личния съвет на своя бъдещ „подчинен“.

Кларк се беше подготвил добре за посрещането на гостите. Поточно матросите му се бяха подготвили. Той знаеше, че руските разузнавачи много обичат да ловят риба. Но предпочитат да го правят с чужди ръце.

Така че отначало той им даде възможност да се позабавляват, ръководейки действията на матросите, които хвърляха мрежите в спокойното море. Когато хванаха много повече риба, отколкото можеше да потрябва за закуска, обяд и дори вечеря, Кларк покани гостите на масата, сервирана на кърмата.

Започваше един прекрасен летен кримски ден. Жегата още не беше успяла да встъпи в правата си. Леката нощна прохлада в съчетание с изгряващото слънце представляваха идеалните условия за хубав и правилен тен.

Но тези четирима мъже, седнали на бялата маса на разкошната океанска яхта, далеч не се бяха събрали, за да хващат тен.

Бяха се събрали, за да решат за пореден път съдбата на Русия.

Естествено, мнението на самата Русия слабо ги интересуваше.

— На Запад се страхуват най-много от образуването на нов СССР под една или друга форма — бавно говореше Кларк, отпивайки от високата си чаша сок от пресни портокали. — Изложете ми, ако

обичате, виждането си за най-близкото бъдеще на Русия — обърна се той към Маков.

— Разработихме подробен сценарий, с който бихме искали да се обърнем за одобрение на първо място към президента, но бихме желали също така той да бъде одобрен от президента на САЩ и лидерите на седемте. Надяваме се, влиянието ви да помогне за неговата реализация. В общи линии планът ни изглежда горе-долу така.

Маков остави чашката с кафе на масата, за да може да жестикулира. Той обичаше да придружава мислите си с енергични движения на ръцете.

— В рамките на ОНД трябва да се усилят центростремителните процеси и да се образува ново икономическо пространство. При запазването на държавния суверенитет на страните от ОНД те делегират част от правата си на наддържавни структури, необходими за функционирането на общо икономическо пространство. Извършва се интеграция във военната област...

При тези думи Кларк се усмихна снизходително. И кимна — продължавайте.

Маков решително прорязва въздуха с ръка, при което уплаши една чайка, седнала да си почине на края на борда и заблудена от външното спокойствие на разговора.

— Сформират се единни военни подразделения, предназначени за охрана на външните граници и сдържане на потенциалния противник.

— А кой според вас е този нов потенциален противник на Русия? — Много сериозно се осведоми Кларк.

— Така или иначе, това са страните от мюсюлманския свят, придобиващи все по-голямо значение в световната политика. Не трябва да забравяме и Китай. А и... — Маков се запъна за секунда, но продължи — със страната на вашето пребиваване не всичко е ясно.

Кларк кимна — тоест да, разбира се, какво ясно има тук?

— След всички тези стъпки ще се появят и предпоставки за политическа интеграция. Най-вероятна форма ни изглежда конфедерацията. Всичко това в крайна сметка ще доведе до реална стабилизация, реална демократизация и напредък на реформите. Страните от славянския масив най-вероятно ще предпочетат

интеграция на основата на федерация. Още в хода на реализирането на този план ще се намали заплахата от междуетнически и междудържавни конфликти на територията на ОНД. Предполагаемият развой на събитията по нашия сценарий волю-неволю ще доведе до нарастване на икономическата и военната мощ на ОНД...

Ръката на Кларк, която дотогава лежеше спокойно върху масата, от време на време поглаждайки гладката ѝ, едва ли не огледална повърхност, се сви в юмрук. Морето беше абсолютно спокойно, но бурята, изглежда, вече бе назряла. Тук, на борда на яхтата.

— Но нали си давате сметка — рязко прекъсна Кларк Маков, — че реализацията на начертания от вас сценарий ще доведе до връщане назад? До нова ера на конфронтация със Запада?

Кларк явно не се нуждаеше от отговор на риторично звучащите за него въпроси. Той явно имаше свой възглед за бъдещето на Русия.

— Добре знаете, на Запад не обичат Русия. И се страхуват от нея. Смятам, че това не е лишено от основания. Да-да. Точно така. Западът ще подкрепя само тези сили в СНГ и Русия, които са за обособено развитие. Какво общо има Русия с бившите си колонии? Тя трябва да се измъква сама. Западът може само да оказва помощ на всяка отделно взета страна от бившия СССР. Всички сили за разпадането на този мастодонт не бяха изхабени, за да го възвраждаме отново със собствените си ръце... Ако всички тук чак толкова искате да се обединявате помежду си — криво се усмихна Кларк, — отредете ролята на обединител на Украйна или Казахстан например. Но вие самите не се бутайте. Нека те се обединяват. Русия няма работа там. Това, от което най-много се нуждае Русия в момента, е обилна чорба, а не господстващата роля в света, за която наивно претендира.

Кларк не просто говореше, той заповядваше. В този труден разговор той като че ли се беше поставил над всички останали и оттам, от пиедестала на прекалената увереност в собствената сила и собствената власт, той се разпореждаше, без изобщо да се съмнява, че „препоръките“ му ще бъдат изпълнени безпрекословно.

— Но това е изключително опасно — рязко възрази Маков. — Това ще изостри и без това сериозната икономическа криза в бившите национални републики. Ще усили напрежението в тях. Разривът на икономическите връзки и окончателният отказ от производствената кооперация могат да придобият необратим характер.

Кларк кимаше съгласно. Но ръката му, свита в юмрук, не се отпуснаше. Той приличаше на животно, готово за скок.

— Това ще изостри не само проблемите на безработицата и ще направи невъзможно прекратяването на катастрофалното спадане на производството, но и ще наклони нещата към див национализъм, което в крайна сметка може да доведе до създаването на полукриминални тоталитарни образувания! — Маков разгорещено замахна с ръка и за малко не закачи по челото намръщения Митирьов.

Митирьов и Турбин отдавна бяха оставили чашите си със сок и напрегнато мълчаха, наблюдавайки двубоя между шефа си и наглия американец.

Гласът на Маков стана рязък и висок. Той втренчено се взираше в скептично усмихващите се очи на Кларк:

— Ще се засили криминализацията на обществото, правата на етническите малцинства, в това число и на огромното руско население в републиките, няма да бъдат защитени по никакъв начин, масовите нарушения на човешките права ще се превърнат в допълнителни дестабилизиращи фактори! Ще се усилят позициите на ислямските екстремисти в държавите с мюсюлманско население. Тези страни ще бъдат принудени да се затворят в себе си и волю-неволю ще се подчинят на мощните външни центрове на влияние, на първо място на големите мюсюлмански държави. Отношенията с Русия ще се изострят до немислими граници! На Русия ще бъдат припомняни старите обиди, като собственото мизерстващо население ще бъде настройвано срещу Русия и руснаците, които ще бъдат обвинявани за всички неблагоприятия!

— Недейте да се горещите, недейте да се горещите. Съвсем правилно предвиждате възможния развой на събитията — успокоително вдигна ръка Кларк.

Той като че ли се подиграваше със спаринг-партньора си, като че ли предварително го смяташе за победен. Един вид стой си на поста и не се бутай в голямата политика. Не ти, плебей такъв, ще решаващ — ето какво се криеше зад външното спокойствие на Кларк. Тази невъзмутимост и самоувереност можеше да изкара и ангел от кожата. А Маков далеч не беше ангел — той беше директор на Службата за външно разузнаване.

— Всички тези въпроси вече са решени. Русия сега има право само да изпълнява преките директиви на Запада, които довеждам до знанието ви в случая. Не сте вие тези, които ще решават. Вече е решено — повтори Кларк, давайки да се разбере, че разговорът е приключен.

— Но как! — вече с нескрита ненавист извика Маков, скачайки на крака.

Кларк също стана.

Те стояха един срещу друг като двама най-заклети врагове. Искри на омраза се сипеха от погледите, които си разменяха — самоувереният висок старец по тениска и бели шорти и набитият, почервенял от злоба Маков.

— Точно така — категорично произнесе той.

— Но това е война! Това е обявяване на война на страната ни! — Вбесеният Маков, който вече не си даваше сметка какво прави, хвана откачения старец за яката и го раздруса, повтаряйки: — Това е война, война!

Обезумелият Кларк извади пистолет от джоба си. Това направи и неговият телохранител мулат, който бе изскочил иззад палубната надстройка при шума от спора.

Чу се изстрел. Мулатът рухна на земята.

С втория изстрел Митириков изпрати на онзи свят последния знаменит самотен шпионин Владимир Бородкин, известен в американските управляващи кръгове под името Норман Кларк...

За това, че е бил разстрелян и целият екипаж на „Глория“, Маков не счете за нужно да ни съобщи. Както и за убийството на открилия яхтата лейтенант Сотников. Най-вероятно не му придаваше голямо значение.

Гледах го и си мислех: „Господи! Що за хора се опитват да решават съдбините на Русия и целия свят! Каква невероятна ограниченост при толкова грандиозни амбиции!“

Този наш главен разузнавач не беше разбрал нищо за Кларк. Не беше разбрал, че този човек, който дълги години беше работил за двете най-големи разузнавания в света, който бе сменил мантията на

евразиец с атлантическа, в крайна сметка бе започнал да служи само на себе си.

Кларк като че ли бе отделна държава на картата на света. Или поне той се смяташе за такава. Съдбата на Русия, Америка и целия свят изобщо не го интересуваше.

За него животът се бе превърнал в безкрайна шахматна партия. Отделни личности и дори цели народи бяха просто пешки, а с царете и цариците той се справяше не по-малко майсторски, отколкото с простите фигури.

Имаше реална власт. Така му се струваше. А вероятно и беше така.

Но не беше взел предвид само едно. Че все пак не е господ бог, а само Владимир Бородкин. Затова и бе загубил всякаква предпазливост.

Ако не го бяха убили нашите, то скоро щяха да го направят американците. Или още някой. Той бе загубил последната партия.

Въпреки че бе заложил цялото си състояние и цялото си влияние.

Но най-ужасното беше, че дори и мъртъв той продължаваше да носи злини. В това се състоеше последният му парадокс, за който не знаеше и не можеше да знае авторът на „Парадоксите на Кларк“ Роалд Линч.

Щедро разхвърляното по света оръжие, доставено от него, продължава да убива хора. Така че в известен смисъл той си осигури безсмъртие.

Но такава безсмъртие е чудовищно.

Не попитах Маков за Фотиев. Маков дори и не подозираше, че ми е известно съществуването на заповед номер седем. Тоест че провинилите се пред закона сътрудници на СВР са длъжни да се самоотстранят, за да не позорят честта на фирмата. Бях сигурен, че Фотиев е получил такава заповед.

Но хитрият и коварен звяр бе имитирал за пред колегите си смърт при пожар и се готвеше благополучно да офейка. Е, този злобен убиец избяга от правосъдието, избяга и от всесилното разузнаване.

Не успя да избяга само от възмездието на съдбата.

ЕПИЛОГ

Най-после тръгнах към станция „Профсъюзна“, за да извърша изключително важното действие, толкова отдавна лелеяно в душата ми. Тръгнах да купувам тапети.

Побрано на „Профсъюзна“ имаше само един магазин, където от време на време можеха да се купят няколко рула калпави, но все пак нови тапети. Сега тук има истински пазар, на който можеш да си купиш каквито искаш.

Навремето един стар познат, който беше ходил на истанбулския пазар (сигурно ми го разправяше нарочно, намеквайки за турската ми фамилия), се хвалеше, че там може да се купи всичко на света.

— Представи си, Саня — казваше той, — каквато и да е вещ, която може да съществува само във възпаленото ти въображение. Та тази вещ, която не си виждал никога през живота си, може да се купи на истанбулския пазар. На тебе ще ти продадат всичко на четвърт цена. Само си кажи фамилията. — И весело ме тупаше по рамото.

Между другото, неговата фамилия също не можеше да се нарече тривиална. Този висок остроумен мъж, любител на хокея, бирата и едрогърдите блондинки носеше нежно, дори крехко име. Казваше се Толик. Толик Травкин.

На този Профсъюзен пазар също можеше да се купи ако не всичко, то поне всякакъв вид тапети, с най-невъобразим десен. За съжаление тук фамилията ми не интересуваше никого и не можех да разчитам на отстъпка. А нямаше да е зле, защото цените бяха мамо мила.

Накрая си избрах нещо невероятно привлекателно според мен. Сиви тапети с цвят на зебло с малки равномерно разпръснати петънца. Стори ми се, че петънцата са именно това, което способства за спокойствието, умереността и самосъзерцанието. Тоест обичайните ми занятия.

Ето, най-после ще приведа жилището в ред и окончателно ще се укротя.

„Точно така! — възроди се дълбоко в мен полузабравеният вътрешен разсъдлив Турецки. — Стига си се шлял по чуждите домове. Ще направиш ремонта, ще посрещнеш жената и детето, пък току-виж станало ясно женен човек ли си, или ерген все пак.“

Верочка напусна. Не смеех да я упрегна. След като аз и досега не мога да свикна със съпътстващата нашата работа смърт на близки и любими хора, а за нея гибелта на Серьожа Ломанов бе първият и най-страшен удар в живота ѝ.

С Костя Меркулов продължаваме да се готвим за някакъв хипотетичен пикник. За пореден път се уговорихме за следващата седмица. Той така и не успя да излезе в отпуска. Както впрочем и аз.

Слава Грязнов замина за Пятигорск да си лекува рамото и да блести с присъствието си. Романова го изпрати буквално насила в този прекрасен санаторен град.

Самата Александра Ивановна е затънала в работа до ушите. Московската престъпност като че ли преминава в състояние на перманентен безпредел. Това май е дори по-зле от перманентната революция, за която мечтаеше другарят Троцки.

Петя Зотов написа огромна статия за фирмата на Буцков „Лотона“, много фино избягвайки да спомене имената на действащите лица и Фонда на войните интернационалисти. Начело на фонда най-после застанаха порядъчни хора.

Вече ми се обаждаха от Музея на частните колекции, за да ме поканят на откриването на новата експозиция. Но им обещах, че ще отида, когато бъдат изложени колекциите на Кларк и Кулчински. Обещават да го направят към средата на есента.

Предадохме делото срещу Степашин, Доля и другите джигити на Буцков в московската градска прокуратура. Името на Норман Кларк напълно изчезна от всички следствени материали като че ли никога не го е имало.

Рути Спиър спешно замина за Щатите, както обеща.

А ето че Семьон Филин, изглежда, пак ще се измъкне сух от водата. Срещу него няма нито преки свидетелства, нито неопровержими улики. Удивителна птица се оказа бухалът. Хищна, умна, ловка. А и непотопяема отгоре на всичко.

Стивън Броуди продължава да е скромен сътрудник на посолството на САЩ в Москва.

Разрязах първото руло тапет на равни части. И забърках лепилото.

Телефонът звънна в момента, в който намазах с лепило първото парче.

Интересно, ще мога ли поне някога да направя този станал вече легендарен ремонт?...

Издание:

Фридрих Незнански. Първата версия
Руска. Първо издание
ИК „Атика“, София, 1997

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.